

— PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM —
— V PÍSKU —
— V ROCE 2015 —

PÍSEK 2016

VÁŽENÍ PŘÁTELÉ A PŘÍZNIVCI PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA V PÍSKU,

pravidelné měsíční porady začínám přehledem návštěvnosti za minulý měsíc, a tedy dovolu, abych tak začal také svůj úvodní příspěvek tohoto sborníku. Pracovníci muzea mají jistě ze zákona na starosti řadu činností, především péči o svěřený sbírkový fond, také rozličné odborné práce, vyplývající z jejich specializace, ale toto bývá dost často skryto a na veřejnosti to není příliš viditelné. Avšak návštěvnost zcela jasně prokáže, jak je veřejná služba, díky finančním prostředkům od Jihočeského kraje, našeho zřizovatele, naplňována. V posledních letech osciluje návštěvnost kolem 30 tisíc osob. Počítáme do ní jak zájemce o muzeum v Písku, tak o Památník Adolfa Heyduka i o Památník města Protivína, rovněž účastníky všech akcí pořádaných na našem ornitologickém pracovišti při pozorovací věži v Národní přírodní rezervaci Řežabinec, také návštěvníky všech vernisáží, výstav jednoho dne, muzejní noci (které jsou zdarma, ale zároveň jsou dokladem zájmu o naši činnost). Patří sem i návštěvnost přednášek, a to jak pořádaných v muzeu, tak i těch, kdy jednotliví odborní pracovníci odcházejí, či odjíždějí přednášet do jiných organizací, spolků, obcí apod. Zkrátka v letošním roce se můžeme pochlubit, že všechny naše aktivity v konečném součtu navštívilo 29 451 osob, což je o 336 návštěvníků více, než v roce předcházejícím. Zatímco mírně poklesl zájem o akce v hlavní budově muzea na Velkém náměstí, polepšila se návštěvnost pobochek i přednášek pracovníků mimo muzeum. Pro zájemce jsme v roce 2015 připravili 28 výstav, k tomu dvě výstavy jednoho dne, jednu mimořádnou krátkodobou a dvě výstavy v Protivíně. Uskutečnilo se pravidelné květnové vítání ptačího zpěvu i tradiční předvánoční mineralogická burza, jejíž 20. ročník byl poprvé z kapacitních důvodů přesunut z prostor muzea a bývalé obchodní akademie do víceúčelové haly Elim na Výstavišti. Kupodivu tato změna neodradila zájemce od účasti (návštěvnost 768 osob) a pro nás, jako organizátory, byla z technického důvodu jednodušší. V NPR Řežabinec se o prázdninách uskutečnil další ročník, již 39. v pořadí, odchytu a kroužkování

15/11/15
Právě jsme navštívili jedno z nejhezčích
a nej sympatičtějších muzeí v území se sem
vrátíme a doporučíme všem známým!
mamička Martinková (Panka)

Mineralogická burza v hale Elim. Foto V. Komasová

ptáků pod názvem Akce Acrocephalus. V Heydukově památníku jsme připravili tři literární odpoledne a jednu komentovanou večerní prohlídku, a to u příležitosti 180. výročí básníkovy narození. V muzeu se konalo po dva večery za sebou Velké čtení spisovatelů jižních Čech, uspořádané ve spolupráci s Jihočeským klubem Obce spisovatelů, na kterém se publiku představilo 14 regionálních literátů. V prosinci byla v přednáškovém sále pokřtěna kniha Václava Vokolky „*Neznámé Čechy 7*“, s podtitulem „*Posvátná místa jihozápadních Čech*“. O tom, že se příznivcům muzea expozice i výstavy líbily, svědčí desítky pochvalných zápisů v našich návštěvních knihách.

Muzejní noc v letošním roce nemohla být zaměřena jinak, než na velkou postavu našich dějin - mistra Jana Husa. Uskutečnila se za velkého zájmu účastníků (těžko určíme jejich přesný počet, ale kvalifikovaný odhad uvádí číslici 1 100 osob) v sobotu 30. května. Komponovaný pořad o Janu Husovi připravil ředitel tábořského muzea Dr. Jakub Smrčka a uvedl ho v Rytířském sále. V přednáškovém sále muzea sehráli v premiéře místní ochotníci hru P. Dostála „Epochální výlet pana Broučka do XV. století“, dobové písně připravil smíšený pěvecký sbor Sborissimo, k dobré náladě zpívala středověká kapela SUBULCUS, v programu vydatně pomohli členové skupiny historického šermu „Klíč a meč“ při Domu dětí a mládeže v Písku, pro dětské návštěvníky byly připraveny na parkánech soutěže, v tradiční hospůdce jsme na-

Z Muzejní noci. Foto V. Komasová

Dětský program Muzejní noci na parkánech. Foto V. Komasová

bízeli nejen nápoje, ale i špekáčky, které bylo možno na ohni opéct. Na nádvoří bývalé obchodní akademie stála hranice s figurínou mistra Jana.

Sbírkový fond tohoto roku byl obohacen o 948 kusů předmětů. Tradičně byly získávány vlastním sběrem, dary, příp. nákupy. Za nákupy se vydalo téměř půl milionu korun, dárce získávali průkazku, na níž mohli - jako poděkování - navštěvovat muzeum po dobu jednoho roku zdarma.

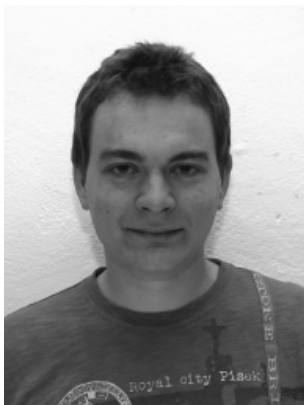
V rámci ochrany sbírek, zejména před dřevokazným hmyzem, jsme jako každý rok plynověli expozice v Protivíně a depozitáře v Písku. Depozitáře našeho muzea již začínají být přeplněné sbírkovými předměty. Protože je v ostatních jihočeských muzeích situace podobná, ne-li horší, uvažuje Jihočeský kraj o vybudování centrálního depozitáře. Jeho projekt již několikrát ztroskotal, ale znovu se o něm hovoří. Našemu muzeu však navíc zasvitla naděje zřídit depozitáře v půdách přilehlé budovy bývalých kasáren v Karlově ulici, kterou nedávno opustila obchodní akademie. Vedeme jednání s naším zřizovatelem i majitelem objektu, jímž je město Písek, o dlouhodobém pronájmu. Problémem je však nedobrá stav budovy, pro depozitáře je třeba vyřešit řadu technických záležitostí. K tomu jsme zadali studii, která vyčíslila stavební práce na zhruba osm milionů korun. Doufáme, že vše dobře dopadne, protože nové depozitáře by přímo navázaly na ty stávající a Prácheňské muzeum by získalo prostory k uložení sbírkového fondu pod jedním uzavřením, pod jednou střechou.

Staré regály v muzejní knihovně již dosloužily. Foto V. Komasová

V roce 2015 jsme počali s rekonstrukcí regálů pro část knihovny. Nejprve bylo potřeba vystěhovat veškeré knihy příruční a regionální knihovny v počtu cca 30 tisíc kusů. Této práce se ujali prakticky všichni zaměstnanci muzea, pak se demontovaly staré a postavily nové regály. Následovala pomalá a přesná práce ukládání knih, aby souhlasily číselné řady. V závěru roku byly zakoupeny další regály, tentokrát do depozitáře historické knihovny, která se nachází v přízemí muzea. Výměna proběhla v lednu a únoru roku 2016.

Jako každý rok, vydalo i v roce 2015 muzeum několik publikací. Byla to především tradiční ročenka „*Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014*“, která obsahovala jak výroční zprávu, tak příspěvky odborných pracovníků muzea, jednou statí přispěl též náš spolupracovník, zaměstnanec píseckého okresního archivu Mgr. Jiří Pešta. Dále následovalo několik katalogů k výstavám: Josef Janda a Bruno Solářík připravili drobný tisk „*Já je někdo jiný*“ s podtitulem „*Tvůrčí obsese mezi surrealismem a art brut*“. Zdeněk Javůrek je autorem katalogu nazvaného „*Jan Vavruška, písecký fotograf a malíř*“. K výstavě Petra Velíška a Milana Doubravy připravila Irena Mašíková Konstantová drobný tisk „*Zdaleka i zblízka...*“, podobný k výstavě Vlastimila Tesky „*Interierové objekty*“. Archeolog našeho muzea Daniel Hlásek je spolu s kolektivem hlavním autorem odborné publikace „*Vrcovice. Hradiště z počátku střední doby bronzové*“. Muzeum se rovněž podílelo na katalogu „*Antonín Štít*“, je-

Daniel Hlášek. Foto V. Komasová

hož autorem je Jaromír Procházka a na publikaci Ondřeje Fibicha a Zdirada J. Čecha „*Písecký betlém 1900*“.

Vedle vchodu do přednáškového sálu byl nainstalován kamenný kříž, vyzvednutý potápěči roku 2013 ze dna Orlické přehrady. Tento kříž stál od roku 1855 u cihelny nad Velkým Vírem. Na figurínách, které uvozují jednotlivé sály v expozicích, se po více než dvaceti letech od jejich vytvoření objevila „únava materiálu“ a jejich části jsou postupně restaurovány. K restaurování na specializovaných pracovištích bylo zadáno i několik sbírkových předmětů - jedná se především o textil, obrazy a staré tisky.

Kříž vyzvednutý z Orlické přehrady. Foto V. Komasová

Muzeum také obměnilo své logo. To, které používalo od roku 1991, se postupem doby ukázalo jako nevyhovující, a proto jsme požádali vynikajícího grafika a především dávného pracovníka našeho muzea Miroslava Pechánka, který musel místo výtvarníka po příjezdu sovětských tanků na konci šedesátých let opustit, o nový grafický symbol. Požadovali jsme, aby se v něm snoubil motiv západního křídla gotického hradu (jehož byl právě M. Pechánek v šedesátých letech autorem) s názvem muzea a rokem založení. To

se také stalo a shodou smutných okolností byla práce na muzejním logu prakticky posledním jeho grafickým dílem. Považoval si za čest vytvořit ho pro muzeum zdarma (platilo se pouze grafické firmě za převedení do formátů pro různá použití) a nedlouho po předání díla podlehl vážné nemoci, s níž bojoval mnoho roků.

Díky finančním příspěvkům od Jihočeského kraje jsme si mohli i nadále vybavovat jednotlivá pracoviště moderní technikou. Pro vystavování velmi vzácných předmětů jsme si nechali vyrobit pultovou trezorovou vitrínu, pracovníci mají k dispozici i novou kopírku, která umožňuje barevný tisk. K lepšímu zabezpečení budovy jsme nádvoří a oba vchody do muzea osadili kamerami. Pro potřeby vernisáží jsme opatřili několik rautových stolků.

V průběhu roku odešla na mateřskou dovolenou Mgr. Tereza Šálková a její místo v oddělení archeologie nahradil Mgr. Daniel Hlášek, jenž vystudoval archeologii na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Trvale skončila dlouholetá průvodkyně v Památníku města Protivína, Mgr. Věra Piklová, která zde pracovala celých osm roků. Za její práci a nadšení i osobitý projev při provádění návštěvníků bych jí opravdu rád poděkoval. Její místo během letní sezóny nahradily PhDr. Marie Bartošová a Jana Taclová. Novým pracovníkem na poloviční úvazek se stala Mgr. Klára Koubová, která má na starosti marketing muzea a částečně posílí slibně se rozvíjející oddělení muzejní pedagogiky. K. Koubová je absolventkou magisterského studia oboru kulturních dějin na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a navíc dálkově získala pedagogické minimum na Pedagogické fakultě téže vysoké školy. V knihovně došlo ke změně úvazků, zatímco Zdena Kvasničková začala pracovat pouze na poloviční úvazek, Zora Mauleová na celý. Dozor posílili Luboš Mašík, Josef Motyka a Bc. Jana Patová, odešly Jana Bolardtová a Lucie Stuchlová.

Stejně jako leta minulá hodnotím i rok 2015 na výtečnou. Věřím, že i příští rok, kdy písecké muzeum vzpomene 130. výročí otevření pro veřejnost, budu moci takové hodnocení opakovat.

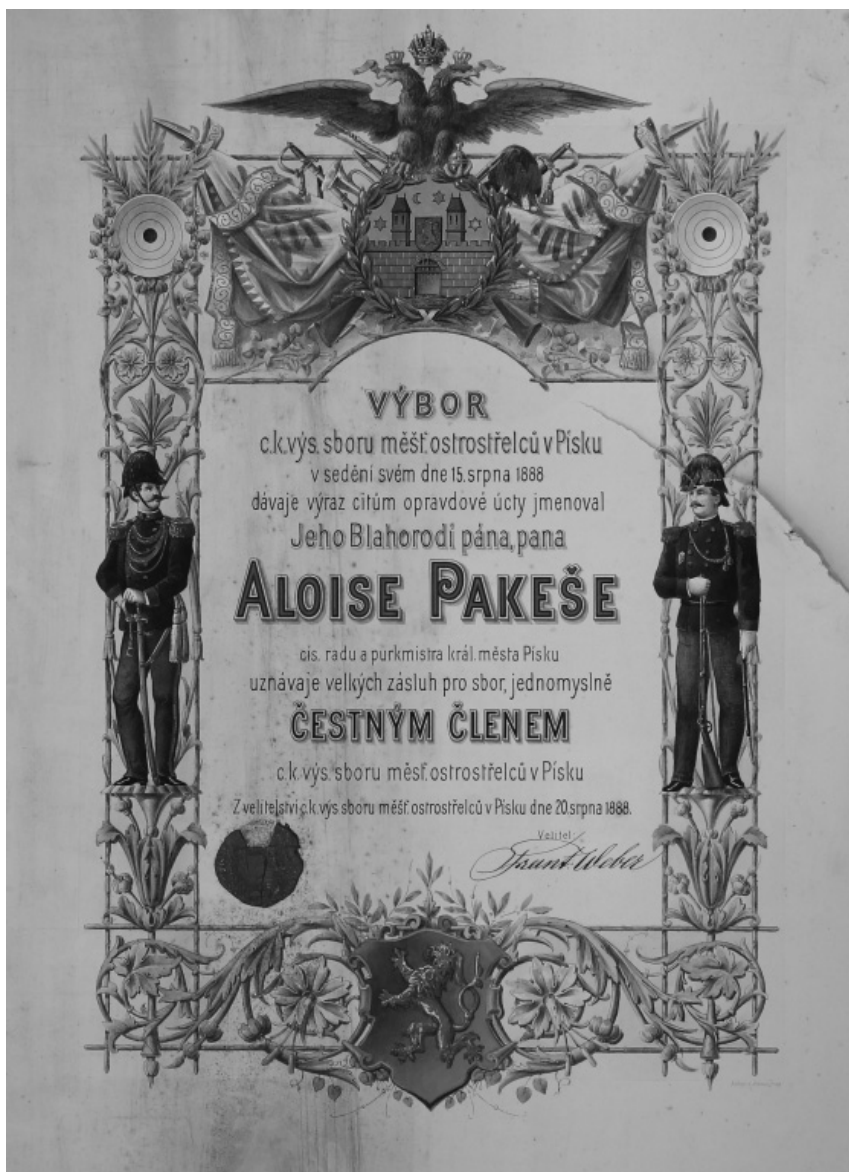
PhDr. Jiří Prášek
ředitel muzea

Klára Koubová. Foto V. Komasová

Věra Piklová. Foto V. Komasová

Diplom - jmenování Aloise Pakeše „čestným členem c. k. výs. sboru měst. ostrostřelců v Písku“, r. 1888. Reprofoto V. Komarová (výřez)

AKVIZICE ROKU

Rozšiřovat sbírkový fond o zajímavé doklady působnosti významných osobností příslušných do odpovídajícího regionu je - kromě jiného - cílem každé podobné muzejní instituce, jakou je i Prácheňské muzeum v Písku. Do jeho podsbírký HF (zkráceně historická fotografie) bylo zakoupeno v roce 2015 50 kusů fotografií a zároveň bylo společně s nimi darováno deset kusů svinutých diplomů. Vše pocházelo z rodinné pozůstatosti po píseckém starostovi Aloisi Pakešovi (1839-1909). Fotografie dokumentují tuto osobnost a jeho rod přibližně ve stoletém období (od konce 50. let 19. století do r. 1955) a diplomy zahrnují období Pakešovy činnosti v letech 1886 až 1891. Velkou výhodou při nabytí těchto předmětů byla skutečnost, že nákup společně s velkorysým darem diplomů pocházel z přízně Pakešova rodu (byť již dávno ne z Písku) a zachovaly se tak některé důležité údaje pro následnou katalogizaci. Více viz článek na str. 128-130.

CENTRÁLNÍ EVIDENCE SBÍREK

Mgr. Jan Adámek

Úvodní tabulka informuje o stavu sbírek ke 31. 12. 2015 tak, jak je veden v evidenci ministerstva kultury. Jedná se o položky, nikoliv počty kusů, kterých je několikanásobně více. V některých podsbírkách (což se týká zejména podsbírký archeologické), se pod jediným číslem chronologické evidence mohou nalézat řádově stovky až tisíce kusů. Podsbírký označené* náleží do takzvaného konzervačního fondu - jde tedy o uzavřené celky, kde až na výjimky nedochází ke změnám.

podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence	podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence
archeologická	19 350	mobiliář kostela S. Trojice*	100
archeologie Protivín*	429	numizmatická	18 234
etnografická	7 564	Památník A. Heyduka - mobiliář*	296
fotografie, filmy a jiná média	9 913	Památník A. Heyduka - obrazy*	88
geologická	1 682	umělecká grafika	1 540
geologická systematická	586	umělecká kresba	655
geologická, jiné předměty	27	umělecká plastika	145
historická	11 820	uměleckoprůmyslové práce	1 160
hudební nástroje	55	výtvarného umění	2 393
knihy	36 276	zoologická - bezobratlí	1 824
knihovna A. Heyduka*	3 394	zoologická - bezobratlí exotičtí	125
knihovna I. Beneše*	6 291	zoologická - obratlovci	64
knihovna J. Malého*	5 230	zoologická - obratlovci exotičtí	1
militária	496	celkem položek	129 738

Rámcový přehled o 27 výše uvedených podsбірkách poskytují stránky Ministerstva kultury na adrese <http://ces.mkr.cz/cz/sb.php?evc=PMP/002-04-24/094002>, kde jsou základní údaje o nich (obsahová a chronologická skladba fondů a jejich stručná historie a také kvantitativní rozsah) doprovázeny také ilustračními fotografiemi.

Následující tabulka poskytuje přehled o periodických inventarizacích. Každá podsбірka musí být celá inventarizována v průběhu deseti let. Správce sbírky je povinen příslušnou část inventarizace provádět každoročně (zpravidla jde o 10%, minimální množství je stanoveno na 5% předmětů). Celkem bylo v průběhu roku zrevidováno 11 239 položek.

č. příkazu	název podsбірky	rozsah revize	revize prováděna od - do
1/15	fotografie, filmy, videozáznamy	HF 3001 - HF 4250	24.8. - 11.12.
2/15	etnografická	HE 1401 - HE 2100	18.11. - 14.12.
3/15	další - Památník A. Heyduka - obrazy	AH VU 21 - AH VU 30	3.12.
4/15	jiná - Památník A. Heyduka - mobiliář	AH UP 61 - AH UP 90	3.12.
5/15	další - zoologická - obratlovci	V 105 - V 110	1.12. - 17.12.
6/15	další - zoologická - obratlovci exotičtí	celá podsбірka	1.12. - 17.12.
7/15	další - zoologická - bezobratlí	E 1098 - E 1282	1.12. - 17.12.
8/15	další - zoologická - bezobratlí exotičtí	EE 77 - EE 89	1.12. - 17.12.
9/15	historická	K+S 8601 - K+S 9300	2.11. - 11.12.
10/15	knihy	podle protokolu	celoroční
11/15	numismatická	HN 6001 - HN 8000	5.10. - 9.10.
12/15	militária	HM 301 - HM 400	listopad
13/15	další - knihovna A. Heyduka	podle protokolu	16.12. - 17.12.
14/15	další - knihovna I. Beneše	KB 1 - KB 500	17.12. - 18.12.
15/15	další - knihovna J. Malého	KM C 4601 - KM C 5088	16.12. - 17.12.
16/15	další - hudební nástroje	celá podsбірka	listopad
17/15	geologická	G 1101 - G 1300	1.12. - 18.12.
18/15	další - geologická systematická	podle protokolu	1.12. - 18.12.
19/15	jiná - geologická, jiné předměty	GJ 1 - GJ 10	1.12. - 18.12.
20/15	výtvarné umění	VU 601 - VU 800	25.8. - 23.9.
21/15	další - umělecká plastika	UP 41 - UP 80	29.9. - 13.10.
22/15	další - umělecká grafika	UG 1251 - UG 1500	26.10. - 25.11.
23/15	další - umělecká kresba	UK 451 - UK 650	17.8. - 23.8.
24/15	uměleckoprůmyslové práce	H 201 - H 350	1.12. - 16.12.
25/15	archeologická	A 4001 - A 6001	říjen
26/15	další - archeologie Protivín	AP 151 - AP 200	prosinec
27/15	další - mobiliář kostela Sv. Trojice	podle protokolu	prosinec

V průběhu roku 2015 bylo pod 215 přírůstkovými položkami zapsáno do sbírek 948 kusů předmětů, případně jejich souborů a částí. Za nákupy sbírkových předmětů, zapsaných v průběhu roku, byla vynaložena částka 471 531,-Kč.

VÝSTAVY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Galerie PM

Václav Šebele, V Písku ztracený venkovan (kurátor Jan Kouba)	1. 3. - 3. 5.
Michal Jánský a Jiří Bajer/obrazy - objekty (kurátor Jan Kotalík)	7.5. - 31.5.
Jan Pohribný, Za hranicí ráje/fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	4. 6. - 30. 7.
Vladimír Franz, MY MELODY/obrazy a kresby (kurátorka Irena Mašíková)	6. 8. - 30. 8.
Já je někdo jiný, tvůrčí obsese mezi surrealismem a art brut (společná výstava) (kurátorka Irena Mašíková)	6. 9. - 2. 10.
Václav Vokolek, Krajiny-slova-lesy/obrazy, ilustrace (kurátorka Věra Matoušová)	9. 10. - 8. 11.
Dámská Pinakotéka - Z hřebíku na hřebík, sbírka Ireny Mašíkové Konstantové (kurátorka Irena Mašíková)	12. 11. - 29. 11.
Antonín Šít - malíř, Zůstat vždy sám sebou/obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	5. 12. - 31. 12.

Malé výstavní síně PM

Z pokladů muzejní knihovny/Encyklopedie a slovníky do roku 1850 (kurátor Jan Adámek)	3. 3. - 29. 3.
Kabinet kuriozit starého muzejníka, sbírka zoologa Karla Pecla (externí kurátor Karel Pecl)	1. 4. - 29. 4.
České medailérství dvacátého století (externí kurátor Ondřej Kolář)	6. 5. - 14. 6.
Královna českého lesnictví, 130 let lesnického školství v Písku (externí kurátor Václav Kinský)	17. 6. - 30. 6.
Zdaleka a zblízka/Milan Doubrava, sochy - Petr Velíšek, kresby (kurátorka Irena Mašíková)	4. 7. - 2. 8.
Jan Vavruška - písecký fotograf a malíř (kurátor Jan Kotalík)	7. 8. - 30. 8.
Vlastimil Teska/interiérové objekty (kurátorka Irena Mašíková)	4. 9. - 1. 10.
Jak ulovit ptáka/umění čižby (kurátor Jiří Šebestíán)	6. 10. - 1. 11.

Karel Špillar/obrazy, kresby, litografie (kurátorka Irena Mašíková)	7. 11. - 29. 11.
Večerníček Chaloupka na vršku, Pozvání do pohádkového světa Šárky Váchové (kurátor Jan Kouba)	3. 12. - 31. 12.

Chodba knihovny PM

Z výtvarné tvorby Doc. MUDr. J. Moserové Davidové, Dr.Sc. (kurátor Jan Kotalík)	4. 3. - 29. 3.
Květen 1945 v Písku (kurátor Zdeněk Duda)	1. 4. - 17. 5.
Jiří Jiroušek/fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	21. 5. - 2. 7.
Rudolf Weber, A Bible má přece pravdu/fotografie (kurátor Jan Kotalík)	8. 7. - 30. 7.
Lubomír Fiala - Hnízda/objekt, kresba (kurátorka Irena Mašíková)	6. 8. - 30. 8.
Pašeráckou stezkou, Historie pašeráctví na šumavských hranicích (kurátor Jan Kouba)	2. 9. - 28. 9.
Mezičas Petra Velkoborského/fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	3. 10. - 1. 11.
Historie Písecké pošty, sbírka Václava Konštanty (kurátorka Irena Mašíková)	5. 11. - 29. 11.
Zimní sporty na Písecku (kurátoři Jan Kouba a Zdeněk Duda)	1. 12. - 31. 12.

Krátkodobé výstavy

Rytířský sál	
Jan Hus roku 1415 a 600 let poté, putovní výstava (kurátor Jan Adámek)	1. - 29. 9.
Rytířský sál	
Modlitba za oběsence/příběh obrazu H. S. Pinkase (kurátor Jiří Prášek)	24. - 29. 11.
Schodiště muzea	
Zlatá medaile Kateřiny Neumannové (kurátor Jan Kouba)	24. 12. - 31. 12.

Výstavy jednoho dne

Parkány PM	
Jaroslav Joe Hübl/fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	20. 5.
Prácheňská umělecká beseda, Představení rozmanitosti (kurátor Karel Pecl)	18. 6.
Podoby patchworku - skupinová výstava	

(kurátorka Irena Mašíková)	9. 9.

Památník města Protivína

Železnice objektivem Ing. Heleny Mašindové (kurátor Jiří Šebestíán)	5. 5. - 5. 8.
Příroda jak vymalovaná/ilustrátoři českých knih o přírodě Výtvarné práce protivínských dětí (kurátor Jiří Šebestíán)	11. 8. - 31. 10.

PŘEDNÁŠKY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Cyklus historie

návštěvnost

Leden	Nejnovější objev raně středověkého kostela na Vyšehradě Přednášející: Mgr. Ladislav Varadzin, Ph.D.	40
Únor	Autostopem rozmanitou Sýrií Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský - Kříže a křížky na Písecku a Milevsku Přednášející: Jiří Hladký	73 43
Březen	Rukopisy královédvorský a zelenohorský a nové názory na jejich vznik Přednášející: Ing. Jiří Urban - Po Husových stopách v Kostnici Přednášející: PhDr. Blanka Zilynská 29	17
Duben	Archeologie po stopách Jana Husa na Tábořsku Přednášející: Doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc. - Pohostinný Irán Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	27 52
Říjen	Písek a Protivín v USA Přednášející: Jiří Souhrada	33
Listopad	Vyprávění pamětníka voroplavy Přednášející: Václav Husa - Český Krumlov a okolí Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	77 53

Cyklus přírodověda

Leden	Peru a Bolívie Přednášející, Mgr. Kateřina Slabová a Richard Slaba	85
Únor	Peru a Bolívie - šamani, pralesní indiáni Přednášející: Mgr. Tomáš Hájek	71

Březen	Historická krajina Krajinné památkové zóny Libějovicka a Lomecka Přednášející: Ing. Marie Pavlátová	43	přednášky	1 206
Duben	Švédsko očima diplomata a cyklisty Přednášející: František Šesták a RNDr. Jan Kára	59	badatelé knihovna	288
Říjen	Brouci aneb postřehy z cest za nimi Přednášející: Jan Kobylák - Šumava známá i neznámá Přednášející: Petr Hejna	80 59	Celkem platících návštěvníků	15 304
Prosinec	Kyrgyzstán, země hor, koní a barev Přednášející: Václav Hošek	37	<i>Volné vstupy</i> badatelé (konzultace odborní prac.) Muzejní noc, Dny otevřených dveří, mateř. školy, držitelé ZTP aj. průvodci skupin, asistence vernisáže	249 3 884 268 2 355
Různé			Celkem neplatících návštěvníků	6 756
Duben	Někam patřit, aneb krajina dotýkaná a kulturní Přednášející: Prof. JUDr. Vladimír Franz	66	Památník města Protivína <i>Placené vstupy</i>	<i>osoby</i> 465
Říjen	Umění a totalita Přednášející: Prof. JUDr. Vladimír Franz - Filosofie architektury Přednášející: Dr. Arch. Jiří Hermach	45 19	plné vstupné snížené vstupné Celkem platících návštěvníků	1 345 1 810
Památník Adolfa Heyduka			<i>Volné vstupy</i> Celkem neplatících návštěvníků	1 425
Literární odpoledne			Památník Adolfa Heyduka <i>Placené vstupy</i>	<i>osoby</i> 246
Leden	Ještě jednou se vrátíme - pocta básníku Antonínu Sovovi Účinkující: Stanislava Hošková, PhDr. Jiří Prášek		plné vstupné + lit. odpoledne snížené vstupné školy (permanentní vstupenky)	445 174
Březen	Čestmír Vidman - Karel Havlíček Borovský Účinkující: Jan Řepa		Celkem platících návštěvníků	865
Říjen	Výlet do nenávratna - příběh mladé studentky a jejích spolužaček za války Účinkující: Stanislava Hošková		<i>Volné vstupy</i> Celkem neplatících návštěvníků	130
PŘEHLED NÁVŠTĚVNOSTI			Pozorovací věž Řežabinec <i>Volné vstupy</i>	542
Prácheňské muzeum			Festival ptactva, akce Acrocephalus, Vítání ptačího zpěvu Exkurze	75
<i>Placené vstupy</i>			Celkem návštěvníků	617
plné vstupné			Přednášky pracovníků	2 451
sníž.vstupné, doplatek vstupného			Návštěvnost celkem /osoby	29 358
školy (permanentní vstupenky)				
školy, školky (s pedagogickým programem)				

ODDĚLENÍ SPOLEČENSKOVĚDNÉ

Vedoucí: Mgr. Jan Kotálek

Pracoviště dějin středověku

Mgr. Jan Adámek

Souběžně s činností historika středověkých dějin J. Adámek pracoval jako správce Centrální evidence sbírek (viz výše na str. 11-12). Zde kromě průběžného vedení přírůstkové knihy zajišťoval pravidelnou komunikaci s Centrální evidencí sbírek při ministerstvu kultury. Působil též jako tajemník Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost.

Je také dlouholetým správcem numismatické podsbírky a vedoucím muzejní knihovny (viz zpráva za příslušné oddělení na str. 32-33).

Již po jedenácté připravoval do tisku muzejní ročenku (Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014), v jejíž redakční radě působí jako výkonný redaktor.

Na měsíc březen připravil výstavu „Z pokladů muzejní knihovny / Encyklopedie a slovníky do roku 1850“. Výstava v rámci nepravidelného cyklu seznámila návštěvníky s nejstaršími a nejzajímavějšími encyklopedickými tisky z muzejní knihovny. Její součástí bylo i jedno z kompletních vydání slavné francouzské encyklopedie z osmdesátých let 18. století. Částečně byla výstava nainstalována do knihovnických skříní, aby bylo navozeno imponující prostředí interiérové knihovny.

Byl také kurátorem a jedním ze tří spoluautorů putovní výstavy „Jan Hus roku 1415 a 600 let poté“, která byla v měsíci září instalována v prostoru Rytířského sálu. Putovní výstava, vytvořená v rámci projektu NAKI, prezentovaná v několika jazykových mutacích (v píseckém muzeu k dispozici mutace česko-anglická) byla představena již v několika desítkách lokalit v České republice, v Německu, Rakousku, Slovensku, Polsku a také ve Švýcarsku. Ke všem jazykovým mutacím je také připravena informační tiskovina.

Pro tábořské muzeum lektoroval knihu - katalog, vydanou k tamní velké husovské výstavě: Jan Hus 1415 - 2015 (ed. Zdeněk Vybíral), Husitské muzeum v Táboře, 2015, 348 s.

Byl též spolukurátorem v červnu probíhající výstavy „České medailérství dvacátého století“.

Dne 24. března pro studenty píseckého gymnasia hovořil v muzejním Rytířském sále o vládě krále Přemysla II. Otakara a jeho vztahu k Písku.

V exercičním centru v Bělokozlech u Sázavy vystoupil 28. dubna s přednáškou o středověkém úřadu korektora kléru, jakožto specifiku církevní správy v lucemburských Čechách.

Dne 15. května vedl pro spojené třídy písecké SPŠ a VOŠ prohlídku klášterního kostela Sv. Kříže s výkladem o jeho dějinách.

Ve dnech 30. listopadu a 1. prosince spolupracoval se studenty Filmové školy v Písku při natáčení školního dokumentárního filmu o děkanském kostele Panny Marie jako odborný poradce.

S koncem roku také ukončil práce na dlouhodobém výzkumném úkolu - práci na edici akt Korektora kléru a připravil rukopis k předání odborným lektorům.

V průběhu roku obsloužil, ať již při osobní návštěvě nebo prostřednictvím e-mailové korespondence, asi 50 badatelů - konzultovány byly především problémy z oblasti pomocných věd historických, regionálních a církevních dějin.

Bibliografie za rok 2015

Knižně:

- *Katedrála sv. Mikuláše v Českých Budějovicích, České Budějovice 2015, 288 str., druhé upravené vydání (s J. Hansovou, D. Kovářem, R. Lavičkou, Z. Marešem a Z. Thomovou), ediční řada Miscellanea, svazek č. XI [ISBN 978-80-85033-58-8]*
- *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti, Husitské muzeum v Táboře 2015, 254 str. (ed. J. Smrčka - B. Zilynská) [ISBN 978-80-87516-14-0]*

Články:

- „Když by Pán Bůh podařiti ráčil medu“. Nejstarší doklady o chovu včel v Písku, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, s. 45-50 [ISBN 978-80-86193-49-6]*
- *Svatolazarská úcta ve středověkých Čechách. Relikvie, Reunion. Vydává Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského - Bohemia, roč. XXXIX, č. 4/2015, s. 5-7 [ISSN 1214-7443]*
- *Karlštejnský obraz svatého Lazara, Reunion. Vydává Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského - Bohemia, roč. XXXIX, č. 5/2015, s. 4-6 [ISSN 1214-7443]*

Příležitostné:

- *Audience u císaře Karla I. 25. dubna 2015, Reunion. Vydává Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského - Bohemia, roč. XXXIX, č. 3/2015, s. 12-13 [ISSN 1214-7443]*
- *Ještě k Janu Husovi, Písecké postřehy 15. července 2015 (r. XXIV, č. 28), s. 6*
- *Nejde jen o Jana Husa, Písecké postřehy 5. srpna 2015 (r. XXIV, č. 31), s. 8*

Pracoviště etnografie

Mgr. Jan Kouba

Správa všech tří podsbírek proběhala v roce 2015 bez větších mimořádných událostí. Podsbírka hudebních nástrojů se nerozšířila, do militarií byl připsán jeden předmět a v podsbírce etnografické přibýlo 79 nových přírůstkových čísel. Na závěr roku provedl pracovník cyklickou inventuru u všech tří svěřených podsbírek. Rok byl ve znamení restaurování, ať již se na něm podíleli interní pracovníci muzea, pod jejich dozorem pracující praktikanti či externí specialisté. Z největších zakázek

provedených mimo muzeum jmenujme alespoň práce na praporech ostrořtěleckém (HM 358, Ateliéry tapisérií Jindřichův Hradec s.r.o.) a pěveckého spolku Otavan v Písku (VI-1670, rest. Kateřina Pittlová).

Etnograf prováděl zájemce po píseckých i protivínských expozicích, na jejichž dobrý stav v průběhu roku dohlížel; měl několik přednášek mimo muzeum, několik přednášek externích spolupracovníků naopak organizoval (značný ohlas mělo hlavně vzpomínání pamětníka voroplavby Václava Husy dne 5. listopadu) a poskytl odborné konzultace ústní i písemné zhruba čtyřiceti badatelům. Mimo prodloužení dlouhodobých zápůjček poskytl etnograf sbírkové předměty na výstavy do muzeí v Milevsku, Prachaticích, Strakonici, Dačicích, Blatné, Národnímu muzeu v Praze, a dále například Státnímu zámku Veltrusy, studentům z Filmové akademie Miroslava Ondříčka v Písku, společnosti Czech Architecture Week s.r.o. a několika soukromým osobám.

Hned první výstava roku 2015 byla doslova etnografickou lahůdkou. Doposud se nikdy nepodařilo vystavit pohromadě téměř vše, co lze dohledat a přičíst píseckému malíři Václavu Šebele. Výstava v Galerii muzea s názvem „V Písku ztracený venkovan“ nabídla návštěvníkům i řadu nikdy nevystavených prací, ať již se jedná o olejomalby, akvarely či kresby, v drtivé většině s náměty z píseckého okolí z konce 19. století. Historicko-dokumentační výstava v Chodbě knihovny „Pašeráckou stezkou“, pořádaná ve spolupráci českoněmeckým kulturním sdružením Über d' Grenz (Přes hranici), představila starý a trochu zapomenutý šumavský fenomén - život a osudy šumavských pašeráků. Zimní sporty na Písecku připravené s kolegou Z. Dudou nabídky ukázky převážně z historie píseckého lyžování, hokeje a ražického skokanského můstku. Zlatým hřebem bylo několikadenní vystavení originálu zlaté olympijské medaile písecké lyžařky Kateřiny Neumannové. Tradiční vánoční naladění se tentokrát neslo pod taktovkou výtvarnice Šárky Váchové. A tak výstava „Večerníček Chaloupka na vršku. Pozvání do pohádkového světa Šárky Váchové“ patřila převážně dětem, a byla plná jejích loutek, kulis a filmových scén.

Etnograf se za Prácheňské muzeum spolu s dalšími kolegy podílel na tvorbě expozice v nově zrekonstruovaném špýcharu v Ražicích, slavnostní otevření se odehrálo 31. října 2015. Byl členem komise pro výběr statků tradiční nemateriální lidové kultury jižních Čech a pro budování nových národopisných expozic Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. O Vánocích a Velikonocích zajišťoval vhodný sortiment lidových výrobků do muzejního obchodu.

Bibliografie za rok 2015

Zprávy:

- *Výstava k 180. výročí narození Václava Šebeleho*, in: *Národopisný věstník - Bulletin d'ethnologie supplementum* 74, 2015, s. 26-29 [ISSN 1211-8117]

- *Kdyby vás tak Zíbrt viděl! Výstava k 150. výročí narození Čeňka Zíbrta v píseckém muzeu*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014. Písek 2015*, s. 123-125 (s Z. Dudou) [ISBN 978-80-86193-49-6]

Pracoviště kulturních dějin

Mgr. Jan Kotalík

Rok 2015 byl na pracovišti historické fotografie a kulturní historie naplněn obdobnou činností jako předešlá léta. Jan Kotalík zpracovával přírůstky podsbírk HF do II. stupně katalogizace, plnil plánovaný rozsah revizí a kontroloval stav uložení sbírkových předmětů včetně monitorování klimatických hodnot v depozitáři. V návaznosti na občasná jednání o zaplňování depozitářů se zúčastnil prohlídek možných nových prostor pro ukládání podsbírek v budově bývalé Obchodní akademie. Průběžně připomínal úvahy o dovybavení pevnou klimatizační jednotkou a zabýval se otázkami zkvalitnění stavu výstavních expozic „Kulturní tradice Písecka“. Pro některé odborně ošetřené fotografie nechal zhotovit ve spolupráci s p. Janem Vondráškem z technického oddělení - restaurátorského pracoviště novou adjustaci. Při přípravách zavádění nového počítačového katalogizačního programu „Museion“ poskytl zřizovateli k převodu data původně zpracovaná v programu „Demus“.

Podle plánu na rok 2015 Jan Kotalík samostatně realizoval na Chodbě knihovny Prácheňského muzea výtvarnou výstavu k připomínce památky MUDr. Jaroslavy Moserové (březen). Pro autorskou dvojici Jiřího Bajera a Michala Jánského zajistil a z velké části i osobně instaloval ukázky jejich výtvarných prací v muzejních galerijních sálech (květen). Rudolfu Weberovi z německého družebního města Deggen-dorf dohlédl v Chodbě knihovny na dohotovení prezentace jeho osobitě zpracovaných fotografií s názvem „A Bible má přece pravdu“ (červenec). K výstavám poskytl pro tisk větší či menší písemné upoutávky (např. pro „Písecký svět“). V neposlední řadě finalizoval na různých úrovních dlouhodobě připravovanou výstavní připomínku píseckého fotoateliéru Jana Vavrušky (100. výročí od úmrtí, srpen - viz další příspěvky). Jan Kotalík spolupracoval ve sledovaném roce i na jiných výstavních projektech: „V Písku ztracený venkovan / Václav Šebele (1835 - 1899)“ (fotografie z podsbírk HF, březen až duben), „Květen 1945 v Písku“ (vyst. předměty, duben až květen), „Mezičas Petra Velkoborského“ (pomoc při zavěšení, říjen až listopad), „Antonín Štít, malíř / Zůstat vždy sám sebou“ (zavěšení obrazů společně s pracovníkem provozu Lukášem Faktorem, prosinec), „Zimní sporty na Písecku“ (fotografie z podsbírk HF, prosinec). Pro kolegy z oddělení novodobých dějin a etnografie, kteří připravovali novou stálou expozici pro obec Ražice, poskytl fotografické materiály. Občasnou pomoc při stěhování výstav řešil Jan Kotalík dle aktuálních potřeb a vlastních časových možností.

V červnu připravil pro studenty píseckého gymnázia přednášku - pracovní seminář - se zaměřením na srovnání fotografií zachycující město v období od konce 19. do první poloviny 20. století se snímky pořízenými v současnosti.

V rámci badatelské činnosti odpovídal Jan Kotalík na řadu kratších dotazů osobně nebo telefonicky. Odpovědi na náročnější otázky připravoval s odkazy na podsbírku HF a někdy i na prameny v muzejní knihovně (případně hledal nebo odkazoval na další zdroje). V těchto případech si s badateli domlouval schůzky na pracovišti v Prácheňském muzeu nebo výjimečně - např. při spolupráci na připravované další publikaci o Josefu Váchalovi - i mimo Písek. Pro MÚ v Písku připravil společně s Michalem Janským kalendář pro rok 2016.

Během roku 2015 se zúčastňoval vybraných vernisáží jak v Písku, tak i mimo něj - především v Praze - např. v Leica Gallery Prague. Ve spolupráci s touto významnou institucí (jako již v minulosti) plánuje Jan Kotalík do budoucna i další vybrané výstavy.

Jako vedoucí oddělení plnil v minulém roce úkoly spojené s pravidelnou přípravou dokumentace pro ekonomické oddělení Prácheňského muzea. Zde šlo především o záznamy docházky, cestovní příkazy aj. V případech nepřítomnosti některého z pracovníků oddělení (např. správkyně výtvarných podsbírek) občas osobně zabezpečoval zastoupení v dojednaných závazcích (objednávky plakátů a jejich korektury, domluvené přednášky atd.). Podobně jako větší část z celkového počtu pracovníků Prácheňského muzea zajišťoval dle rozpisu povinnosti týdenní dozorčí služby. Jan Kotalík se aktivně podílel na slavnostním uvedení vydání nových hudebních nosičů píseckých rockových legend - Milana Prince, autora hudebních textů a básní a skupiny „Primátor Dittrich“. Pro tuto událost v píseckém „Divadle Pod čarou“ pronesl úvodní proslov.

Na závěr je možné pro úplnější výčet pracovních činností ještě uvést účast na jednání nákupní komise, na kontrole depozitářů a pravidelnou výměnu vybraných muzejních prezentačních tiskovin (plakátů, upoutávek) ve vitrině na náměstí před budovou radnice. Jako minulé roky byl Jan Kotalík členem redakční rady výroční zprávy Prácheňského muzea v Písku.

Bibliografie za rok 2015

Články:

- *Příběh z Velké války na „dopisnici polní pošty“, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2015, s. 87-94 [ISBN 978-80-86193-49-6]*
- *Jaroslav Kučera: Jak jsem potkal lidi (výběr pro Písek), in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2015, s. 161-162 [ISBN 978-80-86193-49-6]*
- *Jaroslav Svoboda (*1955 v Praze)..., in: Jaroslav Svoboda Akty Akvarely Nudes Watercolours, soukromý tisk 2015, nestr.*

Pracoviště nových a nejnovějších dějin

Mgr. Zdeněk Duda

Náplní práce oddělení je správa a rozvoj podsbírky historická, dokumentující a ilustrující politické, hospodářské a sociální dějiny města Písku (částečně i bývalého okresu) především 2. poloviny 20. století, vlastní vědeckovýzkumná činnost a systematická prezentace podsbírky prostřednictvím výstavních, přednáškových a dalších projektů, včetně zpřístupňování podsbírky formou odborných konzultací badatelům i široké veřejnosti.

Podsbírka historická se prostřednictvím darů, nákupů i vlastní sběratelské činnosti rozrostla během roku o 147 předmětů (35 přírůstkových čísel). Významnou akvizicí je bronzová pamětní deska připomínající osobu Antonína Rozsypala, v letech 1928-1937 zemského prezidenta Podkarpatské Rusi, původně umístěná na jednom ze zbořených domů v Červené nad Vltavou. Do podsbírky byl dále také například zapsán kabát uniformy neznámého amerického vojáka, který jako jeden z prvních v květnu 1945 dorazil do Písku. Akviziční činnost se podobně jako v předchozích letech systematicky soustředila na vyhledávání a sběr obrazových a fotografických materiálů dokumentujících stavebně historický vývoj a podobu městské zástavby Písku ve 2. polovině 20. století.

V rovině systematické evidence bylo vytvořeno 34 nových inventárních čísel (K+S 12 884 - K+S 12 917). Zpracována byla více než polovina z nově získaných akvizic. Ve čtvrtém čtvrtletí bylo v rámci pravidelné periodické kontroly revidováno cca 5 % podsbírky, tj. 700 inventárních jednotek.

Badatelům z řad vědecké i široké veřejnosti bylo poskytnuto na padesát konzultací, a to převážně v oblasti regionálních dějin a reálií (zvláště konec 2. světové války na Písecku, stavebně historický vývoj sídel na Písecku). Konzultována byla i témata dějin všedního dne a náboženských dějin 18. až 20. století.

K vědeckovýzkumným úkolům pracoviště patřilo především studium témat, lidí a událostí souvisejících s koncem 2. světové války na Písecku (výstava), studium kulturního a společenského kontextu zimních sportů a turistiky na Písecku (nové akvizice, výstava) a studium sociálních a kulturních dějin obce Ražice ve 20. století (nové akvizice, stálá expozice). Studována byla role ideologie a propagandy v české kultuře 20. století i dějiny každodenního života se zvláštním zřetelem k takzvaným posledním věcem člověka a přípravě na smrt v 18. a 19. století. Publikované výstupy jsou doloženy níže.

Prezentační aktivity pracoviště se soustředily především na přípravu a realizaci původních muzejních výstav. Realizovány byly dvě muzejní výstavy. Obě se uskutečnily v Chodbě knihovny Prácheňského muzea v Písku. V květnu to nejprve byla výstava připomínající kulaté výročí konce 2. světové války („Květen 1945 v Písku“) a v prosinci výstava přibližující některé vybrané kapitoly a podoby zimního sportování na Písecku („Zimní sporty na Písecku“, společně s J. Koubou). Pracoviště se

také ve spolupráci s dalšími kolegy podílelo na realizaci stálé expozice „Zastávka Řežabinec“ v turistickém a kulturním centru Špejchar Ražice. Podobně jako v předchozím roce byla v rámci prezentačních aktivit zvláštní pozornost věnována také popularizační i odborné prezentaci podsbírký a stálých expozic v Písku a Protivíně.

Bibliografie za rok 2015

Studie:

- *Duchovní péče o nemocné a umírající v prvních učebnicích pastorální teologie (Rautenstrauch, Giftschiütz, Chládek, Stach), Caritas et Veritas, 5, 2015, č. 2, s. 35-61 [ISSN 1805-0948]*
- *Mezi osvětou a politikou. K nejstarším dějinám muzea v Protivíně, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, Písek 2015, s. 95-104 [ISBN 978-80-86193-49-6]*

Zprávy:

- *Sametový zítřek. Listopad 1989, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, Písek 2015, s. 132-139 [ISBN 978-80-86193-49-6]*
- *První československá zlatá olympijská medaile (OH Paříž 1924), in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, Písek 2015, s. 125-130 [ISBN 978-80-86193-49-6]*
- *Kdyby vás tak Zíbrt viděl! Výstava k 150. výročí narození Čeňka Zíbrta, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, Písek 2015, s. 123-125 [ISBN 978-80-86193-49-6] (spoluautor Jan Kouba)*

ARCHEOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D.

Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D. (0,9 úvazku), Mgr. Martin Pták (0,6 úvazku), Mgr. Tereza Šálková (0,5 úvazku do dubna 2015), Mgr. Daniel Hlášek (0,5 úvazku od července 2015), Ing. Tomáš Hiltscher (1 úvazek)

V dubnu 2015 odešla Tereza Šálková na rodičovskou dovolenou a její místo od července zastoupil nový pracovník Daniel Hlášek. Jako v předchozích letech i v tomto roce archeologové řešili množství terénních výzkumů, jednak vyplývajících z povinnosti archeologických dohledů v regionu někdejšího okresu Písek, dále pak z namátkových rekonstrukcí v ploše známých lokalit, narušovaných orbou. Do této druhé kategorie náleží objev Tomáše Hiltschera v Rakovicích, kde byla zjištěna a následně prozkoumána superpozice sídlištních objektů z tzv. plaňanského horizontu staří doby římské a období středohradištního. Obdobnou situaci orbou narušeného objektu, tentokrát z laténského období, se podařilo prozkoumat ve Skalách, kde za ohlášení nálezu vděčíme p. Šimkovi z Heřmaně. Díky povrchové prospekci

se podařilo identifikovat nové lokality v Tálíně (viz samostatná zpráva T. Hiltschera a J. Michálka v tomto svazku), další materiál přinesly sběry na ploše známých lokalit v Probulově, Písecké Smolči či Kozárovicích. Pokles hladiny Orlické přehrady v letních měsících umožnil též záchranné akce v Chřešřovicích a na Zvíkově, podobné okolnosti poklesu hladiny Tvrzského rybníka pak umožnily rovněž sběry v ploše zaniklé tvrže v Božejovicích u Skal. Z investorských záchranných výzkumů je pak možno jmenovat výzkum v ploše částečné demolice domu čp. 58 v Soukenické ulici v Písku, kde se podařilo získat novověké nálezy jak ze situací někdejšího dvoru domu, tak z objeveného sklepa, jenž byl vytesán do skalního podloží. Z předchozího roku 2014 pokračovaly některé dlouhodobé akce, jako například dohledy liniových staveb v obcích Králova Lhota (zde nálezy keramiky 14. století na č. parc. 1505), Jeteticích (objekt z doby bronzové v ploše ZTV a výkopu pro kabel NN), a dále obnova rybníka poblíž zaniklé osady Pálčice u Údraže (vrcholně až pozdně středověká keramika, dokumentace hráze). Dále probíhaly dohledy rozsáhlých liniových výkopů ve Vepicích (zde nálezy raně novověké keramiky u čp. 3), Kovářově (nepočetný soubor laténské keramiky), Smetanovy Lhoty (ojedinělé nálezy pravěké a středověké keramiky v ploše komunikací) a v ulici 5. května v Milevsku (sekundárně dislokovaná pozdně středověká až raně novověká keramika v zásypu liniových sítí). Drobná zjištění byla též učiněna ve výkopu pro sítě v areálech hradů Myšenec a Újezdec. Na sklonku roku pak probíhaly archeologické dohledy na rozsáhlé ploše výstavby ZTV v Čimelicích a dále v Tálíně v ploše budované haly pro firmu MVKS, spol. s r.o., kde byla v erozních vrstvách svahu zjištěna keramika datovatelná do sklonku laténského období a dále pak byla prozkoumána zahloubená pec z raně středověku. Obě akce pokračovaly i na počátku roku 2016.

Nejvýznamnějším nálezem, učiněným již záhy v lednu 2015, byl nálezy tří depotů bronzových předmětů v nádobách z mladší doby bronzové na katastru obce Křenovice. Další depot na katastru stejné obce, tentokrát datovaný do přelomu starší a střední doby bronzové (depot žeber), byl objeven v měsíci říjnu. Ten byl rozvlečen orbou na značné ploše, nicméně sledování koncentrace nálezů umožnila identifikaci místa uložení.

V měsíci srpnu a září byla v Muzeu Jindřichohradecka realizována výstava „Umění mistrů kamnářů“, která s využitím doprovodného materiálu ideově navázala na píseckou výstavu „Obrazový svět pozdního středověku“ z roku 2013.

Archeologické oddělení svou podsírkou také přispělo k realizaci putovní výstavy „Poklady, depoty, obětiny - Jihočeské depoty od doby bronzové do novověku“, jež se v měsících květnu až srpnu konala v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích, a dále pak výstavy s obdobnou náplní „Poklady doby bronzové“, konané v červenci a srpnu v Městském muzeu v Týně nad Vltavou. Zápůjčkou též přispělo při instalaci výstavy „Staré pověsti české“ v Muzeu města Ústí nad Labem. Archeologové rovněž poskytovali řadu konzultací studentům a zájemcům z řad veřejnosti a také pracovali v rámci Jihočeské archeologické komise.

Jaroslav Jiřík věnoval podstatnou část své aktivity plnění povinností vyplývajících ze smluv s investory při zajišťování archeologických dohledů a výzkumů se podílel na realizaci většiny z výše uvedených akcí.

Na plenárním zasedání jihočeské pobočky České archeologické společnosti v Českém Krumlově referoval o archeologických výzkumech a dohledech Prácheňského muzea v roce 2014 (společně M. Ptákem, T. Šálkovou a Tomášem Hiltsem). Účastnil se 11. mezinárodní protohistorické konference „Archäologie der Barbaren 2015“ v rakouském Mistelbachu, kde přednesl referát *New excavations of a Roman Period Settlement at Rakovice, dist. Písek, South Bohemia (Preliminary Report) - Quest of Protohistoric Cultural Landscape* (s T. Hiltsem). Účastnil se též příspěvkem *Bevölkerungsverschiebung und Besiedlungsänderungen in der so genannten Völkerwanderungszeit* workshopu v rámci přípravy výstavního projektu „Kulturní kontakty Čech a Saska“, pořádaném Národní galerií v Praze a Landesamt für Archäologie Sachsen v Drážďanech. V Muzeu hlavního města Prahy přednesl Jaroslav Jiřík přednášky *Doba stěhování národů na území ČR a Dálkové kontakty v pozdní antice: Evropa - Afrika - Orient*. V obci Tálíně přednesl v rámci komponovaného večera přednášek o archeologii pro veřejnost příspěvek *Písek - Bakaláře. Archeologický výzkum pohřebiště doby bronzové*. Pracovník prováděl archeologickými expozicemi v Písku a Protivíně při příležitosti exkurze studentů FF UK v Praze, tak žactvo ZŠ Protivín. Byl spolukurátorem výstavy „Umění mistrů kamnářů“, konané v Muzeu Jindřichohradecka (společně s V. Burianem a J. Havlicem). Podílel se též jako spolaautor na přípravě výstavy „Hroby barbarů - Svět živých a mrtvých doby stěhování národů“, která se konala od května 2015 do února 2016 v Muzeu hlavního města Prahy, zde vedl i několik komentovaných prohlídek.

Martin Pták přispěl k realizaci řady archeologických dohledů. S Pavlem Břicháčkem provedl výzkum v kostele sv. Jiljí v Milevsku, během něhož byla potvrzena jedna ze starších fází stavby. Pokračoval v laboratorním ošetření nálezů, především z Heřmaně 2011 a Albrechtic nad Vltavou. Nadále pokračoval v cílené namátkové rekonstrukci archeologických památek na Písecku a dalších regionech jižních a jihozápadních Čech, kde pozornost především věnoval hradišti Prácheň.

Martin Pták dalším rokem pokračoval v doktorském studiu na Ústavu pro archeologii FF UK v Praze a přípravě disertační práce *Vybrané problémy archeologie 12. a 13. století v jižních a jihozápadních Čechách*.

Pracovník vystoupil na řadě konferencí a veřejných fórech. S referátem *Netolice a okolí z pohledu numismatiky* (s Z. Štěpančíkem, J. Johnem a J. Benešem) se zúčastnil pracovního setkání: *Nové mincovní nálezy v jižních Čechách a metody jejich analýzy, AU FF JU*. S posterem *Plant and animal motives on medieval embossed floor tile* se zúčastnil 11th Conference of Environmental Archaeology 2015, České Budějovice. Na Výroční schůzi České archeologické společnosti - jihočeské pobočky v Českém Krumlově vystoupil s dvěma referáty: *Výzkumy archeologického oddě-*

lení Prácheňského muzea v Písku v roce 2014 (s J. Jiříkem, T. Hiltsem a T. Šálkovou); *Výzkum na raně středověkém hradišti Na Jánu v Netolicích v sezoně 2014* (s J. Benešem). Na 7. workshopu ke středověké a novověké keramice v Panské Lhotě přednesl referáty *Databáze značek na dnech středověkých nádob* (s L. Varadzinem a V. Vondrovským) a *Středověká keramika z výzkumu v Selibově* (s J. Jiříkem a T. Hiltsem). Zúčastnil se též setkání evropských archeologů při 21st Annual Meeting of EAA, Glasgow, kde prezentoval poster *A vessel assemblage of the 13th century from Heřman (Písek district, Czech Republic). A preliminary report*. Tři referáty s názvy: *Jak dokumentovat dlaždice?*; *Nálezy středověkých reliéfních dlaždic z jižních Čech (souhrn se zaměřením na nové nálezy a zajímavosti)* a *Výroba replik reliéfních dlaždic rovněž přednesl při příležitosti pracovního setkání k tématu Středověké reliéfní dlaždice v jižních Čechách v Českých Budějovicích*. Bez referátu pak navštívil konference 25. pracovní setkání Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko; Barnau a Seminář k vrcholně a pozdně středověké keramice a experimentální workshop studia hrncířských postupů při výrobě keramiky v Panské Lhotě.

Stejně jako v předchozích letech mimo své povinnosti muzejního archeologa přednášel na Jihočeské univerzitě a podílel na realizaci výzkumu Jihočeské univerzity na raně středověkém hradišti sv. Ján v Netolicích (vedoucí J. Beneš), vedl záchranný archeologický výzkum neolitického sídliště v Radčicích u Vodňan a záchranný výzkum sídliště 11.-13. století v ploše rybníka Bezdrev u Zálužic. V květnu se zúčastnil odborné exkurze Archeologického ústavu Jihočeské univerzity, tentokrát na jižní Moravu, na Slovensko a do Rakouska.

Tereza Šálková v průběhu prvních čtyř měsíců roku aktivně plnila pracovní povinnosti v rámci Archeologického oddělení. Věnovala se především laboratornímu zpracování archeologických nálezů a určování archeobotanických vzorků. Pokračovala rovněž ve svém doktorském studiu na Přírodovědecké fakultě Jihočeské Univerzity. V badatelské činnosti nepolevila ani v průběhu rodičovské dovolené, dále zajišťovala determinaci archeobotanických vzorků z muzejních výzkumů (např. Rakovice). Dle možností se též účastila výzkumu v Ratajích (v rámci projektu studentské praxe O. Chvojky). Zúčastnila se Plenárního zasedání České archeologické společnosti - jihočeské pobočky v Českém Krumlově, kde referovala o akcích Prácheňského muzea v Písku (spolu s J. Jiříkem, M. Ptákem a T. Hiltsem) a seznámila s výsledky archeobotanických analýz v rámci přednášky *Všemyslice - Kozí vrch. Nové poznatky o hradišti z počátku střední doby bronzové* (s D. Hláškem a kolektivem). Zúčastnila se rovněž 11th Conference of Environmental Archaeology 2015, České Budějovice s referátem *Macro-remain analysis of the prehistoric cultural sediments in the region of South Bohemia* (s O. Chvojkou) a posteru *Archaeobotany and Osteology on the Migration Period Burial Ground Prague-Zličín* (s M. Horákovou, H. Uhlířovou, A. Dohnalovou, J. Novákem, J. Vávrou, J. Jiříkem

a M. Kuchaříkem) a *Vegetation History, Plant and Animal Economy of Early Medieval Bohemian Settlement Na Jánu in Netolice* (s K. Trávníkovou, T. Hausteinovou, L. Kovačikovou, P. Houfkovou, T. Hiltsherem, M. Ptákem, J. Benešem).

Nový pracovník **Daniel Hlášek** se od počátku svého působení podílel na realizaci řady archeologických dohledů a drobných archeologických akcí (výzkum sklepa v Soukenické ulici čp. 58 v Písku a výzkum depotu měděných žeber ze starší doby bronzové v Křenovicích). Podílel se na zpracování starších výzkumů Prácheňského muzea (pravěké polykulturní sídliště zkoumané v průmyslové zóně - AISIN2, žárové pohřebiště z mladší doby bronzové u Kuklí). Prováděl namátkovou rekonstrukci archeologických lokalit v jižních Čechách. V srpnu vedl archeologickou praxi studentů Katedry archeologie Západočeské univerzity v Plzni na výzkumu lokality z pozdní doby bronzové ve Ctíněvsi (okr. Litoměřice). Na Katedře archeologie v Plzni dále pokračuje v přípravě dizertační práce na téma *Eneoliticko-bronzový keramický komplex*. Na výročním zasedání České archeologické společnosti v Českém Krumlově přednesl referát: *Všemslyce - Koží vrch. Nové poznatky o hradisti z počátku střední doby bronzové* (s T. Šálkovou a kolektivem), stejný referát poté přednesl na 24. mezinárodní konferenci: *Starší doba bronzová v českých zemích a na Slovensku*, která se konala v Sedleci-Prčici. Byl také spoluautorem referátu *3D Technologies in conservation of cultural heritage: monitoring of the neolithic structures from archaeological site Belo Brdo in Vinča* na konferenci *XIII Conference Digitization of Cultural Heritage and Digital Humanities* (s J. Pendičem, B. L. Tošovićem, A. Žitňanem, Z. Rejdovianovou, M. Aleksičem a J. Hrubým), která se konala v Bělehradě v Srbsku. V popularizační přednášce v Tálíně přednesl příspěvek *Kukle u Tálína. Pohřebiště z mladší doby bronzové v kontextu knovízské kultury. Předběžné výsledky zpracování* (s T. Hiltsherem).

Tomáš Hiltsher pokračoval v digitalizaci terénní dokumentace a pokračoval při zpracování archeobotanických a pylových vzorků z muzejních výzkumů. Zásadním způsobem přispěl k realizaci naprosté většiny archeologických dohledů i výzkumů. Pracovník se též účastnil laboratorního zpracování nálezů, plynoucích z terénních akcí, jejich evidenci a přípravě nálezových zpráv. Vystoupil při popularizační přednášce v Tálíně, kde přednesl příspěvek *Kukle u Tálína. Pohřebiště z mladší doby bronzové v kontextu knovízské kultury. Předběžné výsledky zpracování* (s D. Hláškem). Zúčastnil se rovněž *11. mezinárodní protohistorické konference „Archäologie der Barbaren 2015“* v rakouském Mistelbachu s referátem *New excavations of a Roman Period Settlement at Rakovice, dist. Písek, South Bohemia (Preliminary Report) - Quest of Protohistoric Cultural Landscape* (s J. Jiříkem), dále pak *11th Conference of Environmental Archaeology 2015, České Budějovice*. Na Výroční schůzi České archeologické společnosti - jihočeské pobočky v Českém Krumlově

pak referoval o *Výzkumech archeologického oddělení Prácheňského muzea v Písku v roce 2014* (s J. Jiříkem, M. Ptákem a T. Šálkovou).

Shodně jako v minulých sezonách je třeba poděkovat také řadě studentů a spolupracovníků účastnících se terénních akcí a zpracování. Na předním místě je třeba zmínit úsilí PhDr. Jana Michálka, jak při realizaci výzkumu ve Skalách, tak při zpracování nálezů z Kestřan-Chotěbořic a Slabčic. Dále je možno jmenovat Bc. Jana Vlčka, jenž provedl kresebnou dokumentaci velkého množství artefaktů, na laboratorním ošetření se podílely Bc. Hana Mašková, Bc. Kateřina Mašlová, Bc. Michaela Beštáková. Externí paleoenvironmentální analýzy byly zadány Mgr. Petře Houfkové, RNDr. Janu Novákovi, Ph.D. a Mgr. Erice Průchové.

Byla provedena revize části archeologické sbírky (2.000 inv. č.) a části sbírky Protivín (50 inv. č.).

Bibliografie Jaroslava Jiříka za rok 2015:

Knižně:

- *Hroby barbarů v Praze-Zličíně. Svět živých a mrtvých doby stěhování národů. Praha.* (s J. Vávrou, M. Šmolíkovou a M. Kuchaříkem a kol.) [ISBN 978-80-87828-15-1]

Článek:

- *Economy and Environment of a Medieval Town Reflected in Wells Backfill in Písek, Bakaláře Square (South Bohemia, Czech Republic), Interdisciplinaria archaeologica 1/2015, s. 63-82* (s T. Šálkovou, P. Houfkovou, M. Ptákem, L. Kovačikovou, J. Novákem, T. Beštou, A. Čejkovou a E. Myškovou) [ISSN 1804-848X]

Bibliografie Martina Ptáka za rok 2015:

Články a studie:

- *Economy and Environment of a Medieval Town Reflected in Wells Backfill in Písek, Bakaláře Square (South Bohemia, Czech Republic), Interdisciplinaria archaeologica 1/2015, s. 63-82* (s T. Šálkovou, P. Houfkovou, J. Jiříkem, L. Kovačikovou, J. Novákem, T. Beštou, A. Čejkovou a E. Myškovou) [ISSN 1804-848X]
- *Zpráva o výsledcích terénní prospekce v rámci projektu Linecká stezka. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, s. 81-99* (s V. Vondrovským, D. Kovářem a H. Hojerovou) [ISSN 0231-8237]
- *Laténský žárový pohřeb z „mohyly“ v lese Doubrava u Netolic. Živá archeologie - REA 17, s. 10-14* (s J. Johnem, E. Průchovou, V. Vondrovským, D. Kovářem a H. Hojerovou) [ISSN 1213-1628]

- *Exhumace obětí revolučních dní roku 1945: případ z katastru Buršice na kolinecku. Sborník prací z historie a dějin umění. Klatovy. Sborník prací z historie a dějin umění 8, 2015 (s I. Nachtigallem a K. Farkašovou) (v tisku)*

Bibliografie Terezy Šálkové za rok 2015:

Knižně:

- *Vrcovice. Hradiště z počátku střední doby bronzové. Archeologické výzkumy v jižních Čechách - Supplementum 10. České Budějovice - Plzeň (s D. Hláskem, O. Chvojkou, J. Fröhlichem, P. Houfkou, L. Kovačikovou, A. Majerem, P. Menšíkem, J. Michálkem, P. Netolickým, J. Novákem, J. Pavelkou, J. Petříkem a D. Sosnou) [ISBN 978-80-87311-65-3, 978-80-261-0413-1]*

Články a studie:

- *Všemyslice - Koží vrch. Nové poznatky o hradišti z počátku střední doby bronzové, výsledky multidisciplinárního výzkumu, Archeologie západních Čech 9, s. 96-121. (s D. Hláskem, P. Houfkou, J. Johnem, J. Novákem) [ISBN 978-80-7247-117-1, ISSN 1804-29-53]*
- *Economy and Environment of a Medieval Town Reflected in Wells Backfill in Písek, Bakaláře Square (South Bohemia, Czech Republic), Interdisciplinaria archaeologica 1/2015, s. 63-82 (s P. Houfkou, M. Ptákem, L. Kovačikovou, J. Novákem, T. Beštou, A. Čejkovou a E. Myškovou) [ISSN 1804-848X]*
- *Nové kovové depoty ze starší doby bronzové v jižních Čechách. In Bátora, J., Tóth, P. (eds.): Keď bronz vystriedal med'. Nitra: Archeologický ústav SAV, s. 421-432 (s O. Chvojkou a J. Johnem) [ISBN 978-80-89315-93-2]*
- *Bioarchaeological reconstruction of the funeral rite - case study based on organic material from Hallstatt Period tumulus at the site Zahrádka (south Bohemia, Czech Republic), Památky archeologické 106, s. 95-135 (s A. Bezděkem, H. Březinovou, K. Farkašovou, P. Houfkou, O. Chvojkou, J. Johnem, P. Koníkem, L. Kovačikovou, J. Michálkem, J. Novákem, J. Pavelkou, H. Šulákovou, T. Beštou, E. Myškovou, L. Weiterem a P. Zronkem) [ISSN 0031-0506]*
- *Archäobotanische Untersuchungen in vorgeschichtlichen Siedlungen Südböhmens, Fines Transire 23/2014, s. 57-74 (s O. Chvojkou a P. Zavřelem) [ISBN 978-3-89646-217-6] (v roce 2014)*
- *Attempt at dendrochronological dating of the medieval gold-ore processing mill found in Stará Pazderna near Písek, South Bohemia. Fines Transire 23/2014, s. 233-238 (s M. Ptákem, E. Stehlíkovou, E. Koppovou, J. Fröhlichem a J. Jiříkem) [ISBN 978-3-89646-217-6] (v roce 2014)*
- *PAPAVER. Centre for Human and Plant Studies of Postglacial Europe and Northern Africa, 2013-2015. Interdisciplinaria archaeologica 1/2015 (s J. Benešem, A. Pokornou, A. Bernardovou, M. Divišovou, P. Houfkou, O. Chvojkou, K. Ko-*

dýdkovou, V. Komárkovou, K. Paclíkovou, K. Prachem, M. Preuszem, K. Lencovou a J. Novákem) [ISSN 1804-848X]

- *Raně středověký střílný objekt ze Starých Prachatic. Příspěvek k paleoekonomii a absolutnímu datování osídlení, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, s. 187-200 (s M. Parkmanem, J. Benešem) [ISSN 0231-8237, ISBN 978-80-87311-68-4]*

Bibliografie Daniela Hlásky za rok 2015:

Knižně:

- *Vrcovice. Hradiště z počátku střední doby bronzové. Archeologické výzkumy v jižních Čechách - Supplementum 10. České Budějovice - Plzeň (s O. Chvojkou, T. Šálkovou, J. Fröhlichem, P. Houfkou, L. Kovačikovou, A. Majerem, P. Menšíkem, J. Michálkem, P. Netolickým, J. Novákem, J. Pavelkou, J. Petříkem a D. Sosnou) [ISBN 978-80-87311-65-3, 978-80-261-0413-1]*

Články a studie:

- *Soudkovité nádoby. K neobvyklému keramickému tvaru z mladší a pozdní doby bronzové. In: Juchelka, J. (ed.), Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě. Materiál z XIII. Konference „popelnicová pole a doba halštatská“. Opava, 231-245 [ISBN 978-80-7510-107-5]*
- *Všemyslice - Koží vrch. Nové poznatky o hradišti z počátku střední doby bronzové, výsledky multidisciplinárního výzkumu, Archeologie západních Čech 9, 96-121. (s P. Houfkou, J. Johnem, J. Novákem a T. Šálkovou) [ISBN 978-80-7247-117-1, ISSN 1804-29-53]*
- *Pravěké a raně středověké nálezy z historického centra Českých Budějovic, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, 35-79 (s O. Chvojkou, Z. Thomovou a P. Zavřelem) [ISSN 0231-8237, ISBN 978-80-87311-68-4]*

KNIHOVNA A STUDOVNA

Vedoucí: Mgr. Jan Adámek

Studovna, Příruční a Regionální knihovna, knihovny pozůstalostní

Zdena Kvasničková, Mgr. Věra Matoušová

Studovna v roce 2015 nezvykle otevřela až v polovině března a to po celkové rekonstrukci úložních prostor jak pro Příruční, Regionální, tak i pozůstalostní knihovny. Okolo 30 000 svazků knih, novin a časopisů bylo za spolupráce kolegů a převážně kolegyn vystěhováno a po úpravě osvětlení, novém vymalování a vystavení knihovních regálů firmou Zdeněk Bláha - úložné systémy pro citlivé věci, opět peč-

livě nastěhováno. V průběhu celého roku pak pokračovaly práce spojené s dokončováním přestěhování knihovního fondu.

Své služby jsme veřejnosti nabízeli pět dní v týdnu. Obsloužili jsme 288 badatelů a nespočetněkrát nás se svými požadavky navštívili kolegové z muzea. Elektronicky jsme zodpověděli několik desítek odborných dotazů a zadání na meziknihovní výpůjční službu. Dále jsme uspořádali pedagogicko-knihovnické programy pro žáky základních a středních škol.

Do Příruční knihovny přibýlo 189 knih, do Regionální knihovny 159 knih. Na nákupy byla vynaložena částka 100 498,- Kč. Některé přírůstky byly získány díky výměně spřátelených kulturních institucí.

Postoupili jsme v revizi knihovního fondu Regionální knihovna a jako každoročně proběhly pravidelné revize sbírkových knihovních fondů Jaromíra Malého, Ivo Beneše a Adolfa Heyduka.

Věra Matoušová pro měsíc říjen připravila v prostorách Galerie výstavu spisovatele a výtvarníka Václava Vokolka „Krajiny-slova-lesy“ a spolupracovala na vzniku výtvarných dílen. V prosinci zorganizovala křest knihy Václava Vokolka „*Neznámé Čechy 7, Posvátná místa jihozápadních Čech*“.

Pracoviště historické knihovny

Mgr. Jan Adámek, Zora Mauleová

Po většinu roku pokračovaly práce na katalogizaci podsbírký Knihy (sig. L), zahrnující tzv. starou muzejní knihovnu, obsahující zejména někdejší cennou knihovnu píseckého gymnasia. V průběhu roku bylo zpracováno 1700 položek.

Z. Mauleová, která je touto prací pověřena, se kromě toho podílí také na sobotních službách v muzejní studovně. Katalogizační práce však musely být s podzimem přerušeny, neboť bylo zapotřebí zahájit přípravy na dočasné přestěhování celé staré knihovny do náhradních prostor. Podařilo se totiž zajistit finanční prostředky na pořízení nových regálů. S předstihem tak byla nejprve přestěhována rozsáhlá sbírka výročních zpráv gymnasií i jiných středních škol z celého území někdejší rakouské monarchie. Uvedené ročenky byly prozatím přestěhovány do depozitáře starých tisků a zde vloženy do archivních kartonů. Při té příležitosti bylo revidováno jejich řazení a kartony byly opatřeny štítky s popisem obsahu. Poté Z. Mauleová vlastními silami přestěhovala do téhož depozitáře ještě další, nemalou část knižního fondu. S dočasným uložením zbývajících většiny fondu vypomohli téměř všichni pracovníci muzea a přenesli knihy do prostor spodní chodby, sousedící s depozitáři staré knihovny. Zbylá část byla náročněji přestěhována o patro výše do studovny. Nové celokovové regály byly uspořádány podobně jako staré, tedy jeden přes celou zadní stěnu, přizpůsobený ovšem pro co nejefektivnější uložení archivních krabic, o hloubce 40 cm. Dále šestnáct regálů o sedmi paprscích, o hloubce 30 cm, umístě-

ných po dvojicích k sobě. Ke schodišti do patra knihovny byl pořízen jako záložní další regál a přidán také ještě malý manipulační regál vedle výtahu.

Správce celé podsbírký J. Adámek je současně profesně vytížen na pracovišti dějin středověku a zároveň je správcem Centrální evidence sbírky - o těchto jeho činnostech je referováno v této ročence samostatně.

Také v tomto roce dovolila finanční situace zadat restaurování několika vzácných tisků. První místo mezi nimi bezesporu zaujímá jeden z nejstarších českých tisků, *Legenda aurea*, vytištěná tzv. Tiskařem Arnoštových Statut někdy mezi lety 1487-1492. Knihu restauroval PhDr. Jan Novotný. Zadáno byla také restaurování dvou dosti poškozených biblických tisků: tzv. Bible Severýnovy z roku 1537 a tzv. Bible Norimberské z roku 1540. Obou se ujala Bc. Milana Vanišová.

Darem od p. Vladimíra Vlasáka byl do sbírky přijat tisk „Správa Hystorycká o životě Mučedlnictví a Zázracích SW. JANA Nepomuckého Kanownjka Pražského ...“, vydaný pravděpodobně roku 1730, který byl také svěřen rukám restaurátora dr. Novotného.

ODDĚLENÍ PŘÍRODNÍCH VĚD

Vedoucí: RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

Pracoviště zoologie

RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

V oblasti péče o sbírky proběhla i v roce 2015 v zoologickém oddělení zákonem požadovaná periodická revize 10 % sbírkových předmětů ze všech čtyř zoologických podsbírek (bezobratlí, bezobratlí exotičtí, obratlovci a obratlovci exotičtí). Pravidelné ošetření depozitárních prostorů proti hmyzu proběhlo v dubnu 2015 a opět je naplánováno na jaro 2016.

V oblasti prezentační zoolog spolupracoval na přípravě výstavy „Kabinet kuriozit starého muzejníka“ dr. Pecla a připravil jako kurátor 2 výstavy v Památníku v Protivíně: „Železnice objektivem ing. Heleny Mašindové“ a výstavu prací předních českých ilustrátorů knih o přírodě - „Příroda jak vymalovaná“. V Malých výstavních síních Prácheňského muzea pak připravil výstavu „Jak ulovit ptáka a co z toho vzešlo“ o historii čížby a nových metodách ornitologického výzkumu. Léto tohoto roku pak strávil zoolog přípravou a instalací stálé expozice o Řežabinci ve starém špycharu v Ražicích.

Stěžejní částí výzkumu ptačího společenstva národní přírodní rezervace Řežabinec, Řežabinecké tůň je již od roku 1980 bodový transekt a tak i letos provedl zoolog každý měsíc jedno sčítání. Pravidelnost a dlouhodobost umožňuje srovnání vývoje ptačího společenstva v době hnízdění a také zhodnocení významu rezervace pro protahující a zimující ptáky.

Neinvazivními metodami typu sčítání nelze získat všechny potřebné znalosti o ptačím společenství rezervace. Proto od roku 2003 probíhá také výzkum rezervace metodou CES (zkratka pochází z anglického Constant effort sites = Místa s konstantním úsilím). Při této metodě dochází k pravidelnému „nabírání“ vzorku ptačí populace odchytem do stále stejného množství sítí stojících na stále stejných místech jedenkrát v každé dekádě během celé hnízdní sezóny. Touto metodou lze postihnout populační vývoj i skryté žijící druhy, které sčítání neinvazivními metodami nezachycuje a lze zjišťovat i řadu dalších údajů jako např. podíl mláďat přežívajících do dalších let, přežívání dospělých ptáků, věrnost hnízdišti, atd. V tomto roce bylo provedeno dalších 10 odchytů touto metodou.

Třetí metodou výzkumu ptačí populace v NPR Řežabinec, která probíhá pravidelně již od roku 1977, je letní kroužkovací akce *Acrocephalus*, kterou začal dr. Pecl a nový zoolog ji vede od roku 2003.

Podklady získané komplexním výzkumem rezervace slouží při osvětově výchovném využití rezervace, dále jako podklady pro orgány ochrany přírody (např. ke zpracování plánů péče pro obhospodařování rezervace) a zobecněné získané poznatky bývají publikovány v mezinárodních vědeckých časopisech.

Zoologické pracoviště vyhledali v roce 2015 dva badatelé, dalších 41 badatelských konzultací proběhlo po E-mailu, telefonu nebo při osobní návštěvě badatele v muzeu (návštěvy bez konkrétního bádání na sbírkových předmětech). Badatelé byli profesionální zoologové, konzultace byly vesměs s vysokoškolskými studenty. Vedle toho zoolog odpovídal na asi 40 telefonických a E-mailových dotazů veřejnosti.

Zoolog muzea i nadále pracoval ve Společnosti pro výzkum a ochranu fauny - Zoogeos Bohemia, se kterou se zúčastnil expedice na výzkum přírody do Černé Hory (23. 5. - 7. 6.). Dále pracoval jako předseda Zoologické komise Asociace muzeí a galerií (AMG), zúčastňoval se pravidelně zasedání senátu AMG v Praze a letos také zorganizoval Celostátní setkání zoologů muzeí a ochrany přírody v Píseckých horách (16. - 18. 9.).

I v roce 2015 muzejní zoolog pomáhal při ochraně NPR Řežabinec jako Stráž ochrany přírody a krajiny České republiky a po úspěšném absolvování krajského kurzu se stal strážcem i pro celý Jihočeský kraj.

Výsledky vědecko-výzkumné práce prezentoval zoolog na konferencích *Zoologické dny, Metody a výsledky výzkumu ptačích populací VI*, 35. *Aktivu spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea* a mezinárodní konferenci o chřástalech polních *International Corncrake conference* v Plzni.

V rámci dlouhodobého sledování Ptačích oblastí evropské soustavy ochrany přírody Natura 2000 působí zoolog jako koordinátor v Ptačích oblastech (dále jen PO) Řežabinec, Českobudějovické rybníky a Hlubocké obory a jako člen skupiny v PO Údolí Otavy a Vltavy, Novohradské hory a Šumava. Od roku 2013 se monitoring zvláště chráněných druhů začal provádět v kvadrátech - čtvercích odvozených od zeměpisných souřadnic o velikosti asi 11 x 12 km. V roce 2015 zoolog PM prozkoumal výskyt celkem 5 vzácných druhů ptáků v 5 takovýchto čtvercích od Orlíku po Šumavu. Dále opět

koordinoval monitoring zimování orla mořského v PO Českobudějovické rybníky a také se opět zapojil do projektu Mezinárodního sčítání zimujících vodních ptáků.

Jako vedoucí Skupiny pro výzkum chřástalů polního při České společnosti ornitologické koordinoval zoolog celorepublikový výzkum tohoto ptáka z Červeného seznamu celosvětově ohrožených druhů. Sám pak prováděl monitoring, odchyt a kroužkování chřástalů v PO Novohradské hory a PO Šumava (pravý břeh Lipna). I nadále se podílel na práci Jihočeského ornitologického klubu - Jihočeské pobočce České společnosti ornitologické, kde pracoval také jako místopředseda výboru. Jako recenzent posuzoval zoolog v roce 2015 jeden článek pro periodikum České společnosti ornitologické - *Sylvia*. Po celý rok také pracoval jako člen představenstva Společnosti spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze.

V rámci programu osvětově výchovné činnosti muzea zajistil zoolog muzea sedm přednášek cestovatelsko-přírodovědného cyklu.

Další aktivitou zoologa byly přednášky a exkurze. Mimo jiné proběhly čtyři exkurze spojené s přednáškou pro MŠ a ZŠ z Písku a z Protivína a přednáška v ZŠ Žimutice. Spolu s muzejní pedagožkou zorganizoval zoolog také soutěž kreseb dětí z Protivína spojenou s výstavou „Příroda jak vymalovaná“.

Pokračovala i spolupráce se sdělovacími prostředky. Zprávy o zoologickém dění v Prácheňském muzeu proběhly soukromými i veřejnoprávními televizními i rozhlasovými stanicemi, regionálním i celostátním tiskem i zpravodajskými internetovými servery. Pokračovala i pravidelná spolupráce s paní redaktorkou Jitkou Cibulovou - Vokatou z Českého rozhlasu České Budějovice.

Z přímo ornitologických akcí pořádaných PM pro veřejnost ve spolupráci s Českou společností ornitologickou proběhlo v Písku jarní Vítání ptačího zpěvu. Na sraz v neděli v 6 hodin ráno přišlo tentokrát opět asi 20 účastníků a nikdo snad nelitoval.

O prvním víkendu v říjnu byl opět organizován již tradiční Evropský festival ptactva. V NPR „Řežabinec, Řežabinecké tůně“. Tentokrát se uskutečnil v neděli 4. října a kromě obou zoologů PM se na něm podíleli ještě další členové Jihočeského ornitologického klubu.

Pravidelným úkolem zoologa je i odborný dohled nad provozem expozice se živými rybami „Ryby a rybářství“. Technicky zajišťuje provoz expozice živých ryb i po odchodu do důchodu pan J. Kurz, kterému za to patří veliký dík. Za podporu a spolupráci děkujeme i rybářům z Prvního českého rybářského spolku v Písku - především panu hospodáři Lechnýřovi a pánům Bělemu a Bartošovi.

Bibliografie za rok 2015

Články:

- *Výsledky 38. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014*, s. 117-122 [ISBN 978-80-86193-49-6]

- spolupráce na knize „Ptáci jižních Čech“, Kloubec, Hora, Šťastný Eds., Jihočeský kraj [ISBN 978-80-87520-12-3]

Pracoviště geologie

Ing. Jaroslav Cícha

Jednou z hlavních náplní pracoviště byla péče o geologické podsbírkky muzea. Probíhalo čištění, sbírkové zpracování a evidence nových přírůstků v chronologické evidenci a jejich následné zpracování v systematické evidenci, vedené v elektronické formě v programu „Demus“. U všech nově zapisovaných přírůstků je vlastními silami pracoviště pořizována i fotodokumentace a veškeré digitálně zpracované položky systematické evidence jsou rovněž zveřejňovány na internetu formou on-line katalogů. Pro geologický depozitář byly nově pořízeny a adjustovány štítky označující jednotlivé skříně i zásuvky s detailní lokací uložených sbírkových předmětů. V závěru roku byla provedena povinná periodická inventarizace cca 10 % předmětů geologických podsbírek.

Pokračovalo shromažďování poznatků a hmotné dokumentace k topografické mineralogii Písecka a Prácheňska. Sběrná, dokumentační a průzkumná činnost v terénu byla orientována především na tělesa granitických pegmatitů v Píseckých horách, v menší míře i na pegmatity na Kovářovsku. Zvláštní pozornost byla věnována výzkumu těles chondritových mramorů na Písecku a pokračovaly práce na mineralogickém výzkumu různých paragenetických typů minerálu milaritu. Geologem muzea bylo editorsky připraveno k tisku tematické číslo časopisu Minerál, věnované alpské paragenezi.

Po celý rok byly poskytovány studentům, badatelům i dalším zájemcům konzultace ke geologické problematice, určovány mineralogické a petrografické vzorky a na požádání byl skupinám podáván odborný výklad v geologické expozici. Geolog muzea se dále účastnil týdenního semináře geologů muzeí ČR a SR a zasedání geologické komise AMG v Oseku u Duchcova. V závěru roku zorganizoval již jubilejní 20. ročník „Předvánoční burzy minerálů“. Protože zanikla možnost nadále využívat prostory bývalé Obchodní akademie a do samotného muzea není možné burzu vzhledem k jejímu rozsahu umístit, bylo pro její pořádání nutné nalézt nové místo. Tím se stala hala Elim na píseckém Výstavišti, která svými parametry potřebám burzy velmi dobře vyhovuje a s jejím pořádáním zde se počítá i do budoucna.

Bibliografie za rok 2015

- *Odvodnění a průzkum živcového lomu U Obrázku v Píseckých horách. - Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, s. 108-116 [ISBN 978-80-86193-49-6]*

EKONOMICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Eva Stellnerová

Lenka Bolardtová, Mgr. Marcela Drhovská, Petra Hodoušová, Irena Karvanová, Jarmila Kotalíková, Dana Kozáková, Petra Samcová, Klára Koubová

Všechny pracovnice ekonomického oddělení zajišťovaly dobrý chod návštěvnického provozu, staraly se zejména o vstřícný přístup k návštěvníkům, prodej vstupenek a zboží v pokladně a muzejním obchodě. Za pomoci brigádníků - dozorců byla zajištěna i bezproblémová prohlídka expozic PM. V tomto roce byl zaznamenán i zvýšený nárůst návštěv škol, které využily pedagogický program. Průvodcovské a správcovské služby v pobočce pam. A. Heyduka obstarala Lenka Bolardtová a v Památníku města Protivína Jana Taclová a Marie Bartošová. Při dozorování expozic vypomohla Jana Patová a Josef Motyka, které nám poskytl Úřad práce v Písku.

Ekonomka E. Stellnerová zajišťovala chod PM po personální a účetnické stránce, předávala zpracovaná data zřizovateli a příslušným úřadům, zpracovávala veškeré poskytnuté granty. Za ekonomické oddělení se účastnila porad a školení ekonomů PO JČK a dbala o průběžné a rovnoměrné čerpání rozpočtu.

Hospodaření muzea v roce 2015

	Náklady (v Kč)
Spotřeba materiálu	1.022.086,45
Spotřeba energie, plyn, vodné	903.707,30
Prodané zboží	135.186,97
Opravy a udržování	1.320.926,-
Cestovné	123.707,-
Náklady na prezentaci	11.336,-
Ostatní služby	1.682.842,20
Mzdové náklady	9.046.313,-
Zákonné sociální pojištění	3.021.013,-
Zákonné sociální náklady	120.134,81
Jiné sociální náklady	265.000,-
Jiné ostatní náklady	430.701,-
Odpisy dlouh. nehm. a hm.majetku	329.035,-
Náklady z drob.dlouh.majetku	848.468,-
Náklady celkem:	19.260.564,73 Kč
	Výnosy (v Kč)
Tržby z prodeje služeb	793.011,-
Tržby za prodané zboží	200.580,-
Tržby z nájmu a pronájmu	34.720,-
Příspěvky a dotace na provoz	18.096.000,-
Příspěvky - granty+ÚP	239.918,-
Ostatní výnosy - čerpání úč.darů	7.764,-
Výnosy celkem:	19.372.031,54 Kč
Výsledek hospodaření - zisk	111.466,81 Kč

Muzejně pedagogická činnost

Mgr. Marcela Drhovská, muzejní pedagog

Mgr. Klára Koubová, 0,5 úvazku - muzejní pedagog/marketing

V roce 2015 připravilo muzeum pro děti a studenty celkem dvanáct výukově zaměřených aktivit, kterých se zúčastnilo 3 389 návštěvníků. Vedle doprovodných programů ke stálým expozicím se pořádaly komentované prohlídky a výtvarné dílny ke krátkodobým výstavám, přednášky pro žáky, výtvarná soutěž a akce doplňující muzejní noc a Městské slavnosti v Protivíně. Edukační pracovník se též podílel na organizaci znalostní soutěže připravované v souvislosti s Pietním aktem na Husově náměstí v Písku.

Vznikl nový stálý program „S Človíčkem do minulosti“, finančně podpořený grantovým systémem Města Písek, určený předškolákům a žákům prvních tříd. Zároveň se stal nejnavštěvovanějším (971 účastníků). K návštěvnicky nejúspěšnějším patřil také program nabídnutý k prosincové výstavě „Chaloupka na vršku“ (734 účastníků), na kterém již spolupracovala nová kolegyně Klára Koubová. Program kombinoval komentovanou prohlídku výstavou s výtvarnou dílnou. Obě pedagogicky společně připravily na konec listopadu adventní výtvarnou dílnu pro zaměstnance muzea. K. Koubová byla přítomná stálých edukačních programů pod vedením M. Drhovské ve formě následků.

V druhé části úvazku absolvovala K. Koubová dvoudenní školení marketingových pracovníků zřizovaných organizací Jihočeského kraje. Postupně jí kolegyně Lenka Nádějová předala část agendy - vkládání údajů o programu do portálu Destinačního managementu města Písku, rozesílání pozvánek příjemcům muzejních zpráv a médiím. Od nástupu do muzea pracovník začal vkládat příspěvky na muzejní facebook a stal se jeho administrátorem. K. Koubová spolupracuje s Odborem kultury a památkové péče Krajského úřadu Jihočeského kraje, kterému zajišťuje zejména různé podklady pro propagační materiály.

Účast na seminářích, workshopech a kolokviích, veřejné prezentace:

- Kurz Orální historie, lektor: Prof. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D.
- Kurz Výchova urozeného divocha, lektor: PhDr. Alexandra Brabcová
- Kolokvium 2015 Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku AMG ČR
Různé cesty, stejné cíle Vhodné strategie a účinné metody zpřístupnění muzejního a galerijního obsahu, s vlastní prezentací na téma Doprovodné programy ke krátkodobým výtvarným výstavám
- Setkání Komory edukačních pracovníků RG ČR v Galerii hl. města Prahy
- Historická dílna Muzeum - škola - paměť konaná v Památníku Vítkov

TECHNICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Jitka Čuková

Na začátku roku se pracovníci oddělení podíleli na výměně regálů v knihovně muzea. Po odstěhování knih a demontáži starých regálů byla předělána elektroinstalace a celý prostor knihovny byl vymalován. Taktéž byla vymalována chodba knihovny určená pro výstavy a některé další prostory. V expozicích muzea bylo dokončeno automatické rozsvěcování a v kancelářích a chodbách se z velké části vyměnily stropní zářivky za nové, úspornější. Na jaře byla pořízena a zprovozněna podzemní nádrž na zavlažování zeleně na nádvoří muzea. Na nádvoří a do vstupních prostor muzea byly instalovány kamery se záznamovým zařízením. Koncem roku bylo přistoupeno ke kompletní rekonstrukci elektrické zabezpečovací signalizace podle požadavků Pocicie ČR, plány muzea byly překresleny do digitální formy a celý systém bezpečnostní signalizace byl zmodernizován. Provozní J. Čuková zpracovávala evidenci a správu majetku muzea, vedla pokladnu, agendu autoprovozu a bezpečnosti práce. Zajišťovala a sledovala pohyb zboží nabízeného v muzejním obchodě, ale také v pobočkách muzea - Památníku A. Heyduka a Památníku města Protivína. Starala se o zajištění všech potřebných školení a revizí. Ve spolupráci s pojišťovacím makléřem pojišťovala některé výstavy.

Fotodokumentační pracoviště

Václava Komasová

V roce 2015 bylo nafoceno a dále zpracováno na počítači 7 670 snímků a naskenováno 1 386 snímků. Proběhla fotodokumentace všech akcí Prácheňského muzea (vernisáže, výstavy, stěhování knih v knihovně muzea, muzejní noc, přednášky, burza minerálů, akce s dětmi aj.)

Byly zdokumentovány vybrané přírůstkové knihy a poté umístěny na společné webové stránky muzea. Rozsáhlá sbírka obrazů Antonína Šíta byla taktéž kompletně nafocena. Dokumentace proběhla v Milevském klášteře a v Chyškách. Obrázky V. Šebeleho se fotily v Prácheňském muzeu a v Praze.

Jako každý rok fotografa dokumentovala sbírky Prácheňského muzea (nejnovějších dějin, etnografie, archeologie, výtvarného umění aj.)

Obrazy J. Z. Quasta zdokumentovala v Německu v Buggingenu. Skenovala staré skleněné negativy z archivu Prácheňského muzea.

Restaurátorské pracoviště

Petr Náděje

V roce 2015 bylo na pracovišti zrestaurováno a ošetřeno celkem 86 předmětů. Zrestaurované předměty jako například dva zlacené secesní závěsné lustry jsou uloženy v depozitáři PM.

Proběhla také rekonzervace některých železných předmětů jako např. ostruhy a železného řemeslného kladívka - nález z hradu Helfenburg.

P. Náděje se zúčastnil semináře konzervátorů a restaurátorů, který se konal v tomto roce v Plzni. Při konzervaci archeologických nálezů spolupracuje s Metodickým centrem konzervace v Technickém muzeu v Brně. Z dalších prací jmenujme skeletáž plakátu z roku 1944 a skeletáž skleněných negativů.

Na pracovišti praktikovaly dvě studentky se zaměřením na restaurování kovů a konzervaci a restaurování usní. V rámci praxe ošetřily mísu z alpaky, šperk a několik kožených opasků.

Restaurátorské pracoviště

Jan Vondrášek

Ze začátku roku byly zaměřeny práce především na konzervaci předmětů v expozicích muzea a v pobočkách Památníku A. Heyduka a Památníku města Protivína. Dále byly připravovány výstavy V Písku ztracený venkovan - Václav Šebele, pro tuto výstavu byly zhotoveny zátiší dvora, kapličky a návsi. Restaurátor se podílel i na přípravě další výstavy Starých tisků, kde se konzervoval přiborník. Pro depozitář historické fotografie byly vyrobeny 2 rámy na fotografie. V Památníku města Protivína se prováděla úprava stálé expozice podmořského světa, byla zhotovena vitrína pro akvárium. Na výstavy Václav Vokolek a Vlastimil Teska byly vyrobeny dělicí panely a provedena instalace. V současné době se restauruje sada nábytku obývacího pokoje z první republiky od místního truhláře.

V září se restaurátor zúčastnil odborného semináře v Plzni.

V NPR Řežabinec se prováděla pravidelná údržba pozorovací věže a lávek. Pro potřeby výstav byly zhotoveny různé podstavce a sokly. Ze zlešické hospody byl přivezen orchestrion a byla provedena jeho konzervace.

Pracoviště údržby a autoprovozu

Leoš Bolardt, Lukáš Faktor

Pracovníci se po celý rok starali o údržbu muzea a poboček muzea, Památníku města Protivína a Památníku Adolfa Heyduka, ale i o údržbu a provoz autoparku. Podíleli se na většině výstav v muzejní galerii, v Malých výstavních sítích a na Chodbě knihovny.

V květnu se významným dílem zapojili do přípravy a realizace muzejní noci. Také spolupracovali na výstavách jednoho dne, které se uskutečnily na parkánech muzea.

Leoš Bolardt se účastnil společně s panem ředitelem PhDr. Jiřím Práškem, Mgr. Janem Koubou a Mgr. Zdeňkem Dudou služební cesty do Slovinska.

V závěru roku pomáhali při přípravě mineralogické burzy. Oba pracovníci také pomáhali při přípravě krátkodobé výstavy olympijské medaile Kateřiny Neumannové, která byla v průběhu výstavy Zimní sporty na Písecku.

SEKRETARIÁT, PREZENTACE

Lenka Nádějová

V rámci přípravy na sezónu 2015 byly na tomto pracovišti zajištěny prezentační brožury muzea (průvodci expozicemi), včetně jejich tisku a kompletace.

V tomto roce se L. Nádějová také podílela na realizaci prezentačního panelu muzea umístěného v ZOO Hluboká nad Vltavou, dále na tvorbě programu kalendáře akcí. Na závěr roku byla mimo jiné zajištěna billboardová kampaň k výstavě Chaloupka na vršku. Na tomto pracovišti bylo připraveno více než čtyřicet grafických návrhů plakátů a dalších tiskovin, včetně zajištění tisku. L. Nádějová zastupovala PM při prezentaci na akci pořádanou JČ krajem pro subjekty působící v cestovním ruchu.

Na tomto pracovišti je průběžně také zajišťována agenda ISBN a povinných výtisků, smlouvy (Intergram, OSA), vedení statistických údajů a e-spisovna.

Další činnost pracoviště spočívala v obvyklé administrativě, poštovní službě, spoluprací se zřizovatelem, Centrem kultury Písek, Destinačním managementem Písecko, médií atp.

Pravidelně probíhaly aktualizace vlastních webových stránek a vkládání akcí muzea na další portály z oblasti kultury a cestovního ruchu.

Tomáš Hiltcher - Jan Michálek

NOVĚ OBJEVENÉ SÍDLIŠTĚ Z MLADŠÍ DOBY LATÉNSKÉ AŽ STARŠÍ DOBY ŘÍMSKÉ U TÁLÍNA - ZA HUMNY

Úvod

V průběhu roku 2015 pracovníci Prácheňského muzea prováděli opakovanou povrchovou prospekci v lokalitě Tálín - Za Humny (k. ú. Tálín), která byla zaměřena na získání archeologického materiálu vhodného pro zjištění chronologického zařazení a charakteru zde zachycené lidské aktivity. Pomocí povrchových sběrů, pedologických sond a mikrovrypů byl lokalizován sídlištní areál mladší doby laténské až starší doby římské (LT C - ŘA).

Lokalizace a přírodní podmínky

Zkoumaný prostor je situován na jihovýchodním svahu na levé straně od silnice Tálín - Kukle a je přibližně ohraničen polygonem ZM 22 - 41-19: 148 - 295; 247 - 288; 263 - 293; 258 - 298 (viz mapa 1). Západní hranici naleziště představuje plocha s trvalým travním pokryvem, v rámci níž nebylo možno provádět povrchovou prospekci, avšak lze zde předpokládat pokračování sídlištního areálu. Jižním a jihovýchodním směrem byly archeologické nálezy učiněny až k úpatí svahu. Průměrná nadmořská výška činí 405 m n. m. a nejbližší vodní zdroj představuje Tálínský (Pasecký) potok vzdálený přibližně 300 m vzdušnou čarou. Makroklimaticky území náleží do oblasti MT11, která je charakteristická dlouhým, teplým a suchým létem, krátkým, mírně teplým až teplým jarem a podzimem a krátkou mírně teplou, suchou až velmi suchou zimou s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky¹. V rámci jižních Čech se jedná o jedno z klimaticky neoptimálnějších území. Půdní podloží je tvořeno pelickými pseudogleji na jílovitých a písčitojílovitých substrátem². Z hlediska potenciální přirozené vegetace území leží na hranici oblasti 36 - biková a/nebo jedlová doubrava a 2 - střešchová doubrava a olšina³. Zkoumaná plocha je dlouhodobě využívána k orebnému zemědělství.

- 1) *Quitt, E.* 1971: Klimatické oblasti Československa. Geografický ústav ČSAV, mapa 1. Brno.
- 2) *Němeček J. - Lérova Z.* 2009: Klasifikace půdních typů podle TKSP a WRB, dostupné na: <http://geoportal.gov.cz>. Praha.
- 3) *Neuhäuslová Z. - Moravec J. a kol.* 1997: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky - Map of Potential natural vegetation of the Czech Republic. - 1 map. color., ed. Kartografie, dostupné na: <http://geoportal.gov.cz>. Praha.

Nálezový fond a jeho datace

Povrchovou prospekci bylo získáno celkem 217 fragmentů keramických nádob. V naprosté většině dominují atypické zlomky. Na základě výzdoby a morfologie okrajů byl nálezový soubor datován do mladší doby laténské (LT C - D) a následné časně doby římské (ŘA). Pro zařazení do stupně LT C a LT D je určující především přítomnost ovalených okrajů hrncovitých nádob s výraznou příměsí grafitu (obr. 1: 3, 10), které jsou pro tyto stupně typické⁴. V jednom případě lze identifikovat masivně oblý šikmo nasazený okraj hrncovité nádoby (obr. 1:1), i tento tvar bývá běžnou součástí inventáře pozdně laténských sídlišť⁵. V malém počtu zdobených fragmentů převládá svislé hřebenování (obr. 1: 11, 8). Přestože se tento typ výzdoby objevuje převážně na situlách a hrncovitých nádobách s výraznou příměsí grafitu, v tomto případě se jedná o netuhové keramické zlomky. Se svislým hřebenováním se lze setkat již v průběhu stupně LT B, jeho hojnější výskyt je však řazen do stupně LT C - LT D⁶. Pro zařazení lokality do stupně ŘA je stěžejní přítomnost jednoho fragmentu opatřeného výzdobou provedenou ozubeným kolečkem (obr. 1: 13); tento druh výzdoby je charakteristickým motivem horizontu plaňanských pohárů⁷. Soubor obsahuje 11,6 % jemné a na kruhu vytáčené keramiky. Celkem 14,6 % fragmentů obsahovalo grafit.

Celý nálezový fond je uložen v Prácheňském muzeu v Písku pod přír. číslem 15/16.

Sídelně - topografická analýza

Zkoumaný areál se nachází na okraji geomorfologického okrsku Kestřanská pánev, která je severním výběžkem celku Budějovické pánve. Kestřanská pánev disponuje

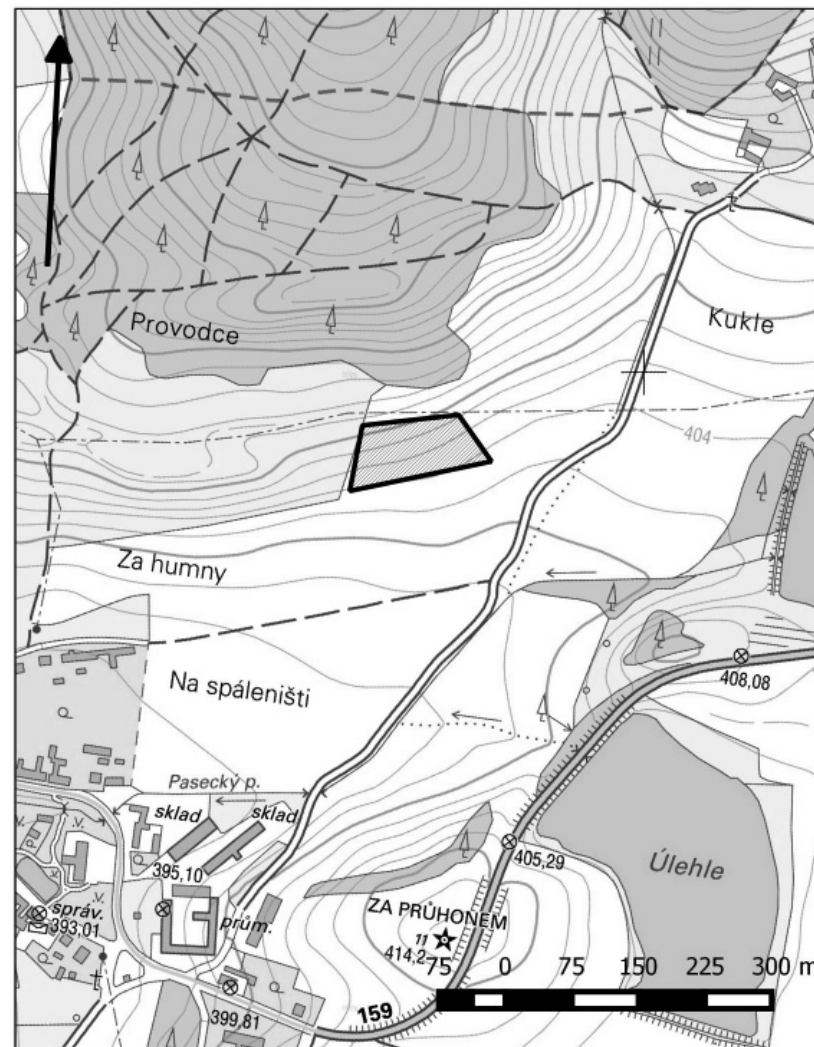
- 4) *Zavřel P.* 2006: Výzkum sídlišť z doby laténské a starší doby římské v Českých Budějovicích, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 109-149, obr. 10:13, 14:8, 15:3,5,6, 16:1,2, 19:1,2,3,6, 21:9,18, 23:1,4; *Fröhlich J. - Michálek, J.* 1988: Pozdně laténské sídliště u Laziště, okr. Písek, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 5, 67-76, obr. 2:1-2,4; *Zavřel P.* 1998: Předstihový výzkum sídlišť z pozdní doby bronzové, pozdní doby halštatské a pozdní doby laténské v Novosedlech u Kájova, okres Český Krumlov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 11, 7-51, obr. 2:1-2,4.
- 5) *Zavřel P.* 2006: Výzkum sídlišť z doby laténské a starší doby římské v Českých Budějovicích, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 109-149, obr. 14:3, 16:8; *Fröhlich J. - Michálek, J.* 1988: Pozdně laténské sídliště u Laziště, okr. Písek, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 5, 67-76, obr. 2:1; *Zavřel P.* 1998: Předstihový výzkum sídlišť z pozdní doby bronzové, pozdní doby halštatské a pozdní doby laténské v Novosedlech u Kájova, okres Český Krumlov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 11, 7-51, obr. 22:7.
- 6) *Venclová N. (ed.) et al.* 2008: Archeologie pravěkých Čech - svazek 7/Doba laténská, 100 (Praha).
- 7) *Zavřel P.* 2006: Výzkum sídlišť z doby laténské a starší doby římské v Českých Budějovicích, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 109-149, obr. 22:1, 23:3; *Polišenský, T.* 2006: Nové sídliště z časně doby římské v Praze - Křeslicích. Předběžná zpráva o výzkumu. In: E. Drobežar - M. Lutovský (eds.), Archeologie barbarů 2005. Sborník příspěvků z I. protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení“ (Kounice, 20. - 22. září 2005), Praha, 273 - 286, obr. 7:1, 8:3, 9:5. (Praha)

rovinným až ploše pahorkatinným povrchem na kvartérních a neogenních sedimentech, jedná se o fluvialní akumulaci rovinu holocenních niv a nízkých teras. Nejvyšším bodem je Skalský vrch 475,8 m n. m.⁸

Zájmové území náleží do povodí dolního toku řeky Blanice, jemuž byla v minulosti z pohledu archeologie věnována značná pozornost⁹. Nejbližší známé lokality datované do mladší až pozdní doby laténské se nacházejí na katastrech obcí Nový Dvůr (2,4 km) a Nová Ves u Protivína (3,3 km), kde bylo navíc identifikováno i osídlení ze starší doby římské. V povodí dolního toku Blanice polohy sídlištních areálů nedosahují vzdálenosti větší než 4 - 5 km a zároveň lze předpokládat, že se nejedná o definitivní stav archeologického poznání. Nadmořská výška areálů se pohybuje od 375 m n. m. (Maletice) do 440 m n. m. (Nový Dvůr). Průměrná nadmořská výška lokalit činí potom 395 m n. m. Vzhledem k tomu, že žádná z lokalit nebyla doposud systematicky (velkoplošně) zkoumána, není znám rozsah jednotlivých sídlišť. Lze však předpokládat, že v uvedeném časovém období bylo území využíváno systematicky. O samotném charakteru osídlení je tak možné usuzovat zatím jen na základě přírodních podmínek, které naznačují především zemědělskou funkci sídlišť.

Závěr

Nově objevený sídlištní areál Tálín - Za Humny z mladší doby laténské až starší doby římské představuje další z četných lokalit tohoto období v severní části Budějovické pánve a jen dokresluje obraz intenzivně osídlené krajiny. Zároveň se v tomto případě potvrzuje nápadně podobná sídelní strategie v období mladší doby laténské až starší doby římské (horizont plaňanských pohárů).

8) Demek J. - Mackovčín P. 2006: Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Brno.

9) Např.: Fröhlich, J. - Michálek, J. 1989: Archeologický průzkum území dolního toku Blanice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 6, 7-41.

Mapa 1: Lokalizace povrchových sběrů.

ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY V HISTORICKÉM JÁDRU MĚSTA PÍSKU V LETECH 2010-15

Úvod

Záchranné archeologické výzkumy v posledních pěti letech byly mnohdy vzácnou příležitostí dokumentovat řadu situací v historickém jádru města Písku. V zásadě se jednalo o dílčí zjištění, pramenící z prostorově omezených odkryvů, která i tak přinášejí cenné informace o konkrétních stavbách či objektech a jejich širších souvislostech. Prezentujeme zde tedy souhrnný přehled nejvýznamnějších záchranných akcí s výjimkou výzkumu na nádvoří radnice v roce 2010, který byl již publikován samostatně.¹

Písek - nádvoří hradu, havárie vodovodu 2014 (obr. 1:1)

V prostoru nádvoří hradu byla v únoru 2014 dohlížena překládka vodovodu: sonda 1/2014 (obr. 2). V liniovém výkopu o délce cca 5 metrů bylo mimo recentních porušení (starší vodovod, vedení NN, kanalizace) a podsýpek stávající dlažby zjištěno několik vrstev, které obsahovaly zlomky vrcholně středověké keramiky, zvířecí kosti, zlomky cihel a především zlomky kamenného ostění a dlaždic (dohromady 286 kusů). Dlaždice byly zdobeny polévané glazurou i nezdobené nepolévané. Cenným bylo zjištění úrovně skalnatého podloží nacházející se v hloubce 80-100 cm od současného povrchu. Situace navazovala na výkop pro podzemní kontejner z roku 2010.²

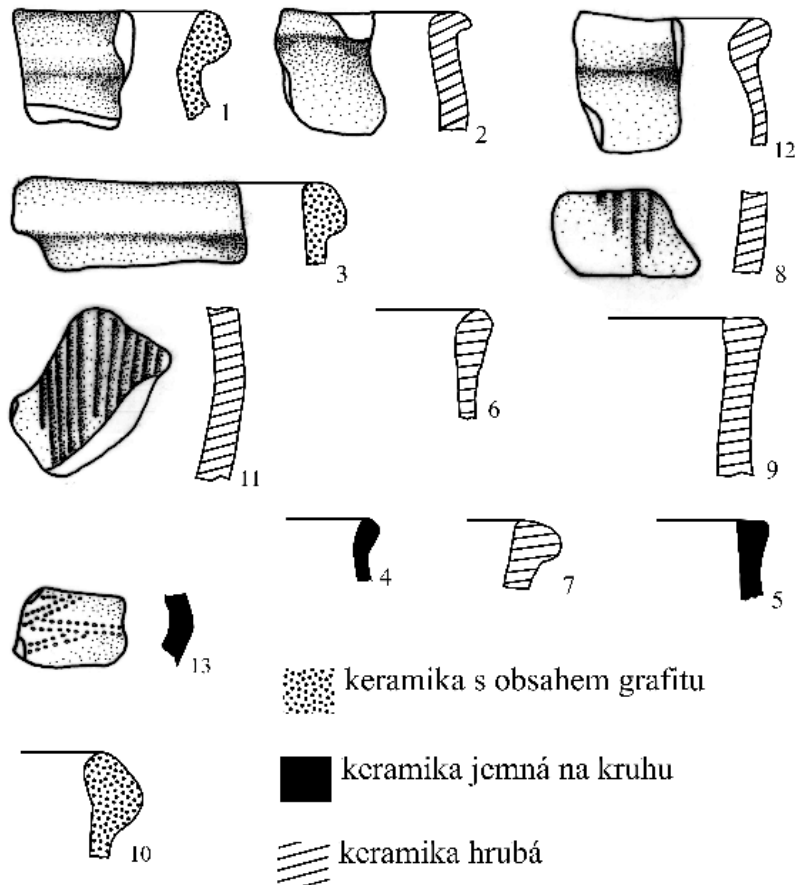
Písek - nádvoří hradu, umístění nádrže na zalévání 2014 (obr. 1:2)

Dne 26. 11. 2014 byla na nádvoří někdejšího hradu položena sonda 2/2014 (obr. 2) v místě plánované podzemní nádrže na jímání dešťové vody. Prostor byl již opakovaně zasažen novodobými výkopy, především pro odvlhčení zdí. Výkop dokumentovaný do hloubky 150 cm zasáhl pouze druhotně přemístěnou a promíšenou vrstvu, která nasedala na recentní betonovou vzpěru zdiva hradu. Mimo keramické nálezy byl získán též architektonický článek (obr. 3), výjimečný fragment okenní kružby, jenž vykazuje jasné známky absence zasklení.³

1) Jaroslav JIŘÍK - Martin PTÁK - Jiří BUMERL, *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu v areálu nádvoří píseckého hradu a radnice v roce 2010*. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2010, Písek 2011, s. 130-136.

2) JIŘÍK - PTÁK - BUMERL, *o. c.* v pozn. 1, s. 130-136.

3) Zda-li tento článek pochází například z prvního poschodí nad arkádami v hradním nádvoří, nelze jednoznačně rozhodnout. Problémem také zůstává, zda-li se zde podařilo zachytit intaktní situace. Plány archeologického výzkumu nádvoří z let 1968-69 a zjevné recentní zásahy totiž ukazují, že i v tomto prostoru byly původní situace v podstatě vytěženy. Nabízí se tedy možnost, že v tomto prostoru byla z části deponována zemina z hradních sklepů (pod Rytířským sálem) při jejich adaptaci na expozici ryb v roce 1970 - srovnej: Karel PECL, *Jak mne potkaly ryby. Prehistorie a historie expozice Ryby a rybářství*, Prácheňské muzeum v Písku v roce 2012, Písek 2013, s. 99.

Obr. 1: Výběr z keramických nálezů.

Obr. 3: Písek - nádvoří hradu, sonda 2014/2, architektonický článek. Foto V. Komasová, kresba J. Vlček

jsou zachyceny na grafice, zobrazující hlavní vstup do hradu v parkánové hradbě ve východní části hradu od E. Herolda z poloviny 19. století. Druhý architektonický článek představuje fragment ostění s okosenou frontální hranou a neopracovanou dorzální částí (rozměry 30 x 31 x 64 cm), který známe například u vcho-

Za zmínku dále stojí zlomek méně častého typu reliéfní glazované dlaždice (obr. 4).⁴

Písek - průjezd bývalé obchodní akademie, havárie kanalizace 2011 (obr. 1:3)

V prosinci roku 2011 probíhal archeologický dohled během opravy havárie kanalizace v prostoru průjezdu do nádvoří někdejší Obchodní akademie a dále v samotném nádvoří. Výkop o šíři cca 1 m zde mířil šikmo SZ směrem a ve většině své délky odkryl pouze geologické podloží. Zajímavější situace se podařila zjistit v průjezdu samotném, kde byl dokumentován severní profil výkopu, situovaný 40 cm od fronty jeho jižní zdi (obr. 5). Ve vzdálenosti 4,3-4,9 m od západního rohu průjezdu se podařilo zjistit umístění základové zídky z nasucho kladených kamenů se stopami malty. Charakter nadzemní části zdiva je nejasný. Lze předpokládat, že tato situace předcházela výstavbě kasáren v 18. století. Zídka, ať už byl její charakter jakýkoliv, členila tento prostor zjevně v severo-j jižním směru. V průjezdu byly dále bez dokumentovaných stratigrafických souvislostí stavební technikou vyjmuty dva žulové architektonické články, mající vztah k architektuře středověkého hradu. Prvním z nich je torzo pravidelného kvádříku o rozměrech základny 28 x 20 cm a dochované délce 43 cm. Podobné kvádříky jsou například dosud dochovány ve fragmentu opěrného pilíře někdejší parkánové hradby hradu v jeho JV části⁵ a dále

dových portálů na hlavním nádvoří hradu. Dá se předpokládat, že tyto fragmenty pocházejí z jeho severního či východního křídla.

Písek - nádvoří Sladovny, přeložka kanalizace 2010 (obr. 1:4)

Začátkem prosince 2010 byl prováděn archeologický dohled při výkopu pro přeložku kanalizace na nádvoří Sladovny. Jednalo se o přeložku starší špatně průchodné kanalizace, která byla přibližně v délce 2,5 m nahrazena novou, přičemž původní byla ponechána níže v terénu. Ve výkopu, hlubokém 1,5 m aniž by bylo dosaženo podloží, nebyly pozorovány žádné intaktní archeologické situace. Terén je poničen řadou starších inženýrských sítí. Ze zeminy, vyházené z výkopu a jeho profilů, se podařilo získat malý soubor artefaktů, především vrcholně středověké a novověké keramiky. Obnažené zdivo píseckého hradu bylo poničeno při předchozích pokládkách sítí.

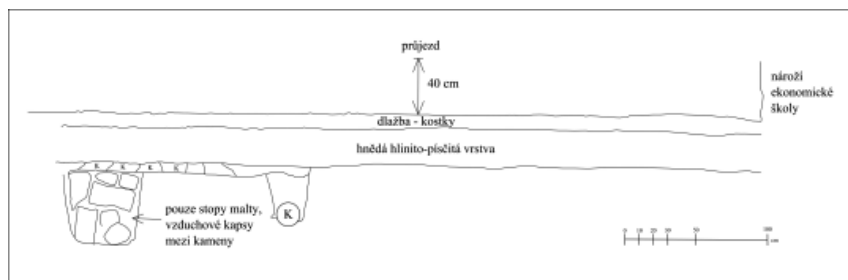

Obr. 4: Písek - nádvoří hradu, sonda 2014/2, reliéfní glazovaná dlaždice typu 102. Foto M. Pták

Písek - Havlíčkově nám., demolice domu čp. 94 (obr. 1:5)

V měsíci dubnu a květnu roku 2010 probíhal záchranný archeologický výzkum v prostoru demolice domu čp. 94 na Havlíčkově náměstí, která zasáhla i související přístavby v zadním traktu domu směrem do Palackého sadů. Dům čp. 94 je situován v severní frontě historického jádra města Písku při hlavní městské hradbě. August Sedláček uvádí jako nejstaršího známého držitele domu Jana Kososklepa, který jej prodal v první půli 16. století Matěji kantorovi, pak jej měl v držení Vít řezník. Podle majitele Housky se nazýval domem „Houskovským“. Dále pak Jiří Záruba prodal dům 1616 Janu Vlachovi a ten následujícího roku Janu Svobodovi. Během počátku třicetileté války byl dům zpusťšen a spáleniště měl v roce 1626 v držení Adam Švestka. K výstavbě barokního domu dochází patrně za držení Lukáše Štětského, jehož přímí potomci mají v držení dům až do roku 1742. Pak dům vyženil asi Jan Sádlo. Na počátku 19. století vlastnila dům rodina Mlejnkova, v letech 1854-1880 pak byl v držení rodiny Novákovy. V 19. století se domu

4) Nejspíše se jedná se o zlomek dlaždice typu 102 podle Dagmar HEJDOVÁ - Bořivoj NECHVÁTAL, *Raně středověké dlaždice v Čechách*. Památky archeologické 59, 1970, s. 100-183, 395-471, z Písku je znám pouze jeden další zlomek tohoto typu, viz Jiří FRÖHLICH, *Gotické dlaždice z královského hradu v Písku*, in: Archeologie ve středních Čechách 10/2, Praha 2006, s. 881.
5) Jan ADÁMEK - Jiří FRÖHLICH - Jan SOMMER, *Disiecta membra ke stavbám gotického Písku*, Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 1998, Písek 1999, s. 33-34, obr. III.

Obr. 5: Písek - vjezd do nádvoří někdejší Obchodní akademie, zaměření situace v jižním profilu výkopu. Kresba J. Jiřík a T. Hiltcher

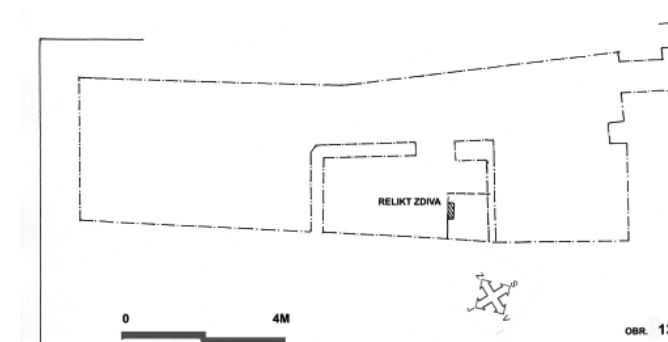
říkalo „U zlatého soudku“.⁶ Dům pak prošel zásadní přestavbou v roce 1924, kdy byl za vlastníka velkovýrobce cukrovinek Josefa Hubáčka z větší části zdemolován. V zadním traktu domu došlo také k demolici nadzemního zdiva hlavní městské hradby (obr. 6D). V předním traktu byl poté na půdorysu demolice předchozího objektu vybudován nový dům s průčelím, ve kterém byla v druhé polovině 20. století provozována rybárna. Tento prvorepublikový dům byl zdemolován v roce 2010.

Na základě oznámení zahájení stavebních a výkopových prací investorem byla položena v zadním traktu domu - tj. zahrádky dřívější restaurace „U Hubáčků“ - zjišťovací sonda, jejímž účelem bylo objasnit stupeň zachování a případně mocnost zdiva středověké hlavní městské hradby v tomto prostoru. Sonda 1 o rozměrech 1 x 2 m byla položena ve vzdálenosti 2 m od SZ nároží někdejšího dvora restaurace „U Hubáčků“. Koruna zachovaného zdiva byla zastižena těsně pod povrchem. Hmotné nálezy, které přinesla sondáž, představují soubor předmětů spojených s provozem objektu cca ve 30. letech 20. století. Tyto nálezy byly částečně skartovány.⁷

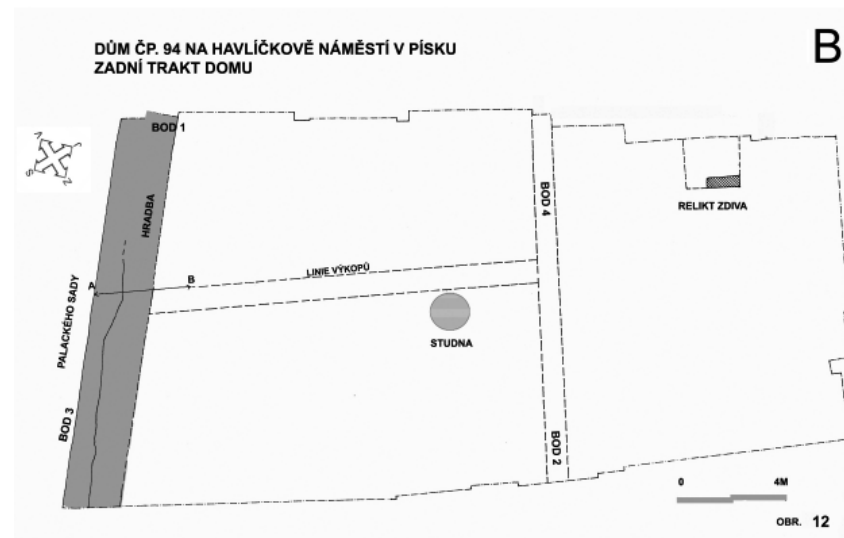
Naprosto radikální (a poněkud nečekanou) změnou byla v roce 2010 demolice prakticky všeho nadzemního zdiva na parcele č. 119. Zůstaly zachovány pouze sklepy, z nichž přední část souvisí s přestavbou ve 20. letech 20. století, sklep v zadní části může být barokní (obr. 6A). Záměrem investora bylo vybudovat novostavbu založenou z části na pilotech a z části na základových pasech. Průkopem bylo zjištěno, že celá plocha je vyrovnána destrukcí domu předcházejícímu demolici ve 20. letech nebo snad ještě ze starší středověké stavby, která zanikla na prahu třicetileté války. Uvedená destrukce byla zjištěna v celé ploše zadního traktu domu (mimo prostory sklepů) a obsahovala řadu keramických nálezů, které byly získány z profilů na několika místech. Sběrem a mikrosondáží v návazce při SV nároží parcely při vnitřním lici městské

6) August SEDLÁČEK, Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou, díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešních dob, Písek 1912, s. 394.

7) Zapsány byly příklady kameniny, porcelánu, skla a keramiky, do etnografické podsbírký byla pak zařazena jedna dlaždice s mozaikovým vzorem z bývalé restaurace.

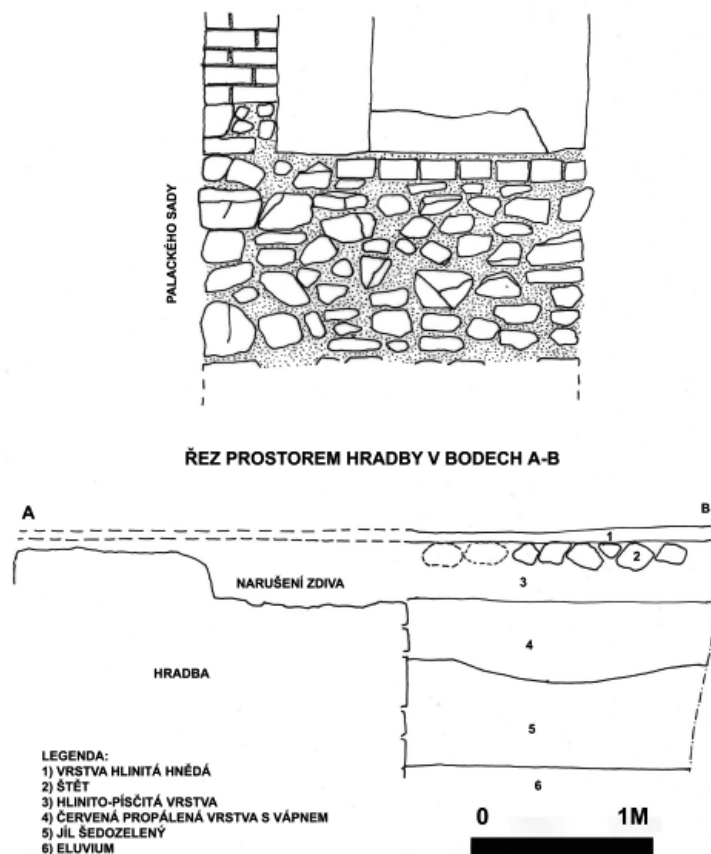
A SUTERÉN DOMU ČP. 94 NA HAVLÍČKOVÉ NÁMĚSTÍ V PÍSKU
PŘEDNÍ TRAKT DOMU

Obr. 6: Písek - Havlíčkově nám. čp. 94, A) suterén v přední části domu, B) zadní trakt domu. Kresby J. Jiřík

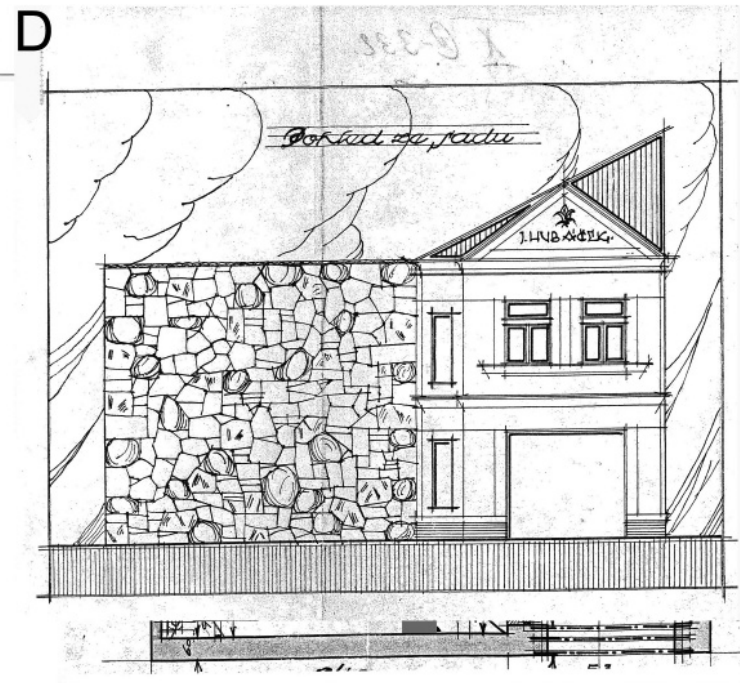
C

ŘEZ HRADBOU V SZ NÁROŽÍ SOUSEDNÍHO DOMU ČP. 93

Obr. 6: Písek - Havlíčkovo nám. čp. 94, C) řez prostorem hlavní městské hradby. Kresba J. Jiřík

hradby (bod 1 - obr. 6B) se podařilo získat soubor raně novověké keramiky, tvořený zlomky nádob jak redukčně, tak oxidačně pálených, nesoucích pak glazuru zeleného, žlutého a hnědého odstínu; dále zlomky porcelánových talířů, skla a střešní krytiny. Sběr a sondáž v návazce v profilu výkopu základového vkopu vnitřní příčky domu (bod 2 - obr. 5B) pak poskytly rovněž příklady raně novověkého materiálu - například zlomky hrnců, džbánů, glazované keramiky nebo kachlů s tapetovým motivem

Obr. 6: Písek - Havlíčkovo nám. čp. 94, D) hlavní městská hradba na plánu z roku 1924. Zdroj: Archiv stavebního úřadu Městského úřadu v Písku

(obr. 7).⁸ Větší počet raně novověkých keramických fragmentů pak byl též získán z výkopu v parkánu při hlavní městské hradbě, odkud pochází redukčně pálená keramika s vlešovanými motivy či glazurou (bod 3 - obr. 6B; obr. 7).

Z výkopu základů pro vnitřní příčku domu (bod 4 - obr. 6B) byla nalezena dvě ostění vstupního portálu do sklepa, která pocházejí zjevně z demolice předchozí stavby a náleží patrně ještě středověku. Velice podobné sklepní portály dokumentovali Jiří Fröhlich a Jiří Prášek v průběhu nešťastných demolcí píseckých domů čp. 19 a 20 na Alšově ná-

8) Jedná se o motiv s páskovým ornamentem a rozetami, který byl popsán z Loučné Hory u Nového Bydžova: Vladimír BRYCH, *Kachle doby gotické, renesanční a raně barokní. Výběrový katalog Národního muzea v Praze*, Praha 2004, č. kat. 569. Pozdně renesanční kachle s tapetovými motivy byly již popsány ze zásypů studny na parcelách domů 118/119 na píseckém Velkém náměstí: Zdeněk HAZLBAUER, *Pozůstatky historických kachlových kamen ze zásypu studny čp. 118/119 na Velkém náměstí v Písku*, Jihočeský sborník historický 64, České Budějovice 1995, s. 23-24, obr. 3; další tapetový motiv pocházející z domu čp. 72 v Chelčického ulici je pak zachován v historické sbírce Prácheňského muzea - srovnej: BRYCH, o. c., č. kat. 566.

městí.⁹ Archeologický výzkum přispěl k poznání průběhu a stavu zachování podzemních úrovní hlavní městské hradby. Její šíře v řezu v bodech A-B (obr. 6C) činila 210 cm. Hradba byla na tomto místě oboustranně lícována, k vnitřní straně nasedalo souvrství obsahující stopy po vypalování vápna (obr. 6C, vrstva 4), související patrně s četnými přestavbami na lokalitě. Při nároží domu čp. 93 narušil stavebník hradbu mechanizací, čemuž bylo následně zamezeno a ve stávajícím stavu zakonzervováno.

Posledním historickým objektem, který se podařilo lokalizovat, je z kamenů vyžděná studna o průměru ústí 2 m (obr. 6B). V roce 1996 čistil tuto studnu zaměstnanec muzea pan Jindřich Kurz, který dosáhl dna v 8-9 metrech.

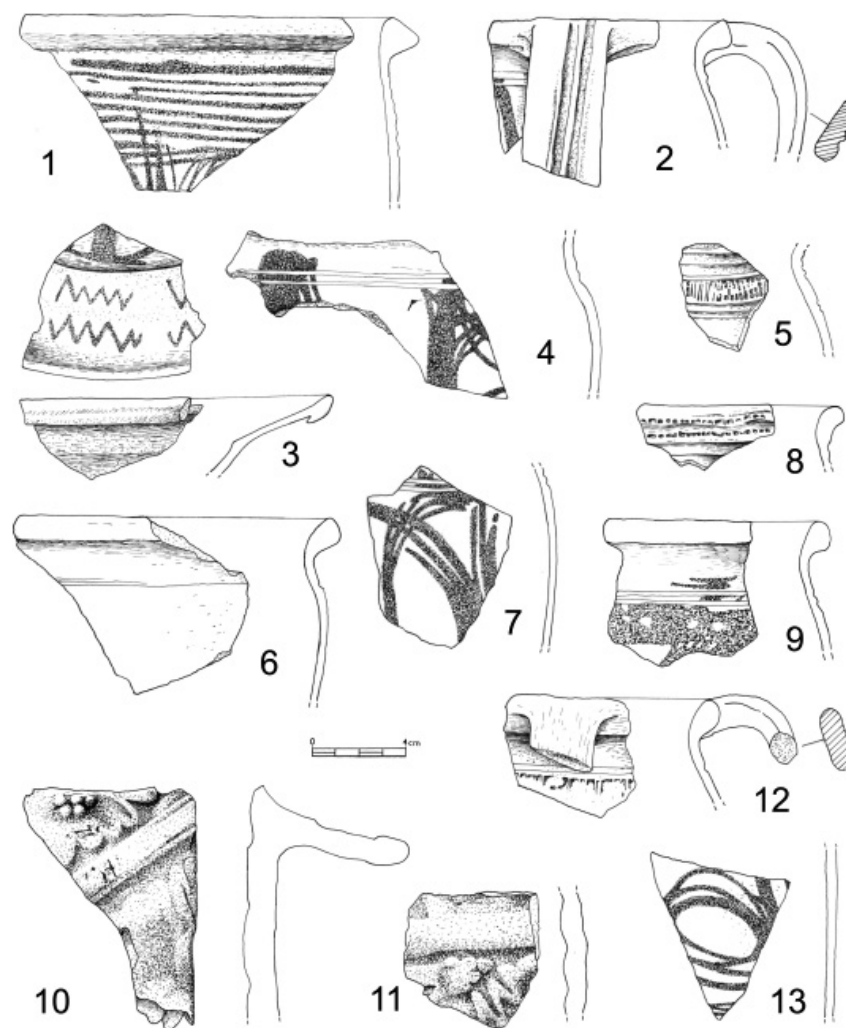
Písek - Soukenická ul., čp. 58, rekonstrukce domu 2015 (obr. 1:6)

V roce 2015 byl proveden záchranný archeologický výzkum sklepa při přestavbě domu v Soukenické ulici čp. 58. Této akci předcházela předstihová archeologická výzkum J. Fröhliche a J. Jiříka z roku 2007, při kterém však nedošlo k registraci významnějších archeologických situací.¹⁰ V září roku 2015 byla při stavebních pracích odhalena část sklepní šíje navazující na zazděný východní výklenek dosud zachovaného polozapuštěného kamenného sklepa (obr. 8). Sondou v prostoru dalšího průběhu šíje byla zjištěna rozsáhlejší podzemní prostor vytesaná do skalního podloží zaplněná antropogenními vrstvami s četnými archeologickými nálezy. Vzhledem k velkému rozsahu prostoru a nestabilitě skalního podloží, nebylo možné prozkoumat celkový rozsah a charakter podzemních prostor. Půdorys samotného sklepa mohl být dokumentován pouze řezem na úrovni zásypu. V sondě položené u vyústění šíje do zasypaného sklepního prostoru nebylo možno dosáhnout úrovně podlahy. Samotný zásyp tvořilo několik vrstev, přičemž svrchní obsahovaly nálezy převážně z 19. a 20. století, spodní vrstvy tvořené stavební sutí obsahovaly nálezy datovatelné od 15. do 17. století. Nalezeny byly také mince cizích ražeb spadajících do druhé poloviny 16. a první poloviny 17. století (obr. 9).¹¹ Tyto dva hlavní horizonty byly v šíji proložené kameny z částečně propadlého stropu. Z výzkumu pochází vedle nejpočetnější kuchyňské a stolní keramiky také komorové i nádobkové kachle se zelenou glazurou, stavební keramika, zlomky železných předmětů, struska a zvíře-

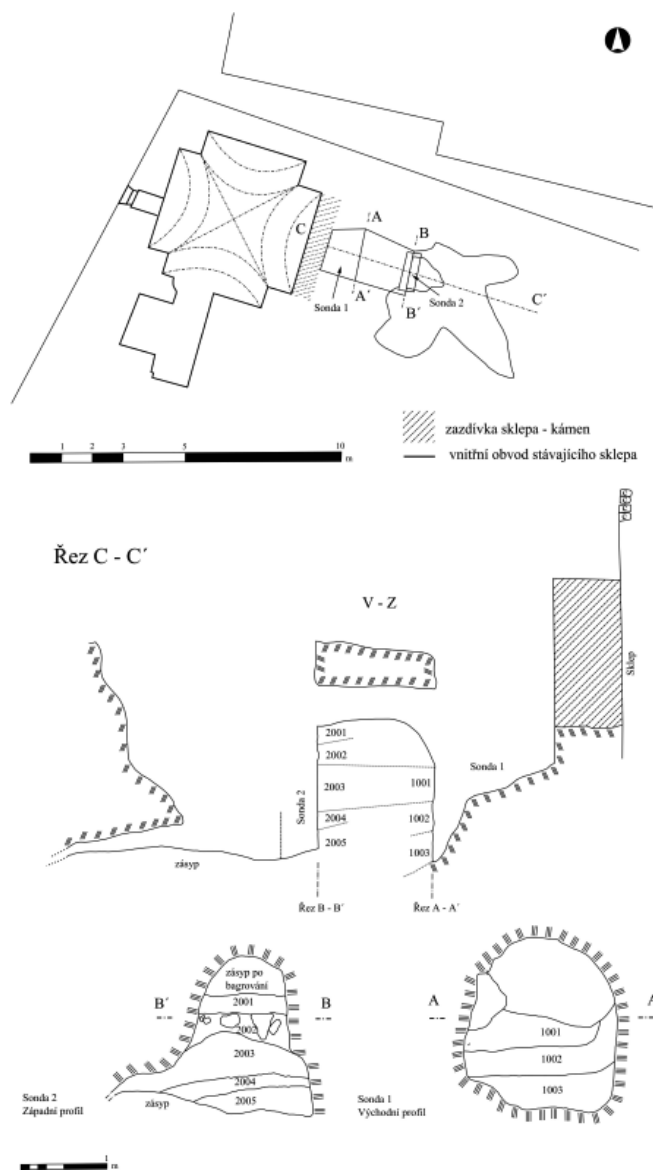
9) Jiří FRÖHLICH - Jiří PRÁŠEK, 1988: *Gotické portály píseckých domů čp. 19, 20 a 22*. Okresní muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 1987, Písek 1988, s. 35-39.

10) Jaroslav JIŘÍK - Jiří FRÖHLICH, *Zpráva o výsledcích první etapy archeologického výzkumu v domě čp. 58 v Soukenické ulici v Písku*. Rukopis uložený v Prácheňském muzeu v Písku. Písek 2007. Jiří FRÖHLICH - Jaroslav JIŘÍK, *Písek, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2008*, Praha 2011, s. 196, č. 921.

11) 1. Tyroly, arcivévoda Leopold 1619 - 32, třikrejar bez letopočtu, mincovna Hall. Ražba z let 1619 - 25 (obr. 9:8). 2. Salcburk, arcibiskupství, Matyáš Lang z Wellenburku 1519 - 40, dvoufeník, letopočet mimo minci (odlomen) (obr. 9:7). 3. Čechy, Ludvík Jagellonský, 1516 - 26, černý peníz bez letopočtu, mincovna Kutná Hora (obr. 9:6). 4. ? (s ohledem na zachovalost mince) Pasov, biskupství, Arnošt Bavorský (1517 - 40), haléf bez letopočtu (obr. 9:5). Za určení mincí jsme zavázáni PhDr. Jiřímu Chvojkovi a Bc. Janu Vlčekovi.

Obr. 7: Písek - Havlíčkovo nám. čp. 94, výběr nálezů. Kresba J. Vlček

Obr. 8: Písek - Soukenická ul. čp. 58, zaměření suterénu domu a zjištěného rozsahu sklepa, vyhloubeného do skály. Kresba T. Hiltcher a D. Hlášek

cí kosti.¹² Vzhledem ke skutečnosti, že podlahy stávajícího vyzdřeného sklepa a přilehlé zazděné části šije se nacházely ve stejné úrovni, lze uvažovat o původním propojení obou prostor.

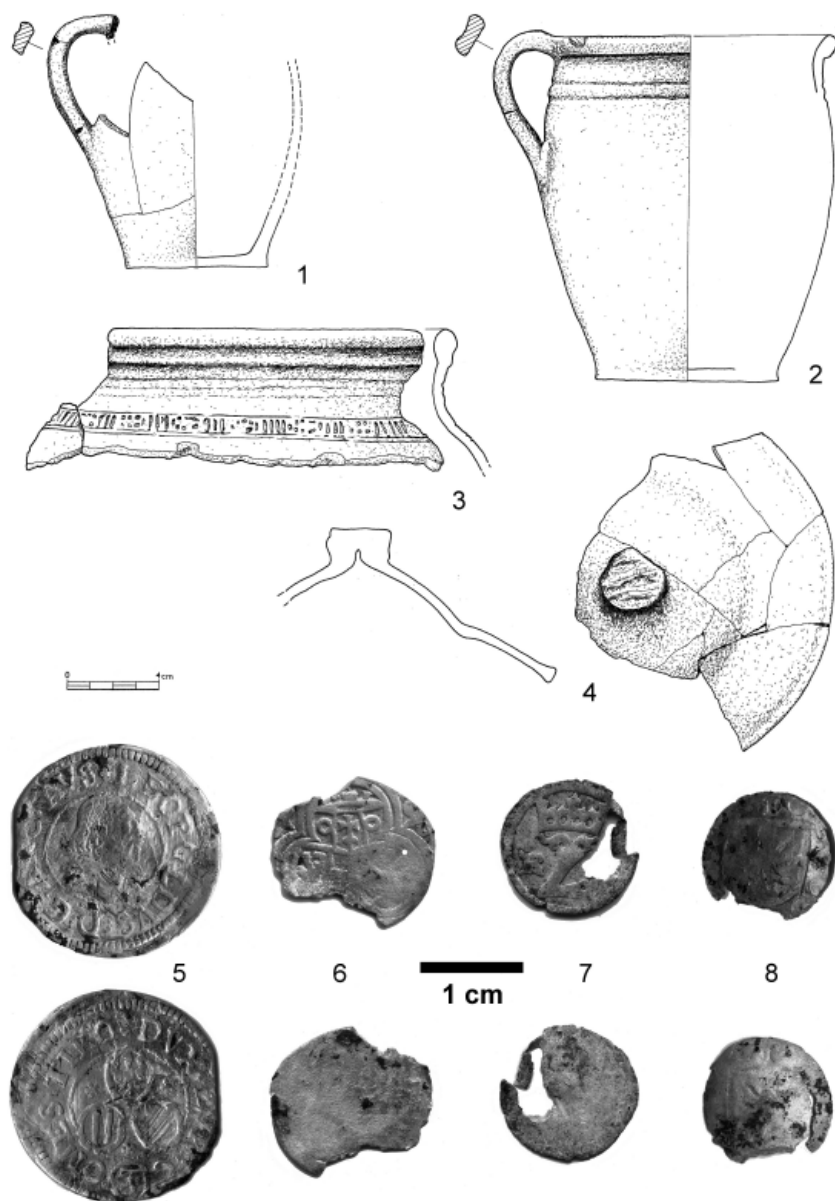
Držba domu čp. 58 zvaného Rajedlovský je známa od roku 1763, kdy jej koupil Vojtěch Marada.¹³ Podle stavebně historického průzkumu pochází nejstarší zachovalá kamenná výstavba domu, včetně sklepa klenutého jedním polem křížové klenby na koutových pilířích, ze 17. století. Výrazná přestavba proběhla v roce 1831, kdy vznikla i dosavadní dispozice domu. Část zdiva levého dvorního křídla pak byla upravena v roce 1930.¹⁴

Přesné stáří odkrytých sklepních prostorů není v současnosti možno přesně určit, nicméně i s ohledem na další známé sklepy v historickém jádru města Písku,¹⁵ lze předpokládat jeho středověký původ. Jeho zánik je možno pravděpodobně chronologicky spojit s událostmi kolem třicetileté války, po kterých byl sklep zavezen stavební sutí zřejmě z blízkých staveb promísenou s nálezově bohatými kulturními vrstvami. V této době také zřejmě došlo k vyzdění stávajícího polozapuštěného sklepa, včetně zakrytí vstupní šije do nižších sklepních partií. Zřejmě během zmíněných přestaveb domu byly podzemní prostory opakovaně odkryty, což dokládá mladší horizont zásypu a snad také i cihlový vršek jinak kamenné vyzdivky sklepa. Kamenný sklep zůstal zachován i po přestavbě v roce 2015. Zásahy do nižších sklepních prostor byly ze statických důvodů zaplněny betonovou injektáží, avšak většina sklepa včetně intaktního zásypu zde zůstala zakonzervována.

Písek - Leoše Janáčka, čp. 40, výzkum v suterénu domu 2010 (obr. 1:7)

Archeologický výzkum ze dne 16. července 2010 ve sklepení čp. 40 v ulici Leoše Janáčka byl vyvolán adaptací domu na byty a především výkopem pro založení výtahové šachty. Tento výkop o rozměrech 190 x 220 cm zasáhl raně novověké sklepení - loch, kutaný do skály z perlové ruly (obr. 10). Výzkumem se podařilo prozkoumat pouze severní část někdejšího suterénu, který byl v době zjištění akce již z části odtěžen zemními pracemi. Sklep byl zachycen jako zasypaný. V západ-

- 12) V souboru, který čítal 26 zvířecích kostí, byl z hospodářských zvířat potvrzen skot, prase domácí, ovce nebo koza a husa domácí. Jediným prokazatelně uloveným zvířetem byl srnec obecný. Většina studovaných nálezů (16, tj. 61,5 %) obsahuje záseky nebo zářezy způsobené člověkem, což poukazuje na zpracování masa, především hovězího a vepřového. K porážce byly vybírány nejen mladší kusy dobytka, ale i dospělci. Za zpracování kostí děkujeme Lence Kovačkové.
- 13) August SEDLÁČEK, *Dějiny královského města Písku nad Otavou. Díl III. Topografie města*. Písek 1913, s. 429.
- 14) Dobroslav LÍBAL - Jan MUK - Marie HEROUTOVÁ, *Písek. Stavebně historický rozbor objektů, jádra a části historických předměstí*. Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze. Rukopis uložený v Prácheňském muzeu v Písku. Písek 1967, s. 159-160.
- 15) Jaroslav CÍCHA - Jiří FRÖHLICH, *Výzkum historických podzemních objektů v Písku, Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 1992*. Písek 1993, s. 28-30; Jiří FRÖHLICH, *Písecko v zrcadle archeologie*. Písek 1997, s. 140-141.

Obr. 9: Písek - Soukenická ul. čp. 58, výběr nálezů. Kresba J. Vlček. Foto V. Komarová

ním profilu se podařilo dokumentovat průběh souvrství se střídajícím se promíšeným eluvem a vrstvami suti. Sklep samotný byl prozkoumán pouze v torzovitém stavu, který byl výsledkem těžby pro šachtu výtahu. Byla tak získána představa o průběhu jeho severní stěny, klesající šikmo dolů. Dokumentace této stěny probíhala do hloubky 65 cm. Pedologickým vrtákem byla provedena sonda, díky níž se podařilo zjistit, že dno sklepa se nachází dalších 128 cm pod úrovní hladiny spodní vody a zásypu. Další postup znemožnila právě hladina spodní vody v kombinaci s ne zcela bezpečně zajištěným blokem zeminy o výšce cca 2 m v jižním prostoru stavby. Z vrstvy č. 2 a 3 se podařilo získat více než šest desítek fragmentů i torz keramických nádob, datovatelných do raného novověku. Separátně byly předány stavebníkem nálezy, které dle jeho vyjádření byly získány odkopáním části bloku zeminy o mocnosti asi 50 cm při budované výtahové šachtě před zahájením archeologického výzkumu. Početná kolekce nálezů si zaslouží pozornost především díky výskytu zlomků pozdně středověkých až raně novověkých kamnových kachlů, kde u zlomků reliéfně zdobených komorových kachlů lze rozeznat například motiv zobrazující „Proroka Jonáše v boji s ďáblem“ (obr. 11:2), jenž je možno identifikovat na základě nálezu z výzkumu P. Radoměského ve Vrchlického sadech v Praze 1 - Novém Městě (obr. 11:8),¹⁶ a dále „Klanění tří králů“ (obr. 11:3), s analogií například v Táboře (obr. 11:9).^{17, 18} Další motivy lze identifikovat s větší obtížemi, objevuje se mezi nimi patrně doposud neznámá varianta „Turnajové scény“ (obr. 11:1),¹⁹ nebo snad část bohaté draperie dámských šatů z blíže nejasného portrétního či žánrového motivu (obr. 10:6), patrně již renesančního stáří. Mezi nalezenou kuchyňskou a stolní keramikou dominují zlomky hrnců a džbánů s velmi variabilním tvaroslovím okrajů pozdně středověkého až raně novověkého stáří (obr. 12:3-4, 6-8) a častěji se opakující výzdobou vleštovaných oválů z druhé poloviny 16. až poloviny 17. století (obr. 12:5). Výjimečným nálezem je dvojice zlomků technické keramiky (obr. 12:1-2), kterou Jiří Fröhlich interpretuje jako součást destilační aparatury.²⁰

16) BRYCH, o. c. v. pozn. 8, č. kat. 93.

17) Rudolf KRAJČ, Středověké kamnářství. Výzdobné motivy na gotických kachlích z Táborska, Tábor 2005, s. 42, obr. 62.

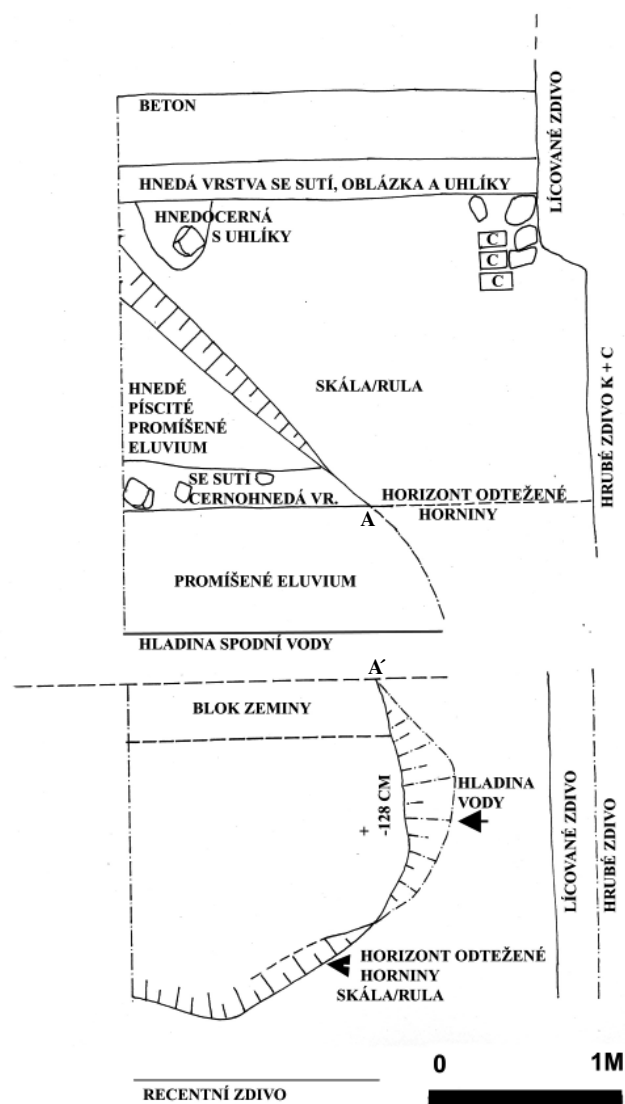
18) Ve druhém případě se jedná o atypický exemplář, vzhledem k odříznutí části reliéfní plochy, se speciální funkcí nebo umístěním v tělese kamen - například rohový kachel.

19) Blízkou variantou tohoto kachle je 7. varianta „Rytíře na koni vpravo, s příkrývadly do V a hřebcovitým klenotem přílby“ z Tábora (obr. 10:10), která vůči našemu exempláři představuje zrcadlový motiv: KRAJČ, o. c. v. pozn. 17, s. 109, obr. 192.

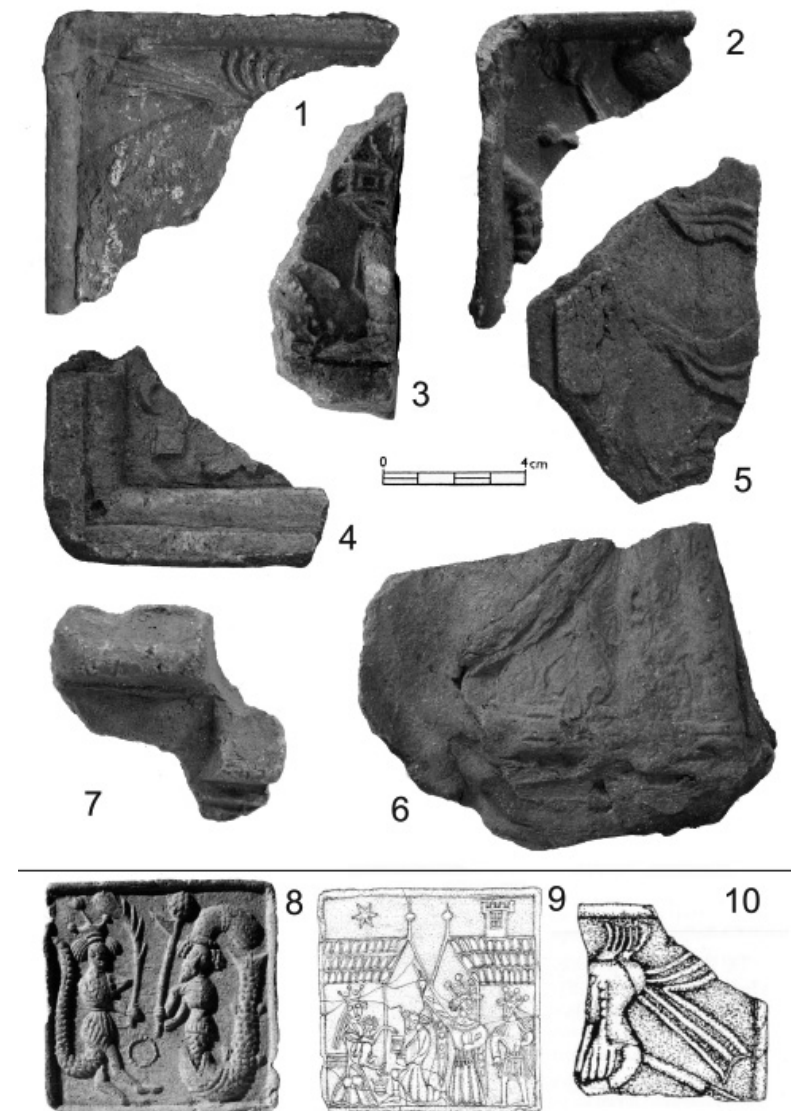
20) Jiří FRÖHLICH, Fragment středověké keramické destilační aparatury z Písku, Archeologie ve středních Čechách 16/2012, s. 969-972. Zde publikovaný exemplář, nalezený autorem ve stavební jámě za nárožním domem čp. 20 na Alšově náměstí, je společně s nepublikovaným exemplářem z hradu Zvíkova a Cerhonic, čp. 20 ukázkou poměrně širokého užití této aparatury v rámci lokalit různého společenského významu a charakteru na Písecku.

**PÍSEK, UL. LEOŠE JANÁČKA CP 42
DOKUMENTACE ČÁSTI SUTERÉNU**

Obr. 10: Písek - ul. Leoše Janáčka, čp. 40, zaměření části suterénu se sklepem vyhloubeným do skály. Kresba J. Jiřík

Obr. 11: 1-6) Písek - ul. Leoše Janáčka, výběr nálezů gotických a renesančních kachlů, 7) Písek - Palackého sady, nález gotického kachle, foto J. Jiřík, 8) Praha - Vrchlického sady (podle V. Brycha 2004), 9-10) Tábor (podle R. Krajíce 2005)

Písek - Jungmannova ul., prostor budovaného podzemního kontejneru 2011 (obr. 1:8)

V prostoru chodníku na severní straně Jungmannovy ulice, několik metrů před jejím vyústěním do Velkého náměstí, byl v roce 2011 dohlížen výkop pro podzemní kontejner o rozměrech zhruba 3 x 7 metrů a hloubce 3 metry (obr. 13). Po začistění profilů bylo rozeznáno několik vrstev komunikací a dorovnávek. Byla dokumentována celá jižní stěna výkopu a část stěny západní, zbytek situace byl poškozen výkopy inženýrských sítí a dalšími recentními zásahy.

Archeologický dohled přinesl informace o vývoji pochozích ploch historického jádra města Písek. Vrstva 5, která nasedá přímo na podloží, obsahovala nálezy datovatelné do 14. - 16. století. Od vrcholného středověku se tedy terén zvýšil v dotčené části Jungmannovy ulice o 80 až 100 cm

Obdobný výkop ve východní části Alšova náměstí se jevil archeologicky negativní - recentní podsyp pod dlažbou naléhal přímo na skalnaté podloží, do kterého byl již dříve zahloben výkop pro inženýrské sítě.

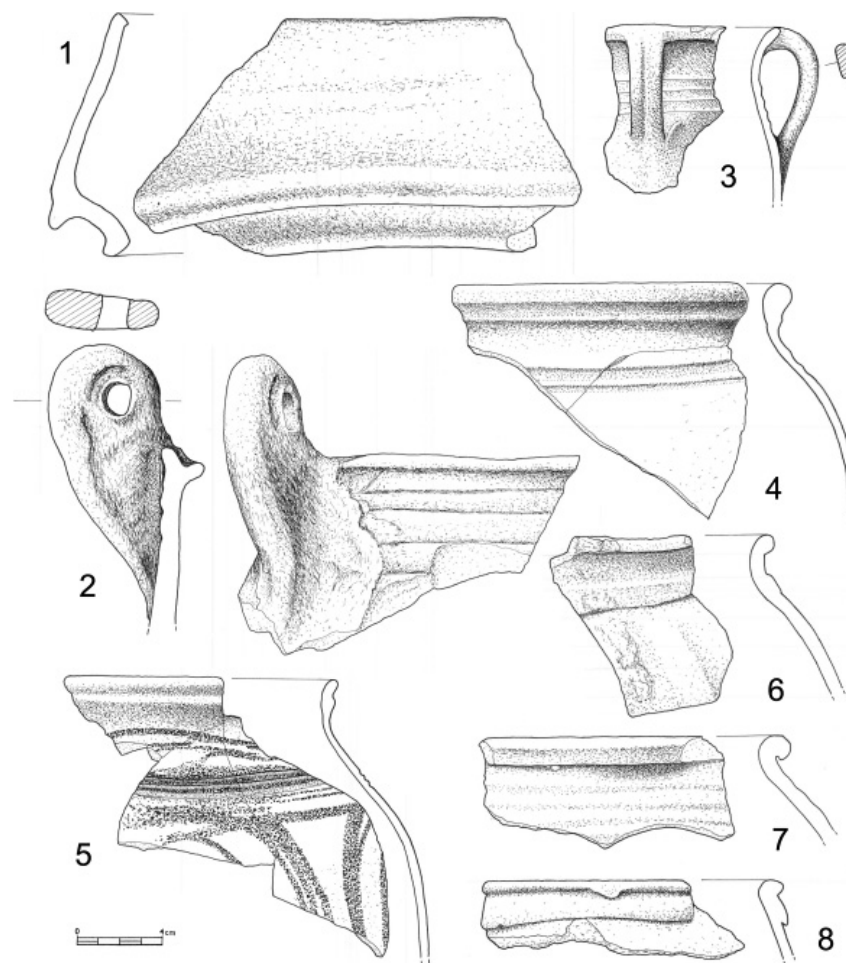
Písek - Heydukova ul., prostor budovaného podzemního kontejneru 2011 (obr. 1:9)

Při prohlídce výkopů v Heydukově ulici dne 27. 8. 2010 byla dokumentována archeologická situace tvořená souvrstvím výplně základového vkopu domu čp. 96. Ve vrstvě šedé jílovito-hlinité v hloubce 58-70 cm byla zjištěna keramika ze 13. století (1 zl. okraje hrnce, 1 zl. patně poklice a 3 zl. stěn nádob) související patně s dobou výstavby domu. Nad ní nasedala propálená vrstva s mazanicí, interpretovaná jako požárový horizont (obr. 14).

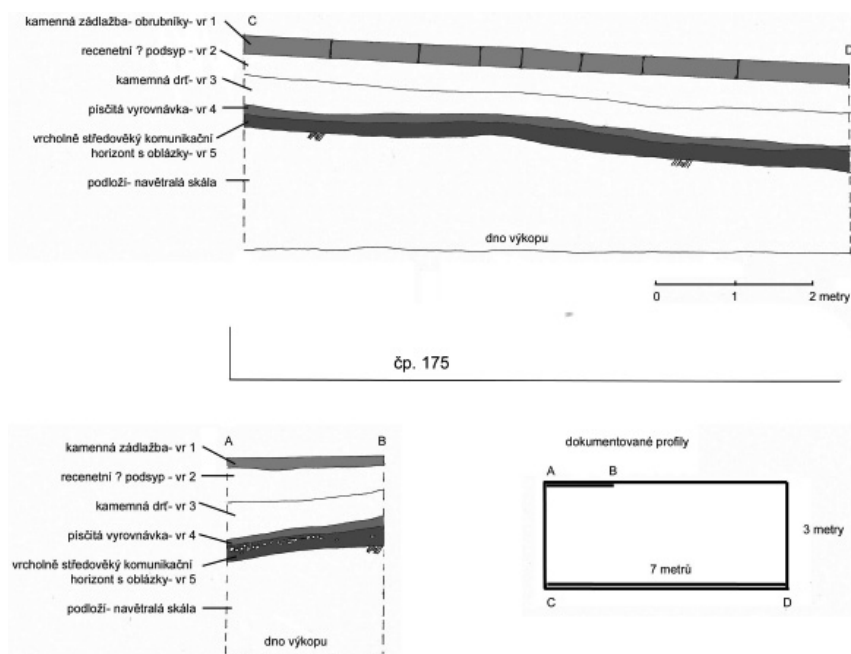
Písek - vyústění Nerudovy ul., rekonstrukce plynového vedení 2013 (obr. 1:10)

Dne 19. dubna 2013 probíhal archeologický dohled a následný výzkum při rekonstrukci vedení plynu v prostoru při ústí Nerudovy ulice do Palackého sadů. Zde se podařilo v ploše chodníku v hloubce 60 cm pod současnou úroveň zjistit přítomnost reliktů parkánové hradby v sondě o délce 2 m. Šířka hradby zde činila 80 cm. Průběh vnější líce zdiva byl sledován do hloubky 70 cm. Z movitých nálezů získaných v sondě lze zmínit zlomek ČVS renesančně-barokního kachle s florálním motivem, 3 zlomky stěn nádob z pozdního středověku/raného novověku, z toho jeden s odloženým uchem a zlomek zvířecí kosti. Parkánová zeď pak byla dále sledována i ve výkopu v ploše trávníku před čp. 66 a to v délce 4,5 metru. Dále zde byla zachycena část menšího odpadního objektu, nejspíše z druhé poloviny 19. století.²¹

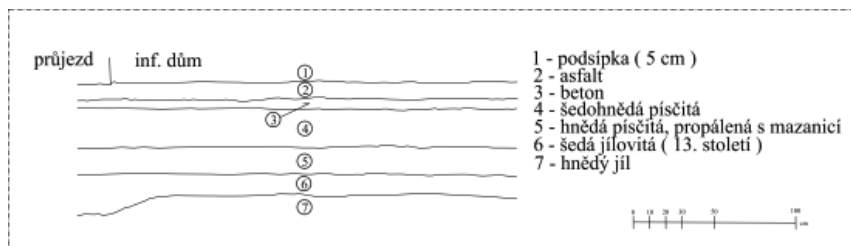
21) Zahrnující 52 zlomků glazované keramiky, 5 zlomků kameniny, 1 zlomek kamenného brousku, po jednom zlomku talíře z bělniny a porcelánu, zlomek zdobené střenky nože z kosti či parohu, 1 zlomek střešní krytiny, 16 zlomků tabulového a dutého skla, 1 zlomek břidlice, 39 zlomků zvířecích kostí.

Obr. 12: Písek - ul. Leoše Janáčka, výběr nálezů. Kresba J. Vlček

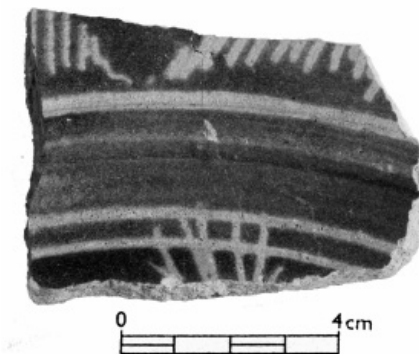
Obr. 13: Písek - Jungmannova ul., prostor budovaného podzemního kontejneru, kresba M. Pták.

Obr. 14: Písek - Heydukova ul., prostor budovaného podzemního kontejneru. Kresba J. Jiřík a T. Hiltcher

Písek - Fügnerovo nám., rekonstrukce náměstí v letech 2010-13 (obr. 1:11)

Od roku 2010 probíhala řada archeologických dohledů a výzkumů v ploše dnešního Fügnerova náměstí v souvislosti s jeho rekonstrukcí. Přípravnými pracemi započala v červenci 2010 překládkou plynového vedení. Výkop byl veden západně od čp. 42, protínal plochu stávajícího parkoviště ve směru východ - západ souběžně s jižním průčelím domu čp. 42 a odhalil mocné navážkové souvrství, patrně planýrky z doby po sanaci Rybářské ulice,

Obr. 15: Písek - Fügnerovo náměstí, slepený fragment mezzomajolikového talíře. Foto J. Jiřík

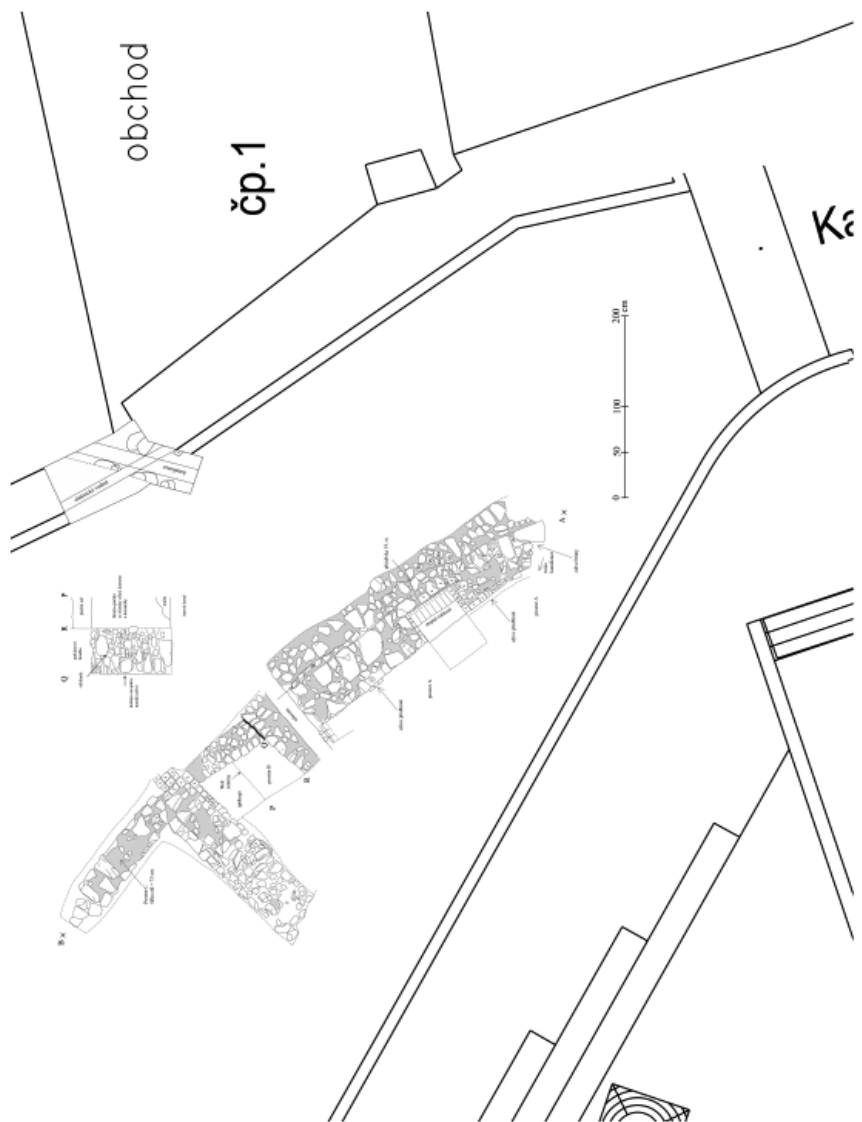
opakovaně narušované výkopy pro sítě. Z této situace bylo dne 10. 8. 2010 získáno celkem 252 zlomků pozdně středověké a převážně raně novověké keramiky rozličných tvarů, jak redukčně, tak oxidačně pálené. Mezi výzdobou se u části materiálu uplatňovalo radélko, vlešťování, dále se vyskytla glazura čirá, hnědých, žlutých a zelených odstínů. Výjimečným exemplářem je slepený fragment mezzomajolikového talíře (obr. 15).²² Soubor doplňuje osm zlomků komorových kachlů a jeden fragment střešní krytiny. Další situace se podařilo zjistit před vjezdem do nádvoří u čp. 3 (dům U Slona), kde bylo dokumentováno omítnuté zdivo a trativod ve výkopu vedeném ve vzdálenosti 5,5 m od domu čp. 3. Tento relikť je patrně možno ztotožnit se zdivem zaniklého čp. 4 (k tomu viz níže).

V měsíci říjnu roku 2012 probíhala rozsáhlá rekonstrukce v západní části Fügnerova náměstí, v ploše zahrnující předmostí Kamenného mostu a předbraní Pražské brány (obr. 16B). Nová zjištění zde navazovala na předchozí poznatky, získané Jaroslavem Kudrnáčem a Jiřím Fröhlichem.²³ Zásadní zjištění byla učiněna v prostoru zaniklého předbraní bývalé Pražské brány (obr. 16A).²⁴ Situace zde byla komplikována řadou terénních zásahů (například kanalizace 19. století protínající původní vstupní koridor do Karlovy ulice, soudobá kanaliza-

22) K tomuto typu keramiky na Písecku viz blíže: Jiří FRÖHLICH - Eva KOPPOVÁ, *Výzkum středověké studny domů čp. 118 a 119 v Písku*. Jihočeský sborník historický 64, České Budějovice 1995, s. 5-7. Jiří FRÖHLICH - Jaroslav JIŘÍK, *Archeologický výzkum části domu čp. 6 na náměstí v Milevsku*, Výběr 44, s. 290, souborně: Jiří FRÖHLICH, *Archeologické nálezy mezzomajolik, Archeologie ve středních Čechách 19*, 2015, s. 831-838.

23) Jaroslav KUDRNÁČ, *Výzkum na předmostí kamenného mostu v Písku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 5*, s. 139-152. ADÁMEK - FRÖHLICH - SOMMER, *o. c.* v pozn. 5, s. 35.

24) SEDLÁČEK, *o. c.* v pozn. 6, s. 167-168.

Obr. 16: Písek - Fügnerovo náměstí, A) zaměření situace předbraní Pražské brány. Kresba J. Jiřík a T. Hiltcher

Obr. 16: Písek - Fügnerovo náměstí, B) Doplněný archivní plán ze 30. let 19. století prostoru dnešního Fügnerova náměstí zobrazující Pražskou bránu a rozsah původní zástavby. Zdroj SOKA Písek

ce příčně protínající zdivo gotického předbraní v jeho jižní části, dále kabely tehdy patřící společnosti Telecom a linie elektrického vedení), které způsobily pouze ostrůvkovité zachování původních terénů. Bylo zde možno sledovat průběh složité struktury gotického i novověkého zdiva o celkové délce dosahující 15 metrů. Torzo systému zdiva bylo v ploše odkrýváno odstraňováním planýrovací vrstvy, z níž se podařilo získat větší množství nálezů, tvořených keramickými zlomky od sklonku středověku po 19. - 20. století, fragmenty železa, porcelánu, kameniny, novověkých kamnových kachlů, skla, zvířecích kostí, omítky (dohromady 381 ks). Samotné zdivo předbraní, které se mírně lomilo a dále pokračovalo severozápadním směrem, se podařilo dokumentovat v celkové délce 6,7 m, kde pak takřka kolmicí navazovala parkánová hradba. Způsob provázání obou těles se nepodařilo zjistit, přímo v místě styku obou zdí byl dříve položen kabel Telecomu.²⁵ Síla zdiva gotického předbraní dosahovala 1 m, bylo vyzdženo z masivních lomových kamenů, pojených maltou. Hmota zdiva předbraní členila plochu na zhruba severní a jižní část. Severní partie byla tvořena pochozími „kočičími hlavami“, pojenými maltou. Je pravděpodobné, že jde o finální úpravu komunikace z doby před demolicí Pražské brány v polovině 19. století. Partie jižní, označená pracovní jako „prostor A“, představovala interiér dnes zaniklého domu čp. 163, jenž byl v roce 1849 dodatečně vložen (tedy ještě za existence samotné Pražské brány) do prostoru s průchodem, původně prudce klesajícím schodištěm do Podskalí, na místě vojenské umrlčí komory.²⁶ Tento dům byl zbořen roku 1929.²⁷ Při jeho stavbě bylo narušeno i zdivo gotického předbraní, do něhož byl vložen výklenek o šířce 1 m, dokumentovaný sondou do hloubky 130 cm, kde vybíhal do interiéru suterénu domu čp. 163. Byl vyzdžen z cihel a jeho funkce souvisela, jak nasvědčují stopy uhelného prachu na dně, patrně se zásobováním palivem. Nálezy získané ze sondy ve výklenku představují druhotně přemístěný materiál (keramika, kamenina, sklo, železné fragmenty a zvířecí kosti v počtu 112 ks), datovatelný do rozpětí 16. - 20. století. „Prostor A“ byl oddělen již zmíněnou parkánovou hradbou (šírokou 80 cm a vyzdženou z lomového kamene, místy doplněného cihlou) od příkopu, zde pracovní označeného jako „prostor B“.²⁸ V jeho svrchní části spočívala vrstva suti s keramickým materiálem z raného novověku (celkem 131 ks), dále nálezy 19. - 20. století, tvořené fragmenty skla, porcelánu, kamnových kachlů a střešní krytiny (9 ks), železný-

mi fragmenty a zvířecími kostmi (12 ks) a blíže neurčitelnou mincí. Je patrné, že i svrchní zásyp „prostoru B“ souvisí s demolicí domu čp. 163 z roku 1929. Pod touto písčitou suti se vyskytovala vrstva hlinito-písčité o mocnosti 140-174 cm se zlomky cihel, kamene a keramiky (včetně bělniny, porcelánu, kameniny), dále zlomků tabulového a dutého skla (41 ks), zlomku okenního terčíku, střešní krytiny (7 ks), ale i příklady zlomků kachlů (5 ks), železných fragmentů (11 ks), či bronzové objímky. Je pravděpodobné, že se jedná o zásyp příkopu z poloviny 19. století. Maltová krusta o mocnosti až 30 cm pak místy oddělovala tento zásyp od tmavé šedočerné hlinito-jílovité vrstvy, odkud byl získán zajímavý soubor keramiky pozdně středověkého až raně novověkého stáří. Mezi nálezy se vyskytují příklady džbánů, hrnců, talířů, pokliček, výzdoba je zastoupena radělkem, vlešťováním, promačkávanými plastickými páskami; doložena je rovněž glazovaná keramika (dohromady 292 ks). Kamnové kachle jsou zastoupeny dvěma exempláři nádobkovými, dále komorovými (celkem 6 ks), z nichž čtyři nesou tzv. tapetový motiv.²⁹ Vyskytl se též zlomek kouřovodu a zlomek zeleně glazovaného akroteria (patrně motiv lilie). Je pravděpodobné, že tento zásyp příkopu vznikl někdy v průběhu 17. století.

Prostor příkopu byl členěn dalším zdivem, vyzdženým z kamene o mocnosti 80-84 cm, při koruně reparovaným cihlou, oddělující „prostor B“ a „prostor C“ vedeným rovnoběžně s parkánovou hradbou ve vzdálenosti cca 180 cm. Obě zdi jsou propojeny příčkou, navazující lineárně na předbraní, která je přizdžena na parkánovou hradbu na spáru. Jedná se tedy patrně o dodatečné úpravy a posílení exponované části fortifikace, datovatelné snad do raného novověku.

„Prostor C“ je vymezen výše uvedenou zdí, rovnoběžnou s parkánovou hradbou, a dále ještě mladším zdivem o šířce 73 cm, které mírně šikmo uhýbá od původního směru zdiva předbraní západním směrem. V nároží obou těchto zdí se nacházel cihlový trativod, vyplněný popelem, nejasného účelu. „Prostor C“ lze patrně ztotožnit s interiérem drobné přízemní stavby, patrně postavené v místě raně novověké lázně, která lehla popelem roku 1620.³⁰ Tato přízemní stavba lichoběžníkovitého půdorysu je doložena ještě na archivní fotografii z počátku 20. století. K tomuto stavení pak lomem navazoval další přízemní dům čp. 2, „mezi zdmi stojící“ a táhnoucí se až k samému mostu, zbořený byl v červenci 1927. Ten byl znám patrně jako jatka už od raného novověku, také padl za oběť požáru na počátku třicetileté války, a na konci své existence byl znám jako Zazvonilova vinárna (kde byla i plzeňská pivnice), v domě byl též krám koňského řezníka Lechnýře.³¹ Prostoru zaniklého domu čp. 2 se sice výzkum v roce 2012 nedotkl, byl však narušen výkopem pro kanalizaci v roce 1968 a znovu v roce 2000. Jaroslav Kudrnáč zde v roce 1967 dokumentoval prů-

25) Jiří FRÖHLICH, *Archeologický výzkum v Písku v roce 2000*, Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 2000, Písek 2001, s. 40-41.

26) Zde se měla nacházet fortna, čili branka, již se vcházelo do chalup pod hradem: SEDLÁČEK, o. c. v pozn. 6, s. 420.

27) Lubor LUDVÍK - Jiří PRÁŠEK, *Písecké ulice*, Písek 1998, s. 27.

28) Jan Matzner uvádí, že přes příkop býval položen zdvihací most. Příkop sám byl zavezen roku 1850, o rok dříve, na podzim 1849 zdemolována i brána samotná: Jan MATZNER, *Královské město Písek. Průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho*, Písek 1898, s. 168.

29) Stejný motiv byl zjištěn i v čp. 94 na Havlíčkově nám. v Písku (viz výše poznámka č. 8).

30) SEDLÁČEK, o. c. v pozn. č. 6, s. 421.

31) LUDVÍK - PRÁŠEK, o. c. v pozn. 27, s. 27.

běh předpolí Kamenného mostu, na jehož zdivo i dle dobových fotografií navazovalo nadzemní zdivo severního průčelí čp. 2.³²

Poslední situace se podařilo zjistit v prostoru přeložky kanalizace vedoucí paralelně s nábřežím. V úseku západně od domu čp. 3 „U Slona“ protnul výkop zdivo zaniklého domu čp. 4, vyzděné z kamene o síle 70 cm. Vnější líc byla omítnuta a nesla nátěr žlutého a zeleného odstínu. Dále zde bylo dokumentováno z kamene a cihel vyzděné patrně nároží jímky. Z výkopu byl získán materiál tvořený zlomky pozdně středověkých až raně novověkých kachlů, keramikou a prejzem (dohromady 13 ks). V místě domu čp. 4 stával nějaký domek už v raném novověku, který zanikl v roce 1620. Dům na spáleništi obnovil až v roce 1707 Jan Svoboda, na sklonku 19. století se zde nacházel ateliér fotografa Brunnera. Dům byl vykoupěn obcí roku 1904 a zbořen.³³

V průběhu léta a podzimu roku 2013 pokračoval archeologický dohled na lokalitě Fügnerovo náměstí při druhé etapě rekonstrukce. Oproti původním předpokladům je možno konstatovat poměrně nízkou frekvenci archeologických nálezů v tomto prostoru, lemuujícím severo-západní část Palackého sadů. Původní svažité a vydlážděný terén, který zachycuje ještě fotografie z počátku 20. století, byl v průběhu první poloviny minulého století prořezán příjezdovou komunikací a opěrnou zdí, která se zafixovala kolmo do skalnatého podloží. Stávající rekonstrukce se zaměřila na demolici této zdi a její posunutí severním směrem, blíže k průčelí domů na Fügnerově náměstí. Během demolice zdi byl získán pouze nepočetný archeologický materiál sestávající ze 3 zlomků kamenných kachlů s hnědou polevou (19. - poč. 20. stol.) a jednoho okraje s glazurou téže barvy pocházející ze zasypané opěrné zdi. Dále zde bylo dokumentováno ústí historické kanalizace přilehlých domů a při odstraňování asfaltové pokrývky dřívější kamenná zádlažba.

Rovněž byl dohlížen výkop pro kanalizaci vedoucí podél Palackého sadů. I zde bylo možno konstatovat absenci archeologických nálezů. Zemní práce 1. poloviny 20. století zde při zářezu komunikace vedly patrně k odstranění všech historických terénů, byly-li zde nějaké. Výjimkou je pouze situace v úrovni domu čp. 42, kde se v profilu kanalizace nacházela mocná cihelná destrukce a suť, snad ještě související se sanací někdejší Rybářské ulice.

32) KUDRNÁČ, o. p. v pozn. 23, s. 139-152. Existuje oprávněný předpoklad, že se v tomto prostoru nachází ještě jeden mostní oblouk. Ověření této situace nám však nebylo dovoleno nejen vzhledem k jejímu zásadnímu narušení kanalizací z konce 70. let, ale hlavně přítomností linií vysokého napětí.

33) SEDLÁČEK, o. c. v pozn. č. 6, s. 421. Jaroslav Kudrnáč ve svém příspěvku upozorňuje dále na nález masivního fragmentu zdiva hradby, jenž se dle zaměření na obr. 3 vyskytuje v prostoru západně od domu čp. 3. I tento fragment snad mohl souviset s druhotně umístěným nadzemním zdivem zaniklého čp. 4. Zde však narážíme na problém nepřesnosti původního plánu, která by mohla prostorově ukazovat i na souvislost se zdivem ohraničujícím předzahrádku čp. 4.

Písek - třída Národní svobody v Písku, rekonstrukce sítí a komunikací 2013 (obr. 1:12)

V průběhu roku 2013 byl prováděn archeologický dohled a archeologický výzkum během rekonstrukce kanalizace, sítí a komunikace, jehož výsledkem bylo několik pozitivních nálezů. První lokalitou, kde bylo možno sledovat historické horizonty, bylo místo při vyústění kanalizace při Kamenném mostě do Otavy. Rekonstrukce kanalizačního řadu zde probíhala v druhé polovině měsíce května, těsně před červnovou povodňovou vlnou. Bylo zde možné dokumentovat skladbu zdiva předmostí Kamenného mostu, sestávající se pod pochozí úrovní z mohutných kamenných kvádrů, které zjevně neodpovídají nadzemní skladbě zdiva a ani skladbě zdiva posledního oblouku, jenž byl postaven po povodni roku 1768 (obr. 17). Nelze vyloučit, že se jedná o druhotně využití kamenné kvádry z bývalé zřícené mostecké věže. V průběhu celé stavby byl dále zjištěn průběh dvou paralelních řad historické kanalizace z 19. století, která sledovala průčelí domů z obou stran ulice. Kanalizace byla zpravidla vyzděna z kamenného zdiva lícovaného dovnitř s masivními kamennými překlady. Na několika místech bylo rovněž sledováno vyústění kanalizace ze sousedních domů. Dne 17. 6. 2013 byl z výkopu pro kanalizační řad před Střední zdravotní školou (z hloubky 152 cm od skrytého povrchu) odebrán vzorek sedimentu pro makrozbytkovou analýzu. Jednalo se o písčito-jílovitý sediment s množstvím fragmentů dřevin a rostlin, vzniklý pravděpodobně uložením povodňového sedimentu.³⁴

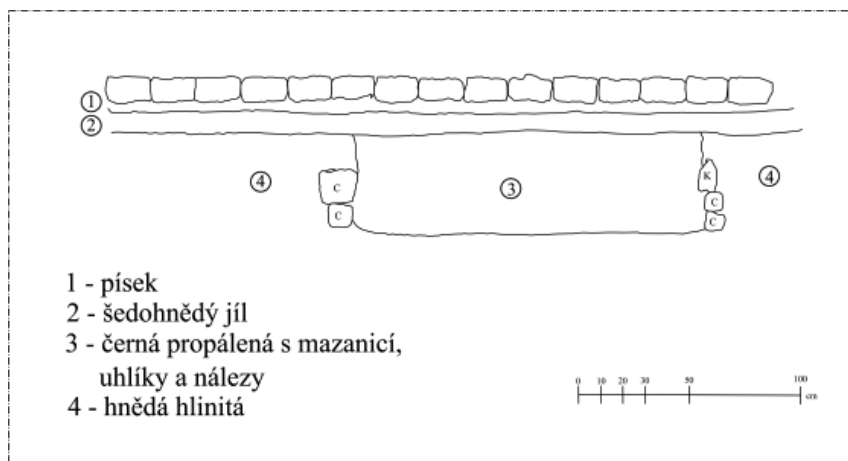
Písek - Palackého sady, rekonstrukce chodníku 2010 (obr. 1:13)

Dne 23. 5. 2010 upozornil Jiří Fröhlich na zahloubený objekt ve výkopu pro výměnu NN realizovaného v souvislosti s rekonstrukcí zádlažby chodníku (obr. 18). Západní okraj objektu byl situován 23,5 m západně od nároží hlavní komunikace, tvořené-

Obr. 17: Písek - předpolí Kamenného mostu na levobřežní Otavy s odhaleným horizontem zdiva pod úrovní chodníku. Foto J. Jiřík

34) K povodním v Písku více: Jiří FRÖHLICH, *Stará Otava mezi Pískem a Zvíkovem*, Písek 2000, s. 99.

Obr. 18: Písek - Palackého sady, řez objektem v chodníku. Kresba J. Jiřík a T. Hiltcher

ho podélnou osu sadů, a kolmice směrem k Tyršově ulici. Objekt o maximální šířce 156 cm, částečně poškozený předchozími zásahy, byl dochován do maximální hloubky 25 cm pod konstrukčními vrstvami chodníku. Z jeho zásypu byl získán soubor osmi zlomků nezdobených keramických dlaždic a zlomku pozdně gotického římsového kachle s dochovanou stínkou cimbuří (obr. 11:7). Objekt mohl mít odpadní funkci.

Písek - Tylova ul. čp. 331, přístavba domu 2011 (obr. 1:14)

Ve dnech 15.-16. září a 22. září 2011 probíhal archeologický průzkum a dohled v nádvoří domu čp. 331 v Tylově ulici v Písku, jenž byl vyvolán stavebními aktivitami p. Pavla Karvana, majitele nemovitosti. V ploše budované přístavby byla umístěna sonda (S1), jejímž účelem bylo ověření přítomnosti a případného rozsahu historického nadloží. Prostor sondy byl prakticky zcela zavalen stavební sutí, včetně velmi objemných kamenů, které průběh výzkumu dosti znesnadňovaly. Práce byly ukončeny v hloubce 140 cm, aniž bylo docíleno geologického podloží a to v důsledku přítomnosti silně zkorodované a perforované železné kanalizační trubky a především k výraznému průsaku spodní vody. Vzhledem k výškovým poměrům v této části lokality je možno se oprávněně domnívat, že sonda byla umístěna v prostoru suterénu předchůdce stávajícího domu, který byl zdemolován na konci 19. století. Další zjištění byla učiněna v prostoru pokládky základového pasu, kde bylo odhaleno reziduum staršího zdiva, zčásti pojeného maltou, zčásti pouze jílem. Patrně se podařilo zachytit SV nároží domu čp. 78, jenž předcházela současné stavbě. Dále severním směrem od hrany zdiva bylo zachyceno geologické podloží v podobě zvětralého eluvia. V této části nádvoří se tedy podařilo prostorově vymezit rozsah původní novověké zástavby.

Současnou podobu získal dům čp. 331 v letech 1889-1890. Podobu původního novověkého domu bohužel neznáme, dochována je pouze jeho dispozice na mapě stabilního katastru z roku 1837 a dále na archivním plánu přibližně z poloviny 19. století. Naposledy a zřejmě také nejpřesněji je poloha a rozsah původního domu zaznamenána na archivním plánu z roku 1889, který je přiložen k žádosti o povolení výstavby současného domu.³⁵

August Sedláček k uvedené lokalitě píše: „Na místě domu č. 78 byla chalupa se stodolou, jež patřila Ledeckým a prodána 1722 Mel. Pokornému. Alžběta vdova po Jos. Pokorném (†1771) prodala ji J. Pospíšilovi a tento 1789 J. Kratochvílovi. Když tento zemřel, koupil dům Šimon Matouz, kterýž vdal 1800 dceru svou za J. Brandeisa a jemu téhož domu postoupil. V držení rodiny Brandeisův byl do roku 1880 a odtud je v držení rodiny Štěpánkovské.“³⁶

Písek - Nábřeží 1. Máje, pokládka kabelů NN/VN 2013 (obr. 1:15)

Dne 10. října 2013 došlo na lokalitě Nábřeží 1. Máje u KD v Písku k archeologickému výzkumu v situacích narušených pokládkou NN/VN. V průběhu výzkumu se podařilo zachytit zdivo zdemolovaného domu v někdejší Rybářské ulici. Bylo lokalizováno ve vzdálenosti 12,77 m od ohraničujícího oplocení pozemku čp. 1605. Síla zdiva činila 55 cm, dochovaná koruna zdiva se nacházela 95 cm pod současným povrchem, narušení dosáhlo hloubky 130 cm. Cihlové oboustranně lícované zdivo neslo na vnější straně omítku s tmavě zeleným nátěrem, na vnitřní se světle zeleným nátěrem. Toto zdivo lze interpretovat jako vnější zeď zadního traktu zaniklého domu čp. 34. Dále byla ve vzdálenosti 7,6 - 10 m od výše uvedeného ohraničujícího oplocení pozemku čp. 1605 dokumentována destrukce zdiva, patrně též související s uvedeným domem. Další relikt zdiva domu se nepodařilo zachytit, je tedy pravděpodobné, že se přední část domu nachází hlouběji v nábřežním svahu. Nalezený nepočetný soubor keramických zlomků, včetně kameniny a porcelánu a dále skleněné trubice, lze datovat široce do průběhu 15. - 20. století.

Závěr

Výše popsanými archeologickými výzkumy, které byly výlučně záchranného charakteru, se podařilo doplnit informace o zaniklé i stojící středověké a novověké architektuře a zjistit úroveň historických pochozích horizontů. Získáno bylo množství archeologických nálezů, které vypovídají o vývoji hmotné kultury ve městě Písku. Postupně jsme se dotkli objektu píseckého hradu,³⁷ dále středověkých a novověkých domů městského jádra, středověkého městského opevnění, Kamen-

35) Archiv stavebního úřadu Městského úřadu v Písku.

36) SEDLÁČEK, o. c. v pozn. 6, s. 433.

37) Naposledy: Vladimír RAZÍM, *Městský hrad v Písku jako předmět mezioborového výzkumu historické architektury*. Archeologické rozhledy LXVI, 2014, s. 493-514.

ného mostu³⁸ a domů píseckých předměstí.³⁹ Ze dvou výkopů v prostoru hradního nádvoří a průjezdu někdejší Obchodní akademie byly získány kamenné architektonické články, a dále několik desítek zlomků gotických reliéfních dlaždic. Mezi nejvýznamnější objevy též náleží nověji detekované suterénní prostory, vyhloubené do skály u domu čp. 40 v ulici Leoše Janáčka a čp. 58 v Soukenické ulici.⁴⁰ Opakovaně jsme se setkávali s objekty, spjatými s událostmi na prahu třicetileté války. Jednoznačná identifikace dokumentovaných situací a případných zánikových horizontů však naráží na interpretační a metodologické problémy. Ku příkladu v případě domu čp. 94 na Havlíčkově náměstí výkopy v jednotlivých částech parcely ukázaly mocnost planýrovacích vrstev souvisejících se zaniklými domy z období středověku/raného novověku, a poté baroka až 20. let 20. století. Současná novostavba je tak už čtvrtým domem na dotčené parcele č. 119. Nově rozpoznané motivy gotických kamenných kachlů z domu čp. 40 v ulici Leoše Janáčka rozšiřují známý rejstřík motivů, publikovaných z Písecka.⁴¹ Mezi sledované kategorie drobných nálezů též patří fragmenty destilační aparatury z téhož kontextu, fragment mezzomajoliky z Fügnerova náměstí, či mince ze suterénu čp. 58 v Soukenické ulici.

38) K tomu dále: Jiří FRÖHLICH, *Archeologický výzkum píseckého gotického mostu*. In: Hladký, J. (ed.), *Kamenný most v Písku*, Písek 2005, s. 12-13.

39) Souhrnně: Jiří FRÖHLICH, *Písecká předměstí ve středověku (s doklady mariánského a svato-kateřinského kultu)*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22, 2009, s. 157-175.

40) Tyto situace, společně s doposud nepublikovanými spodními patry sklepů, vyhloubenými do skalního podloží, z čp. 139 na Drlíčově a čp. 118 na Velkém náměstí, rozšiřují počet nám známých píseckých domů s takto řešeným suterénem. Souhrnně: FRÖHLICH, o. c. v pozn. 15, s. 140-141.

41) Jaroslav JIRÍK - Jan KYPTA (eds.), *Gotické kamenné kachle na Písecku. Výběrový katalog výstavy „Obrazový svět pozdního středověku“*, Písek 2013.

Jan Adámek

PÍSECKÝ KOSTEL SVATÉHO KŘÍŽE MEZI HUSITSKÝM VYPLENĚNÍM A HUERTOVSOU OBNOVOU

Fanatický útok radikálů, hlásících se k myšlenkám Husových pokračovatelů, vyvrcholil v podvečer 20. srpna roku 1419 zničením píseckého dominikánského kláštera Sv. Kříže a likvidací tamní řeholní komunity.¹

O rozsahu zániku budov kláštera a klášterního kostela nejsou k dispozici žádné informace. Budovy zřejmě vyhořely a to, co požár přečkalo, muselo být zčásti jistě rozebráno, protože statika byla narušena. O konventu dnes nevíme z tohoto hlediska nic; z klášterního chrámu, z jeho východní poloviny, se zachovaly obvodové zdi presbyteria a jižní chórové kaple Těla Kristova. Pokud se již při požáru nezřítily jejich klenby, byly někdy v pozdější době rozebrány, podobně jako polygon závěru presbyteria. O západní části předpokládaného trojlodí, které jistě navazovalo až na městskou hradbu, bližší poznatky postrádáme. Je reálné, že nebylo klenuto, nýbrž překryto trámovým stropem, jak bylo u mendikantských chrámů běžné, takže plameny zde mohly ničit s ještě větší intenzitou a obvodové zdi a mezilodní arkády byly pro případné další využití asi již nevhodné. Severní chórová kaple Všech svatých zůstala stát v podstatě neporušena, což je možno tvrdit s jistotou, neboť její osud se smutně naplnil až barbarským zbouráním v roce 1935, kvůli novostavbě tuctového činžovního domu.²

Jak dlouho trval neutěšený stav vypáleného klášterišťe, to říci neumíme. Nejméně jistě do doby, kdy se již nepředpokládalo, že by se sem dominikáni ještě někdy vrátili. Písecká obec využila zbytků obvodových zdí presbyteria a někdejší kaple Těla Kristova a nejpozději ve třetí čtvrtině 16. století zde zbudovala solnici.³ Byla-li do té doby pozůstalá část klášterního chrámu nějak liturgicky využívána, to je těžko rozhodnout. Kolem přelomu třetí a čtvrté čtvrtiny 16. století však město usilovalo o poněkud reprezentativnější vzhled těchto míst. Tehdy byla buď nově vystavěna řečená solnice, nebo byla její již dříve stojící budova na straně do náměstí vyzdobena sgrafitem. A nejpozději od této doby byla někdejší severní chórová kaple opět užívána pro bohoslužby a začíná se, sice řídce ale přece jen, opět objevovat v písem-

1) Těmto známým událostem zde věnována pozornost nebude a postačí odkaz na jejich zpracování - Jan ADÁMEK, *Mučedníci písečtí. K zániku píseckého dominikánského kláštera roku 1419*, in: *Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi*, ed. E. Doležalová, R. Novotný, P. Soukup, Praha 2004, s. 221-231.

2) Blíže k identifikaci částí klášterního kostela viz Jan ADÁMEK - Jan SOMMER, *Kostel dominikánů v Písku, jeho gotické pozůstatky a barokní proměna*, *Průzkumy památek I/1997*, s. 43-62, zde zvl. na str. 45.

3) August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III.*, Písek 1913, s. 103, 121. ADÁMEK - SOMMER, *Kostel dominikánů v Písku*, s. 52.

Pohled na klenby přepatrovaného prostoru tzv. kostela Sv. Kříže, původně chórové kaple Všechných svatých, krátce před jeho rozbořením v roce 1935. Stará fotodokumentace Prácheňského muzea v Písku, sig. HF 526

ných pramenech. Řeč je v nich vždy o kostele Svatého Kříže - zasvěcení velkého klášterního chrámu bylo totiž mechanicky vztaženo na jeho poslední historický pozůstatek.

Ve svém testamentu z 16. prosince roku 1574 odkázal předměstský měšťan Jiřík Šišňavej dvacet kop míšeňských grošů na vybílení svatokřížského kostela.⁴ Z dalších souvislostí se zdá, že zprovoznění kostela bylo v tu dobu aktuální událostí, protože Jiřík kromě toho pamatoval z píseckých chrámů jmenovitě již jen na svatotrojický, jehož novostavba byla právě tehdy krátce před zahájením. Jiřík zemřel někdy před 14. dubnem 1575, kdy byl prohlášen jeho testament a oněch odkázaných 1200 grošů bylo dle jeho přání k dispozici asi velmi brzy.

Další doložený odkaz, tentokrát dvě kopy grošů od soukeníka Jana Slepíčky, z 2. října roku 1586, je důležitý tím, že je zde již výslovně řeč o záduší kostela Svatého Kříže.⁵ To znamená, že byly již vedeny zádušní účty tohoto kostela, který tak byl spravován vlastním kostelníkem a lze tak v něm s jistotou předpokládat pravidelný liturgický provoz. K záduší pak výslovně směřují též odkazy další. V roce 1602, dne 30. srpna (prohlášeno 27. listopadu 1603), kostelu odkázal Jan Vopolský podmíněně dvacet kop - jen v případě úmrtí malého dítěte, které měl s manželkou Markétou.⁶ Poměrně bohatý odkaz ke kostelu učinil 4. dubna roku 1607 (prohlášeno 30. října 1608) měšťan Viktorin Aletin, který na něj pamatoval částkou 30 kop míšeňských grošů.⁷ A doloženy jsou ještě dva odkazy. Roku 1616, 25. dubna (prohlášeno 24. dubna 1617) odkázal Martin Žizka, jinak řečený též Malíř, deset kop míšeňských grošů, které měl jeho syn Pavel vyplatit nadvakrát, vždy po pěti kopách.⁸ Mikuláš Rulík pak odkázal 31. ledna 1617 (prohlášeno 22. února) kostelu pět kop.⁹

Další zprávy o sakrálních stavbách areálu klášterišť¹⁰ se pak dějí až při jeho restituci dominikánskému řádu, o níž se zasadil tehdejší zástavní držitel města don Martin de Hoeff Huerta, což je však již jiná historie. Patrocinia Svatého Kříže se začalo používat pro kostel zbudovaný v někdejší solnici, který v tu dobu zaujímal místo a přibližně i rozlohu zaniklé jižní chórové kaple Těla Kristova a teprve postupně se rozrůstal. Svatokřížský kostel 16. a počátku 17. století pak začal být nazýván kaplí sv. Barbory.

4) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, Kniha barvy kaštanové, též Kniha úmluv městských (1538-1693), sig. Kn 6 (dále jen KBK), testament na fol. 104r-106r: „*Item na vybílení kostela Svatého Kříže v městě tomto odkazují XX kop míšeňských, ty aby hned po smrti mé z domu vydány byly*“.

5) KBK, fol. 120r-v.

6) KBK, fol. 146r-v.

7) KBK, fol. 164v-169v. Tento doklad zná také SEDLÁČEK, o. c., s. 103, který jej však mylně vztahuje na původní klášterní kostel a protřečí tak tomu, co konstatoval v předchozím odstavci.

8) KBK, fol. 176r-v.

9) KBK, fol. 175r-v.

10) Viz. ADÁMEK - SOMMER, Kostel dominikánů v Písku, s. 52-54.

KAPITOLY Z DĚJIN ŽELEZNICE V RAŽICÍCH

Konec 60. let 19. století znamenal pro Ražice okamžik velkého třesku. Do tehdy malé, nevýznamné a tradičním rytmem zemědělských prací a křesťanských svátků žijící obce se s příchodem drážních inženýrů vyměřujících novou trať vedral svět páry, průmyslu a pokroku. Selské povozy musely ustoupit a přizpůsobit se rychlému pohybu zboží, obchodních cestujících a turistů i nárokům a potřebám modré armády. Železniční zaměstnanci se stali významnou součástí obce a svým specifickým životem výrazně proměnili její tvář. První vlak do Ražic přijel v roce 1868 po Dráze císaře Františka Josefa spojující České Budějovice s Plzní. O dvacet let později, kdy byl v roce 1889 zprovozněn poslední úsek Českomoravské příčné dráhy spojující Ražice s Tábořem, se Ražice staly významnou železniční křižovatkou.

Cílem příspěvku je připomenout některé vybrané kapitoly z dějin železniční stanice v Ražicích, významné jihočeské dopravní křižovatky, a to od samých počátků až po polovinu minulého století. Tématem bude výstavba nádraží a železničních tratí, události konce 2. světové války i zavádění nových pořádků v osvobozené republice. Snahou zde pochopitelně není pojednat naznačené tematické okruhy v jejich úplnosti. Příspěvek jednotlivá témata spíše jen otevírá, využívá přitom místy kulturněhistorickou optiku. Opírá se o studium archivních pramenů, dobových periodik a literatury.¹

Železniční stanice Ražice

Nádraží v Ražicích bylo postaveno v letech 1868 až 1870, kdy byla budována trať České Budějovice - Plzeň (a dále do Chebu), zvaná Dráhou císaře Františka Josefa. Až do roku 1884, kdy byla dráha zestátněna, patřila stejnojmenné soukromé společnosti. Původním nádražím byla pouze budova se současnou odbavovací halou. K nádraží přiléhaly tři koleje. V prvních letech se zastávka jmenovala Ražice-Písek. Ovšem poté, co byl Písek prostřednictvím dráhy Rakovnicko-protivínské přímo připojen na železniční síť, usilovali písečtí o zrušení této podvojnosti. Stávalo se totiž, že zboží adresované do Písku, nebylo vyloženo ani v jedné z tehdejších dvou píseckých zastávek, ale právě v Ražicích.

1) Srov. Národní archiv, Sběrka staničních kronik, *Staniční kronika Ražice*, ka. 46, inv. č. 980; Obecní úřad Ražice, *Pamětní kniha obec Ražice; Příčná dráha českomoravská*, Otavan 49, 1889, s. 386-387; 50, s. 394-395; 51, s. 402-403; 52, s. 410-411; Theodor KOPECKÝ, *K dějinám železniční otázky v Písku*, Písek 1909; August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*, Písek 1912; Pavel SCHREIER, *Zrození železnic v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha 2004; Stanislav PAVLÍČEK, *Naše lokálky. Místní dráhy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha 2002.

V listopadu roku 1889, kdy byl zahájen provoz na trati Ražice - Tábor, jež byla součástí Českomoravské příčné dráhy, se z Ražic stal významný železniční uzel. Na nádraží byla postavena nová budova s restaurací, vodárna a strojní remíza. Nádraží bylo rozšířeno o dalších pět kolejí a slepou kolej do strojní remízy. Zavedeno bylo také ústřední hradlové zařízení.

Prvním přednostou ražické stanice byl až do roku 1880 oficiál Hlásek. Po něm následovali oficiál Reichman do roku 1881, oficiál Kudláček do roku 1894, oficiál Šádek do roku 1900, oficiál Gottwald do roku 1907, vrchní revident Fried do roku 1921, inspektor Holeček do roku 1930, inspektor Horký do roku 1933 a inspektor Jezl do roku 1951. Nástupcem Jana Jezla se stal výpravčí vlaků Bohumil Zoubek z Podbořan.

Do světa železniční páry vstoupily na přelomu 20. a 30. let 20. století kolejové motorové autobusy. Nejdříve se objevovaly na vedlejších tratích a jejich rozšíření souviselo se snahou o úspornější provoz. Na trati Ražice - Tábor byla zavedena motorová doprava v květnu roku 1932. Rozšířena byla o dva roky později, kdy do Ražic byly přiděleny tři motorové a čtyři přívěsné vozy. V parním provozu zůstaly na této trati nadále jen dva páry vlaků. Hospodářská krize 30. let byla pro železnici těžkým obdobím, došlo k značnému poklesu nákladní dopravy i počtu přepravených osob. Reakcí bylo snižování platů i počtu zaměstnanců, což se týkalo i ražické stanice. Teprve později začaly počty pravidelných vlaků v ražické stanici opět narůstat, na konci 40. let jich bylo téměř sedmdesát.

Obr. 1: Nádraží v Ražicích na přelomu 19. a 20. století. Soukromá sbírka

Obr. 2: Nádraží v Ražicích v říjnu 1989. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

V 60. letech 20. století byla celá trať z Českých Budějovic do Plzně elektrifikována. Na druhé místní trati, dnes vedené jako regionální dráha, byl v roce 1994 elektrifikován úsek z Ražic do Písku. Parní lokomotivy opustily jihočeské tratě na přelomu 70. a 80. let 20. století.

Dráha císaře Františka Josefa

Dráha císaře Františka Josefa byla privátní společností, která v letech 1866 až 1868 na základě státní koncese a se státní podporou vystavěla trať z Českých Budějovic do Plzně jako součást spojení Vídně se západními Čechami a Saskem. Dráha měla sloužit především tranzitní dopravě uhlí. Obcházela řadu tehdy významných správních a hospodářských center. Místo Písku tak byly na železniční mapu připojeny Ražice, do roku 1882 pod názvem Ražice-Písek.

Největší zásluhu na výstavbě trati, která zanesla dříve neznámou obec Ražice do železniční mapy, drží kníže Jan Adolf Schwarzenberg, majitel nedalekého protivínského panství. Svou tehdejší aktivitou přirozeně sledoval své vlastní hospodářské zájmy, které si částečně odpovídaly i se zájmy státu, který usiloval o vybudování rychlého dopravního spojení z Vídně do západočeských lázní a dále do Saska. Dráha byla budována jako uhelná. Smyslem nebylo zvýšit dopravní dostupnost míst na trati, ale umožnit tranzit uhlí. Přidanou hodnotou byl rozvoj podnikání v některých

dotčených oblastech. V Protivíně byl brzy otevřen knížecí cukrovar, následován novým velkým pivovarem. Schwarzenberg stál v čele privátní společnosti Dráha císaře Františka Josefa (Kaiser Franz Josefs Bahn), která projekt trati připravila i zafinancovala. Realizace byla zadána firmě bratři Kleinové a Vojtěch Lanna, kterou zastupoval Jan Schebek. Stavba byla slavnostně zahájena 17. listopadu 1865 u dvora Vondrova u Hluboké nad Vltavou a otevřena o tři roky později dne 1. září 1868. Navazující úsek z Plzně do Chebu byl dokončen roku 1872. Hospodářské těžkosti však v roce 1884 nakonec znamenaly převzetí této dráhy státem. Přesně sto let po zahájení provozu, roku 1968, byla celá trať elektrifikována.

Okolí Ražic se do úvah drážních inženýrů dostalo již v roce 1839. Tehdy hrabata Wurmbbrand a Seraincourt pojala myšlenku zřídit koňskou dráhu, kterou by ze svých dolů u Radnice a Křivoklátku dopravovala uhlí přes Plzeň do Budějovic a odtud po již fungující koňské dráze k Dunaji a dále do Vídně. Zvažovány byly dvě trasy, první vedla z Plzně do Budějovic přes Klatovy, Horažďovice, Strakonice a Vodňany, druhá přes Blatnou a Písek a opět Vodňany. Projekt české uhelné dráhy byl nakonec vyměřen bez zajištění do Klatov kolem Úhlavy přes Nepomuk a odtud místo k Blatné k Horažďovicím do povodí řeky Otavy a přes Strakonice rovinou podél Blanice k Protivínu a mimo Vodňany do Budějovic. Sledována byla co nejméně náročná a nejkratší trasa. I když Wurmbbrandova koňská uhelná dráha i díky rychlému technickému rozvoji parních lokomotiv a dopravy realizována nebyla, všechny další plány železničního spojení z Plzně do Budějovic sledovaly její vyměřený směr. A tak se stalo, že místo větších měst, jako byl Písek a Vodňany, zavítalo století páry nejprve do malých zemědělských obcí, mimo jiných i do Ražic. Tenkrát půldruhé hodiny vzdálený Písek se alespoň objevil v názvu stanice, která se do roku 1882 jmenovala Ražice-Písek.

Českomoravská příčná dráha

Českomoravská příčná dráha byla na konci 80. let 19. století vystavěna jako soubor drah lokálního charakteru. Původním záměrem ovšem bylo vybudovat přímé železniční spojení východu se západem země a současně propojit již existující státní dráhy s typickou vídeňskou severojižní orientací. Jako poslední úsek této dráhy byla 20. listopadu 1889 otevřena trať z Ražic do Tábora.

První konkrétnější projekt transverzální dráhy spojující východ se západem země se objevil již v roce 1869. Konsorcium v čele se stavebním radou Schwarzem zamýšlelo vést železniční dráhu od bavorských hranic přes Domažlice, Klatovy, Tábor, Jihlavu, Brno a Uherský Brod a dále Vlárským průsmkem do údolí Váhu na Trenčín a Žilinu. Původně byl do projektu zahrnut i Písek se svým okolím, při dalším vyměřování byla ale dána přednost směru z Tábora do Blatné. Projekt ovšem nebyl vládou schválen, což otevřelo cestu dalším úvahám a návrhům.

Další léta byla ve znamení snah a soupeření řady měst, usilujících prostřednictvím transverzální dráhy připojit se k železniční síti. Tehdy bylo již známo a dobře doloženo, jak významný stimul představuje železnice pro hospodářský rozvoj. Projekt

Obr. 3: Stavba mostu přes vltavské údolí u Červené nad Vltavou, 1889. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

transverzální dráhy začal být realizován až v 80. letech, nikoli ovšem jako projekt jednotný. Výstavbu v úseku Domažlice - Jihlava vzal na sebe stát, moravskou část stavěla privátní Společnost státní dráhy. Původní ambiciózní záměr důležitého příčného železničního spojení nebyl naplněn, stavělo se podle předpisů o místních drahách s nižšími parametry. Na několika místech také transverzální spojení využívalo již postavených částí jiných drah. Pro příklad není třeba chodit daleko, týkalo se to i úseku Ražice - Horažďovice, který byl původně součástí starší Dráhy císaře Františka Josefa. I tak bylo třeba postavit, včetně dlouhé odbočné tratě z Horní Cerekve do Veselí nad Lužnicí, více než 500 km nových kolejí.

Česká část stavby byla rozdělena na pět úseků. Stavba prvního z nich z Jihlavy do Veselí (zčásti odbočná trať) byla zadána v listopadu 1885, druhého z Janovic do Domažlic v srpnu 1886, třetího z Horažďovic do Klatov v říjnu 1886, čtvrtého z Horní Cerekve do Tábora v červnu 1887 a konečně posledního pátého z Ražic do Tábora v dubnu 1888. Dodavatelem posledního úseku byla stavební firma bratrů Redlichů a Bergra. Podobně jako další části dráhy i tento úsek byl dokončen velmi brzy. Slavnostního otevření se dočkal 20. listopadu 1889.

Součástí stavby bylo i dílo, jež je dodnes ozdobou celé transverzální tratě - most přes vltavské údolí u Červené nad Vltavou. Most se dvěma pilíři a třemi mostními poli s ocelovou příhradovou konstrukcí, překračující vodní hladinu ve výšce 68 metrů, byl postaven bez použití rozsáhlého pomocného lešení. Ve své době se jednalo o jednu z nejvyšších mostních staveb v celém Rakousku.

Slavné chvíle ražického nádraží

Nádraží v Ražicích bylo kulisou a tichým svědkem mnoha událostí, někdy regionálně, jindy jen soukromě důležitých. Oficiální slavnostní chvíle podtrhávala slavnostní výzdoba. Při vítání rakouského mocnáře černožlutá, při ovacích prezidentu československé republiky červenomodrobílá. Do slavnostního hávu se nádraží v Ražicích halilo i u příležitosti sokolských sletů, později svátků práce a stranických sjezdů.

První státnické návštěvy se Ražicím dostalo 7. září 1874. Rakouský panovník František Josef I. zde při návratu z velkých vojenských cvičení u Brandýsa přijímal hold představitelů a obyvatel Písku a okolí. Podobně tomu bylo při návratu císaře z vojenských manévřů konaných u Plzně 1. září roku 1885. Tradice nádražních politických manifestací spojených s návštěvami nejvyšších představitelů státu pokračovala i v první republice. Tak při zájezdu prezidenta Edvarda Beneše do jižních Čech v květnu roku 1937 se na ražickém nádraží shromáždila obecná škola z Heřmaně, spolek dobrovolných hasičů z Ražic i lidé z celého okolí, aby mohli pozdravit projíždějící vlak s panem prezidentem, 7. května při cestě do Strakonice vedený jako zvláštní rychlík č. 7179 a 8. května při cestě zpět ze Strakonice do Tábora jako zvláštní rychlík č. 7182. Službu výpravčího u vlaku 7179 projíždějícího Ražicemi v 8 hod 53 min měl adjunkt Josef Hubička, u vlaku 7182 ve 20 hod 46 min vrchní adjunkt František Palivec.

Slavnostně vyzdobené bývalo ražické nádraží i v době konání sokolských sletů. Ty bývaly celonárodním svátkem a obdobím zvýšeného provozu na železnici. Na dlouhou dobu poslední sokolský slet v roce 1948 byly z Ražic vypraveny 4 zvláštní vlaky, dalších 12 zvláštních vlaků z jižních Čech stanicí projíždělo. Ve vzpomínkách ražickým ovšem na dlouhou dobu zůstal jiný sokolský slet z roku 1926. Již tak nevšední čas byl okořeněn mimořádnou událostí. U příležitosti sletu byly konány letecké závody kolem republiky. Letecké stroje měly vzlétnout z Prahy a obkroužit zemi po trase Hradec Králové - Olomouc - Opava - Nitra - Bratislava - Jindřichův Hradec - České Budějovice - Plzeň a vrátit se zpět do Prahy. Pro jedno z letadel byly významným místem na mapě závodu Ražice. Pro poruchu na motoru přistálo nedařleko staniční budovy a přilákalo mnoho zvědavců i z okolních obcí.

Po únorovém převratu v roce 1948 se v kalendáři železničních zaměstnanců objevily jiné slavné dny. Všichni také prošli kurzem politického školení. O svátku práce se zaměstnanci ražické železniční stanice povinně účastnili státních oslav v Písku, v den narozenin generalissima J. V. Stalina a ve dnech sjezdů stranických a polostátních organizací slavnostní výzdobou krášlili stanici a byli účastní slavnostních pro-

Obr. 4: Nádraží v Ražicích v červnu 1911. Soukromá sbírka Zdeňka Javůrka

slovů. Pokračující tradici spojenou s odbavením zvláště vypravených vlaků bývaly slavnosti konané u Žižkovy mohyly u Sudoměře. Slavnostně prožívaný čas se potkával s žádoucí péčí o zlepšení společného pracoviště a prohlubováním kolektivní práce. Příkladem toho byla úprava prostoru u východu ze staniční budovy, jež byla společným dílem všech zaměstnanců. Upravený prostor byl nově osázen keři. Slavné a všednodenní v takovýchto případech ztrácelo své hranice, jednotný čas prostupovala vize šťastného socialistického zítřka.

Od nádražní restaurace k závodnímu kinu

Ke koloritu cestování na železnici hluboko do 20. století patřila návštěva nádražních restaurací. Ty podobně jako jednotlivé vozy byly děleny do několika tříd. Svět nádražních restaurací patřil světu cestujících, byl určován rytmem příjíždějících a odjíždějících vlaků. Postupem doby také stále více rytmem pracovní doby a života obce. V Ražicích se nádražní restaurace po 2. světové válce stala důležitým centrem společenského dění, kulturně-osvětové práce a socializace vesnice.

V Ražicích byla nádražní restaurace neodmyslitelně spjata s paní Evou Doušovou, která ji měla v nájmu téměř po čtyři desetiletí, od roku 1889, kdy byla otevřena trať z Ražic do Tábora, až do roku 1926, kdy se vzdala obchodu a z Ražic se odstěhovala. Novým nájemcem nádražní restaurace se pak krátce stal ruský legionář a vrchní číšník z Prahy Karel Šíma a po něm od roku 1928 František Vosolsobě, který se při-

Obr. 5: Nádraží v Ražicích po roce 1928. Soukromá sbírka

stěhoval z Jindřichova Hradce. Restauraci vedl až do své smrti v roce 1947. Tehdy již nastávala nová doba, cestování na železnici se měnilo a měnila se i sama společnost. Nádražní restauraci převzal v květnu 1948 jako prozatímní vedoucí Alois Jírovec z Vimperka a přesně o rok později Družstvo cestujících veřejnosti. Cestující si ovšem v této době zřejmě nejvíce mohli všimnout jiné a z civilizačního pohledu velmi důležité změny. Ve stanici byl v roce 1946 zřízen vodovod na elektrický pohon, voda byla bez dalšího volně přístupná na nástupišti i v nádražní restauraci. Umýt si ruce, napít se či se jinak osvěžit již nebylo spojeno s nijakou významnější námahou. Podobně důležitý civilizační předěl, ovšem již dřívějšího data, přineslo i zavedení elektrického osvětlení. V obci i v nádražní restauraci, na vlastní náklad tehdejšího nájemce, byla rozvodná síť zapnuta v roce 1928, ve stanici až o rok později.

Nové pořádky po roce 1945 přinesly i nové formy společenského života a nové organizace. Od roku 1950 začal zásluhou především dvou výpravčích, Zdeňka Starého a Miloslava Kohouta, vyvíjet svou činnost závodní klub pracujících. Klubovou místnost si zařídil v bývalé nádražní restauraci druhé třídy. Ta se brzy proměnila v závodní kino. Na letní verandě byla svépomocně přistavena promítací dřevěná kabina, v místnosti bylo umístěno sto sklápěcích sedadel. Projektor byl získán od krajské odborové rady a jednotného fondu pracujících. Od prosince roku 1951 zde byly promítány úzké celovečerní filmy. Někdejší nádražní restaurace se stala místem, kde se místo cestujících potkávala místní veřejnost. A vzhledem k distribuci a výběru filmů také místem kulturně-osvětové práce a výstavby socialismu. Závodní klub

ražických železničních zaměstnanců se také a úspěšně účastnil celostátních soutěží, v roce 1951 se dokonce umístil na prvním místě. O rok později na místě šestém. Za finanční odměnu spojenou s tímto umístěním byl pořízen a ve stanici instalován rozhlas, dobově nahlížený jako prostředek snižující zpoždění vlaků, způsobené nedostatečnou informovaností cestujících o vlakové dopravě. Závodní klub byl také držitelem čestné putovní vlajky. Čas na ražickém nádraží se tehdy řídil jízdním řádem Gottwaldovy pětiletky.

Nádraží v Ražicích na jaře 1945. Útoky hloubkařů

Na konci druhé světové války se nádraží a železniční doprava v Ražicích a okolí stala cílem útoků hloubkových letců. Takzvaní hloubkaři byli spojenečtí stíhací letci, jejichž úkolem bylo operovat v nízkých letových hladinách a v týlu nepřítele narušovat infrastrukturu, komunikaci a zásobování. Hloubkaři útočili především na malé pozemní cíle - vlaky, trafostanice a automobily. Takřka ideálním a oblíbeným cílem pro ně byly především trubkové kotle parních lokomotiv, proto se někdy těmto letcům také lidově říkalo kotláři. I jediný průstřel kotle znamenal těžké poškození a vyřazení lokomotivy z provozu, mnohdy na delší čas, neboť oprava a záplátování proděravěného kotle nebyla jednoduchou záležitostí. Američtí hloubkaři, kteří

Obr. 6: Hořící vagony v okolí Ražic po útoku hloubkařů z 28. 4. 1945. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

ovládli letecký prostor v širokém okolí Ražic, létali na legendárních strojích P-51 Mustang, P-47 Thunderbolt a P-38 Lightning. Trať Tábor - Ražice patřila vzhledem ke své důležitosti v místě soustředění německé armády k nejvíce sledovaným tratím, došlo zde k mnoha útokům, samotné nádraží v Ražicích se svým okolím bylo podle zápisů ve staniční kronice napadeno více než desetkrát.

Poprvé hloubkoví letci udeřili na nádraží v Ražicích 23. března 1945. Při útoku byly zničeny dva stroje, bylo prostřeleno dvacet pět prázdných cisteren a zapáleno skladiště olejů a petroleje. Zranění přitom byli dva železniční zaměstnanci z vlakové čety. V dalších několika týdnech se nádraží v Ražicích stalo předmětem pozornosti hloubkových letců ještě několikrát. Dne 31. března v půl třetí odpoledne prostřelili čtyři hloubkaři na ražickém nádraží čtrnáct prázdných cisternových vagonů ve správě říšských drah. Při útoku bylo také poškozeno elektrické vedení a několik výhybek. Při ranním útoku 20. dubna prostřelili hloubkaři v Ražicích lokomotivu vojenského transportu a současně lehce poškodili dva deponované osobní vagony. Při dalším ranním útoku tentokrát dne 22. dubna byl na trati mezi Ražicemi a Putimí napaden osobní vlak, osm cestujících, z toho šest vážně, bylo zraněno, došlo rovněž k přerušení telefonního a telegrafního vedení. Při útocích z 27. a 29. dubna byla stanice zasažena lehkými pumami. Provoz byl přerušen, několik kolejí bylo nesjízdných. Všechna okna byla rozbita, dveře a zařízení poškozeny. Celková škoda činila tehdejších ca 50 tisíc korun.

V revolučních dnech, konkrétně 5. května 1945, odzbrojili ražičtí železniční zaměstnanci společně s partyzány ze Strakonice setninu německého vojska a část transportu maďarských vojáků. S odstraňováním škod, aby mohla být obnovena doprava, se začalo ihned po válce od 10. května. Bylo třeba odklidit trosky, opravit koleje i zařízení nádražních budov. Doprava na trati České Budějovice - Plzeň ve skutečnosti přerušena nebyla, v revolučních dnech jen došlo k jejímu výraznému omezení. Jinak tomu bylo na trati Ražice - Tábor, kde v úseku Písek - Písek město byla doprava přerušena již od 27. dubna až do 10. června 1945. Pozdní zahájení dopravy v tomto úseku zapříčinily dva odstavené německé nemocniční vlaky. V osvobozené zemi znesnadňoval dopravu nedostatek železničních vozů a lokomotiv, následkem úspěšné činnosti hloubkařů, i nedostatek uhlí. Podle ražické staniční kroniky se ovšem doprava slibně rozvíjela. Konkretizující krátká citace přibližuje nejen hlavní směry a obsahy tehdejší dopravy na železnici, ale také naznačuje smutnou tvář poválečného mentálního světa naší krajiny: „rozwázejí se osídlenci do pohraničí, hlavně Českomoravské vysočiny; odvoz Němců, doprava brambor, uhlí atd.“

O PRVNÍ POŠTĚ, POŠTMISTRECH, A RAZÍTKÁCH V PÍSKU

Vydal Klub filatelistů v Písku k výročí 190 let písecké pošty a 50 let Klubu filatelistů v Písku (1969)

190 let od založení pošty v Písku je dlouhá doba, avšak v historii poštovníctví to je pouze zlomek času, který byl k vývoji zapotřebí, protože pošta je zařízení velmi staré. Až do dnešní doby se zachovaly zprávy o poštovním zařízení z doby okolo narození Krista (prof. Milligan: „*Potulky v papyrech*“). Tehdejší pošta císařská dopravovala většinou jen úřední zprávy a právě proto se dochoval ku příkladu seznam z roku 255 před Kristem (je uveřejněn v „*Hýbech papyri č. 110*“), kde je pečlivě zaznamenán den a hodina příchodu posla, jeho jméno, jméno úředníka, který přijímal a vydával dopisy, adresát a počet dopisů, jakož i jména poslů, jimž ty dopisy byly svěřeny k dopravě. Vše vedeno jako deník na dnešním poštovním úřadě. První organisované poštovní spojení u nás se však uskutečnilo až roku 1527 a při volbě krále Ferdinanda došlo k prvnímu poštovnímu spojení s Vídní. Poštovní trať vedla přes Tábor do Vídně, takže jižní Čechy stály u kolébky poštovníctví v Čechách. První poštovní spojení přes Písek do Lince se uskutečnilo roku 1645, kdy bylo nutné pro nepříznivou vojenskou situaci přeložit poštovní spoj místo přes Tábor na Dobříš, Písek a přes Budějovice do Lince. Tou dobou byl hlavním poštmistrem pro Čechy v Praze Ferdinand Pruger.

Od roku 1708 jsou v dochovaných materiálech již první zmínky o poštovní budově v Písku. Byla umístěna v domě čp. 35 zvaném „U Koníčka“ na budějovickém předměstí. Ještě 100 let potom se zde říkalo na staré poště. Od roku 1785 je znám písecký poštministr. Byl jím Václav Jireš. V seznamu poštovního personálu z roku 1793 je uvedeno: „auf den linzer Post Strasse in Pisek Johan Giresch, postmeister“. Úředně však byla pošta ustanovena dvorským dekretem ze dne 28. ledna 1779. Prvním poštmistrem v Písku byl jmenován Jan Václav Vetterle, t. č. poštministr vodňanský a nařízením krajského úřadu v Písku ze dne 12. února 1780 mu bylo přikázáno, aby se do Písku přestěhoval a píseckou poštu převzal. K tomu však nikdy nedošlo, prý pro nedostatek bytu pro něho (bytová krize v Písku je tedy značně stará záležitost !?). Tak se stalo, že Jan Václav Jireš úřadoval na písecké poště dál a stal se tak prvním fungujícím poštmistrem v Písku. Jireš byl typ arogantního až zpupného úředníka, který si byl příliš vědom privilegovaného postavení, které mu titul poštministra tehdy přinášel a on toho vrchovatou mírou využíval. V dokumentech té doby nacházíme časté zmínky o tom, že měl neustále s obecnstvem i purkmistrem neustálé „hydryňky“ (nesrovnalosti) stran neoprávněného vybírání poštovních poplatků a pod. Záznam z r. 1787 svědčí o tom, že byl též na zaměstnance pošty přísný, protože žádá purkmistrovský úřad o potrestání svého postilionu Václava Cimbury rodem z Putimi: .. ..durch etliche Carabatschenstrieihe...

Až na malé nepřesnosti lze z dochovaného materiálu sestavit seznam píseckých poštmistrů asi takto: 1780 Jan Václav Vetterle, poštministr vodňanský / pouze jmenován 1785-1798 Jan Václav Jireš (Giresch) r. 1794 povýšený do stavu rytířského s právem používatí přídomku v. Rittersthal.

1798-1801 Anna Jirešová z Rittersthalu, vdova.

1802-1805 Jan Erlich poručenský administrátor (po smrti předešlé, byly dědicové pošty děti J. V. Jireše)

1806-1812 Jan Kraus - administrátor

1813-1817 František Ledecký, občan písecký

1817-1843 František Simoni - svobodný pán

1843-1849 Josef Simoni

1849-1865 Rudolf Simoni

Budova staré pošty byla v roce 1810 majitelkou Barborou Kratochvílovou prodána občanu píseckému Karlu Šimonu Brychtovi za 900 fl. Již před tím a to 16. srpna 1796 po smrti své matky získal poštministr Jireš dům čp. 122 v Písku na Drlíčově a do tohoto domu řečeného „U Bílé růže“ poštu ještě téhož roku přestěhoval. Po jeho smrti byla pošta v držení sirotků po něm a spravována jeho ženou Annou. Mezi nimi a Vítem Havlovcem učinil jejich poručník po úmrtí vdovy po Jirešovi, Jan Ehrlich smlouvu, ve které se Vít Havlovec zavazuje, že za roční odměnu 200 fl. bude vydržovati koně a jezdit 2x týdně do Strakonice a Týna nad Vltavou. Roku 1822 se dle nařízení hlavního poštministra z Prahy zavedla „pro pohodlí obecnstva“ na písecké poště první schránka na dopisy. Roku 1818 koupil právo držeti poštu v Písku František Simoni a jako první opatření v provozu úřadu zavedl používání razítka na orážení zásilek listovní pošty. V domě „U Růže“ setrvala pošta až do roku 1835, kdy ji poštministr Fr. Simoni přestěhoval do domu čp. 124, 125 a později i do domu čp. 123 na budějovickém náměstí v blízkosti děkanského chrámu. Domy čp. 124 a 125 patřily Kateřině Červenkové a poštministr Simoni tyto domy předem zařídil a přizpůsobil pro provoz poštovního úřadu. Za poštmistrování Františka Simoniho se provoz písecké pošty nemálo rozšířil. Mimo spojení do Týna nad Vltavou a Strakonice, obstarávala písecká pošta od roku 1844 na rozkaz hlavního poštministra, spojení do Čimelic a to týdně jednu poštu, 4 smíšené pošty (Mallepost) a 2 jízdní poštovní posly (Reitposten). Do Strakonice pak bylo rozšířeno poštovní spojení na 4 jízdy týdně kariolkou (Kariolposten) a jízdní posly. 19. srpna 1813 oznamuje „Prachiner Kreisamt“ zavedení každodenní pošty z Vídně přes Třeboň a Písek do Plzně. Z roku 1820 jsou již také dochována jména některých píseckých postilionů. Byl to František Wavruška z Písku, Václav Žák z Pasek a Mathias Färber z Protivína. Po smrti Fr. Simoniho fungovala písecká pošta krátce jako administrace, avšak pouze přechodně. Ještě téhož roku výnosem všeobecné dvorské komory v Praze č. 27144/1208 ze dne 11. 7. 1843 byla administrace zrušena a opět dosazen dědičný poštministr Josef Simoni, bratr zemřelého. Roku 1845 jezdí již na trati Praha - Písek pravidelný poštovní kurs

a mimo to jezdí 3 x týdně poštovní jízdní posel Praha - Písek. Tou dobou bylo na písecké poštovní stanici k dispozici 5 - 7 koní, 2 kryté a 1 polokrytý poštovní vůz.

Podle úřední vyhlášky třídila se na pražském poštovním úřadě pošta do jihozápadních Čech po 16. hodině. Smíšená pošta / Mallpost / pražsko-písecká vyjížděla z Prahy o 18. hodině a vezla poštu i cestující na Zbraslav, Mníšek, Dobříš, Příbram, Milín, Blatnou, Čimelice, Písek, Vodňany, dále se pošta přebírala do Metlic, Prachatic, Strakonice, Vimperka, Kunžvartu, Horažďovic, Sušice a Kašperských Hor. Ve smíšené poště platili cestující za osobu poštovní míli poplatek 56 krejcarů. Do Písku se počítalo 14 pošt. mil a platilo se za sedadlo 7 fl 84 kr. Zavazadel dopravovala pošta na osobu 30 liber v ceně do 100 fl.

Od roku 1849 úřaduje na písecké poště další nástupce z rodiny, Rudolf Simoni, který právem dědičným drží píseckou poštu až do roku 1865. Teprve v roce 1891 došlo k přeměně dědičného poštmistrovského úřadu v Písku na státní / erární / poštovní úřad výnosem ministerstva obchodu z 22.11.1891 č. 48643. Za rok potom 1892 v úmluvě ze dne 7. - 10. června mezi Rudolfem Simonim a poštovním ředitelstvím v Praze došlo k dohodě o výkupu dědičného privilegia držeti poštu v Písku, za 8.500 fl. Jako přílohy obsahovala smlouva za

a) opis dědičného privilegia z 23.7. 1865 pro Rud. Simoniho

b) opis dědičného privilegia ze 14. 3. 1834 pro Fr. Simoniho.

Současně byl také stanoven nájem z místnosti, kde pošta úřadovala a to na 6 let, od 1. srpna 1892 platil poštovní erár za používání domů 123, 124 a 125 1.700 fl. nájmu.

Roku 1899 se stěhuje písecká pošta po třetí, tedy přesně za 100 let, do definitivní budovy v tomto roce dokončené a kde po menších stavebních úpravách se úřaduje dodnes. Provoz pošty podstatně ovlivnila stavba železnice, která začala roku 1874 z jara a dokončena r. 1876. Tímto rokem skončila idyla poštovních dostavníků a postilionů. Provoz železnice na trati Protivín - Zdice zapříčinil také zánik jedné z nejbližších pošt v okolí t.j. pošty na Nové Hospodě, která až do této doby používala vzácné jednokruhové razítko „Neuwirtshaus“.

Vzpomínání na starou poštu píseckou by nebylo úplné, kdybychom zapomněli na polní poštu z Mohuče, kde byl posádkou od 1. 11. 1847 - 11. pěší pluk jehož majitel tehdejší místokrál v Itálii arcivévoda - E. H. Reiner. „Rajneráci“ pobýli v pevnosti Mainz 9 let a 25. září 1856 byli vystřídáni příslušníky Kheweshullerova pl. 36. Po tu dobu fungovala z Mohuče do Čech polní pošta, která odbavovala dopisy razítkem s textem: K. K. ö. M. P. MAINZ. Druhé razítko pak bylo podlouhlé pouze se jménem MAINZ a připojeným datem. Po roce 1850 bylo pak ve spojitosti s první známkovou emisí rakouskou používáno jednokruhové razítko s názvem MAINZ a datem.

Zdeněk Javůrek

JAN VAVRUŠKA, FOTOGRAF A MALÍŘ

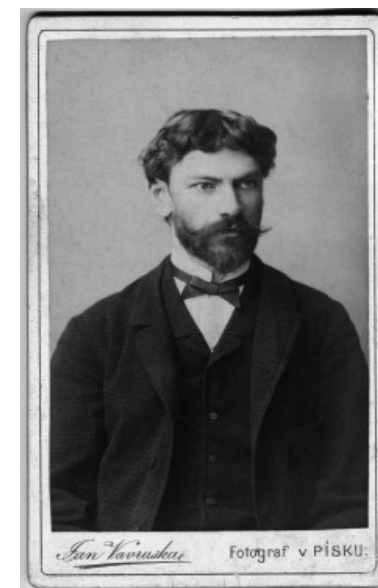
Když si Jan Vavruška v roce 1882 v Písku na Drlíčově v čísle popisném 149 zřídil fotoateliér, měl již za sebou pestrý profesní život malíře. Narodil se 29. srpna 1847 v Prachaticích, neboť jeho otec František Vavruška (*1817) rodák ze Selibova u Písku, byl prachatický měšťan a rodina vlastnila dům na náměstí.

Nevíme bohužel u koho a kde se Jan Vavruška vyučil malířem a pozlacovačem... Nicméně již od svých 16 let, jak víme z jeho dochované pracovní knížky, vystřídal mnoho zaměstnavatelů, u kterých pracoval maximálně půl roku. Pracoval například ve Vodňanech, Plzni, Kolíně, Vídni a v Písku, kde se zdržoval nejvíc. V roce 1863 zde působil u Josefa Sikory jako pozlacovač, roku 1865 u píseckého sklenáře Josefa Hanuše také jako pozlacovač, v letech 1866-1867 pracoval u pozlacovače Hezoučského jako pomocník a v roce 1869 u malíře Františka Milda jako malířský pomocník. Roku 1879 dostává Jan Vavruška od píseckého purkmistrovského úřadu vysvědčení o chudobě a doporučení k bezplatnému léčení „očního neduhu“. V rozhodnutí se mimo jiné uvádí podrobný životopisný údaj: „svobodný malíř pokojů, příslušný do Prachatic, od r. 1856 bytem v Písku...“

Kdo Vavrušku naučil fotografovat rovněž nevíme, fotografická živnost byla v té době „volná“ a nebylo k ní třeba vyučení. Na vybavení fotoateliéru mu přispěla rodina, roku 1882 snad již trvale přestěhovaná do Písku. Vavruška nemohl konkurovat zavedeným fotografům (Quast a Pokorný) ve zhotovování portrétů bohatých měšťanů, proto si pořídil vybavení na fotografování exteriérů.

Měl fotoaparát na velký formát negativu (v tomto případě 40 x 50 cm), přenosnou fotokomoru - světlo nepropustný stan. Fotografovalo se kolódiovým „mokřým procesem“ což při práci v ateliéru nebyl až tak velký problém, neboť měl fotograf temnou komoru i s lučebninami v dosahu. Horší to bylo v exteriérech - to musel vše potřebné nosit na zádech nebo přepřít plovkem.

Jan Vavruška byl první fotograf v Písku, který systematicky fotografoval město a jeho okolí. Jeho fotografie jsou dokonalé a to nejen po technické stránce. Budovy

Repro Z. Javůrek

se na jeho snímcích „nekácejí“, nedochází ke sbíhání svislých hran, jeho fotografie jsou vždy skvěle restituované.

Roku 1887 přestěhoval Jan Vavruška svoji fotografickou provozovnu na Velké náměstí č. 6, kde na zahradě domu lékárníka Dvořáčka stál zčásti prosklený salonek, který používal jako svůj fotoateliér Otomar Pokorný. V té době na tom byl Vavruška již finančně lépe díky dědictví po zemřelém otci a také vlastní fotografická živnost začala vynášet. V témže roce obdržel diplom a čestné uznání od Okresního hospodářského spolku ve Volyni, což následně oznamuje na reverzech svých fotografií. Další ocenění získal r. 1912 na Jubilejní krajině výstavě v Písku a to Zlatou medaili za vystavené velké portrétní fotografie.

V osmdesátých letech 19. století hrál Jan Vavruška loutkové divadlo v sále píseckého Sokola. Loutky a dekorace si sám vyřezával a maloval. Byl i hudebně nadaný, hrál prý na osm nástrojů.

Roku 1891 se Jan Vavruška oženil s Františkou Vondráškovou, narozenou r. 1869 v Humpolci. Se svou krásnou a o dvacet dva let mladší manželkou zplodil deset dětí, sedm děvčat a tři chlapce. Dospělosti se dožilo sedm potomků, dvě dívky (dvojčata) zemřely před dovršením jednoho roku a ani ne desetiletý chlapec Robert se utopil v roce 1904 v řece Otavě. V roce 1901 se Vavruškům narodil syn Stanislav Viktorín, který jako jediný pokračoval v rodinné tradici a vyučil se fotografem u mělnického fotografa Synka, a v roce 1934 převzal písecký fotoateliér a provozoval jej do r. 1952.

Devadesátá léta předminulého století byla pro Jana Vavrušku mimořádná a dařilo se mu - rozrůstá se rodina, ale i fotografická živnost. Stal se uznávaným a nejvyhledávanějším fotografem v Písku. V těchto letech si koupil stereoskopický fotografický přístroj a s ním pořídil několik zajímavých fotografií z píseckých ulic. Snímkoval portréty, rodinné a jiné skupiny, události ve městě, ale také Písek pro tisk pohlednic. V publikaci Jana Matznera „Královské město Písek“ z roku 1898 je otištěno 25 fotografií města, z nichž Jan Vavruška je autorem 19 snímků. Je také autorem prvních „živých“ reportážních fotografií, vzniklých v Písku při návštěvě císaře Františka Josefa 1. roku 1888. První vůbec otištěná fotografie města Písku byla Vavruškova fotografie, zachycující povodeň na Otavě v časopisu „Zlatá Praha“ v roce 1890. Je také autorem nejstarší písecké pohlednice s vyobrazením města, vydané roku 1892. Roku 1894 fotografoval Jan Vavruška skladatele Antonína Dvořáka a v roce 1954 podle této fotografie malíř a grafik Karel Svolinský navrhnul 30-ti halířovou poštovní známku, vydanou k padesátiletému výročí smrti geniálního skladatele.

V roce 1898 koupil Jan Vavruška od Ferdinanda Nachlingra a jeho sestry Anny za 5 000 zlatých dům čp. 10 v Rybářské ulici. K domu patřila malá zahrada a stodola, kterou nechal Vavruška přestavět na fotoateliér a fotolaboratoře.

Fotoateliér o rozměrech 7,55 x 5,75 m se nacházel v prvním patře, na severní straně domu, kde byly eliminovány rušivé sluneční paprsky, a měl šikmý prosklený strop v nejvyšším místě pět a nejnižším dva a půl metru vysoký. Prosklená byla i se-

verní stěna. Stavba, nepřehlédnutelná z Kamenného mostu, byla dokončena roku 1901 a opatřena velkými nápisy FOTOGRAF VAVRUŠKA. A ten zde také úspěšně působil až do své smrti. Jan Vavruška zemřel po dlouhé těžké nemoci (od r. 1909 se léčil na chudokrevnost) 22. května 1915.

Jan Kouba

LOUTKÁŘ JOSEF ZELINKA

Mirotickým řezbářem Mikulášem Sychrovským založená tradice výrobců loutek na Písecku našla ve 20. století osobitého pokračovatele v dnes v podstatě neznámém Josefu Zelinkovi.¹ Ten stál spolu se svými rodiči u založení firmy Zeka, která - už jako pobočka výrobního družstva JAS Stráž nad Nežárkou - ve druhé polovině 20. století patřila k největším výrobcům loutek v celém Československu.² Zelinka tak zdatně navázal na svého regionálního předchůdce, který rovněž ve své době platil za jednoho z neplodnějších autorů.

Příběh píseckého loutkáře Josefa Zelinky začíná ve Strakonicihách roku 1916. Toho roku se Hanuš Zelinkovi³, hoteliéroví, který ve městě na Otavě provozoval v nájmu hotel Bílý Lev, a jeho ženě Marii narodil již druhý syn. Doba první světové války však živnosti nepřála a tak Hanuš hotel opustil a živil se jako obchodník. Nejprve prodával z bylin zhotovenou tabákovou náhražku, tzv. tabarin, později - již po přestěhování do Písku - obchodoval se dřevem či karbidovými lampami. Žádná z činností mu však zřejmě nepřinesla požadované zabezpečení a tak na začátku roku 1929 založil se svojí ženou v prvním patře domu v Heydukově ulici čp. 86 loutkářskou dílnu. V té době byl však již vážně nemocen a tak se v podstatě hlavním zaměstnancem a výrobcem stává manželka Marie, na kterou je firma i napsána, a také tehdy již třináctiletý syn Josef. O necelý rok později, 11. listopadu 1929, Hanuš Zelinka umírá.

O dvanáct let mladší Marie Zelinková⁴ poté až do roku 1950 působí jako majitelka a vedoucí firmy s obchodní značkou „ZEKA“. Josef byl její největší pomocník. Byl prostředním ze tří synů, avšak k novému řemeslu rodičů přilnul určitě nejvíce. Už od mala byl okouzlen světem loutkových představení a pilně je při každé příležitosti

1) Josef Zelinka (21. 1. 1916 - 21. 3. 2003).

2) Z několika málo informací o firmě Zeka např. Milan Knížák, *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku*, M - Z, Praha 2005, s. 1139 - 1141; Jaroslav Blecha, *Rodinná loutková divadélka*, Brno 2013, s. 30 a 131 - 132; Jihočeská pravda ze 25.7.1968, roč. 24, č. 176, s. 4. Většina informací v textu je z vyprávění manželky Josefa Zelinky Anny (24. 7. 1925 - 23. 1. 2016) a syna Josefa Zelinky ml. (* 25. 2. 1950). Prácheňské muzeum v Písku zároveň oběma děkuje za řadu panenek a loutek, které do muzea věnovali. Těsně před dopsáním článku paní Anna zemřela, článek je tedy věnován její památce.

3) Jan Bohumil Edmund Jindřich Konstantin Zelinka (21. 10. 1875 - 11. 11. 1929).

4) Marie Zelinková, roz. Habětínová (28. 8. 1887 - 10. 9. 1959).

Exteriér provozovny výrobního družstva JAS v Mirovicích po adaptaci z farní stodoly. V prvním patře budovy Zelinkovi bydleli. Snímek z roku 1982. Foto Z. Jíša

tosti v Písku navštěvoval a sám si zkoušel výrobu prvních loutek. Po smrti otce změnil školu, ze studijně náročnější reálky přestoupil na školu měšťanskou, protože výroba figurek, nejenom pro radost, ale už hlavně pro obživu, mu zabírala stále více času. Oficiálně byl nejprve učněm, poté tovaryšem a pak řádným zaměstnancem firmy, od počátku ale působil spíše jako vedoucí výroby, návrhář, realizátor a i poslíček, hotové loutky roznášel osobně stálým zákazníkům. Byl samouk, jediné vzdělání v oblasti loutek získal až po druhé světové válce na kurzu pro výrobce hraček v Prachaticích. Loutky se vyráběly přímo doma u Zelinků, tedy v Heydukově ulici, kde bydleli v nájmu, hlavní dílny byly v maminčině ložnici. Brzy však nepracovali s maminkou sami a najmulí několik zaměstnankyň, které převážně šily oblečky nebo barvily hlavičky. Postupně nakoupili i první větší stroje, lisy apod.

Hlavním výrobním materiálem byla tzv. „masa“⁵, jejíž hlavní složku tvořil kaolín. Na technologii přišel zřejmě již Hanuš a těžko dnes říci, jestli je jeho recept originální či převzatý, nicméně z podobné hmoty v tehdejší době tvořilo více dílen. Hmota se vtlačovala do forem, které si Zelinkovi sami vyráběli. Požadovaný tvar

5) O „masse“ více například František Petr, *Recepty na různé plastické masy k výrobě hlav loutek*, Loutkář, XXI, 1934 - 1935, č. 9, s. 154.

Josef Zelinka barví loutky ještě pod hlavičkou firmy Zeka. Foto F. Petřík

části postavičky se vymodeloval z hlíny, ta se pak opatrně zalila do sádry, ale jen napůl, aby na jedné polovině formy byl obličej a na druhé vlásy. Když se zmáčkl formy k sobě, byla hlavička zase celá. Pak se sádrová forma upravovala, aby z ní šlo lisovat a hotové výrobky dobře vyndávat. Následně se vzala do slévárny, kde se její definitivní podoba odlila z kovu. Nejprve se dělaly formy litinové, později hliníkové a ve druhé polovině 60. let se začala používat pryskyřice. Litou pryskyřici tzv. dentakryl měl Josef Zelinka nejprve na testování. Místo do sádry model zalil do dentakrylu a přidal kovové dráty jako výztuhu. Výroba byla pak jednodušší, lacinější a rychlejší.⁶ Massa se z forem vyjmula, polotovary se sušily horkým vzduchem, poté brousily, namáčely do (dnes již nepřípustných) nitrobarev, pak se zase horkým suchým vzduchem sušily (až „zvonily“), následně se stříkaly tvářičky červenou barvou, malovaly ručně detaily obličejů a končetin a nakonec se sestavovaly loutky z jednotlivých komponentů. Oblečky se šily, později se vysekávaly z textilu dovezeného z odřezků píseckého Jitexu, k loutkám se přidával vodící drátek a šňůrky a následně se vše paletovalo a balilo do sáčků. Josef Zelinka se snažil massu pořád vylepšovat, navázal například spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou.

6) Za popis procesu výroby forem děkuje autor článku panu Josefu Zelinkovi ml.

kou v Praze. Trápil ho poměrně častý rozpad materiálu, který přeci jenom nebyl úplně uzpůsoben dětským hrám. A tak nikdy nedosaženým výsledkem spolupráce měla být nerozbitelná umělá hmota, díky které by se loutky nelámaly vůbec.

Za druhé světové války firma spíše stagnovala a přežívala díky přízni několika stálých zákazníků a zjednodušené výrobě. Pro nedostatek textilu se šatičky pouze malovaly. Po válce firma nabrala druhý dech specializací na trochu jiný sortiment. Zelinkovi zahájili výrobu panenek, jejichž produkce pak pokračovala i první roky v Mirovicích. Panenky byly nejprve klasické, hýbaly nožičkami a ručičkami a měly malované vlásy. Poté objevil Josef Zelinka vlastnosti silonu a pomocí stroje, který si sám zhotovil, začal vyrábět paručky. Silon, který nejprve vozil až z Humenného, později opět z píseckého Jitexu, navíc speciálně barvil. Zelinkovým vynálezem byla i panenka, která díky pod šaty skrytému mechanismu po natažení klíčkem tancovala resp. se otáčela.

V roce 1950 se firma začlenila do podniku JAS Stráž nad Nežárkou, družstevního podniku na výrobu hraček a suvenýrů. Následovalo nucené přesídlení do Mirovic v rámci zprůmyslnění obce, protože v této části jižních Čech zoufale chyběly pracovní příležitosti. Přestěhovat se museli v dubnu toho roku i Zelinkovi, tedy Marie, syn Josef a jeho žena Anna. Té se brzy po změně bydliště narodil syn Josef. Nejprve neměli ani kde bydlet, mirovický farní dvůr, kam byla výroba přesunuta, žádnou bytovou jednotku nenabízěl. Sdíleli tak jeden pokoj v soukromém domě, později Josef Zelinka zařídil byt přímo v tovární budově, která byla předělaná z farní stodoly. Do Mirovic se převězlo i několik strojů ze staré písecké dílny.

V novém působišti již plně řídil výrobu Josef, maminka pracovala v kanceláři. Spojení s velkým podnikem přinášelo možnosti exportu, vyváželo se dokonce do zahraničí a to i na západ, odjakživa ale byly Mirovice na okraji zájmu centrálního podniku, který se specializoval na dřevěné hračky a dával jim vždy přednost. Nicméně pověst o mimořádné šikovnosti Josefa Zelinky se šířila a loutkář začal rozjíždět provozovny a navrhovat loutky i pro další družstva, byl například u založení závodu na ploché loutky v moravské Lipové. Mirovická pobočka se rozrůstala, z jejích vrat vyjížděla rok co rok auta naložená desítkami loutek a postaviček. Na začátku 80. let měla až 46 zaměstnanců, převážně žen.⁷ Josef Zelinka působil jako vedoucí až do svého odchodu do důchodu v roce 1977, protože však v podniku pracovala stále ještě manželka Anna, zůstal v Mirovicích. Přesun z Písku však od začátku oba nesli těžce a vřdycky věděli, že se vrátí. Měli zažádáno o byt a než jim byl přidělen, žili několik let na chatě v nedalekých Kestřanech. Do Písku, Prokopovy ulice čp. 473, se vrátili až roku 1988. Zde Josef Zelinka v roce 2003 zemřel.

7) V roce 1982 proběhla v rámci tehdy pro muzea povinné tzv. komplexní dokumentace současnosti návštěva podniku pracovníkem muzea Zdeňkem Jíšou. Díky jeho návštěvě je v muzeu uložena nejenom podrobná fotografická dokumentace procesu výroby (s-fo-3186 - 3196), ale i samotné výrobky včetně polotovarů (k-s-3159; k-s-3162; k-s-9377; k-s-9378).

Loutka kašpárka z mirovické provozovny. Foto V. Komarová

Postavička loupežníka Rumcajse. Foto V. Komarová

Podoba prvních loutek firmy Zeka téměř výhradně navazovala na tradice českého loutkoherectví a fenoménu domácích divadel, takže nesměly chybět klasické postavičky - kašpárek, král, čert, princezna či vodník. Stejně tak oblíbené byly i figurky - největší úspěch po dobu trvání firmy měly určité postavy Špejbla s Hurvínkem, zavedené do výroby roku 1965. Pan Zelinka osobně konzultoval výrobu s Milošem Kirschnerem, nástupcem Josefa Skupy. Za práva na dvě populární postavičky také každý rok odváděl divadlu velké peníze. Spolupráce však fungovala výborně a divadlo Špejbla a Hurvínka, například když jelo na turné po Československu nebo do zahraničí, si bralo postavičky z mirovické provozovny s sebou a rozdávalo je svým divákům.⁸ Z mirovické dílny dále vzešly postavičky fotbalistů v dresech Sparty Praha, Slavie, Dukly či Slovanu Bratislava. Sportovní tematiku měl i medvídek na lyžích pro mistrovství světa v lyžování v Tatrách. Populární byla i figurka komíníčka pro štěstí, kašpárek či pan ježek a paní ježková. Rozšířeným dárkem ve své době byla zátka do lahví s hlavičkou jednak v podobě kočky, ale hlavně vojáka Švejka. Josef Zelinka se snažil vymýšlet další a další postavičky, navrhl třeba loupežníka Rumcajse a osobně ho jel do Písku prezentovat jeho tvůrci Radku Pilařovi. Nicméně v tom-

8) Podle vzpomínek Anny Zelinkové viděl figurky Špejbla a Hurvínka na české ambasádě v USA prezident J. F. Kennedy a údajně se mu tak líbily, že mu je čeští diplomaté museli věnovat.

to případě narazil a Pilaře se mu přesvědčit nepodařilo. Autor slavného večerníčku si přál, aby loupežník z lesa Řáholce zůstal navždy jenom malovaný. Dodnes tak tedy existuje jenom jeden jediný originál figurky.⁹

Krátce po revoluci v podniku pracovalo zhruba 30 žen. Vzhledem ke známosti a všeobecné oblíbenosti loutek byla perspektiva budoucího rozvoje, tedy alespoň v to všichni místní doufali. Stejně jako v to, že se loutkové továrny ujme nějaký bohatý investor a dojde k rozšíření a modernizaci výroby. To se však bohužel nikdy nestalo a mirovický podnik šel do konkurzu. Spojení se strážským JASEM skončilo dne 31. 12. 1998, pak se firma dostala do vlastnictví Antonín Schwedta, který část výroby přesunul do Čížové a většinu sortimentu prodával do zahraničí.¹⁰ Poslední vlastník před několika lety objekt předělal na byty. Vybavení a veškeré doklady po působení firmy se buď ztratily či zničily, zachránila se jen malá část. Většina dochovaného vybavení je nyní ve vlastnictví sběratele hraček v Jablonci nad Nisou Jiřího Vavřína, který nabídku na nákup převážně pryskyřičných forem objevil na internetu. Ve vlastnictví má teď zhruba dvě stovky forem, které dříve sloužily k vyrábění Špejblů, kašpárků či princezen. Záměrem muzea je získat jak formy tak návod na výrobu ve své době tak rozšířené „massy“ a pokusit se alespoň pro účely muzejní pedagogiky vzkřísit činnost, kterou zde roku 1929 odstartovala rodina Zelinkova.

Ríša Suk

PÍSECKÉ MUZEJNÍ MARGINÁLIE

Ve věku, kdy pamětník odevzdaně pohlíží do bezedné hlubiny zmizelých let a promarněných příležitostí, přichází výzva přispět několika větami poznání píseckého muzejního života před půlstoletím, coby současník i účastník oněch dějů. A právě proto nelze (se vší skromností) vyhovět takovému přání pouze anonymně, tedy bez přihlídnutí k živobytí pisatele, a to i na úkor ostatních a snad i významnějších okolností celého příběhu. Předem proto přijměte omluvu za nepodstatné asociace větsem svázané s hlavní osou vzpomínek. Více o osudech muzea by ovšem pozorný čtenář našel v četných textech povolanějších autorů. Zde skutečně objeví jen okrajové osobní poznámky čerpané z chatrné paměti, která snad omluví mnohé nepřesnosti a opomenutí.

Prvý, spíše anekdotický „dotyk“ s píseckým muzeem, nastal po příchodu do města v roce 1950, kdy gymnasijsní profesor kreslení, loutkář (v době školní s ním loutkařila i má budoucí žena) a rodinný přítel z ružomerských předválečných let Vladimír Maisner před stěnou hradu fotografoval autora této vzpomínky pro občanský průkaz. Jako gymnasista jsem potom ovšem muzeum vícekrát navštívil coby divák a později jako student. Po roce 1953 mi fond regionálních periodik občas posloužil za pramen ročníkových prací. Při vysedávání v malé přízemní místnosti za knihovnou (spolu též kancelář a pokladnou) s nízkým oknem do nádvoří radnice (snad v někdejší „šatlavě“) listování stránkami místních novin a časopisů mnohdy svádělo spíše pročitat klepy ze společnosti a prohlížet starosvětské dobové inzeráty.

K lednu roku 1955 se pak váže událost, která přinesla další sblížení s muzeem. Před šedesáti lety totiž má budoucí žena Vlasta Marie, tehdy již čtvrtou zimou blízká a milá přítelkyně, nastoupila půlroční stáž v píseckém muzeu. Pomáhala při správě sbírek, připravě výstav i při zajišťování návštěvníkého provozu. Muzeum mělo oproti současnosti zlomek stálých pracovníků - správce muzea a na částečné úvazky řídícího učitele ve výslužbě a uklízečku. Tím řídícím učitelem byl dědeček Radka Johna, novináře a politika, Čest-

Ríša Suk. Foto P. Suk

9) Rumcajs zůstal v držení rodiny, roku 2016 byl Josefem Zelinkou ml. darován do sbírek Prácheňského muzea v Písku.

10) Viz František Růžička, *Mirovice na prahu století I*, České Budějovice 2003.

mír John. Vlasta se mimoděk stala svědkem obtíží s matrikou, která nechtěla jméno Radek (podle jména jeho matky) zapsat, těšila dědečka Čestmíra v jeho starostech a asistovala jednání s Ústavem pro jazyk český Československé akademie věd v této záležitosti. S nadsázkou - Radek John v jistém smyslu vděčí i Vlastě za své poctivé jméno.

Měla více než později já sám příležitost prožívat tu chvíli s řadou osobností spjatých s kulturním prostředím města. Setkávala se ještě s proslulým autorem „*Pravěku jižních Čech*“ Bedřichem Dubským, který zde trávil poslední dva roky života. Vytvrle odmítala jeho pozvání k obědu, který si připravoval v kastrůlku na malých kamínkách.

Při nedělních službách přicházeli do muzea společně pohovořit staří písečtí intelektuálové a jejich přátelé (říkali si písečtí dědkové) - civilní geometr a vlastivědný pracovník Ivo Beneš, předválečný ředitel píseckého gymnasia na odpočinku Josef Ferkl, bývalý ředitel písecké tabákové továrny a československý legionář v Rusku Josef Pešout a občas také emeritní ředitel parlamentní knihovny Jaromír Malý, klasický filolog Jaroslav Ludvíkovský nebo výtvarník a spisovatel Josef Váchal, ale také milá industriální učitelka ve výslužbě bezmála devadesátiletá Anna Brousková, která Vlastu naučila paličkování, a mnozí jiní. Vlasta sepisovala s právníkem Josefem Korytou (a přitom mu nechtě k jeho velkému zděšení poranila ruku perem) pozůstalost historika a píseckého archiváře Augusta Sedláčka za účasti klasikovy druhé ženy Terezy Sedláčkové - Barcalové přímo v jejím bytě na Žižkově třídě. Práce v píseckém muzeu byla pro Vlastu zkušeností užitečnou při dalším studiu i v budoucím zaměstnání.

Po třech letech, od 2. května 1958, se písecké muzeum (již dva měsíce před promocí) na pět a půl roku stalo mým prvním profesionálním pracovištěm. Nebyl jsem sice vázán umístěnkou, jako později Vlasta, ale popravdě řečeno i já ji obdržel - dodatečně dne 1. září 1958, kdy jsem byl již čtyři měsíce zaměstnán.

Začátky, tak říkajíc „*praktického života*“, nebyly snadné a přijetí do píseckého muzea se neobešlo bez obtíží. Věc komplikovala tehdejší dvojí podřízenost muzea - provoz zajišťoval městský národní výbor zatímco personální náležitosti okresní národní výbor. Někteří z místních neměli na mém nástupu zájem. Nikdo cizí neměl narušovat zavedený běh věcí. Jiný přístup zaujali pracovníci okresu - inspektoři pro kulturu Zdeněk Jíša a Rudolf Pravda a především vedoucí odboru školství a kultury Josef Souček, který mne přijal do zaměstnání a současně 30. dubna 1958 jmenoval ředitelem.

Čtvrt roku nato, dne 2. srpna 1958, jsem uzavřel sňatek s Vlastou, které pokračovalo v Praze studium čtvrtým a pátým ročníkem. Vojenská správa mezitím vyhověla mé žádosti o odklad očekávané osmnáctiměsíční služby v armádě. Mimochodem oněch osmnáct měsíců byla odplata panující moci posluchačům některých (především humanitních) vysokých škol za majáles „*první a poslední*“ z roku 1956 v Praze. Jeden a půl roku vojákování v hodnosti vojínů, zatímco jiní mohli sloužit po absolvování vojenských kateder pouhých šest měsíců jako kadeti. Díky odkladu vojenské služby více než rok od 2. května 1958 až do 30. září 1959 trvalo naše rodinné živobytí mezi Prahou

Snímek ze zahájení výstavy malíře Václava Šebele v Prácheňském muzeu v roce 2015. Foto V. Komarová

a Pískem a mohla započít skutečná práce v muzeu. Při nízkém výdělku jsme mohli přežívat především díky bezplatnému užívání malé místnosti se společným příslušenstvím u svobodných sester Vlastiny zesnulé matky až do velikonoce roku 1965. Velikost našeho pokoje nám vyhovovala před narozením prvního syna i proto, že Vlasta prvé dva roky větší část týdne pobývala na studiích v Praze a já mezitím osmnáct měsíců v několika vojenských posádkách. Byli jsme mladí, šťastní a spokojeni s povoláním, které jsme si sami zvolili a nesnáze řešili s odhodláním svému věku úměrném.

Hned po svatbě, v úmyslu spojit svá další léta s Pískem, jsme požádali zaměstnavatele (po obdržení umístěnkou i s podporou děkanátu filosoficko historické fakulty Karlovy university) o přidělení bytové jednotky. Odkázal nás ovšem na odbor pro místní hospodářství rady Městského národního výboru v Písku a ani u odboru pro školství a kulturu rady Krajského národního výboru v Českých Budějovicích nenašla naše žádost ohlas. Zůstali jsme tedy konec konců odkázáni na dobrou vůli místních. Nejen existenční důvody, ale i prvních osmnáct měsíců v píseckém muzeu do nástupu vojenské služby a jedenatřicet měsíců po vojně samozřejmě později spolu ovlivňovaly rozhodování o našich dalších společných osudech. Vraťme se k muzeu.

Prostory muzea se koncem roku 1958 omezovaly na objekt gotického hradu (rytířský sál a podsálí) včetně nevelkého sousedního suterénu zbytků hradní stavby, na scho-

diště tereziánských kasáren s přiléhajícími halami a malými uzavřenými místnostkami všech tří podlaží. V přízemí pak další tři místnosti spojené s křídlem radnice sloužily jako knihovna, kancelář a pokladna. V prvním poschodí patřilo k muzeu šest průchozích sálů s výhledem do nádvoří radnice, protilehlá souběžná chodba a další samostatná uzavřená místnost, obojí s okny do nádvoří školy. Od počátku padesátých let muzeum užívalo také tři sály druhého patra bývalých kasáren s výhledem na řeku a protilehlou paralelní chodbu s okny do nádvoří školy. Vedle toho potřebám muzea sloužily suterénní prostory nábrežního průčelí bývalých kasáren, zděděné to místo někdejšího archivu Augusta Sedláčka. V nádvoří radnice v budově sousedící s areálem sladovny (s bytem sladovnického a kdysi i suterénním obydlím Bedřicha Dubského) nalezly místo knihovní fondy píseckých škol a dalších institucí. Právě tam jsem se znovu setkal s tisíci svazky profesorské knihovny, jejíž klíče mi kdysi v době své smrtelné nemoci světil můj třídní profesor František Paukner, který mi, nikoli bez důvodu, vždy připomínal Šrámkova profesora Ramlera ze „*Stříbrného větru*“.

Oddělené prostory Památníku Adolfa Heyduka v básnickově domě, jehož fasáda realizuje podle dochované korespondence z Památníku národního písemnictví výtvarný návrh architekta Jana Kouly, se podařilo ochránit a zachovat vzdor vlivným pokusům využít je k prominentnímu bydlení. Zamýšlená změna účelu využití argumentovala pro tehdejší vládnoucí písecký „*establishment*“ typickým třídním pohledem na osobu spisovatele a básníka manželstvím spjatého se zámožnou měšťanskou rodinou Reinerů.

Můj otec - voják chodíval na pivo do jejich někdejší restaurace v městských sadech, a proto i mne tam za studií záhy znávali jako „*mladého pana kapitána*“; chodí tam dnes i moji synové při návštěvě města.

Zdůvodněné nároky na finanční zajištění provozu muzea po mém nástupu zneklidňovaly. Například již sama služební cesta na Celostátní konferenci Svazu českých muzeí a Zväzu slovenských múzeí do Bánské Bystrice ve dnech 20. až 24. srpna 1958 překročila rozpočet cestovného v muzeu o sto procent. V prvních osmi měsících mého působení se finanční prostředky z jedenadvaceti tisíc korun zvýšily o polovinu, v dalším roce téměř na čtyřnásobek a v následujících třech letech díky vytrvalému tlaku podloženému přiměřenou veřejnou aktivitou dále rostly úměrně rozsáhlým stavebním rekonstrukcím sálů a reinstalaci expozičních (zčásti i depozitních) prostor.

Zásadní změnu v personálním obsazením se za celých pět let s malou výjimkou nepodařilo výrazně prosadit. Oproti době Vlastiny brigády se počet zaměstnanců jen nepatrně zvýšil - ze školské služby byl přeložen další odborný pracovník. Muzeum po mém nástupu mělo již čtyři stálé pracovníky na úvazek 2,8. Především výstavám výtvarného umění se věnoval Bohumil Voračka. Na částečný úvazek tu působili další tři pracovníci - dříve zmíněný řídící učitel ve výslužbě Čestmír John a uklízečka. V památníku Adolfa Heyduka správcova Anastázie Řehořová jejíž manžel muzeu ochotně poskytoval své knihařské dovednosti. Nutno poznamenat, že muzeum bývalo otevřeno i v (pracovní) sobotu odpoledne a v neděli dopoledne za střídavé-

ho dozoru vyjmenovaných zaměstnanců. Za této situace přirozeně nikdo nemohl být zproštěn ani fyzicky namáhavých přípravných prací při vytváření řádných depozitářů a reinstalaci tradičních expozic nebo při pořádání velkých výstav. Příležitostně podávali pomocnou ruku k dílu i někteří pracovníci radnice, především Antonín Rybák. Zapomenuty zůstaly vědomosti a předsevzetí z let akademických. Úklid prostorů, přenášení skladového i výstavního mobiliáře a někdy i rozměrných sbírkových předmětů do depozitářů i expozic se mi stalo spolu s ostatními denním chlebem. Nebylo možno ještě využít dodavatelské služby, neznali jsme „*outsourcing*“. Proč mi předseda městského národního výboru, s nímž jsem se tehdy ještě osobně neznal, při prvním setkání vytkl nedobry poměr k manuální práci? Co znal a komu naslouchal?

Prvotní izolaci od mateřského oboru pomáhali překonávat také kolegové z ostatních jihočeských muzeí - soběslavská Věnceslava Prokešová, tvůrčím neklidem nutkaná neustále dotvářet svůj vlastní bytový interiér, pacovský Jan Zoubek (jednou jsem u nich na svých cestách přespál) a především strakonický přítel Miloš Tůma, jihočeský básník. Poučení jsem čerpal od Jana Muka z Jindřichova Hradce a tábořského Františka Kroupy. Právě pro svůj tehdejší pocit osamocení a pro onu snahu po jeho překonání jsem později, zaměstnán v Praze, organizoval oborové i tématické semináře, studijní soustředění a postgraduální studia muzejních pracovníků.

Takové byly tehdy prostorové, finanční a personální limity píseckého muzea na konci padesátých let.

Veřejnosti se představovala ve své podstatě tradiční expozice doplňovaná historickými aktualitami a výtvarnými výstavami, převážně ve spolupráci s Alšovou jihočeskou galerií a jejím pracovníkem Miroslavem Krajným; občas se konaly přednášky pro veřejnost a školní mládež. Vnitřní obtíže muzejního provozu, provizorní umístění většiny nevystavených sbírek, limitovaná konzervativní evidence a dokumentace, nemožnost odborného ošetření předmětů zůstávaly stranou pozornosti publika. Nevystavované předměty byly z větší části nevhodně umístěny ve skladovacích prostorech. Systematika muzejních sbírek a knihovních fondů sice zachovávala zavedené schéma vynikajícího pedagoga, historika, archiváře a knihovníka Augusta Sedláčka, jejich evidence zůstávala nové právní úpravě mnohé dlužná. Po zakladatelských osobnostech specializovaných sbírek, jakými byli například Augustin Krejčí, Anna Regina Husová nebo Václav Lipš a jiní, poslední zbytky akvizice úmrtím Bedřicha Dubského v roce 1957 zcela utichly. Zůstával jenom poklad shromážděný péčí předešlých generací nedotčený novými objevy.

Pvoračův taktický úkol spočíval v průběžném udržování muzea v povědomí veřejnosti. Nepřetržitě se vystavovala výtvarná díla převážně jihočeských tvůrců. Vedle dosavadních periodických politicky angažovaných výstav z novodobých dějin se počala uplatňovat témata založená na pečlivé scénářistické a dokumentační práci, například výstava „Šrámek a Písek“ u příležitosti třetí celostátní přehlídky dětských a mládežnických divadelních souborů s využitím exponátů Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze a Muzea Fráni Šrámka v Sobotce, anebo ta-

Archeologická dokumentace v 60. letech 20. století, zleva Jiří Škoch, Antonín Beneš a Ríša Suk. Foto J. Škoch

ké výstava „Písecké památky“ ve vstupní hale muzea. Právě takové dílčí počiny měly postupně vést k vytvoření nové stálé expozice. Náleží sem i některé dílčí úpravy dosavadní stálé expozice v odděleních pravěku a dělnického hnutí.

Byla to doba, kdy jsme se při Šrámkově Písku v roce 1959 seznámili s někdejším absolventem píseckého gymnasia Radkem (Radomilem Vojtěchem) Pilařem, s jeho první ženou Růžnou Tykvovou a později i s jeho druhou ženou Ludmilou. Z té doby, kdy Radek i Růžka, jak se jim říkalo, tvořili pro písecké kulturní instituce v propůjčené místnosti muzea, mi zůstal památkou černý obrázek snového květu na malé kartónové desce. Publikoval jej spolu s dalšími díly Jan Kříž ve sborníku „*Radek Pilař 1931 - 1993*“ (ISBN 80-7209-470-X). Bylo to setkání důležité, nejenom pro nejbližší léta.

Provoz expozic a výstav doplňovaly tématické opakovací hodiny pro školní mládež a besedy s výtvarníky. Zvýšené pozornosti se dostalo vlastivědným průvodcům městem jak cyklickým školením zakončeným zkouškou, tak příručkou o dějinách a významných památkách místa a okolí. Byla upravena studovna a učiněn pokus o pravidelnou edici skromných muzejních sborníčků po vzoru předválečných „*Zpráv Musea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska a Městského archivu v Písku*“. Druhou zprávu za rok 1959 jsem mohl už jen amatérsky vytisknout ofse-

tem díky pochopení posádkového klubu na počátku své vojenské základní služby. Tento oktav po všech stránkách silně připomínal můj samizdatový časopis „*Skřítek*“ z osmého léta mého věku. Muzeum se také podílelo na vydání brožury „*Adolf Heyduk a Písek*“. Zprávu za rok 1960 v době mé základní služby neměl bohužel kdo připravit a edice znovu pokračovala třemi sešity až od roku 1961.

Veřejnosti skryty zůstávaly mnohem rozsáhlejší nově zahájené práce se sbírkami. Změny nemohly být v první fázi příliš radikální neboť nových místností nebylo, a tak šlo především o lepší roztrídění a přehlednější uložení předmětů i s ohledem na pozdější přemístění exponátů při reinstalaci expozic. Dosavadní skladiště pod rytířským sálem posloužilo v zadní části umístění nábytku, v přední části do skříní uzamčené sbírky fotografií, oděvů, sbírka numismatická, entomologická a prozatímně i drobné předměty uměleckého průmyslu. V suterénu nábrežního křídla tereziánských kasáren našly místo archeologické sbírky, zbroj a zbraně, nářadí zemědělské, řemeslnické, průmyslové stroje a větší umělecké objekty. Úměrně finančním možnostem na přelomu let 1959 a 1960 pokračovaly stavební úpravy sálu druhého poschodí, což do určité míry limitovalo rozsah výstavní činnosti. Prozatímně tu byl proto utříděn depozitář obrazů a grafiky. Velké kostelní obrazy chránila suterénní místnost bývalé hradní stavby v nádvoří. Relokována byla i muzejní knihovna.

Roztrídění a přehlednější uložení předmětů provázela velmi potřebná souběžná inventura: zjišťovala existenci, úplnost a úroveň registrace jednotlivých předmětů (včetně exponátů z expozic a výstav) a výsledný zápis sloužil co protokol o předání muzea.

Při ukládání muzejního inventáře pomáhali i někteří členové Společnosti přátel starožitností v čele s Josefem Pešoutem, dle svých možností i sil drobnými pracemi některé starší děti z vlastivědného kroužku pod dozorem pracovníků muzea a pedagogů a po dobu jednoho měsíce také tři studenti knihovnictví filosofické fakulty Karlovy university.

Fotografická dokumentace probíhající prací ale i tvorba dalších snímků pro účely prezentační byla možná jen díky ochotě a nezištné pomoci Václava Nohejla, pozdějšího vynikajícího protagonisty digitální fotografie. Právě s ním jsme v uzavřené místnosti prvního poschodí (na místě jedné části někdejší expozice přírodnin) z kvalitního fundusu bývalého spolku píseckých fotoamatérů vytvořili laboratoř i atelier; přístrojem Magnitarus dokonce na role fotografického papíru zavěšované na stěně zvětšovali a vyvolávali záběry pro výstavní účely. Později bylo fotografické pracoviště v rámci stavebních úprav postupně přemístováno jinde.

Obnovil se zvolna i výzkum a akvizice především s ohledem na cíle budoucí nové muzejní expozice. Mimoděk vzpomínám součinnosti s Komisí Československé akademie věd pro pomoc velkým stavbám socialismu při průzkumu zátopové oblasti vodního díla Orlický a osobně s Vilémem Pražákem a Ladislavem Štěpánkem anebo převzetí části dokumentace Národopisné společnosti československé při Československé akademii věd. Mimořádnou akvizicí byl odkaz Jaromíra Malého a Ivo Beneše o více než dvaceti tisících svazků knih, map, plánů a dalších dokumentů.

Na rozdíl od pochopení okresu pocítoval jsem od některých místních drobný a vytrvalý „bossing“, vzrůstající mými zásahy do dosavadního chodu muzea. Zcela „náhodná“ návštěva příbuzné Bedřicha Dubského právě v době, kdy jsem po mém soudu pietněji přemístil ostatky archeologa z expozice, drobná provokace zájemcem o nákup knih - „krajane“ v nepřehlédnutelném „stetsonu“, opakované denunce, kontroly stokorunové zálohy na drobná vydání a pokladny korunového vstupného, to vše snad mělo znechutit nevídaného zaměstnance v době, kdy Vlasta studovala v Praze a my byli odkázáni výhradně na můj příjem.

V intenzivní práci uplynulo osmnáct měsíců a nadešel první den služby v Benešově u Prahy (později i v Písku a v Chrudimi). Mé příjmy klesly na nulu a neuspěla žádost studující Vlasty ze dne 3. prosince 1959 o zaopatřovací příspěvek na zbývajícím semestr studii.

Období mezi 30. říjnem 1959 a 30. dubnem 1961 je spojeno s píseckým muzeem jen okrajově (připravil jsem zmíněnou výroční zprávu za rok 1959). Na dočasně uvolněné místo nastoupil a vedení muzea převzal Libor Křivánek.

Rutinu vojenské služby mi zpestřila příprava dvou síní bojových tradic. Mimochodem píseckou jsem měl příležitost zahajovat společně s generálem Ludvíkem Svobodou. Z doby vojákování se datuje přátelství s mimořádně nadaným a naprosto osobitým a stylově nezařaditelným malířem Miloslavem Maškem, který potom dvakrát zanechal stopu v píseckém muzeu. Herec Karel Augusta a výtvarník Jura Váp doplňovali kvarteto našich bohatýrských večerů v knihovně nebo aranžovně posádkového klubu.

Byla to doba, kdy jsme řešili jiné situace, které snad ani nepatří do vzpomínek na písecké muzeum, ale rozhodně přímo či nepřímo ovlivňovaly náš další život v Písku. V osobním životě jsme překonávali byrokratické limity umístěnky mé ženy do škol západočeského pohraničí, její dočasné uplatnění na ČVUT i pražský podnájem v sousedství hradčanské radnice a následně i nesnadné uvolnění z dočasného zaměstnání za rodinou do Písku. Na tomto místě musím poznamenat, že intelektuálně nenáročné prostředí kasáren a dostatek nevyužitého času byly důvodem mého rozhodnutí dálkově vystudovat na filosofické fakultě Karlovy university druhý obor - filosofii. Díky pochopení velitelů jsem se mohl účastnit každý měsíc vždy po několik dnů přednášek, ubytován většinou nedaleko Vlasty naproti mysterióznímu „domečku“ na Hradčanech. Kdykoli večerem procházím od Pohořelce k Pražskému hradu, vzpomínám na ony šťastné dny našeho mládí. Blížil se den konce mé vojenské služby - 30. duben 1961 a s ním i návrat do píseckého muzea.

Po příchodu dne 1. května 1961 na mne čekalo nepříjemné překvapení, neboť v průběhu minulých měsíců převzal muzeum do své plné gesce včetně záležitostí personálních po určitou dobu městský národní výbor. Zaměstnavatel hodlal ve funkci ředitele ponechat středoškolačka přijatého na mé dočasné uvolněné místo a mně nabídl funkci odborného pracovníka s podstatně nižším platem a nadto s podmínkou, že jeden kolega musí odejít.

Shodou okolností bezprostředně před ukončením vojenské služby jsem obdržel 17. dubna 1961 prvou nabídku místa v Národním muzeu a následně 16. května 1961 i výzvu k podání příslušných dokumentů. Zapsal jsem se možná do povědomí tehdejšího ředitele Kabinetu muzejní a vlastivědné práce v Národním muzeu Václava Pubala právě na zmíněné celostátní konferenci i při dalších krajských akcích. Přispěchalo také Jihočeské muzeum 30. května 1961 s nabídkou účasti v konkurzu na místo národopisce.

Při změně funkčního zařazení a snížení platového ohodnocení i hrozbě nuceného odchodu některého zaměstnance z muzea jsem tehdy neviděl jiné východisko než využít nabídky Národního muzea. Dne 23. května 1961 jsem proto oznámil školské a kulturní komisi rady městského národního výboru ochotu odejít z muzea. Současně s rozhodnutím o zařazení do funkce samostatného odborného pracovníka mi proto byl dne 15. června 1961 dán zásadní příslib rozvázání pracovního poměru dohodou.

K mému překvapení krátce nato někteří představitelé okresních orgánů důrazně vyslovili nesouhlas s uvedenými změnami a prosadili návrat k původnímu stavu. Nový dekret na místo ředitele muzea s účinností od 1. srpna 1961 proto rada Městského národního výboru vystavila 31. července 1961.

Také má žena již 1. července 1961 nastoupila na okresní národní výbor. Když deset let předtím, dne 15. června 1951 uzavírala čtvrtou třídu První střední školy v Písku na Husově náměstí závěrečnou zkouškou s vyznamenáním a ve škole obdržela pochvalné uznání předsedy komise i ředitele školy Františka Mácala, ani on, ani čerstvá abiturientka nemohli tušit, že se o deset let později znovu setkají na odboru školství a kultury - on jako vedoucí a ona jako inspektorka pro obor památkové péče, ochrany přírody, muzeí, galerií a kronikářství. Že právě on bude otcovsky dbát, aby se v zimě neklouzala před úřadem v období, kdy čekala narození prvního syna. Naše existence v Písku byla na čas zajištěna.

Ani v roce 1961 nedoznalo personální vybavení muzea podstatnějších změn. Vedle Libora Křivánka nastoupila na plný úvazek profesionální knihovnice Jarmila Svobodová, dcera známého scénografa Národního divadla Josefa Svobody. Po jejím odchodu do Národní knihovny péči o knihovní fondy převzala bývalá učitelka Květa Kvasničková. Odešli Čestmír John a Bohumil Voračka. Když vzpomínám na své někdejší spolupracovníky nemohu především zapomenout na velmi milou uklízečku paní Růženu Holubovou, která mi mimo jiné přispěla svými osobními vzpomínkami k etnografické práci. Dosud chovám pečlivý a úhledný rukopis jejího receptu na „hnětiny“.

Služba veřejnosti zůstávala předním úkolem muzea. Z příprav výstav nevýtvarných v té době považuji za důležitou zejména spolupráci s Marií Jeremiášovou - Budíkovou při prezentaci osobnosti a díla Otakara Jeremiáše. Výstavám výtvarného umění napomáhala, byť ne výlučně a zdaleka ne vždy, nadále Alšova Jihočeská galerie a zejména její pracovníci Věra Nosková, Jan Kříž, kolega z dob universitních studií, a Věra Linhartová, jejíž „Prostor k rozlišení“ měl zakrátko předznamenávat příchod nových časů.

Ve výstavním repertoáru se vedle děl členů Osmy Vincence Beneše a Václava Špály objevovala i další klasická díla české moderny. Za všechny bych rád vedle Vojtěcha Preissiga připomněl výstavu obrazů a grafik Františka Kupky, poprvé po roce 1947 znovu v Čechách, a zejména výstavu Jana Zrzavého, kdy Vlasta poskytovala mistrovi společnost ve chvílích odpočinku, poslouchala jeho nářky nad nevědkem Vodňanských, kteří ho prý připravili o tvůrčí prostory, a zdvořile odmítala jeho nabídky obrazů na které jsme neměli prostředky. Autora jsem při přípravě výstavy několikrát navštívil na Nových záměckých schodech a zachoval se nám z té doby i jeden z jeho dopisů. K plakátu výstavy Jan Zrzavý vyhotovil linoryt - snad jediný ve svém životě.

K tomu se řadila i díla mladších a někdy i nekonvenčních výtvarníků Běly Čermákové, Dimitrie Kardnožky, Václava Kimla, Bohdana Kopeckého, Karla Marxe a dalších žáků Františka Tröstra, Radka Pilaře, Oldřicha Smutného a mnoha jiných. Spolu s tím se konaly i výstavy píseckých profesionálních i amatérských umělců a také školních dětí vedených zmíněným Miloslavem Maškem. Novinkou se staly putovní výstavy výtvarného umění ve střediskových obcích.

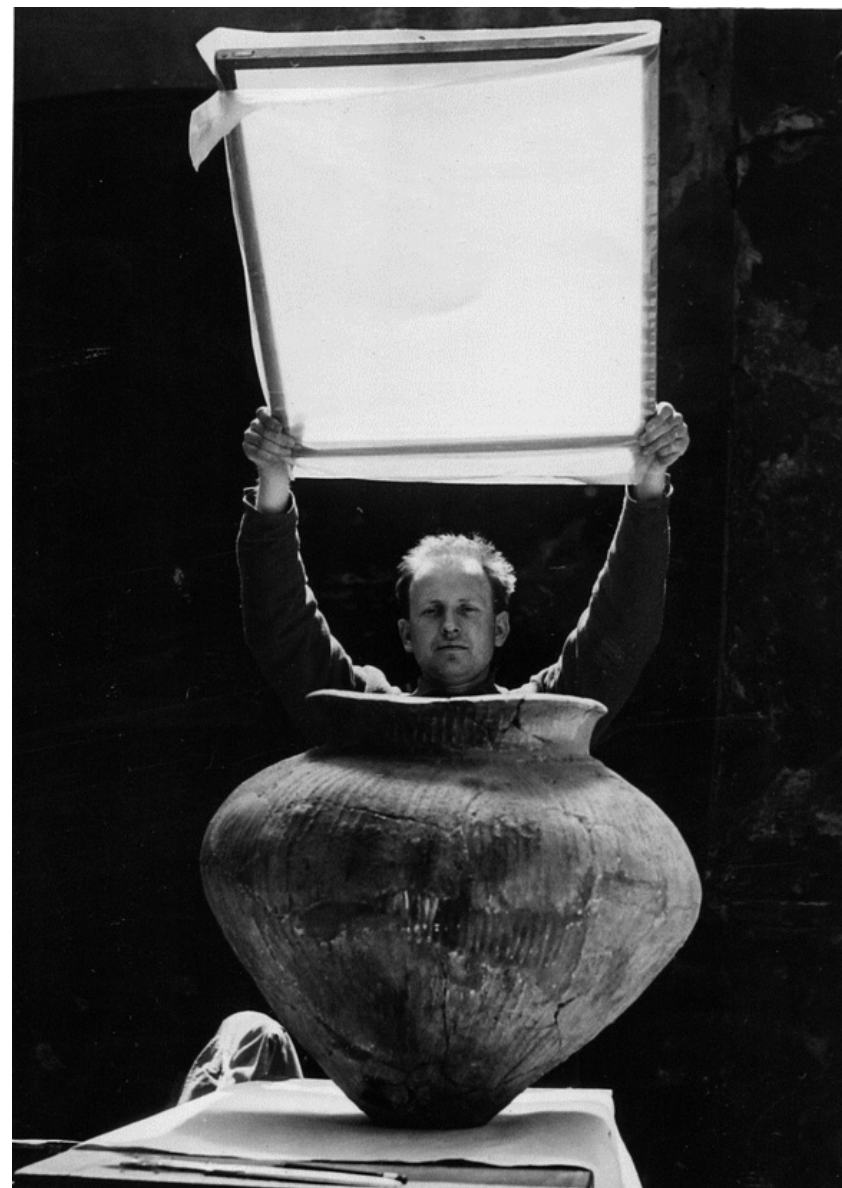
Pro mne nezapomenutelnou výstavou byly fotografie Jiřího Škocha s přednesem pro obecnost neuvěřitelných skladeb Karl-Heinze Stockhausena při vernisáži. Přítomní členové posádkové hudby jen nevěřičně nahlíželi do not. Nezapomenutelnou nejenom proto, že autor nám za ní projevil dík i po letech při zahájení posmrtné výstavy Václava Daneše, ale především proto, že zavěšování fotografií se v březnu roku 1962 osobně účastnila Vlasta. Když přítomní zjistili, že v té době již překročila termín porodu, propadali panice.

Pod spasskou věží se bořily kulty a široko daleko doléhaly ozvěny Atomia. Zářijové noci již po pět let milosrdně skrývaly rozjásané taneční vize zítřka, s Arsénem Pohribným jsme objevovali konstruktivismus, suprematismus a tašismus a dialektika na sebe brala tvář konkrétního. Pokračovalo, jak je eufemisticky nazýval můj dobrý starý brněnský přítel Ludvík Kunz, „*období ideové rozkolísanosti*“.

Avšak po kritice Nikity Sergějeviče Chruščeva znovu na čas přituhlo tažení proti tzv. formalismu v umění. V Českých Budějovicích nám jeho škodlivost (také barva nebo tón měly mít ideologický náboj) na zvláštním shromáždění vysvětlovali a nedokázali vysvětlit aktivisté „*ústředního výboru*“ (mezi nimi i jeden z pozdějších amatérských herců filmů české nové vlny). S takovým politickým zadáním nebyl ovšem v souladu dosavadní výstavní program malého regionálního píseckého muzea, který jsme i s Vlastou spoluutvářeli.

V roce 1962 jsme ještě péčí Alšovy jihočeské galerie a osobně Jana Kříže připravovali, pod tlakem okolností bohužel již neuskutečněnou, výstavu Josefa Istlera. Byl dokonce vydán plakát i katalog (text a ilustrace se vyráběly s ohledem na tiskový dozor odděleně na dvou místech), které zůstaly pouhou sběratelskou cimbélí.

Mimořádným prostředím hradní síně poskytovalo písecké muzeum prostor Píseckým nokturnům. Na koncertních produkcích a poetických večerech se vystřídala řada

Ríša Suk v době svého působení v píseckém muzeu. Foto J. Škoch

souborů a osobností. Připomínám si Písecký komorní orchestr a v té souvislosti také zakladatelské zásluhy Augustina Süsse, znamenitého lékaře a primáře písecké interny. Připomínám si rád setkání s Vladimírem Rážem i jinými mistry slova a hudby.

V muzeu pokračovaly přednášky, besedy, opakovací hodiny pro školy. Z okruhu zájmové činnosti mládeže vyšli vedle jiných také pozdější profesionálové ve svých oborech Jan Michálek a Jiří Fröhlich. Muzeum poskytovalo zázemí i dospělým zájemcům o historii a žijícím pamětníkům společenských převratů dvacátého století.

V té době ovšem nebylo neobvyklé využívat kulturní zařízení v Písku, osvětový dům, knihovnu i muzeum a jejich zaměstnance, podobně jako školy k tzv. pomoci venkovu a zemědělským družstvům např. agitační prací, zejména v době žní. Říkávalo se tomu veřejná angažovanost a o jejím smyslu a účinnosti nebylo nikdy slušné pochybovat. Také brigádami. Dnes se podobná aktivita někdy nazývá agroturistikou a občas prý slouží jako instrument vnitřní „*public relations*“ k vytváření souladu pracovních kolektivů.

Výrazněji než dříve se muzeum věnovalo příbuzným oborům vlastivědného zájmu. Periodický průzkum kronik ve všech obcích okresu a opakovaná školení kronikářů, zasedání místního i okresního aktivu pro muzea, památkovou péči, ochranu přírody a kronikářství dávalo muzejní činnosti i ve vztahu k širší veřejnosti nový rozměr. K tomu náleží i součinnost muzea s odborem školství a kultury okresního národního výboru (a tím vlastně s mou ženou) při prvotním soupisu a mapování nemovitých kulturních památek podle tehdy nového zákona číslo 22/1958 Sb., o kulturních památkách, součinnost s konservátory státní památkové péče Janem Tomanem z Mirovic a Josefem Kytkou z Milevska za odborného dozoru Stanislava Vettera z českobudějovického pracoviště památkového ústavu. V té souvislosti setkání s Václavem Bolenem, tchánem orlického správce a, pokud se správně pamatuji, „*španěláka*“ Arnošta Mrkvičky, bylo pouhým kouzlem nečekaného.

Rutinní vnitřní práci muzea se sbírkami, především jejich pořádání a evidenci, provázela opakovaná inventura v roce 1961 avšak vše přitom směřovalo především k přípravě nové expozice. Nemohu nepřipomenout významnou pomoc Antonína Beneše, tehdy vedoucího plzeňské expozitury Archeologického ústavu Československé akademie věd při odborném zpracování sbírek. Znali jsem se již z dob studentských prázdninových brigád na Lipně a v Ostravě.

Pořádání, evidenci a opakovanou inventuru sbírek provázal v mezích možností i výzkum a dokumentace. Zmíním alespoň národopisný výzkum bývalého lobkovického statku v součinnosti se studenty etnografie filosofické fakulty Karlovy university pod vedením Antonína Robka v roce 1962. Uchovalo se svědectví o přítomnosti našeho syna při návratu z fotografické dokumentace staré Otavy v sérii snímků pořízených při plavbě na kanoi. Do tohoto období náleží i uspořádání části pozůstalosti kosteleckého rodáka a absolventa píseckého gymnasia Čeňka Zíbrta z fondu milevského muzea, které mi zprostředkovalo i setkání s ženou historika Hanou Zíbrtovou - Hochovou v Ostrovní ulici v Praze.

Dvanáct měsíců od počátku května 1961 do konce dubna 1962 naplňovaly především přípravy nové muzejní expozice. Na rozsáhlé úpravě všech prostor prvního poschodí, schodiště a všech tří hal se podílely zejména tři písecké podniky - Okresní stavební podnik, Komunální služby města Písku a Hikor vedle dalších dodavatelů a smluvních partnerů. Architektura byla do značné míry dílem Vladimíra Jestřába, právě onoho absolventa píseckého gymnasia, který o deset let dříve společně s Radkem Pilařem, Josefem Bruknerem a Jaroslavem Papouškem sprádal své tvůrčí plány v Kronbergově altánu. V mé chabé paměti zůstali z mnoha dalších tvůrců Pavel Dvořák, Vladimír Košťál, Václav Stárek a Jan Sýkora, kteří se rovněž zapsali do nové muzejní expozice.

Libreto a scénář pojímaly expozici důsledně vývojově i systematicky. Důraz na didaktickou stránku vyzníval v četných doprovodných textech, fotografiích a mapách. Uvozovaly ji verše píseckého rodáka Josefa Rybáka. Jeho zmíněný bratr Antonín mi byl oporou nejen v dobách muzejních, ale po třiceti pěti letech čestným prohlášením osvědčoval chybějící záznam správy sociálního zabezpečení o mém zaměstnání v píseckém muzeu.

Jen na okraj malá ukázka, jak se cesty osudu protínají a uzavírají v kruzích. Až nyní, po mnoha a mnoha letech jsem z důvodů pro toto vzpomínání zcela nepodstatných zjistil, že Vlasta a sourozenci Rybákové byli sestřenice a bratrance v pátém pokolení. Z náhodného podnětu se zjevilo dávné příbuzenství obou rodin spočívající v dnes již zatopené plavecké hospodě pod údražským Rejzíkovem u manželů Pavla a Kristiny Adámků, kteří tu roku 1717 skládali poddanost nové schwarzenberské vrchnosti. Vlasta ani sourozenci Rybákové o svém příbuzenství nevěděli a už se to nikdy nedozví. Rodiny Rybáků a Máchů zanechaly společnou stopu také v domě „*U Jarešů*“, čistírně zlých snů filmu „*V peřině*“ Františka A. Brabce.

Při otevření ozvučil sály nové expozice slovní doprovod ze záznamu i hudba. Před „*blackautem*“ z intenzivního umělého osvětlení chránila 1. května 1962 úspěch vernisáže jednotka Československé lidové armády vojenským generátorem v nádroví ekonomické školy. Vernisáž zakončila jednu z životních etap.

Bylo nám sice po skončení mé vojenské služby od května roku 1961 dopřáno žít po několik dalších měsíců jako rodina, ale osobní perspektivy zůstávaly nadále bezvýhledné.

Dne 19. února 1962 Vlasta nastoupila osmnáct týdnů mateřské dovolené a náš první syn Říša spatřil dne 23. března 1962 v písecké nemocnici světlo tohoto světa. Po vyčerpání následující neplacené dovolené Vlastě nezbylo než podat žádost o ukončení pracovního poměru k 31. lednu 1963. Žili jsme dále pouze z mého platu a Vlasta na pomoc rodinnému rozpočtu vypomáhala na svém někdejší pracovním místě krátkodobými záskoky za dočasně nepřítomné během celého roku 1963 na zkrácený úvazek - v celkovém úhrnu po dobu šesti měsíců. Když Vlasta pobývala v práci opatrovala syna Vlastina teta Mařka s mou matkou, která si stále ještě musila napracovávat léta k důchodu a vylepšovat nepatrnou vdovskou penzi.

Na snahu o zlepšení bytových poměrů, se nám dostalo od některých místních pouze zlomyslné nabídky Kronbergrova altánu na Komenského třídě, dříve zmíněného zdevastovaného patrového zahradního pavilonu o dvou místnostech bez vody a odpadu a samozřejmě bez elektřiny. Přetrvávající ideologické limity svazovaly a vedle toho neustávaly ani drobné denunce. Jednomu zaměstnanci se dokonce podařilo mou ženu bezdůvodně vyděsit hrozbou sankcí za překročení rozpočtu muzea. Vlastu jsem i jinak svou prací uváděl do nelehké pozice ještě jako inspektorku. Jednou přišel řešit situaci muzea i náměstek ministra kultury Zdislav Buřival, pro mne sice s výsledkem příznivým. Při tanci „*U Růže*“ náměstek jen žertem napomínal inspektorku k usměrňování manžela. Nečinili jsme si nejmenší iluze o dalších perspektivách..

Vyčerpávající překonávání neustávajících obtíží v zaměstnání, omezené možnosti odborné práce, malý plat a žádná naděje na přiměřené bydlení. Proto, když 27. září a znovu 28. října 1963 opakoval Václav Pupal nabídku zaměstnání v Národním muzeu, požádal jsem o ukončení pracovního poměru, 30. listopadu 1963 muzeum protokolárně předal a 2. prosince odešel dohodou. Nástupkyní se stala pracovnice Okresního archivu v Písku Marie Sedláková. S účinností od 1. prosince 1963 jsem byl přijat do Národního muzea.

O dvě desetiletí později písecké muzeum u příležitosti stého výročí založení ocenilo dodatečně mou práci čestným uznáním.

Do píseckého muzea jsem se podvůkrát pracovně vrátil až v letech ředitelování Jiřího Freye. Poprvé v roce 1970 výstavou „Svědectví Václava Šebele“ s výtvarnou a grafickou spoluprací zmíněného Miloslava Maška a podruhé „*Ideovým návrhem kulturně výchovného využití památkového areálu v Kestřanech*“ v roce 1973. V obou případech vděčně vzpomínám spolupráce fotografky Aleny Havráňkové se zajímavým zapalovačem ve tvaru flakónku. Na společných cestách za dílem Václava Šebele a místy jeho života nás tehdy provázel i můj osmiletý syn.

Potom už zůstaly jen příležitostné návštěvy, především přednášky a vernisáže. Výstava fotografií Marie Šechtlové z roku 1964 se stala příležitostí osobního setkání s umělkyní a nositelkou jména i tradice několika generací významných fotografů. Její manžel byl vnukem Ignáce Josefa Schächtle, autora naší vzácné rodinné fotografie Jana Brůžky, kováře záhořského a vyznamenaného kapitulanta 25. regimentu Woher z Verony, praděda Vlasty.

Z posledních let v mé paměti zůstane zejména posmrtná výstava našeho společného přítele Radka Piláře v roce 2002 zahajovaná Janem Křížem i výstava Vlastina předčasně zemřelého spolužáka a jednoho z režisérů našich dávných studentských představení Václava Daneše v roce 2006 u příležitosti jeho nedožitých sedmdesátin na které promluvil jeho kolega a můj spolužák z fakulty Jiří Škvára.

Pozvání k vernisáži výstavy „*Václav Šebele - v Písku ztracený venkovan*“ v roce 2015, tentokrát už bohužel bez mé dlouholeté průvodkyně životem, bylo velice milé a vyvolalo i trochu nostalgie.

S radostí jsem zpovzdálí po celá léta pozoroval úspěšný rozvoj píseckého muzea. Přitom sčítal, vážil a třídil všechny své někdejší záměry a důsledky. Snad všechno bylo jinak. A tak, co optimistického zbývá vzkázat mladším? Naplňte své dobré sny ještě lepšími skutky a těšte se z každého dne. Život nemá reparát.

Klára Koubová

AKTUÁLNÍ STAV MUZEJNÍ PEDAGOGIKY NA JIHU ČECH

V posledních letech se stále rozrůstá nabídka nejrůznějších edukačních programů muzeí a galerií, nejenak tomu je i na jihu Čech. Následující text se pokouší popsat současný stav muzejní pedagogiky v osmi větších institucích v rámci kraje, přičemž časově se vztahuje k roku 2014.¹ V mnoha případech mohlo do této chvíle dojít k dílčím změnám.² Mezi osm zařízení, která byla zkoumána, patří sedm muzeí - Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Regionální muzeum v Českém Krumlově, Muzeum Jindřichohradecka, Prachatické muzeum, Muzeum Středního Pootaví Strakonice, Prácheňské muzeum v Písku a Husitské muzeum v Táboře, a jedna galerie - Alšova jihočeská galerie. Jedná se většinou o instituce zřizované Jihočeským krajem, do výběru se nedostalo žádné městské muzeum, ačkoliv i tato vyvíjí nejrůznější edukační aktivity. Kritériem pro výběr byla zejména velikost zařízení, přítomnost stálých expozic i krátkodobých výstav, nakonec tak jde vlastně o muzea a galerie v bývalých okresních městech. Článek nejprve popisuje aktuální situaci ke konci roku 2014 v jednotlivých institucích a poté se pokouší o shrnutí, ovšem bez nároku na srovnání či hodnocení.

Údaje byly získány pomocí dotazníkového šetření, které bylo provedeno v lednu 2015. Otázky z dotazníku byly položeny muzejním pedagogům a týkaly se zejména počtu nabízených programů, kvality navázaných vztahů se školami v místě, poměru vyváženosti nabídky ze strany muzea a poptávky ze strany škol, dotazník se ptal také na to, zda instituce nabízí pracovní list či jakýkoliv doplňkový materiál ke stálým expozicím, zda se pedagog dále vzdělává, zda využívá nové audiovizuální technologie a také s jakými problémy se v rámci své práce nejvíce potýká. V textu jednotlivá zařízení ani stručně necharakterizují, protože jejich profil je dobře dostupný na jejich webových stránkách nebo v již zmíněné bakalářské práci.

V Alšově jihočeské galerii sídlící v Hluboké nad Vltavou, s pobočkou ve Wortnerově domě v Českých Budějovicích, v roce 2014 muzejně-pedagogickou činností

- 1) Text vychází z bakalářské práce obhájené v roce 2015 na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Plný text práce: KOUBOVÁ, K., *Výukový program o lidových zvycích a tradicích v průběhu roku využívající expozice Prácheňského muzea v Písku*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2015 (=bakalářská práce).
- 2) Například Muzeum Jindřichohradecka bylo v době zpracování práce jediné, které nemělo místo muzejního pedagoga obsazené. Na podzim roku 2015 však do muzea nastoupila nová posila.

zajišťovali dva pedagogové a až šest externích lektorů. Tradice práce s dětmi a mládeží je v instituci dlouhá, v sedmdesátých letech dvacátého století zde působil „pracovník kulturně výchovné činnosti“. V krajském městě se programy školám nabízejí dobře, zejména pokud jde o známého výtvarníka. Do galerie třídy základních a středních škol obecně dorazí jednou za školní rok, ale pedagog si pochvaloval zejména spolupráci s mateřskými školami: „*Třídy předškoláků přicházejí pravidelně i čtyřikrát ve školním roce, prakticky na každou výstavu, ale spíše v Budějovicích, na Hlubokou přijíždějí málo.*“³ Edukační oddělení nemá šanci ovlivnit plán výstav, proto přirozeně ne všechny výstavy jsou pro dětského návštěvníka vhodné. Za rok 2014 k neúspěšnějším programům patřil ten, který doplnil výstavu „Tibetské umění“ (absolvovalo jej 1911 dětí od MŠ po SŠ). Ke stálé expozici galerie nabízí pracovní sešit pro rodiny s dětmi, o který je zájem. Jako jedna z mála oslovených institucí nabízí Alšova jihočeská galerie příměstský tábor a výtvarný kurz „*Se štetcem okolo Hluboké*“. Pedagogové se dále vzdělávají ve svém oboru. Počet návštěvníků edukačních programů je sledován ze strany vedení galerie a porovnáván s předchozími lety. Co se týče vhodných prostor pro edukační aktivity, ve svém sídle v Hluboké nad Vltavou je využíván sál, který zároveň slouží jako přednáškový či koncertní, což není úplně ideální stav. V již zmíněném Wortnerově domě v Budějovicích je situace o poznání horší - „*máme prostor s nedostatečným osvětlením, topením a vybavením, ale je zpracovaná architektonická studie na jeho přestavbu.*“⁴

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích ke konci roku 2014 zaměstnávalo dva muzejní pedagogy se vzděláním v oboru muzeologie. Teprve v průběhu roku se muzeum znovu vrátilo do nově zrekonstruované historické budovy, což ovlivnilo rozsah edukačních programů. Přesto za rok navštívilo různé programy 5665 malých návštěvníků, kdy poptávka převyšuje nabídku, jak potvrzuje místní pedagog: „*Jelikož máme návštěvnost vyšší, než dokážeme pokrýt, neposíláme pozvánky na jiné školy v jihočeském kraji.*“⁵ Pro rok 2015 mělo edukační oddělení za úkol zejména vytvoření edukačního programu k nově budované stálé expozici a nastartování projektu „Muzejní kufříky“, což jsou didaktické pomůcky pro výuku dějepisu, se kterými lze jít do školy. Vzhledem k již zmíněné rekonstrukci má Jihočeské muzeum jako jediné z osmi oslovených k dispozici dvě místnosti určené výhradně pro edukační účely. Jedna slouží jako učebna, druhá jako ateliér.

Regionální muzeum v Českém Krumlově od roku 2006 zaměstnává jednoho muzejního pedagoga, před ním již pět let v instituci působil jeho předchůdce. Mimo něj nabízejí edukační program samotní archeologové-odborníci na své terénní stanici na Křížovém vrchu, který je vzdálen asi 30 minut chůze od muzea. V roce 2014 zde ve

stálé nabídce byly programy s názvy „*Hurá na mamuty*“, „*Za prvními zemědělci*“, „*Kelti jdou*“ a „*Den v pravěku*“, které navštívilo přibližně 30 tříd z regionu. Česko-krumlovský muzejní pedagog byl ve svých odpovědích velmi úsporný. Pro stálé expozice muzea má zpracovaný pracovní list, který však veřejnosti nenabízí, použít jej lze pouze při návštěvě s lektorem. Při své práci se potýká s nedostatkem vhodného prostoru, což je problém u většiny muzeí.⁶

Muzeum Jindřichohradecka bylo na konci roku 2014 jediným z osmi oslovených, které nezaměstnávalo žádného muzejního pedagoga. I bez jeho přítomnosti ročně zorganizuje tři nebo čtyři programy pro školy v rozsahu jednoho až dvou dnů, například s pomocí externistů. Některé ze škol ve městě s muzeem zatím vůbec nespolupracují. Stálé expozice nemají zpracovaný žádný edukační materiál, vše by měl změnit příchod nového zaměstnance, jeho nutnost si muzeum uvědomuje. Za rok 2014 k úspěšným z hlediska návštěvnosti dětskými skupinami patřil doprovodný program k výstavě „*Krojačky malé i velké*“.⁷

V Prácheňském muzeu v Písku působil na konci roku 2014 jeden muzejní pedagog, který sem nastoupil v roce 2011. Návštěvnost ze strany škol postupně vzrostla, čímž si pedagog vydobyl respekt kolegů-odborníků. Ze sedmi píseckých základních škol pravidelně do muzea dochází žáci ze dvou z nich, ze středních škol jsou návštěvy méně časté, programy totiž často cílí na věkovou skupinu 6 - 15 let, případně předškoláky. Pedagog nabízel v roce 2014 programy ke stálým expozicím (např. „*Cesta do pravěku*“ nebo „*Na přemyslovském hradě aneb ve společnosti krále, urozených dam a chrabrých rytířů*“), zároveň také ke krátkodobým výstavám. V roce 2014 patřil k úspěšným například edukační program k výstavě „*Jihočeská krajina*“, kterého se zúčastnilo 632 žáků, nejvyšší návštěvnosti však dosáhl program o lidových zvycích v době adventu připravený ve spolupráci s etnografem muzea, ten absolvovalo v prosinci 992 žáků. Mimo možnosti ovlivnit výstavní plán je největším úskalím v práci pro píseckého pedagoga „*neexistence učebny pro účely muzejní pedagogiky, nejlépe dvou tříd - pro výuku a pro dílny*“.⁸ Pro rok 2015 měl pedagog v plánu vytvoření sedmi nebo osmi nových programů, některé do stálé nabídky, některé ke krátkodobým výstavám.

V Prachatickém muzeu pedagoga zaměstnávají, ale ten má ve své pracovní náplni ještě další činnosti jako například muzejní výtvarnictví, marketing či fotodokumentaci. Což má za následek, že „*největším nedostatkem je nedostatek času na vymýšlení a přípravu větších projektů.*“⁹ Ke stálým expozicím nabízí instituce po-

6) Emailová korespondence s Mgr. Miloslavou Caisovou ze dne 26.1.2015 (online), caisova@muzeumck.cz

7) Emailová korespondence s Pavlou Michalovou ze dne 23.1.2015 (online), michalova@mjh.cz

8) Emailová korespondence s Mgr. Marcelou Drhovskou ze dne 15.1.2015 (online), drhovska@prachenskemuzeum.cz

9) Emailová korespondence s Mgr. Lenkou Šobrovou ze dne 9.1.2015 (online), sobrova@prachatickemuzeum.cz

3) Emailová korespondence z Mgr. Jiřinou Zimovou ze dne 28.1.2015 (online), zimova@ajg.cz

4) Tamtéž.

5) Emailová korespondence s Mgr. Lenkou Zmekovou ze dne 20.1.2015 (online), lenka.zmekova@muzeumcb.cz

měrně široké portfolio pracovních listů pro různé věkové skupiny, zároveň k hojně využívaným možnostem návštěvy stálých expozic patří lektorský výklad spojený s plněním úkolů. Menší návštěvnost je u programů ke krátkodobým výstavám. Za rok 2014 patřil k neúspěšnějším program k adventní výstavě „V Betlémě, na seně...“, který spojil návštěvu výstavy, plnění úkolů v pracovním listě a dílnu s pleťem malých vánoček. Na ten do muzea dorazilo 330 dětí, což byl do té doby pro muzeum rekord.¹⁰ Pro rok 2015 měl pedagog v plánu další ročník z cyklu „Řemesla“, kdy řemeslníci dovolují dětem vyzkoušet si jejich práci, a na léto chystal fotografický workshop. Rovněž v prachatickém muzeu se potýkají s nedostatkem místa pro edukační aktivity.

Muzeum Středního Pootaví Strakonice zaměstnává muzejního pedagoga teprve krátkou dobu - od konce roku 2014. Proto v době dotazníkového šetření měl za sebou pouze jeden edukační program k výstavě „Chuť a vůně Vánoc“, který cílil zejména na školky a základní školy a spočíval ve vyrábění drobných ozdob v rámci výtvarné dílny. I bez přítomnosti pedagoga muzeum již v minulosti ve své pobočce v mlýně v Hoslovicích připravilo keramický den, den dřeva, ukázkou domácnosti paní mlynářky, kde byly cílovou skupinou rovněž děti. Stálé expozice ke konci roku 2014 nedisponovaly žádným edukačním materiálem, což hodlá pedagog změnit. Ve své práci se rovněž potýká s nedostatkem prostoru pro své aktivity a také s jistým despektem ze strany kolegů: „*než jsem nastoupila, tak někteří kolegové si neuměli vysvětlit náplň muzejního pedagoga, ale postupem času vidí, co se pod tím skrývá.*“¹¹

Husitské muzeum v Táboře zaměstnává již pátým rokem jednoho muzejního pedagoga, který je zároveň i vedoucím oddělení edukace, pro mimořádné projekty se pak přibírají externisté-lektoři. Vedení muzea klade na dětské programy značný důraz, o úrovni a stavu muzejně-pedagogických aktivit hovoří už samotné webové stránky instituce, kde jsou ke stažení veškeré pracovní listy, fotodokumentace aj. Sám svou pozici reflektuje slovy: „*Neznám kolegyni/kolegu, který by jako pedagog zároveň zastával ve svém muzeu vedoucí funkci. (...) Za pět let se ukázala potřeba, až nutnost této pozice.*“¹² Ke konci roku 2014 zde bylo v nabídce 17 stálých edukačních programů, ročně pak pedagog navíc připraví asi deset programů ke krátkodobým výstavám. Velikou výhodou v případě tábořského muzea je fakt, že husitství patří do rámcových vzdělávacích programů základního i středního vzdělávání, programy v souladu s RVP jsou tak pro školy atraktivní. Přesto muzeum ne-

nabízí programy nutně spjaté pouze s husitstvím (absolvovat lze například program „Supermarkety našich předků“ nebo „Vánoční cesta kolem světa“). Ke konci roku 2014 měl pedagog plno práce s přípravou programu k velké výstavě „Jan Hus 1415 - 2015“, který měl cílit na všechny školní kategorie, ale i na seniory či znevýhodněné. Nedostatek prostoru tábořského pedagoga netrápí, tento problém ve svých odpovědích vůbec nezmiňoval.

Ačkoliv má osm výše zmíněných institucí svá specifika daná například charakterem sbírek, tradicí či kulturností města, můžeme přesto v odpovědích pedagogů vysledovat jistou shodu. Je patrné, že všechna muzea a jedna oslovená galerie kladou na muzejní pedagogiku v posledních letech stále větší důraz. Důkazem je postupné zaměstnávání muzejních pedagogů, v některém případě i v počtu dvou lidí. Pouze jediné muzeum v době dotazníkového šetření pedagoga nemělo, ale chystalo se to změnit. Počáteční pochybnost ze strany kolegů-odborníků, kteří neviděli smysl muzejní pedagogiky, se postupně mění v respekt a uznání. Tlak ze strany vedení muzea na prezentaci školám pomocí edukačních programů obecně sílí.

Téměř všichni oslovení pedagogové se dále vzdělávají ve svém oboru, nejčastěji v Metodickém centru muzejní pedagogiky při Moravském zemském muzeu v Brně.¹³ Většinou již všichni stačili vytvořit programy ke stálým expozicím, případně samoobslužné pracovní listy, také téměř všichni připravují edukační aktivity ke krátkodobým výstavám, zde s různou mírou oblíbenosti ze strany škol. K neúspěšnějším programům patří ve většině institucí ty, které doplňují vánoční výstavy.

Použití moderní audiovizuální techniky není v zařízeních obvyklé, interaktivní tabuli používají pouze v Alšově jihočeské galerii. Problémem jsou také prostory pro muzejně-pedagogické aktivity, zde pouze Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích disponuje dvěma místnostmi určenými výhradně dětem.

Mohli jsme vidět některé obecnější trendy, přesto mezi institucemi existují i značné rozdíly - záleží zejména na tom, jak dlouhou cestu už za sebou muzejní pedagog v tom kterém zařízení má, na jeho odbornosti a originalitě, jistě také na daných pracovních podmínkách. Proto také každé muzeum vstupovalo do roku 2015 s jinými záměry. Potěšující zprávou je, že důraz na muzejní pedagogiku postupně vzrůstá, stejně jako zájem ze strany škol - do budoucna se tak otevírá široký prostor možné spolupráce.

10) Čísla návštěvnosti udávaná muzejními pedagogy nemají velkou vypovídací hodnotu, nebo by musela být přepočítána na počet mateřských, základních a středních škol ve městě. Není také vždy jisté, jaká byla cílová skupina programů, jak účinná byla jejich propagace aj. V případě Prachatic jsou ve městě čtyři základní školy a dvě střední.

11) Emailová korespondence s Mgr. Kateřinou Prokopcovou ze dne 8.1.2015 (online), katerina.prokopcova@muzeum-st.cz

12) Emailová korespondence s Mgr. Josefem Makočem ze dne 19.1.2015 (online), makoc@husitskemuzeum.cz

13) Toto metodické centrum vzniklo roku 2004 a ve své dlouhodobé koncepci má za cíl sledování a zkoumání dané muzejní oblasti, vydávání metodických doporučení, oborové vzdělávání či prezentaci a propagaci své činnosti tak, aby vešla ve všeobecnou známost.

Jaroslav Jiřík - Vlastimil Simota

POZDŇE GOTICKÉ A RENESANČNÍ KACHLE Z TVRZE V ŘEPICI

Úvod

V etnografické podsbírce Prácheňského muzea v Písku je uložen drobný soubor pozdně středověkých a raně novověkých kamnových kachlů z tvrze v Řepici, které náleží k prvním archeologickým nálezům předaným v roce 1884 právě založenému píseckému muzeu. Tato kolekce kachlů nebyla dosud publikována: v tomto směru tak pokračujeme v našem soustavném zájmu o studium kachlů na Písecku a v sousedních regionech. Hodnocení artefaktů provázela snaha o kritickou revizi artefaktů ve vztahu k muzejní evidenci.

Tvrz v Řepici v období pozdní gotiky a renesance

Pro období druhé poloviny 15. a poloviny 16. století, kam datujeme pojednávané kamnové kachle, je historický a stavební vývoj tvrze v Řepici dobře dokumentován písemnými prameny.¹ V šedesátých letech 15. století se jako majitel tvrze připomíná Chval z Řepice. Po něm je v roce 1475 uváděn Hynek Dívčický ze Sudoměře a dále jeho syn Jan v roce 1482. Jemu je přisuzována velká pozdně gotická přestavba tvrze. Následně v roce 1528 se při dělení bratří Hynka, Adama a Ctibora Řepických ze Sudoměře o tvrzi samotné dovídáme, že „je v ní drahně pokojů klenutých a znova vystavěných a několik maštálí dobře zavřených, v kterýžto se může drahně koní postaviti“. Součástí tvrze tehdy byl dvůr a pivovar. Po smrti Adamově, „qui Rzepicensi titulum traducit ab arce, et Sudomerici, Veteris Capitaneus urbis Pragensis“,² prodala jeho dcera Kateřina Řepici Janu staršímu Hodějovskému z Hodějova a Kotýřiny (6. 1. 1496 Kotýřina - 11. 2. 1566 Řepice), „officio quo te claro Viceiudicis ornat“,³ mimo jiné organizátoru a mecenáši největší sbírky latinských humanistických básní *Farragines poematum*. Řepická tvrz se stává jeho trvalým sídlem po opuštění úřadu místosudího Království českého v roce 1555. Jan starší Hodějovský proměnil tvrz v reprezentativní komplex odpovídající nárokům renesančního velmože. Ve věži byla kaple a v tvrzi „drahně místností úpravných, že mnohou by ani panovník nepohrdl“. Zde se nacházela též světnice s knihovnou. S tvrzí pak souvisely pivovar, sýpky, poplužní dvůr a zahrady, kde se uvádí pěstění řady kulturních plodin. V Hodějovského éře byla Řepice navštěvována významnými literáty a básníky

1) Neodkazujeme-li jinak, opíráme se o příslušné kapitoly v: August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl XI - Prácheňsko*. Druhé nezměněné vydání, Praha 1936, s. 239-241 a František KAŠIČKA - Bořivoj NECHVÁTAL, *Tvrze a hrady na Strakonicku*. Strakonice 1986, s. 108-112.

2) *Idylla X, Secunda Farrago elegiarum et idylliorum, Farragines poematum*. Pragae 1553, s. 259.

3) Tamtéž, s. 258.

té doby. Tvrz byla zničena na počátku třicetileté války a na sklonku 18. století po rozparcelování vyrostla v někdejší areálu sídla parazitní venkovská zástavba.

Kachle z tvrze v Řepici: otazníky kolem nálezů

Nálezcem, respektive zachráncem souboru kachlů z tvrze v Řepici byl úředník August Česlav Ludikar, který přišel do Strakonice v roce 1866.⁴ Řepici navštívil snad poprvé v roce 1868, kdy zkoumal známé raně středověké hradiště Hradec u Řepice, o tři léta později lokalizoval pozůstatky zaniklé středověké vesnice Limuzy.⁵ A. Č. Ludikar také podal zprávu, která byla prezentována při Schůzi archeologického sboru Musea království Českého 22. listopadu 1872: „... byl čten dopis konservatora Ludikara o některých starožitnostech okolí Sušického. Pan dopisovatel podotýká, že při kopání na místě někdejšího hradu Řepice - druhdy to sídla rytířů Hodějovských na zasypaných zdech objeveny byly malby na omítce, arcí velmi jednoduché.“⁶

Nejstarším a jediným zdrojem informací o kachlích je první inventář píseckého muzea sepsaný historikem Augustem Sedláčkem po roce 1900. August Sedláček zapsal jako Ludikarův dar celkem šest fragmentů kachlů z Řepice v řadě B - 221-226 (viz dále), o nálezových okolnostech a datu převzetí artefaktů do sbírek se ve stručných záznamech však nezmiňuje.

Předání nálezů do muzea v Písku se uskutečnilo nepochybně před rokem 1890: tehdy August Česlav Ludikar odešel na odpočinek do Plzně, kde zemřel v roce 1892.⁷ Jako pravděpodobné datum se zdá být rok 1884, víme totiž, že Ludikar podpořil nově založené písecké muzeum bedničkou s různými muzejními předměty, které poslal na voru po řece Otavě.⁸ K tomuto daru se dochoval Ludikarův průvodní dopis: výčet darovaných položek bohužel není úplný a v nastíněných souvislostech proto dovozujeme, že kachle z Řepice byly zahrnuty do obecného sdělení, že „U ostatních zaslaných předmětů dostačť zaslaná poznámka.“⁹

K nálezů kachlů z tvrze v Řepici tedy nedovedeme říci nic bližšího; mohly být vykopány v roce 1872 (srov. výše). Předpokládáme, že se jedná o nahodilý výběr, nadto zdánlivě nic neříkající zlomky nádob nebo kachlů bez reliéfní výzdoby za pozornost nálezcům nestály. Mlčením pramenů zůstává zahalen také případný podíl A. Č. Ludikara na záchraně artefaktů přímo v terénu, pokud se jí ovšem účastnil a nezískal kachle za nám neznámých okolností od někoho dalšího.

4) Jeho záslužné aktivity vyčerpávajícím způsobem zhodnotil Karel SKLENÁŘ, *August Česlav Ludikar, průkopník archeologie na Strakonicku*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 2007, s. 45-64.

5) Tamtéž, s. 56.

6) *Schůze archeologického sboru Musea království Českého*. Památky archeologické 9, 1872, s. 657.

7) K. SKLENÁŘ, *August Česlav Ludikar*, s. 63.

8) Jiří FRÖHLICH, *Historie archeologické sbírky píseckého muzea*. Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 2003, Písek 2004, s. 38.

9) Dopis A. Č. Ludikara ze dne 18. července 1884 je uložen ve fondu „Prácheňské muzeum“ v SOKA Písek, karton 5, sign. V/1. Konkrétně uvádí skvár z hradiště Kněží hora u Katovic, vzorek tuhy od Čachrova, podkovu z Žižkova bojiště (u Sudoměře, pozn. autorů), mince a nouzová papírová platidla.

Identifikace kachlů ve sbírce Prácheňského muzea

Prvotním východiskem a oporou při shledávání kachlů z Řepice ve sbírce Prácheňského muzea je inventář Augusta Sedláčka. Naším základním úkolem při revizi artefaktů, bylo prověřit příslušnost k souboru předanému muzeu A. Č. Ludikarem a rozlišit případné pozdější záměny řepických kachlů s nálezy z jiných lokalit při přesunech sbírkových předmětů a (re)inventarizaci. Na tomto místě proto citujeme v doslovném znění Sedláčkovy záznamy, pokusíme se je přiřadit ke konkrétním kachlům a takto nabídnutá řešení konfrontujeme s dalšími muzejními evidenčními podklady a literaturou.

1. A. Sedláček: B - 221 *Kachlík s hlavou nalezený na hradišti v Řepici z dob Hodějovských. Daroval A. Č. Ludikar*

Identifikace: zlomek kachle se zobrazením proroka Eliáše (srov. Katalog kachlů, č. 1)

Další evidence: inv. č. VI - 2470

Současná evidence: inv. č. HE 5050

2. A. Sedláček: B - 222 *Zlomek kachlíku s erbem městským, z něhož zbyla jedna věž a oděnc vedle ní na hradbě stojící (z 15. neb poč. 16. stol.). Daroval týž odtudž.*

Identifikace: zlomek kachle se zobrazením znaku Nového města Pražského (srov. Katalog kachlů, č. 2)

Současná evidence: inv. č. HE 5044

Komentář: Kachel, odpovídající popisu A. Sedláčka, je vyobrazen na fotografii v Soukupově *Soupisu památek historických a uměleckých* z roku 1910, kde je (za pomoci zvětšovacího skla) možno identifikovat nalepený štítek se signaturou B 222.¹⁰ Ztotožnění artefaktu z Řepice s kachlem ze *Soupisu památek* je pravděpodobněji, než uvažovat o eventuální záměně s „kachlíkem“ nalezeným v místě hostince Na Bačkoře v Písku.¹¹ Připomeňme, že August Česlav Ludikar předal předměty do muzea s upřesňujícími poznámkami, o které se Sedláček i jeho předchůdci museli opírat a není důvod k domněnce, že by do souvislé řady zápisů týkajících se kachlů z Řepice vstoupil omylem kachel odjinud. Prameny, které máme k dispozici, však problém v úplnosti nevyjasňují.

10) Josef SOUKUP, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Píseckém*. Praha 1910, obr. 296.

11) Srov. Jiří FRÖHLICH, *Písecká předměstí ve středověku (s doklady mariánského a svatokateřinského kultu)*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22, 2009, s. 163, obr. 5, s odkazem na článek o darech píseckému muzeu, kde je zmíněn „kachlík nalezený na ‚Bačkoře‘ se znakem města“. Viz ANONYM, *Městskému muzeu dostalo se těchto darů*. Otavan 6/38, číslo vydání 20. 9. 1884, s. 361. Předání kachlů z Řepice a „kachlíku“ od hostince na Bačkoře v Písku dělí sice jen dva měsíce, to ale neznamená, že se A. Sedláček (byť po letech) v důsledku informačních ztrát zmýlil a kachle z Řepice a Písku spojil do jednoho souboru: uvažovat lze totiž i naopak o nepřesnosti (či nepřesnostech, resp. omylech např. v určení ikonografie, typu artefaktu a lokality) pisatele novinového článku nebo dokonce o ztrátě píseckého kachle v muzejní sbírce. A nepodceňujeme ani samotného Sedláčka, který článek z Otavanu jistě znal.

3. A. Sedláček: B - 223 *Zlomek kachlíku s obrazem neznámé postavy. Daroval týž odtudž.*

Identifikace: zlomek kachle se zobrazením Ferdinanda I. Habsburského (srov. Katalog kachlů, č. 3)

Současná evidence: inv. č. HE 5048.

4. A. Sedláček: B - 224 *Zlomek kachlíku s pergamenem a písmenami N a Y. Daroval týž odtudž.*

Identifikace: zlomek kachle se zobrazením evangelisty Jana (srov. Katalog kachlů, č. 4)

Současná evidence: inv. č. HE 5051

5. A. Sedláček: B - 225 *Zlomek kachlíku s ozdobami v goth. slohu. Daroval týž odtudž.*

Identifikace: zlomek kachle s architektonickým motivem (srov. Katalog kachlů, č. 5)

Současná evidence: HE 5056

6. A. Sedláček: B - 226 *Zlomek kachlíku se závitkem. Daroval týž odtudž.*

Identifikace: zlomek kachle s nápisovou páskou (srov. Katalog kachlů, č. 6)

Současná evidence: inv. č. HE 5002

Komentář: Stávající inventář z roku 1989 považuje za Sedláčkův kachel B - 226 zlomek kachle inv. č. HE 5000, na kterém spatřujeme letícího ptáka. Závitke (zavinutou, skládanou stuhu) naopak nese fragment reliéfní stěny inv. č. HE 5002, přitom však chybně evidovaný pod lokalitou Chelčického ulice čp. 72 v Písku.

Po provedení kritické revize konstatujeme, že v současnosti disponujeme 6 zlomky kachlů z tvrze v Řepici; podle našeho názoru není dostatečně odůvodněné pochybovat o původu kachle č. 2 (inv. č. HE 5044) z Řepice. Kachel č. 6 (inv. č. HE 5002) byl k jiné lokalitě přiřazen omylem. Nelze vyloučit, že soubor byl původně rozsáhlejší.

Katalog kachlů

Z důvodu návaznosti textu a přehlednosti se při číslování kachlů v katalogu přidržíme pořadí, v jakém byly hodnoceny v předchozím odstavci.

1. Motiv: Starozákonní prorok Eliáš

Popis: Zlomek reliéfní stěny s krásně rytecky provedeným zobrazením hlavy muže v čapce s hustými vlasy a příznačným vousem. Povrch rezný, béžový, pokrytý druhotně šedou až šedobílou vrstvičkou; materiál homogenní; zadní plocha rovná,

hnědá, šedá (zakouřená po provozu); rozměry: 80 x 75 mm.

Na fotografii z muzejního archivu z 60. let 20. století; inv. č. 2206, je fragment celistvější, snad druhotně odlomená část reliéfu se spodní částí obličej s vousy je v současné době nezvěstná.

2. Motiv: Znak Nového Města pražského

Popis: Zlomek reliéfní plochy s motivem znaku Nového Města pražského. Zachovalá ikonografie: zbrojnoš na hradbách třímající v ruce meč, vpravo od něj věž. Povrch rezný, světle hnědý, okrový, na povrchu stopy bílého přetahu; materiál, zadní plocha rovná, bez stop zakouření, rozměry: 132 x 139 mm.¹²

3. Motiv: Ferdinand I. Habsburský

Popis: Zlomek levé části reliéfní stěny se zobrazením polopostavy panovníka Ferdinanda I. Habsburského v arkádě. Povrch rezný, šedý, výpal redukční; hmota homogenní; zadní plocha rovná; rozměry: 130 x 110 mm.

4. Motiv: Evangelista Jan

Popis: Zlomek reliéfní stěny se zobrazením Evangelisty Jana, dochována opeřená noha orla s drápy, která se dotýká nápisové pásky s písmeny (dle A. Sedláčka N a Y)¹³, rámováno dovnitř zaoblenou okrajovou lištou. Povrch rezný, hnědý překrytý nátěrem s šupinkami slídy; hmota homogenní, okrová; zadní plocha slabě zakouřená po provozu; rozměry: 80 x 70 mm.

5. Motiv: Gotické prořezávané kružby

Popis: Zlomek ozdobné římsové lišty s prořezávanou stěnou. Dole rámováno hranolovou okrajovou lištou; podstava částečně odlomená, šikmo seříznutá; povrch rezný, cihlově červený; lom homogenní se znatelnou příměsí úlomků hornin; rozměry: 95 x 60 mm.

6. Motiv: Nápisová páska

Popis: Zlomek reliéfní stěny s nečitelnou nápisovou stuhou, reliéf převyšuje hranolová okrajová lišta. Povrch rezný, hnědý, se zbytky vápna (nelze určit, zda pozůstatek nátěru nebo náhodného znečištění); materiál hrubý, lom oranžový, pórovitý, se zřetelným sendvičovým efektem; zadní plocha šedá, zakouřená po provozu; rozměry: 97 x 52 mm.

Komentář k ikonografii a datování kachlů

Soubor kachlů z tvrze v Řepici stylově náleží až na výjimku (č. kat. 3) období pozdní gotiky. Z hlediska ikonografického převažuje náboženská tematika. Nejzajímavějším je motiv starozákonního proroka Eliáše (č. kat. 1). Zobrazení proroků na kachlových reliéfech v českých zemích doznalo velké obliby.¹⁴ Znárodnění proroka Eliáše však patří ke vzácnějším ukázkám¹⁵ a varianta z Řepice je svým výtvarným pojetím dokonce ojedinělá. Nejbližší soudobé analogie nacházíme až na Slovensku, konkrétně v nálezech z města Banská Bystrica a z kláštera v Slovenskej Ľupči.¹⁶ Nápisová páska na kachli č. kat. 6 snad obíhala další zobrazení postavy ze Starého zákona. Zoomorfni symbolické zpodobnění Evangelisty Jana (č. kat. 4) patří k hojně se opakujícím položkám motivického rejstříku pozdně gotické kachlové tvorby.¹⁷

14) Srov. Čeněk PAVLÍK - Michal VITANOVSKÝ, *Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance*. Praha 2004, č. kat. 68-92.

15) Rudolf KRAJČ, *Středověké kamnářství. Výzdobné motivy na gotických kachlích z Táborska*. Tábor 2005, s. 23-24, obr. 25.

16) Martin KVIETOK - Marta MÁCELOVÁ, *Kráska kachlů. Katalog výstavy „Vzácné neskorogotické a renesanční kachlice“*. Banská Bystrica 2013, s. 9, 24-25. Identifikaci proroka Eliáše usnadňuje ozdobná šerpa s nápisem ELIAS.

17) Srov. Č. PAVLÍK - M. VITANOVSKÝ, *Encyklopedie kachlů*, č. kat. 207-209, další evangelisté č. kat. 199-210.

18) J. JIŘÍK - J. KYPTA (eds.), *Gotické kamnové kachle na Písecku*, č. kat. 122-125; mimoregionální analogie viz Č. PAVLÍK - M. VITANOVSKÝ, *Encyklopedie kachlů*, č. kat. 1025-1028.

12) Srov. J. FRÖHLICH, *Písecká předměstí ve středověku*, s. 163, obr. 5; dále: Jaroslav JIŘÍK - Jan KYPTA (eds.), *Gotické kamnové kachle na Písecku. Výběrový katalog výstavy Obrazový svět pozdního středověku*, Písek 2013, č. kat. 121.

13) Kolegové Janu Adámkovi jsme vděční za upřesnění významu jednotlivých liter. Na úplnějším fragmentu kachle s motivem evangelisty Jana z Jindřichova Hradce, který pochází snad ze stejného nebo velmi podobného kadlubu, je možno číst nápis **ioh•ew**... (?), tedy zkráceně **iohanes evangelista**. Na řepickém exempláři je dochovaný úsek nápisu kratší: **...•ew**... (?).

Obr. 1: Analogický kachel s motivem proroka Eliáše z Banské Bystrice (podle M. Kvietoka - M. Mácelové 2013)

Motiv znaku Nového Města pražského se v kachlové tvorbě vyskytuje poměrně hojně. Na Písecku se s ním setkáváme v nálezech z horní tvrže v Kestřanech, z tvrže v Brlohu a ze zaniklé vsi Jenišovice.¹⁸

Konvenční datování těchto artefaktů pocházejících jistě z několika otopných těles spadá do intervalu druhé poloviny 15. až první třetiny 16. století. Pro precizaci tohoto úsudku postrádáme podklady, (logicky vzhledem k datu nálezů) zvláště terénní dokumentaci a doprovodný archeologický materiál. Neznáme také dobu, po kterou byly příslušné kadluby používány v hrnčířských dílnách.

Nejmladší položku souboru představuje torzo renesančního portrétního kachle se zobrazením polopostavy římského císaře a českého a uherské-

ho krále Ferdinanda I. Habsburského (1526-1564) v arkádě (č. kat. 3). Příslušnost této osobnosti k panovnickému domu určuje znázornění Řádu Zlatého rouna. Analogie s datací do poloviny 16. století známe z hradů Točnick a Křivoklát.¹⁹ Správnost chronologického zařazení kachlů potvrzuje jejich předloha, dřevorezba Conzce Welcze z roku 1537.²⁰ Spekulovat, zda tento výrobek byl součástí kamen v interiéru některé z „drahně místností úpravných, že mnohou by ani panovník nepohrdl“ za Jana staršího Hodějovského, se neodvažujeme.

Závěr

Zpracování kachlů z Řepice přineslo poznatky úměrné rozsahu a informačního potenciálu více než jedno století opomíjeného souboru: vedle běžných motivů byl do literatury uveden především výskyt zajímavé varianty zobrazení proroka Eliáše a fragment ozdobné lišty s prořezávanou výzdobou v podobě gotických kružeb, tedy efektní výrobek náročnější na řemeslné zpracování.

Tento velmi omezený vzorek vybavení řepické tvrže poukazuje na nutnou důslednost současné archeologické památkové péče, aby v případě možnosti provedení výzkumu nebyla promarněna příležitost získat vedle poznatků k architektonickému vývoji sídla renesančního velmože Jana staršího Hodějovského jistě velmi zajímavé soubory hmotné kultury, které - alespoň doufejme - stále spočívají v zemi a obohacují naše poznání.

Obr. 2: A) Analogický kachel z Náměstí republiky 1078/II v Praze a B) dřevorezba Conzce Welcze z roku 1537 (podle J. Žegklitz 2012)

19) Tamtéž, č. kat. 711 a 712.

19) Tamtéž, č. kat. 711 a 712.

20) Jaromír ŽEGKLITZ, *Prints and other artwork models for motifs on stove tiles from the Czech lands. Renaissance stove tiles as a means for disseminating ideas and culture during the age of Reformation*. In: *Studies in Post-Mediaeval Archaeology* 4, Pragae 2012, s. 53, obr. 66.

FOTOGRAFIE A DIPLOMY Z POZŮSTALOSTI ALOISE PAKEŠE, BÝVALÉHO PÍSECKÉHO STAROSTY

V roce 2015 byla podsběrka historické fotografie obohacena o nepříliš často se vyskytující přírůstky. Prácheňské muzeum v Písku zakoupilo 50 kusů fotografií¹ různého charakteru i stavu z pozůstalosti po bývalém píseckém starostovi Al. Pakešovi (1839-1909). Spolu s fotografiemi obdrželo muzeum formou daru navíc i 10 kusů diplomů², které dokreslují osobní život a dobu již zmíněného známého píseckého starosty, jenž pracoval v této funkci v letech 1886 až 1899. Výjimečnost těchto předmětů tkví především v jejich původnosti, neboť pocházejí přímo z majetku členů Pakešovy rodové příbuzenské posloupnosti. Zároveň jsou fotografie - tedy zachycené osobnosti a skutečnosti na snímcích - díky uchovávání a předávání rodinných in-

formací ve většině určeny. Časové rozptýlení fotografií lze charakterizovat intervalem konce 50. let 19. století až rokem 1955 (přímé označení na zadní straně „nejmladší“ fotografie je „9./X. 1955“). Lze tím také konstatovat po stránce použití fotografických technik období od používání tzv. „mokrého procesu“ až po pozitiv zhotovený ze svitkového negativu z 50. let 20. století. Výběr fotografií tak dokumentuje výňatek přibližně stoletého trvání jednoho rodu v kontextu vývoje samotného záznamového média. Konkrétně jde především o kabinky, vizitky, pohlednice a některé jiné další formáty. Větší fotografie jsou nalepené na kartonech (místy s označením firmy), nebo jsou usazené v papírových paspartách. Pár kusů nese stopy i po jiné původní nedochované adjustaci. V otázce autorství je možné uvést, že dobové fotoateliéry zastupují známá písecká jména: Karel Brunner, Ottomár Pokorný, Jan Vavruška, Vilém Wietz, Anto-

Hrob Aloise Pakeše na hřbitově Nejsvětější Trojice v Písku - původní stav. Foto J. Vavruška, r. 1909, HF 11559. Repro J. Kotalík

1) Sig. HF 11549 - HF 11598

2) Sig. HF 11539 - HF 11548

Rodinný snímek Pakešovy rodiny z konce 80. a počátku 90. let 19. století. Foto V. Wietz, HF 11557. Repro J. Kotalík

nín Wildt, Josef Skalický a další. Výjimkou nejsou ani autoři mimopísečtí: např. buďejovický Josef Woldan nebo Bronislav Kocipiński z Třeboně a některé fotografie jsou bez určení autora.

Diplomy (všechny svinuté a se stopami různých menších či větších poškození) zahrnují období let 1886 až 1891:

Spolek vojenských vysloužilců v Kasejovicích (jmenování Al. Pakeše čestným členem),

Česká lesnická jednota (jmenování Al. Pakeše členem),

Spolek vojenských vysloužilců v Písku (zvolení Al. Pakeše čestným členem),

Spolek průmyslový v Písku (jmenování Al. Pakeše čestným členem),

Spolek vysloužilých vojáků v Miroticích (jmenování Al. Pakeše čestným členem),

Sbor Městských ostrostřelců v Písku (jmenování Al. Pakeše čestným členem),

Dekret Řádu Františka Josefa (jmenování Al. Pakeše rytířem řádu - bez samotného odznaku, který se v rodině dárce nedochoval),

Dobrovolná hasičská jednota v Miroticích (jmenování Al. Pakeše čestným členem + průvodní dopis),

Výbor spojené obce Pasecko - Talínské (jmenování Al. Pakeše čestným členem),

Spolek vzájemně se podporujících řemeslných dělníků v Písku (jmenování Al. Pakeše čestným členem).

Závěrem nelze než připomenout si přání častějšího opakování obdobné možnosti obohatit muzejní fondy o podobné přírůstky. Znamená to ale také potřebu existence příznivých okolností k jednání jako v případě pozůstalosti Aloise Pakeše. Namísto je ostatně jisté i poznámka, že důsledkem umístění podobných vybraných rodinných dokumentů do instituce, jakou je muzeum, znamená čest a vlastně i zhodnocení vlastní rodinné historie.

MUZEJNÍ AKCE

Zdeněk Duda

KVĚTEN 1945 V PÍSKU. VÝSTAVA O VZPOMÍNKÁCH A VÝKLADECH MINULOSTI

V květnu roku 2015 uplynulo již 70 let od konce největšího konfliktu světových dějin, nebo přesněji od ukončení 2. světové války v Evropě. Písek spolu se svým okolím se tehdy na jaře roku 1945 stal místem revolučního dění i místem setkání vícero armád, ležel na takzvané demarkační čáře. Na píseckém náměstí si připíjeli američtí a sovětsí vojáci, německá vojska odcházela do zajetí. Končilo jedno z nejtemnějších období českých dějin. Protektorát střídala třetí republika, vládnoucí moc se navracela do českých rukou. V začátku léta pak Písek přivítal staronového československého prezidenta Edvarda Beneše. Heslem doby bylo mládí a nový život. Mnohé z toho, co se tenkrát dělo, ovšem již předznamenávalo atmosféru následujících desetiletí.

(Písecký) květen 1945 byl časem nových možností, časem radosti a naděje, ale i msty, zla a nenávisti. Mnohé tehdejší události jsou dnes již překryté prachem zapomnění, jiné ještě žijí v městských či rodinných pamětech. Některé byly zachyceny na fotografiích, ty vybrané se následně staly předmětem pozdějšího oficiálního vzpomínání.

A právě paměť a nejrůznější vzpomínky na poslední dny války a první dny míru se staly předmětem historicko-dokumentační instalace, kterou pod názvem „Květen 1945 v Písku“ ke kulatému jubileu konce 2. světové války přichystalo písecké muzeum. Na výstavě, která v měsících dubnu a květnu 2015 probíhala v Chodbě knihovny, byly prezentovány vzpomínky hmotné i nehmotné, vzpomínky fotografické i vzpomínky archeologického, muzejního a sběratelského charakteru. A spolu se vzpomínkami i dobové výklady minulosti, vždy nějak politicky a ideologicky zabarvené a motivované.

Od návštěvníků se očekával aktivní přístup a vlastní konstruování obrazu minulosti. Ten byl totiž prezentován jako nehotový a záměrně jen pomocí určitých návodů. Záměrem bylo vyhnout se zažitým stereotypům a běžným výkladovým rámcům, respektive poukázat na jejich problematičnost a dobovou podmíněnost. Kupříkladu prezentované dobové snímky byly sice uspořádány podle časové osy, ale bez klasických popisků, které by návštěvníkům říkaly, co mají vidět, nebo které by je naopak utvrzovaly v přesvědčení, že to, co vidí, vidí správně. Návštěvníci se při vlastním čtení dobových fotografií mohli například opřít o další prezentované materiály, ať už jimi byly archeologické doklady, sbírkové předměty, bezpro-

střední písemné reflexe nebo také pozdější vzpomínky uveřejňované v průběhu několika desítek let v regionálním tisku, včetně těch, které byly otištěny až po roce 1989. Všechny tyto texty reagovaly na dobovou společenskou atmosféru a žádoucí ideologické vyznění.

Návštěvníkům byly také k dispozici stručné citace muzejních evidenčních popisů prezentovaných snímků, často přímo odrážející dobové společenské a politické zadání. Problematické byly i profesionální, v paměťových institucích konstruované obrazy minulosti i samotný proces muzealizace. Stranou vlivu dobové ideologie totiž nezůstávaly ani odborně se tvářící procesy selekce a tezaurace. Ostatně muzeum jako takové po několik desítek let plnilo roli důležité kulturně výchovné organizace příslušného stupně lidové správy.

Různé ideologické zájmy, čtení a interpretace byly také ozřejmovány na příkladu proměn písecké mapy pomístních jmen i vybraného souboru dobových anekdot. Své příběhy, postřehy i různá čtení minulosti mohli návštěvníci zanechat přímo ve výstavě.

Záměrem výstavní instalace tak bylo nejenom připomenout důležitou (a mezi významnou skupinou návštěvníků i oblíbenou) část historie nové doby, ale také a především ukázat, že jakékoli i profesionální vzpomínání a mezigenerační paměť má významné společenské a politické konotace a mnohdy i ne/přiznaný ideologický rozměr.

Jan Kouba

VÁCLAV ŠEBELE 180. VÝROČÍ NAROZENÍ

Na začátku druhé čtvrtiny roku 2015 uplynulo 180 let od narození významné postavy českého národopisu malíře Václava Šebele (4. 4. 1835, Míreč u Mirotic - 30. 3. 1899, Písek). Muzeum nenechalo tuto skutečnost bez povšimnutí a ve své Galerii připravilo od 1. března do 3. května výstavu s názvem „V Písku ztracený venkovan Václav Šebele“. Na vernisáži první březnový den držel úvodní slovo PhDr. Ríša Suk, emeritní ředitel píseckého muzea a kurátor do té doby jediné výstavy věnované Václavu Šebele v Písku, jenž se konala roku 1970.

Asistent kreslení prof. Adolfa Heyduka na písecké vyšší reálce Václav Šebele byl bezpochyby jedním z prvních dokumentátorů projevů lidové každodennosti u nás. Jím vytvořená kolekce kreseb a akvarelů je ojedinělá díky jistému malířskému provedení, zachycení řady jedinečných detailů i nepřikrášlené syrovosti venkovských interiérů a exteriérů. Důležité je i ve většině případů přesné označení zobrazených lokalit, v případě statků či chalup včetně jmen tehdejších majitelů. Tyto skutečnosti nabízejí do budoucna ještě široké možnosti dalšího badatelského využití.

Dochovanému dílu autora svým množstvím i kvalitou provedení dominuje kresba tužkou, zhotovená nejčastěji na rubových stranách výkresů studentů z reálky. V držení státních institucí či rodiny se jich dochovalo zhruba půl druhého tisíce, z toho

téměř devět set kusů je uloženo v pobočce Národního zemědělského muzea - Muzeu českého venkova na zámku Kačina. Práce jsou zhruba tematicky napůl rozdělené mezi žánrové výjevy vesničanů, z nichž několik je předlohou i pro nepočetné olejomalby, a mezi náměty násví, dvorů, světnic a přírody. Hlavně kresby postav vesničanů jsou vystiženy s velkou bravurou, obrazy od dubových stolů, z trhů či z hospod jsou živé, provedené s mimořádným porozuměním a citem. Ostatně, jak kresby, tak olejomalby, byly zřejmě vytvořeny z Šebeleho čistého uměleckého nadšení a v podstatě „do šuplíku“.

Kostru výstavy tvořila bezpochyby nejznámější Šebeleho díla - akvarely. Ty dokumentují podobu násví, dvorů a - při zachování autorova názvosloví - síní píseckého, milevského a částečně i táborského venkova. Hlavní roli při jejich tvorbě zde zřejmě hrály pražské vlastenecky laděné výstavy konce 19. století. Již na Jubilejní zemské výstavě v Praze roku 1891 byl Šebele zastoupen několika oleji s venkovskými motivy. A píseckého asistenta kreslení výstava, jejímž jedním z hlavních exponátů byla pověstná „Česká chalupa“, doslova nadchla. Ve stejném roce již stál mezi význačnými postavami kulturního života a spolu s nimi vyzýval k přípravě Národopisné výstavy československé, která pak proběhla v Praze roku 1895. Malíř na ní sklídl obdiv a uznání za kolekci akvarelů, z nichž většina vznikla právě okolo roku 1891. Dnes je ve sbírkách veřejných institucí nebo v rukou soukromých majitelů evidováno zhruba 140 těchto jedinečných národopisných dokumentů.

Dva měsíce trvající písecká výstava se snažila na prvním místě postihnout celý rozsah Šebeleho tvorby. Návštěvníkům tedy nabídla i olejomalby, které nebyly z drtivé většiny dosud nikdy vystavené. Ty jsou z jedné poloviny s motivem žánrové scény často s rozverným či mírně dramatickým nádechem (rodina ženoucí se ve světnici za myši; opička tahající za vlasy muže ve zvěřinci či chlapec střílející z dřevěné pušky na svou sestru); z poloviny druhé se jedná o obrazy s námětem sakrálním, určené nejčastěji pro kostely a kaple v píseckém okolí.¹ V kostelích sv. Jakuba v Sedlici a sv. Ondřeje v Bezděkově se nacházejí Šebelem provedené křížové cesty. Tyto cykly i většina oltářních plátén je v současnosti ve velmi špatném stavu.²

- 1) Z oltářních obrazů byl na výstavě představen obraz sv. Bartoloměje z kostela sv. Mikuláše v Červené nad Vltavou, uložený toho času v milevském kostele sv. Bartoloměje; dále Pieta z kostela Povýšení Sv. Kříže v Bělé pod Bezdězem a obraz sv. Václava obětujícího Ježíškovi a Panně Marii svou panovnickou korunu z kaple sv. Václava v Čičenicích. Rozměrově největší dosud známé Šebeleho plátno - „sv. Jakub“, hlavní oltářní obraz ve stejnojmenném kostele v Kasejovicích, se nepodařilo vinou degradace dřevěného rámu i oltáře na výstavu dopravit. V expozici tak byla instalována reprodukce v provedení 1:1, která původně měla po dobu trvání zápujčky v kasejovickém kostele na hlavním oltáři originál nahradit.
- 2) Ve stavu mimořádně špatném resp. neobnovitelně zničená je na faře v Radomyšli uložená křížová cesta zhotovená na plechových deskách, jež byla před několika lety svěšena z kamenných kapliček vedoucích od tamního kostela sv. Martina ke hřbitovu. Malba se vinou koroze materiálu v podstatě úplně ztratila.

Devadesát vystavených akvarelů na Národopisné výstavě československé roku 1895 bylo určitě největším doceněním Šebeleho tvorby. Ve 20. století totiž napočítáme sotva tři větší výstavy věnované jeho dílu.³ První se konala v roce 1970 v Oblastním muzeu v Písku a nesla název „Svědectví“. Měla národopisné zaměření, experimentálně ji spolu s muzeem připravil Muzeologický kabinet v Praze a byla tedy na svoji dobu velmi progresivní. O dva roky později se výstava akvarelů nazvaná „Václav Šebele - Malíř jihočeského lidu“ pořádala v Českých Budějovicích a za další čtyři roky v Městském muzeu ve Volyni. Letošní výstava Prácheňského muzea tak malíře představila veřejnosti po dlouhých devětatřiceti letech a svým rozsahem to byla bezkonkurenčně největší přehlídka Šebeleho prací vůbec.⁴

Výstava každopádně přišla pozdě. V mnoha případech donedávna tradovaný popis osob a míst na olejových obrazech se, soudě podle vzpomínek současných majitelů, smrti pamětníka ztratil. Těžko tak dnes lokalizovat či určovat postavy, ač Šebele dozajista na plátna maloval konkrétní situace ze zdejšího regionu. Výstava alespoň přiměla řadu vlastníků (takřka bez výjimky jsou jimi malířovi potomci) k restaurování plátén.⁵ Rovněž se podařilo k několika olejomalbám přiřadit kresebnou předlohu, jež v jednom případě i vysvětlila námět poněkud nejasné scény.⁶ Muzeum navíc několika nákupy rozšířilo již tak dost obsáhlou kolekci a rovněž zkompletovalo svůj digitální archiv autorova díla. Výčet jeho prací však není zřejmě vyčerpán, například i v průběhu výstavy se podařilo najít a určit v literatuře dosud neznámý obraz, který ve druhé polovině 19. století vytvořil pokorný a dnes polozapomenutý malíř Václav Šebele.⁷

- 3) Šebeleho akvarely však byly a jsou vystavovány na řadě českých skanzenů a expozic zobrazujících historii českého venkova, bohužel často bez uvedení autorova jména.
- 4) Výstava reflektovala i další okrajovou tvorbu všestranného malíře a sice dokumentační (kresby fresek z Rytířské sálu píseckého hradu a děkanského kostela Narození Panny Marie v Písku), restaurátorskou (obrazový cyklus českých panovníků), humoristickou (kresby pro humoristický časopis Obrazy života) i fotografickou (dnes bohužel známe jednu jedinou fotografii prokazatelně provedenou Václavem Šebelem).
- 5) Restaurování prováděl pracovník muzea Petr Náděje.
- 6) Jedná se o obraz „Na čihadle“.
- 7) Obraz apoštola Matěje s Šebeleho signací byl nalezen v kostele sv. Linhartu v Oslově na jednom z bočních oltářů. Autorem objevu je Mgr. Rudolf Hušek, jáhen ve farnosti Záhoří, jemuž patří naše poděkování.

VÝSTAVA MICHALA JÁNSKÉHO A JIŘÍHO BAJERA

6. května roku 2015 byla slavnostní vernisáž v Galerii PM otevřena výstava obrazů Michala Jánského (narozen r. 1966 v Jindřichově Hradci) a objektů Jiřího Bajera (narozen v r. 1974 v Písku). Michal Jánský má za sebou studia na gymnáziu v Třebíči, na brněnské univerzitě (v letech 1985 až 1988) a v Českých Budějovicích (v letech 1988 až 1990). Do Písku přišel v roce 1990, kde, jak bylo možné si přečíst na doprovodném textu v muzejní galerii, se seznámil s malířem Václavem Rožánkem, přední místní výtvarně tvůrčí osobností. Kontakt s Rožánkovým dílem tak do určité míry ovlivnil jeho vlastní práce. Zde je též takřka samozřejmostí uvést i vliv odrazu legendární tvorby Vladimíra Boudníka a s ním související dobové výtvarné názvosloví. Michal Jánský na výstavě zúročil všechny své dosavadní přístupy vyjadřování promítnuté ve velké míře i skrz další návazné experimentování. Rád pracuje s otisky, válečky a různými destruktivními metodami osobitě pojednává plochu obrazů. Jak sám sděluje, stále častěji kombinuje olej s tiskařskými barvami a emailem. Příjemným doplňkem jeho rozměrných obrazů nebo menších formátů bývají doprovodné názvy s občasným obsahem až humorné nadsázky. Jeho díla lze nalézt v řadě soukromých sbírek kromě ČR po celé Evropě a v USA. V prostorách muzejních galerijních sálů vystavuje již podruhé: své práce zde prezentoval společně se svým otcem Karlem Jánským již v květnu roku 2001.

Michal Jánský a Jiří Bajer na vernisáži své výstavy 6. 5. 2015. Foto V. Komarová

Jiří Bajer studoval na SPŠe v Písku (v letech 1988 až 1992) a obor umělecký kovář na SUPŠ v Turnově (v letech 1993 až 1997). Ve výstavním doprovodném textu je zmíněna - kromě jiného - jeho praxe u světznámého T. Benetona v Itálii. Od roku 1998 uvádí svou vlastní dílnu - kovárnu „Rudá záře“. Autorsky se dostává v Písku v poslední době stále více do povědomí. Jeho práce v kovu, patří do oblasti užitého umění, již lze nalézt přímo v našem městě na různých místech. Výčet jeho dosavadních (společných) výstav napovídá ale spíše o prezentacích především v zahraničí: ve Francii, Itálii, Nizozemsku, Rakousku a v Německu.

Objekty Jiřího Bajera provedené v kovu výstavně velice dobře korespondova-

Muzejní galerie s vystavenými díly Michala Jánského a Jiřího Bajera. Foto V. Komarová

ly s obrazy Michala Jánského. Společné pro oba autory je již zmíněná humorná nadsázka v názvech prací. V paměti například jistě ulpěl napevno umístěný název přímo na jednom z vystavených větších objektů Jiřího Bajera: „Památník prvního překonání dálnice šnekem napříč.“

Energie vložená do pečlivé přípravy výběru prací se určitě vyplatila. Za zmínku ještě stojí instalace doprovodných studií, náčrtků a textů vytištěných na průhledných fóliích, jež byly nalepeny na podlahové dlaždice přímo v muzejní galerii a které si návštěvníci se zaujetím prohlíželi a četli. Výstava skončila 31. května téhož roku.

Jan Kotalík

Z VÝTVARNÉ TVORBY DOC. MUDR. JAROSLAVY MOSEROVÉ DAVIDOVÉ, DRSc.

Ne každá výtvarná výstava v našem městě odráží tvorbu tvůrce místního či alespoň s naším regionem spřízněného. Osudy Doc. MUDr. Jaroslavy Moserové Davidové, DrSc. (1930 - 2006) nejsou s Pískem a jeho okolím, dle dostupných informací, nijak spojené. Do určitého povědomí se prezentovaná autorka dostala až po vlastním zviditelnění v období po roce 1989 v souvislosti se svou činností v oblasti politiky. V září roku 2003 se v Městské knihovně Písek s ní povedlo - díky péči

pracovnice paní Soni Sádlové - připravit besedu. Dr. Jaroslava Moserová byla (ač vzrůstem menší postavy) nepřehlédnutelná žena. Dnes se o podobných lidech často mluví s přívlastkem „renezanční“. Již od mládí, vlivem rodinného prostředí, dokázala vnímat umění, ráda četla, sledovala dění kolem sebe. Díky výborným studijním výsledkům se jí povedlo v roce 1947 dostat na studia do USA a domů se vrátila až po osudových únorových společenských změnách roku následujícího. Jako lékařka a vědecká pracovnice (specialistka na popáleniny) toho po roce 1990 zastávala opravdu hodně: znali jsme ji ve funkci poslankyně a členky předsednictva České národní rady, dále jako velvyslankyni ČSFR (poté ČR) v Austrálii a na Novém Zélandu. Plnila funkci vedoucího tajemníka České komise pro UNESCO (MZV), byla členkou Výkonné rady UNESCO, místopředsdkyní Senátu Parlamentu ČR. Připomeňme - kromě jiného - též kandidaturu na prezidenta ČR v roce 2003. Jistě se nám vybaví coby autorka povídek, filmových scénářů i divadelních her. Není možné nezmínit její literární překlady z anglického jazyka. Zde uvedme například knihy patřící do oblasti detektivního žánru - především bývalého britského žokeje, novináře a spisovatele Dicka Francise.

Dr. Jaroslava Moserová, ve společnosti vždy respektovaná a elegantně oblečená dáma, byla známá svou schopností empatie, humanistickým myšlením i širokým všeobecným rozhledem. Se světem umění, jak již bylo naznačeno, byla spoje-

Výstavní ukázka výtvarné tvorby Doc. Mudr. Jaroslavy Moserové Davidové, DrSc. Foto V. Komarová

na od útlého věku. Původně dokonce uvažovala věnovat se výtvarné tvorbě natrvalo. I když se potom její profesní zaměření ubíralo jinam, tak malovat, kreslit a vytvářet většinou drobnější plastiky (nebo různé realizace) nepřestala. Práce vybrané pro píseckou výstavní prezentaci mají v naprosté většině jedno společné: člověka jako takového. Vidíme baletku, mima, postavy žen, mužů, dětí - z naší země i exotické ciziny. Výjimečně poznáváme také tematiku z lékařského prostředí. Některé postavy nás zaujmou svými výraznými očima. Můžeme v nich cítit symboliku klidné otevřenosti, nezáladnosti, nabídky ke komunikaci. Ne nadarmo, při hledání nějakého autorčina charakteristického znaku, bylo řečeno jedním z blízkých lidí Dr. Jaroslavy Moserové: „Byla to žena, která nelhala.“

Výstava „Z výtvarné tvorby Doc. MUDr. Jaroslavy Moserové Davidové, DrSc.“ (k nedožitým 85. narozeninám) byla připravena z poměrně rozsáhlého materiálu, jenž byl laskavě poskytnut rodinou autorky. Kromě páteře výstavy - tvořené řadou výtvarných prací - její organizátor navíc předložil ukázkou osobních dokumentů a různých předmětů. Ojedinelá možnost poznat blíže jednu z významných osobností našeho nejen tzv. polistopadového vývoje proběhla v Prácheňském muzeu v Písku ve výstavních prostorách „Chodby knihovny PM“ v termínu od 4. do 29. března roku 2015.

Jan Kotalík

JAN VAVRUŠKA, PÍSECKÝ MALÍŘ A FOTOGRAF (výstava k 100. výročí od úmrtí)

Předměty pro tuto výstavu v Malých výstavních síních byly shromažďovány již hodně dlouho s předstihem a to paralelně na různých úrovních. Dva roky před jejím uspořádáním byl do podsbírky etnografie nabídnut a následně zakoupen ateliérový fotoaparát, který původně pocházel z majetku Jana Vavrušky. Spolupracovník Prácheňského muzea v Písku Zdeněk Javůrek, respektovaný znalec a sběratel historické fotografie se zaměřením nejen na Písek a Písecko, ze své sbírky a z dalších zdrojů (i muzejních) začal připravovat obsah katalogu, výběr fotografií, archivních materiálů a dalších předmětů. Na muzejním pracovišti správce podsbírky historické fotografie (HF) probíhala obdobná činnost. Správce podsbírky HF rozhodl - mimo jiné - prezentovat kromě fotografií a fotoaparátů také ukázky ojedinelých dochovaných (byť místy poškozených) skleněných negativů. Na jednom z nich byla identifikována vyrytá autorova signatura s přesnou datací. Ze sbírek výtvarného umění připravila jejich správkyň Irena Mašíková pro výstavu Vavruškovu kolorovanou fotografii zachycující část píseckého Alšova náměstí. Před samotnou instalací bylo nutné zajistit asi čtyřicet kusů velkoformátových i menších reprodukcí předem vybraných snímků. Jejich tisk, úpravu formátu a adjustaci na speciální podkladový papír - stej-

Z výstavy k připomínce 100. výročí od úmrtí fotografa Jana Vavrušky. Foto V. Komarová

ně jako zarámování - zabezpečil správce podsbírky HF. Ten ve spolupráci s muzejním restaurátorem Petrem Nádějem též dohlédl na očištění starých a poškozených skleněných negativů a jejich následnou fixaci mezi dvojicí skel s pomocí lepenky z neutrálního materiálu. Na dalším restaurátorském pracovišti muzea - u Jana Vondráška - byl zhotoven rámeček-stojánek pro velkoplošný negativ s možností průhledu. Pro názornost pro návštěvníky připravila Václava Komarová, fotografka muzea, původní, v současnosti již téměř nepoužívanou, metodou s použitím lázní ve vývojce a ustalovači ze skleněných negativů pozitivy. Z fondu HF a tzv. „pomocného“ materiálu bylo vybráno původně přes sto kusů předmětů rozličného charakteru. Své místo měly na výstavě především ukázky „vizitek“, „kabinetek“ i různých jiných formátů. Málo známé byly fotografie do stereoskopu (jenž byl též vystaven). Dále bylo ve vitrínách možné nalézt pohlednice, fotoalbum, kniha s použitými Vavruškovými tištěnými snímky a v neposlední řadě i různé dokreslující informace. Díky této výstavní prezentaci, kterou ve většině samostatně instaloval správce podsbírky HF, se z depozitáře dostaly na kratší dobu k prohlédnutí navíc i takové unikátní fotografie, které například zachycují stav píseckých hřbitovů v roce 1912. Jan Vavruška je podepsal a datoval na podkladovém kartonu. Návštěvnickou pozornost přitahovaly dva rozměrné fotografické přístroje, z nichž jeden byl dočasně přemístěn ze stálé expozice „Kulturní tradice Písecka“, kde má své stálé místo. S menším, nedávno zakoupeným, sbírkovým přístrojem byly k vidění ve vitríně i součásti jeho příslušenství, které poskytl etnograf Mgr. Jan Kouba. Právými ozdobami výstavy byly

Vavruškovy firemní papírové reklamní poutače v pozdně secesním duchu ze sbírky Zdeňka Javůrka a také Vavruškou zhotovená loutka muže laskavě zapůjčená přímo z autorova příbuzenstva.

Po kratší e-mailové korespondenci správce podsbírky HF s předním historikem fotografie Pavlem Scheuflerem se povedlo domluvit termín jeho osobní návštěvy výstavy, o níž později uveřejnil na internetu pochvalně hodnotící zprávu.

Výstava se uskutečnila ve dnech od 7. do 30. srpna v roce 2015.

Jan Kouba - Zdeněk Duda

VÝSTAVA ZIMNÍ SPORTY NA PÍSECKU

S cílem připomenout pestré dějiny zimního sportování na Písecku připravilo začátkem zimy a adventu Prácheňské muzeum v Písku v Chodbě knihovny historicko-dokumentační instalaci s příznačným názvem Zimní sporty na Písecku. Na bohatém fotografickém materiálu a četných hmotných dokladech, ať již z muzejních sbírek nebo od soukromých majitelů, doložilo počátky bruslení, hokejová klání na zamrzlých řekách, rybnících a nově zbudovaných zimních stadionech i podoby lyžařského sportu od konce 19. století až do doby nedávno minulé.

Zimní sportování má na Písecku dlouhou a bohatou tradici. Zasněžené kopce, zamrzlá Otava a rybníky, později upravené tratě a zimní stadiony byly a stále jsou oblíbenou a nepostradatelnou kulisou bezpočtu sportovních výkonů, dětských her, rekreace i amatérských a profesionálních soutěží. Nadmořské a klimatické poměry přitom zimním sportům na Písecku obecně příliš nesvědčí. Sněhu se zde často nedostává a zima trvá jen krátce. Není proto divu, že hlavním zimním sportem se ve

Zlatá olympijská medaile, kterou v roce 2006 získala lyžařka Kateřina Neumanová. Foto V. Komarová

Výstava Zimní sporty na Písecku. Foto V. Komarová

zdejšímu regionu i s přihlédnutím k politickým a společenským poměrům stal lední hokej. Ostatně písečtí bruslaři, ještě samozřejmě bez hokejek a toušů, byli vůbec prvním sportovním spolkem v celém širokém okolí. Svůj klub založili již v roce 1876. Teprve poté se na Písecku objevili první tenisté, cyklisté a další.

V té době byl ještě sport jen určitou formou společenské zábavy, někdy odsuzovanou a zakazovanou, přístupnou jen vybraným vrstvám, spojenou s módními trendy a kapitálem prestiže. Později se přístup ke sportu proměnil a demokratizoval. Sport se stal předmětem pravidelného tréninku a soutěží, sportovní prvky byly zavedené do škol. Na sport ale současně zacílily i různé ideologie. Podpora tělovýchovy a výstavby (zimních) sportovišť souvisela s branností a správným světonázorem, leckdy ale také s opravdovým nadšením a dobrovolnou prací pro druhé. Nedávne změny pak přinesly odklon od masové tělovýchovy a přispěly k privatizaci (zimního) sportování.

Písecko je místem, odkud vzešla řada výborných a i v mezinárodním měřítku úspěšných sportovců, českých a československých reprezentantů. Jen namátkou lze připomenout olympijskou vítězku lyžařku Kateřinu Neumannovou, nebo hokejisty Tomáše Švihovce a Stanislava Neckáře. Na výstavě bylo možné se setkat nejen s několika vybranými významnými jmény písecké sportovní historie, ale samozřejmě také s méně známými nebo dnes již skoro zapomenutými kapitoly píseckého zimního sportu, jako byl například skokanský můstek na Zlatém vrchu u Ražic.

Ve vánočním čase pak muzeum v rámci výstavy připravilo pro návštěvníky malý dárek. Od Štědrého dne až do Silvestra vystavilo originál zlaté olympijské me-

daile, kterou v běhu na třicet kilometrů volně vybojovala na Zimních olympijských hrách v italském Turíně písecká rodačka Kateřina Neumannová.¹ Zlatá medaile, kterou lyžařka vzápětí po doběhu ještě v prostoru cíle emotivně oslavila se svou dcerou Lucií a postarala se tak o jeden z nej památnějších momentů celých her, byla vystavena společně s lyží, kterou závodnice při běhu použila (druhá lyže je dlouhodobě prezentována v muzeu norského výrobce). Originál zlaté olympijské medaile zapůjčila Kateřina Neumannová k prezentaci na výstavu vůbec poprvé. Na výstavě bylo dále možné shlédnout i další olympijské medaile Kateřiny Neumannové z Nagana, Salt Lake City a právě Turína, ale to již jen v kopiích.

Zlatá medaile Kateřiny Neumannové z italského Turína má pro Českou republiku zvláštní důležitost a skoro až historický význam - je prvním olympijským zlatem naší vlasti v běžeckém lyžování. Pro Kateřinu Neumannovou to přitom byla již šestá olympijská medaile. V počtu získaných olympijských medailí se tak zařadila na třetí místo za Věru Čáslavskou (11 cenných kovů) a za Emila Zátopka (6). Zlatou medaili navíc získala ve svém posledním olympijském závodě.

Výstavní prezentace na vybraném obrazovém materiálu a hmotných dokladech přinesla jen několik ilustrací a pohledů na bohaté dějiny zimního sportování na Písecku. Připomněla dějiny ledního hokeje i podoby klasického lyžování v regionu Písecka, včetně největších úspěchů píseckého zimního sportu, spojených s osobou rodačky Kateřiny Neumannové.

Václav Kinský

KRÁLOVNA ČESKÉHO LESNICTVÍ 130 let lesnického školství v Písku

Písek je bezesporu jedním z významných center českého lesnictví. Ve výročním roce, kdy první česká lesnická škola slavila 130 let svého trvání, byla díky vstřícnosti vedení Prácheňského muzea a kurátorky Ireny Mašíkové realizována krátká výstava v Malých výstavních sálech.

Výstava s názvem „Královny lesnického školství“ v Písku přiblížila návštěvníkům muzea zajímavé osobnosti, které stály u zrodu lesnických škol - zejména to byli první ředitelé Ladislav Burket a Josef Zenker, z nichž druhý jmenovaný byl i významným lesmistrem píseckých městských lesů. Vystaveny byly také první české

1) Kateřina Neumannová (15. 2. 1973, Písek) vynikala od dětského věku houževnatostí a tréninkovou pílí. Medaile přivázela již z juniorských světových šampionátů a brzy po přestupu do seniorské kategorie se zařadila do špičky i mezi dospělými. Má na kontě dva tituly mistryně světa a řadu triumfů ve Světovém poháru. Po OH 2002 přerušila kariéru kvůli těhotenství, po narození dcery Lucie se do bílé stopy vrátila lepší než kdykoliv předtím. Kariéru uzavřela roku 2007. V současné době žije v Praze a na šumavském Zadově.

Královna českého lesnictví, výstava ke 130. výročí lesnického školství v Písku, úvodní slovo ředitel VOŠL a SLŠ, Ing. Jiří Holický. Foto V. Komarová

učebnice a skripta, doposud nepublikované historické fotografie a další zajímavosti z historie i současnosti lesnických škol. Kromě historických exponátů patřilo čestné místo v expozici výstavy také pamětní knize školy a originálům vysvědčení a diplomů o provedených státních zkouškách. Atmosféru vhodně doplnily originální lesnické uniformy, maturitní tabula studentů a také exponáty studentských odborných sbírek dřev, hmyzu a rostlin, které jsou stále povinnou součástí studia.

Výstavu navštívili v rámci sjezdu absolventů také účastníci tohoto sjezdu, z nichž mnozí se poznávali na vystavených dobových fotografiích. V rámci slavnostního zahájení výstavy byl na nádvoří Prácheňského muzea představen také výroční almanach lesnických škol.

Jiří Prášek

VÝSTAVA „KABINET KURIOZIT STARÉHO MUZEJNÍKA“ KARLA PECLA

V měsíci dubnu se v Malých výstavních síních prezentoval bývalý zoolog našeho muzea a náš stálý spolupracovník RNDr. Karel Pecl. Výstava, kterou připravil, měla případný název „Kabinet kuriozit starého muzejníka“. Za svůj profesní život měl náš kolega řadu koníčků, mnohé z nich rozvinul ještě po svém odchodu „na odpo-

činek“, a tak má stále co dělat. Přesto, že je hlavním zaměřením ornitolog, holuby v parku rozhodně nekrmí. Především na to nemá čas.

Ve své zpovědi na výstavě uvedl, že se nikdy nenudil. Již v dětství sbíral motýly a brouky, zanedlouho přibyla akvaristika a poté i teraristika. Na gymnáziu začal fotografovat a na vysoké škole mu přidělili ryby, k nimž přidal z vlastního zájmu ptáky. A jako hobby se pustil do pěstování kaktusů. Když začal pracovat v píseckém muzeu, stal se kroužkovatelem ptáků a také vedl v pionýrském domě ornitologický kroužek, s nímž každoročně o prázdninách vyjížděl do tehdy povoleného, přírodovědecky atraktivního, zahraničí, nejčastěji do Bulharska a Rumunska. A už na těchto výpravách začala vznikat sbírka zvonků a dýmek. Pro výzkum ptačího společenstva rezervace Řežabinec pořádal od roku 1977 pravidelné ornitologické tábory, nazvané „Akce Acrocephalus“. Ty se staly zároveň terénní praxí pro mladé zájemce o ornitologii. Když se po roce 1989 již mohlo cestovat i do „jiné“ ciziny, a to zejména do té exotické, založil s přáteli zoology napříč republikou společnost ZOOGEOS a s ní vyrazil na expedice za přírodou tropů a subtropů. Také odtud si vozil suvenýry a čile rozšiřoval sbírky zvonků a dýmek. Tyto cesty ho také inspirovaly ke sbírání známek se zvířaty a neobvyklé zážitky k dalšímu koníčku - psaní cestopisů. Fotodokumentace přírody navštívených zemí byla nutností, ale zvukové záznamy si k tomu přidal dobrovolně. Jeho přednášky z této exotiky jsou tedy nejen přírodovědné, ale i etnologické - zkrátka dokonale cestovatelské. V muzeu strávil Karel Pecl v činné službě celých 38 roků. Když odešel do důchodu, ponechal si většinu koníčků, a to

Ředitel muzea předává K. Peclovi osobní dárek při vernisáži. Foto V. Komarová

Výstava „Kabinet kuriozit starého muzejníka“. Foto V. Komasová

pracovní, co vypadlo, doplnil chalupařením a členstvím v Prácheňské umělecké besedě. Zkrátka, začal „umělecky“ tvořit.

Takže návštěvníci výstavy, kterých nebylo právě málo, protože Karel Pecl je všeobecně známý a populární člověk a nikdo si nechtěl nechat ujít jak vernisáž na nádvoří, tak samotnou expozici, měli možnost uvidět opravdu „kabinet kuriozit“. Z cest se ZOOGEOSEM na Srí Lanku, do Afriky, Mexika, Venezuely, Indonésie, Maroka či Albánie představil řadu fotografií, ale ukázal i svou „pionýrskou“ fototechniku - jednoduchou zrcadlovku Praktisix a dvouokou zrcadlovku Voigtlander, také prohlížečku diapositivů, kterou si sám vyrobil. Přestavil sbírku motýlů a brouků i s vlastními „udělátky“ pro preparování hmyzu. Pochlubil se svými cestovatelskými knihami, ale i odbornými publikacemi, které napsal či přeložil, rovněž četnými propagačními materiály, které též spadají do jeho dílny. Nechyběla sbírka unikátních dýmek (přes 30 kusů) a zvonků (kolem padesáti exemplářů). Ve vitrínách byly k vidění nasbírané přírodniny - cedrové šišky z Maroka, africké chřestítka ze sušené tykve, rákosové záložky do knih z Maroka, zkameněliny vymřelého mořského hlavonožce, rovněž z Maroka, písek z pouští Sahara i Kalahari a všemožné lastury z různých lokalit. Umění reprezentovaly suiseki - vlastní výtvarné objekty vytvořené spolu s přírodou.

K vidění byly ještě desítky dalších unikátních předmětů, které nám umožnily nahlédnout do zájmů „starého muzejníka“, jenž ovšem ještě svou muzejničtinu nepověšil na hřebík a zůstává platným členem, byť již jen spolupracovníkem, našeho týmu.

Irena Mašíková

VÝBĚR Z VÝSTAV PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Jan Pohribný - fotografie

„Mezi člověkem a vírou, vírou v cosi vyššího, leží často hlubina, hlubina poznání sebe sama. Je to návrat do kruhu zasvěcení, k dotyku věčného světla, jež v sobě nosíme“.

Jan Pohribný

Jan Pohribný je řazen k nejvýznamnějším českým krajinářským fotografům. Jeho přístup k zobrazování krajiny není čistě fotografický, pohybuje se na hranici land-artu. Svoje krajiny v reálu lehce upravuje, kreslí v nich světlem, aby podtrhl některé její aspekty. Starší práce Jana Pohribného byly výrazně ovlivněny nejen land-artem, ale

Fotograf Jan Pohribný - vernisáž výstavy „Za hranicí ráje“. Foto V. Komasová

i konceptuální tvorbou, 1983 - 1985 cykly „Pigmenty“, v letech 1985 - 1986 cyklus „Létavci“.

V dalším cyklu „Nová doba kamenná“ od roku 1988 zobrazuje posvátná místa prehistorických kultur - megalitické menhiry, dolmeny, kultovní kamenné kruhy, nebo tajemně působící skály, které autor při dlouhých expozicích doplňuje kresbami, barevnými světelnými zdroji a zvýrazňuje tak jejich přízračnost a mysterióznost.

Dílem Jana Pohribného se line průběžně hledání přirozeného spojení člověka s přírodou a duchovních a materiálních stránek světa. V souboru nazvaného „Jan-Čin“, vznikajícího od roku 1993 konfrontuje Jan Pohribný výtvarné objekty z papíru Jana Činčery s krajinou.

V následné době se věnuje „Hledání ztraceného ráje“, vytrácejícímu se přirozenému vztahu mezi člověkem a přírodou. V cyklu „Andělé“ - 1998 - 2011, konfrontuje nahé lidské bytosti s krajinou (Zadní sál galerie). V následném cyklu „Industriální city“, spolupracoval s finskou sochařkou Kirsimari Törönen Ripatti. (vystavovala spolu s Janem Pohribným v galerii PM na společné výstavě „LA STRADA - cesty v současném umění“, 2010).

Jan Pohribný pochází z výtvarnické rodiny - jeho otec Arsén, byl významný teoretik naivního a konkrétního umění, matka ilustrátorka dětských knih.

Jan Pohribný vystudoval Střední průmyslovou školu grafickou v Praze a následně uměleckou fotografii na AMU v Praze. Absolvoval půlroční stáž na dnes respektované Taike v Helsinkách. Od roku 1986 je fotografem na volné noze. Externě vyučoval na Institutu tvůrčí fotografie Slezské university v Opavě v letech 1998 - 2013. Vede řadu dalších kurzů a workshopů doma i v zahraničí. V 90. letech organizoval letní dílny v rámci Pražského domu fotografie, posledních deset let přednáší Američanům v Praze a severským studentům ve Finsku a Norsku.

Spolupracuje s řadou firem, vydavatelství a časopisů v Čechách i zahraničí.

Vladimír Franz - MY MELODY - obrazy, akvarely

Prof. JUDr. Vladimír Franz je český hudební skladatel, výtvarník, vysokoškolský pedagog, básník, dramatik a příležitostný publicista. Narodil se v Praze (1959), jako jediné dítě v rodině elektroinženýra, vedoucího projektanta v podniku TESLA, a matky, zdravotní sestry.

Věnuje se volné hudební tvorbě a kompozici hudby filmové, televizní a rozhlasové. Od roku 1991 působí jako pedagog na Divadelní fakultě AMU, kde již mnoho let vede Kabinet scénické hudby, přednáší rovněž na Filmové fakultě AMU. Svými scénickými kompozicemi ovlivnil tvorbu nejvýznamnějších představitelů nové generace české divadelní režie. Ve svých scénických skladbách uplatňuje principy vlastní teoretické koncepční autonomie hudby, jakožto jedné z určujících složek dramatu. Vladimír Franz zkomponoval hudbu k více než 150 divadelním představením, je autorem varhanních Variací k poctě Jana IV. z Dražic, varhanních Variací k poctě sv. Jiří, Pocty hoře Vítkov, varhanních Variací k poctě sv. Václava, a sv. Jana Nepomuckého a sv.

Expozice výstavy My Melody Vladimíra Franze. Foto V. Komarová

Vojtěcha. Je šestinásobným držitelem ceny Alfreda Radoka (1998, 2000, 2002, 2005, 2006 a 2007). Ceny Divadelních novin (2001) a Ceny OSA (2012).

Druhou základní oblast jeho umělecké činnosti představuje tvorba výtvarná. Základními tématy výtvarného díla Vladimíra Franze je vztah člověka k přírodě, pomíjivost lidských zásahů do krajiny a postupné mizení jeho stopy v nemilosrdně obrodivém kontextu elementární přírodní energie a také reflexe mnohých modelů dnešního chování a jejich usvědčování ze směšnosti a pokrytectví.

Přibližně od roku 2004 v jeho letním ateliéru vznikaly básnivě expresivně a lyricky laděné obrazy plné archetypálních znaků, reflektujících téměř výhradně okolní přírodu, v posledních letech se ve své výtvarné tvorbě dotýká věcí a jevů společenských.

Namísto lyriky se v jeho obrazech s přibývajícím roky objevuje přímé nazývání věcí, jasná předmětnost, silná angažovanost a nelhostejnost k negativním jevům, které nás všechny obklopují. Podle kunsthistorika Vladimíra Drápala se Vladimír Franz vzhledem ke své nekompromisnosti a schopnosti vyjadřovat se bez zábran „stává burcujícím glosátorem současného stavu, nemilosrdným kritikem reality, zbavené vši naivity a vyumělkovanosti příkras, který poukazuje na akcelerující civilizační autodestrukci“.

Vladimír Franz prezentoval svá díla na více než 75 samostatných výstavách a zúčastnil 55 kolektivních přehlídek, výstav a soutěží (v 70. a 80. letech zpravidla neoficiálních) v Praze, Brně, Bratislavě, Sušici, Nymburku, Dobříši, Kolíně, Valticích, atd.

Z vernisáže výstavy MY MELODY, Vladimíra Franze, autor uprostřed, vpravo Jaroslav Malina, vlevo kurátorka výstavy Irena Mašíková. Foto V. Komasová

Jeho díla jsou zastoupena v galeriích a soukromých sbírkách v České republice, Velké Británii, Francii, Holandsku, Belgii, Švédsku a Novém Zélandu.

Podle vyjádření zesnulého filosofa a překladatele Petra Kurky z roku 2004 je Vladimír Franz výjimečnou lidskou a tvůrčí osobností, jejíž hudební a malířské dílo představuje jednotu žitého existenciálního Gesamtkunstwerku, jenž je na jedné straně vědomím závazku, odpovědnosti a pokory, na straně druhé však i výrazem nevázaně extatického veselí, svobody a radosti z formování vlastního života jako svrchovaného uměleckého díla. Podle Kurky představuje Franz nezkrotný živel imaginace a touhy dát věcem přesný tvar a kouzlo ozvláštnění a je zároveň reprezentantem skutečně praktikované tvůrčí svobody, jež je navíc přirozeně zakořeněná potřebě jednoznačného etického postoje.

Osobnost Vladimíra Franze je bezesporu velmi mnohohrstevná a také tak je pojímána i v mnoha kritických textech, zejména v minulosti ve spojení s jeho kandidaturou na prezidenta.

Výstava v Prácheňském muzeu v Písku, představila velkoformátová plátna z období let 2005 - 2015, akvarelové kresby z Čech i cest ze zahraničí z let 1988 - 2011 a dosud nevystavený cyklus akvarelů s námětem květin, které Vladimír Franz ztvárnil těsně před výstavou v letním ateliéru na své chalupě.

Na zcela zaplněném nádvoří Prácheňského muzea výstavu zahájil prof. Jaroslav Malina, přední český a světově uznávaný scénograf a malíř, který rovněž vystavoval v galerii Prácheňského muzea v roce 2011.

Vladimír Franz v roce 2015 přednesl v Prácheňském muzeu dvě velmi zajímavé přednášky na téma: „Umění a totalita“ a „Krajina kulturní a dotýkaná“.

Obě přednášky se setkaly se značným zájmem návštěvníků.

Já je někdo jiný /Tvůrčí obsese mezi surrealismem a art brut

Obrazy, kresby, koláže, objekty

X. Adamec, Eva Droppová, Jan Gabriel, Ivo Hadraba, Anna Haskel, Karel Havlíček, Stanislav Holas, Anna Holeinová, Ivan Horáček, Bill Howe, Lucie Hrušková, Bratr J. J. X. Janota, František Klečka, Marie Kodovská, Vlasta Kodříková, Jan Kohout, X. Konečný, Josef Kotzian, Jan Krygel, Leonidas Kryvošej, Dana Křížová, Andrew Lass, Cecilie Marková, Přemysl Martinec, Thomas Mordant, Helena Mužíková, Iva Petrová, Kateřina Piňosová, J. Raška, Ody Saban, Pavel Staněk, Martin Stejskal, Eva Švankmajerová, Jan Švankmajer, Václav Švankmajer, Sasha Vlad, X. Vyšeta, Anna Zemánková, Vít Zrubec-ký, Železničář a další...

Zdánlivě paradoxně spojovala výstava do jednoho celku výtvoř autorů výtvarně neškolených a školených, nevzdělaných a vzdělaných, nerefluktujících a reflektujících svou tvorbu a postoje. Jejich společným rysem je totiž důraz na ničím neopravovanou a nekul-

Komentovaná prohlídka výstavy Já je někdo jiný, pro studenty píseckého gymnázia. Foto V. Komasová

Vernisáž výstavy Já je někdo jiný-tvůrčí obsese mezi surrealismem a art brut, zprava kurátoři výstavy Josef Janda a Bruno Solářík. Foto V. Komarová

tivovanou intuici, při níž jako by za tvůrce jednal někdo jiný - tedy na samovolnost tvůrčího procesu, který se pro autora stává posedlostí, životně nezbytnou obsesí.

Výstavy se účastnili jednak členové Skupiny česko-slovenských surrealistů a jejich zahraniční přátelé - a jednak známější, méně známí i dosud zcela neznámí představitelé art brut, mediumního umění, spiritismu apod. Zatímco díla členů skupiny jsou vesměs nedávného data, výtvoři art brut zahrnují období celého uplynulého století až do současnosti.

Není náhoda, že expozici hostí Prácheňské muzeum v Písku. Konalo se zde už nejméně deset individuálních i společných výstav spojených se surrealismem - a jak známo, pachatelé se na místo svých činů s oblibou vrací.

Josef Janda, Bruno Solářík

Dobrodružství tvorby

Když krátce po druhé světové válce zakládal v Paříži malíř Jean Dubuffet spolu s André Bretonem a několika dalšími významnými kulturními osobnostmi „Společnost pro umění v původním stavu“ (Compagnie de l'art brut), nejednalo se o žádný módní umělecký výstřelek. Naopak šlo o první vážnou iniciativu, která se cíleně zabývala výsledky invenční kreativní činnosti lidí stojících dosud mimo zájem tzv. ofi-

ciální kultury. Art brut se do češtiny zpravidla překládá jako umění v původním či surovém stavu. Jeho tvůrci stojí často na okraji společnosti: duševně choť, mediálně inspirovaní, nejrůznější podivíni, dlouhodobě internovaní. Práce těchto autorů se někdy ocitají na pomezí tvorby lidové či naivní, zároveň tam ale pro svou jinakost jaksi nezapadají. Možná je lepší hovořit o tvorbě společenských outsiderů, kteří si kreativitou kompenzují své životní ztráty či osobní traumata.

Z psychologického hlediska jde nepochybně o určitou formu autoterapie. Člověk po vnějším či vnitřním ataku na integritu své osobnosti nerezignuje, neblahé životní okolnosti v něm probudí dosud netušené tvůrčí schopnosti a on začne, někdy i ke svému velkému překvapení, spontánně tvořit, obsesivně pužen jakoby „neznámou silou“. Často se jedná o lidi prosté, bez vyššího vzdělání, uměleckého školení a výtvárných ambicí. Přesto, anebo právě proto vyznačují díla některých insitních tvůrců zvláštní sílu a krásu, která nemá nic společného s estetismem, ať již klasicizujícím nebo moderním. Hodnota těchto děl je jinde. Spočívá v autenticitě inspirace a tvůrčí spontaneitě autorů nezatížených tzv. kulturou, profesionalitou a balastem komerce. Současně svědčí o tvůrčích schopnostech lidského ducha toužícího se osvobodit, alespoň vnitřně, od tíže pozemského bytí. Subtilní nuance vyzářované uměleckým dílem může divák ovšem vnímat spíše citem než chladným rozumem. Pokud je schopen do díla dostatečně proniknout, vstoupí do vnitřního dialogu s autorem a může pochopit smysl jeho poselství přes bariéry času a prostoru, jež je oddělují.

Vezmeme-li dnes již legendární citát Jeana Dubuffeta vážně a vydáme se hledat svého „pravého pana Umění“, brzy shledáme, že jsme se vydali na nekonečnou plavbu po řece času. Stačí snad připomenout prehistorické jeskynní malby v Lascaux či v nedávno objevené Chauvetově jeskyni v Jižní Francii. Leč zanechme historických exkurzů, jakkoli mohou být svůdné a poučné, a vraťme se pádlovat do našich dnů. Zjistíme přitom jednu zajímavou věc. Zatímco řeka času neustále plyne, imaginativní povaha lidské inspirace se nemění. To, co umělci „vede ruku“, nepřichází z nějakého onoho světa, ale z jeho vlastního nevědomí. Palivem tvůrčího procesu jsou jeho vlastní obsese, perverze, sny, touhy, ztracené vzpomínky atp. To máme všichni společné. Jediný rozdíl je ten, že inspirovaný umělec je dokáže jedinečným způsobem zobrazit a probudit k novému životu. To, co tuto transformaci umožňuje, je psychický automatismus. Zde se ovšem současně dostáváme do oblasti surrealismu. Stačí k tomu tužka a papír, jak již dnes jistě všichni dobře vědí, a v klidu si počkat, co to samo udělá. Zatímco surrealista takto vědomě experimentuje se svým nevědomím a může s výsledky svého výzkumu případně dále pracovat, tzv. „artbrutář“ tuto výhodu nemá. Z něho to vybublá, ať chce či nechce, protože to prostě musí jít někud ven. Technicky vzato se jedná o stejný princip, psychický automatismus funguje u každého člověka, jenomže ne každý s ním umí pracovat. Možná je to tak lepší, kdo ví.

Autor těchto řádků dostal před několika lety poněkud pořouchlý nápad. Vzhledem ke své dlouholeté surrealistické praxi je si dobře vědom vzájemných konotací mezi surrealismem a art brut. Napadlo ho, že by nebylo od věci vystavit jednou tvorbu z obou těchto oblastí pohromadě. Je přesvědčen, že ačkoli jde o díla lidí dobově i in-

televizně často velmi vzdálených a rozdílných, jejich společný jmenovatel, jímž je obsesivní povaha psychického automatismu, zaručuje, že se vzájemně nepokoušou, ale budou se spíše doplňovat.

Josef Janda

Surrealista i autor „art brut“ se poznají podle toho, že při tvorbě většinou moc nepřemýšlejí. Přesněji řečeno - nedělají si žádné plány. „O čem“ to bude a jak to bude vypadat. Prvotní surrealisté se tomu „nezasahování“ do vnitřních podnětů, s nimiž přichází jakoby „někdo jiný“, učili od spiritistických médií. Spiritista Josef Kotzian měl za to, že jeho ruku vede duch jménem Solferino - a tímto jménem tedy Kotzian své mediurní kresby podepisoval. Vlasta Kodříková se zase podepisovala jménem Tulák: i ona vnímala vlastní tvorbu jako cosi tak samovolného, že to snad ani nemohla stvořit sama.

Tématem výstavy je džungle nespoutané imaginace bez hranic vytyčovaných vzdělaností, světonázorem a rozhledem: na čem záleží, je jen naléhavá potřeba tvůrčího vyjádření - a nakonec i výsledný výtvar, který jakoby spadl s nebe.

Bruno Solařík

Přehled výstav surrealistů v muzeu v Písku

1967 - Karel Teige - od poetismu k surrealismu,

zahajoval St. Dvorský, ve spolupráci s Alšovo jihočeskou galerií

1967 - Vladimír Holub, koláže, objekty

1969 - Eva Švankmajerová - obrazy, zahajovala Věra Nosková

1970 - Vladimír Holub - obrazy, koláže

Normalizace - pauza

1985 - 1993, muzeum uzavřeno z důvodu rekonstrukce

1996 - Paříž nad Otavou - Vlasta Voskovcová, Miloš Síkora, Tomáš Frýbert,

Zdeněk Dašek, František Janula, Bocian, Roman Kameš, Martin Oliva,

obrazy a kresby, zahajoval Prokop Voskovec

2000 - Přirozené známosti - Vlasta Voskovcová, Jitka Boková, Miloš Síkora,

Tomáš Frýbert, Ivo Medek Kopaninský - obrazy, koláže, kresby,

zahajovali Prokop Voskovec, St. Dvorský a Jiří Ornest

2002 - Tři kolena jedna nit - generační výstava, Jindřich Krejča, Aleš

Krejča, Zdenka Krejčová, Kryštof Krejča, Jáchym Krejča,

Lucie Krejčová, obrazy, kresby, objekty, ilustrace, šperky, zahajoval Prokop Voskovec a Jan Rous

2003 - Vladimír Holub - koláže, objekty, kresby, gobelíny,

zahajovala Hana Dobešová

2003 - Lepené obrazy - Ivo Vodsedálek, autor zahájil sám

2003 - Zadem k nekonečnu - Martin Stejskal - obrazy, objekty,

zahajoval St. Dvorský

2005 - Cesty jinam, obrazy, kresby, koláže, asambláže, fotografie,

Vlasta Voskovcová, Miloš Síkora, Hana Schiker, Jaroslav Hrstka, Karel

Šebek, zahajoval St. Dvorský

2008 - Svět je strašlivý přírodopis, obrazy, kresby, objekty,

společná výstava celkem 25 autorů z Čech, Slovenska a hostů ze

zahraničí, zahajoval Bruno Solařík

2009 - Průřez vleklou událostí - František Vodák, obrazy z let 1959-2009,

zahajoval Miroslav Drozd

2010 - Nejen nůžkami, Ivo Medek Kopaninský, obrazy, kresby, koláže a objekty,

zahajoval autor

2013 - Events a jiné drobné akce, Roman Erben, obrazy, grafika,

zahajoval St. Dvorský

Antonín Šít - malíř (1915 - 1983)

Zůstat vždy sám sebou

V roce 2015 bylo vzpomenu stého výročí narození jihočeského malíře Antonína Šíta.

Narodil se 17. ledna 1915 v Prčici na Sedlčansku. Otec, malorolník v Nosetíně, padl v první světové válce. Matka pak dále vedla práci v menším hospodářství. Od roku 1921 navštěvoval malý Antonín obecnou a měšťanskou školu v Chyškách, poslední ročník v Praze. Poté studoval na učitelském ústavu v Příbrami, kde v roce 1935 maturoval. Dráha učitele ho však nelákala. Přihlásil se na Akademii výtvarných umění v Praze, kde po absolvování kreslířské třídy Josefa Loukoty pokračoval až do uzavření vysokých škol v roce 1939 v malířské figurální škole u profesora Maxe Švabinského. Studia dokončil v roce 1946 ve speciálce profesora Jakuba Obrovského. S malířem Pavlem Maurem si najal ateliér a zapojil se do bouřlivého pražského kulturního života. Po sedmi letech, v roce 1953, se však vrací zpět do Nosetína, aby se staral o svoji nemocnou staříčkou matku. Zbytek svého života prožil zde. Udržoval malé hospodářství a tvořil jako samostatný výtvarník. Zemřel 9. ledna 1983 a je pochován na chyšeckém hřbitově. Díla Antonína Šíta jsou dnes v soukromých sbírkách a řadě galerií a muzeí, například v Alšově jihočeské galerii, Prácheňském muzeu v Písku, nebo oblastní galerii v Náchodě. Největší část jeho díla je uložena v depozitáři Královské kanonie premonstrátů na Strahově.

Na 9. samostatných výstavách bylo dílo Antonína Šíta vystaveno v letech 1961 - 2008.

Společně vytavoval Antonín Šít na celkem 12. výstavách, účastnil se rovněž několika výstav v zahraničí, konkrétně Německu, Švédsku a Maďarsku (1970 - 1979).

Pamětní místnost Antonína Šíta je od roku 2007 otevřena na faře v Chyškách.

Cyklus tří výstav malíře byl zahájen ve výstavních prostorách milevského kláštera premonstrátů v Milevsku. Dále výstava putovala do Prahy do galerie Strahovského kláštera premonstrátů a svoji pouť zakončila v galerii Prácheňského muzea v Písku, na závěr roku v prosinci.

Zahájení výstavy obrazů Antonína Šíta, zleva Jaromír Procházka, Irena Mašíková a Jiří Krejčí. Foto V. Komasová

Výstavu doprovázela monografie autora, kterou vydala Galerie Procházka s.r.o. v Českých Budějovicích. PhDr. Jaromír Procházka, autor textu monografie všechny tři výstavy osobně zahajoval. Autorův blízký přítel, vynikající klarinetista Jiří Krejčí, vernisáže doprovodil svým hudebním vystoupením.

Pro píseckou výstavu byla zapůjčena díla z Královské kanonie strahovského kláštera premonstrátů v Praze, Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou, ze soukromé sbírky píseckého sběratele, a několik děl pocházelo ze sbírek Prácheňského muzea v Písku.

Prácheňské muzeum se rovněž podílelo zhotovením kompletní fotodokumentace pro Šítovu monografii.

V závěru se patří poděkovat za vstřícnou a obětavou spolupráci Královské kanonii premonstrátů v Praze, milevskému klášteru premonstrátů, jmenovitě paní Olze Černé, Jaromírovi Procházkovi, Světlaně Procházkové, Karlu Cejnarovi, panu Jiřímu Krejčímu z Milevska a fotografe muzea Václavě Komasové.

Výstava malíře Antonína Šíta nabídla vyzrálé malířské dílo, zobrazující umělcův niterný vztah k domovské krajině, spojený s pokornou a hlubokou duchovní vírou. Antonín Šít bezesporu patří mezi ty umělce, kteří celoživotně tvořili mimo centrum uměleckého dění, ale jejichž dílo snad právě proto je skutečně ryzí, neovlivně-

né a nepodléhající nejrozličnějším módním stylům a zachovává si svoji pozoruhodnou uměleckou, ale i hluboce lidskou výpověď.

Dámská pinakotéka - Z hřebíku na hřebík

Sběratelství náleží svou podstatou k činnostem spirituálním a významně se podílí na tvorbě kultury. To o něm platí obecně a o sběratelském oboru, který se zabývá uměním, zejména. Jím člověk uspokojuje potřebu obklopovat se věcmi esteticky hodnotnými a niterně mu blízkými, a dotvářet tak svůj domov a svět. Přitom se sbližuje a spojuje s jinými stejně zaměřenými lidmi a tím svůj svět zvětšuje a obohacuje. Obohacuje jej, zvláště když se věnuje výtvorům lidí již zemřelých. Jeho svět pak dostává nový duchovní i časový rozměr, minulost se v něm stává součástí přítomnosti a přibližuje se nadčasovosti.

Sběratelství je tedy činnost tvůrčí, jejíž prospěšnost se asi nejzřetelněji projevuje právě v oblasti umělecké, hlavně tam, kde jde o umění současné. Tehdy se duševní a duchovní spříznění sběratele a umělce obvykle upevňuje osobním stykem, při němž se významně uplatňují vlastnosti a hodnoty lidské, přispívající ke vzniku přátelství a prohlubující etický obsah vztahu. Spřátelený sběratel je umělcovou oporou existenční i morální, a jestliže je v jeho tvůrčím oboru opravdovým a hodnověrným znalcem, prospívá mu také svou kritikou a radami, čímž se vlastně stává spolutvůrcem jeho děl.

Zahájení výstavy Dámská pinakotéka - sbírka Ireny Mašíkové, zprava autorka výstavy I. M., ředitel muzea Jiří Prášek a hudebník Paul Batto. Foto V. Komasová

Zvláštní a nezastupitelnou vrstvou uměnímilovné veřejnosti jsou odborníci pracující v muzeích a galeriích, kde tvorbu umělců soustavně sledují, píší o ní, pořádají výstavy, starají se o sbírky uměleckých předmětů a doplňují je novými zisky. Etickým předpokladem jejich práce je ovšem nezištnost: jejich zisk má být jen nehmotný. I tam jako v každé jiné lidské činnosti záleží na míře idealismu a zájmu nadosobních.

K těmto zasloužilým lidem náleží také Irena Mašíková Konstantová, pracující v Prácheňském muzeu jako kurátorka jeho galerie od roku 1995. Za těch dvacet let tam zorganizovala téměř 350 individuálních a kolektivních výstav a získala pro muzeum mimo jiné obrazy píseckého rodáka Václava Rožánka, nyní trvale vystavené. Přitom poznala desítky umělců a s mnoha navázala trvalý styk, který se časem změnil v přátelství. Svůj zájem zaměřovala jak na umělce z Písecka a z jižních Čech vůbec, tak i na ty, jejichž význam není omezen místně a mezi nimiž byli naši umělci nejvěhlasnější, například Jiří Kolář, jeden z prvních, jež píseckému publiku představila. A neomezovala se ani na ty, kteří žijí v cizině, zejména v její milované Francii. Bylo pak přirozené, že se jí za to odvděčovali i tím, že jí svá díla darovali - k lidským vztahům odedávna náleží dárky, přičemž stejnou radost má dárci i obdarovaný. A komu patří dárky umělců víc než těm, kteří k nim mají nejbližší a nejvíce je chápou? Za takových okolností vznikají soubory obzvláště zajímavé, poněvadž nesou pečeť důvěrnosti. Přitom to nejsou sbírky v pravém smyslu toho slova. Nejsou výsledkem programové a systematické aktivity - tvořil je sám život. Tak vznikl i soubor, jež Irena Mašíková vystavila v Galerii PM na sklonku minulého roku, aby se o potěšení styku s ním podělila s jinými milovnicími umění, a který pro svou jedinečnost a hodnotu zasluhuje, aby jej poznala i širší veřejnost. To, že jí vedoucí pracovníci Prácheňského muzea tuto výstavu, nazvanou *Dámská pinakotéka - Z hřebíku na hřebík* (rozumí se z hřebíku v bytě na hřebík ve výstavní síni), umožnili uspořádat, je proto chvályhodné: vyjádřili tak uznání a vděčnost kolegyni, která svou odbornou aktivitou podstatně přispívá k přitažlivosti této významné kulturní instituce. A tahle výstava byla jedna z těch, na něž se diváci rádi vracejí.

Jaromír Zemina

Seznam vystavených autorů:

Bocian (galerie PM, 1997), Jindřich Boška, David Bartoň (galerie PM 2007, 2013), Miloslav Cicvárek, Luisa Černovická, František Domin (galerie PM, 2009), Fr. R. Dragoun (galerie PM 1996, 2006, výstava jednoho dne, 2011), Václav Daneš (galerie PM, 2006), Milan Doubrava (galerie PM 2007, malé výstavní síně PM, 2015) Roman Erben (galerie PM 2000, 2012, Lubomír Fiala (chodba knihovny PM 2015), Vladimír Franz (galerie PM, 2015), Jaromír Gal (malé výstavní síně PM, 2001), Jaroslav Hübl (galerie PM 1998, 2003, 2013, chodba knihovny PM,

2005, malé výstavní síně PM, 2008), Josef Hampl (galerie PM, 2007), Vladimír Holub (galerie PM, 2003), František Janula (galerie PM 1996, 2000, 2013, galerie Portýč 2003), Jiří Kolář (kostel sv. Trojice 1993, galerie PM, Památník města Protivína 1999, 2014, galerie PM, 2003, chodba knihovny PM, 2014), Vladislav Krédl (galerie PM, 2009), Ivo Medek Kopaninský (malé výstavní síně PM 2002, Galerie PM 2000, 2010), Jiří Kayser (galerie PM 2000), Kristián Kodet, Oldřich Kulháněk (malé výstavní síně PM, 1998), Jan Konůpek, Josef Krejsa (chodba knihovny 1996, galerie PM, 2006), Zdeněk Kirchner (galerie PM, 2001), Mirek Kaufmann (galerie PM, 2004), Josef Liesler (galerie PM, 1999), Jaroslav Malina (galerie a malé výstavní síně PM, 2011), Michal Mašík (chodba knihovny PM, 2003), Jana Mašíková (galerie PM, 2003), Svatopluk Máchal (malé výstavní síně PM, 1995), Jan Otava, Václav Polívka, Radek Pilař (galerie PM a galerie Portýč, 2003), Iva Petrová (malé výstavní síně PM, 2011), Jiří Rejžek (galerie PM, 2014), Václav Rožánek (galerie PM 2003, malé výstavní síně PM 2013, stálá expozice PM), Miloslav Růžička (malé výstavní síně PM 2000, výstava jednoho dne, 2013), Jiří Řeřicha (malé výstavní síně 2009, galerie PM 1996, 1999, 2001, 2011, výstava jednoho dne, 2013) Jan Sekal (galerie PM 2012), Jiří Suchý (malé výstavní síně PM, 2001), Antonín Sládek (galerie PM, 2005), Jan Sýkora (galerie PM, 2003), Helena Schmaus Shooner (malé výstavní síně PM 2002, galerie PM, 2006), Jiří Škoch (malé výstavní síně PM, 2013), Marie Šechtlová (malé výstavní síně PM 2002), Jiří Švengsbíř, Yvonne Tinayre (galerie PM, 1997), Vladimír Tesař (galerie PM, 2000), František Trávníček (chodba knihovny PM 2003, 2005, 2008, galerie PM 1998, 2013), Josef Váchal (galerie PM 2008, malé výstavní síně PM 2014), Karel Vysužil (malé výstavní síně PM, 2003), Karel Valter (galerie PM, 1997), Petr Velíšek (galerie PM 2000, malé výstavní síně PM 2015), Jiří Voves (malé výstavní síně PM 1999, galerie PM, 2013), Josef Velenovský (galerie PM, 2010), Josef Zikmund (chodba knihovny PM, 2014).

Lubomír Fiala - Hnízda/objekt, kresba

Lubomír Fiala se narodil dne 24. února 1958 ve Zlíně. V roce 1978 absolvoval Střední průmyslovou školu sklářskou v Novém Boru, výtvarný obor - design skla. V letech 1979 - 2005 zastával post Policejního rady u Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR na ředitelství PČR v Praze. Následně v letech 2005 - 2013 lektor-školitel prevence kriminality pro EU. Od roku 2013 do současnosti se zabývá přednáškovou činností na téma „Právní odpovědnost, Historie zločinu a trestu, Prevence kriminality - pro odbornou i laickou veřejnost a pro studenty vysokých a středních škol.

Svět umění ale vnitřně nikdy neopustil a v roce 2013 se začíná jako autodidakt intenzivně zabývat výtvarnou tvorbou, především malbou, kresbou, tvorbou objektů a ilustrací.

Z vernisáže výstavy Hnízda, autor Lubomír Fiala na snímku vlevo. Foto V. Komasová

Vystavuje s uměleckou skupinou „MAFIASTŘELMA“ a „GARDENPARTA“. Je zastoupen v mnoha soukromých českých i zahraničních sbírkách (Švýcarsko, Německo, Rakousko a Itálie).

Citujme slova ing. arch. Zd. Blažka z vernisáže výstavy Lubomíra Fialy V Praze Na Karlově, v roce 2014. „*Obrazy a objekty Lubomíra Fialy, představují autorsky pojatá svébytná výtvarná díla. Jsou pozoruhodná a důmyslná jak pečlivým technickým a uměleckým zpracováním, tak vytříbenou výtvarnou formou a uměleckým obsahem*“.

Fiala nás svým výtvarným dílem „vtahuje a zve“ do děje jím vyprávěného příběhu a my se stáváme spoluhráči, nikoliv jen statisty - pozorovateli.

Silně osloven italskou antikou a s velkým časovým odstupem ve vývoji evropského umění zejména Renné Magrittem, vydává se na svoji vlastní výtvarnou cestu. „*Každá věc má nejméně dvě stránky - běžnou vnější podobu, kterou vnímáme svým okem, a podobu přízračnou, náležející do světa metafyzických jevů*“. Jak sám autor řekl, metafyzická malba ho doslova pohltila a se spojením antické architektury a soch vznikají jeho první kresby a malby. Ve svých „snových“ krajinách vytváří jistou „nostalgickou scénografii“, i když převážně bez figur, hluboce lidskou. V případě metafyzické malby Lubomíra Fialy nejde o návrat do 20. let minulého století, ale o urputnou snahu navázat, pokračovat, předložit divákovi svůj příběh,

který zrál mnoho let a uzrál životní zkušeností. Možná proto začal Lubomír Fiala výtvarně tvořit až tak relativně pozdě. Při pohledu na jeho tvorbu musím konstatovat, že začal právě včas.

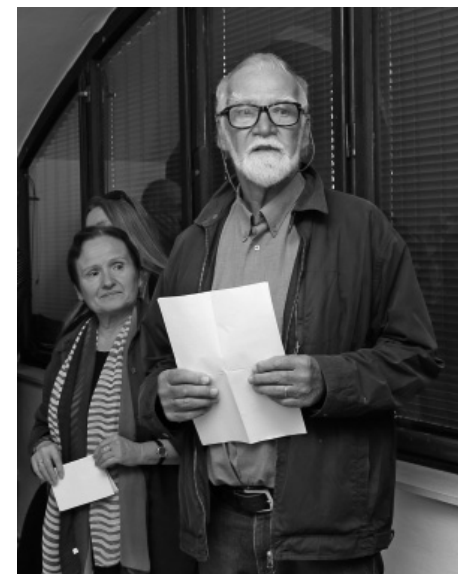
Návrat Lubomíra Fialy do světa umění, je logickým vyústěním, po letech strávených v jeho profesionální činnosti, tolik vzdálené kráse, poezii a imaginaci. Že je to návrat šťastný, je nezpochybnitelné.

Petr Velkoborský - Mezičas

RNDr., Petr Velkoborský, CSc., narozen 21. června 1938 v Praze. V letech 1963 až 1988 pracoval v Geofyzikálním ústavu ČSAV v Praze a od roku 1988 až do odchodu do důchodu v roce 1998 působil jako pedagog oddělení užité fotografie na Střední průmyslové škole grafické v Praze. V roce 1988 ukončil tříleté studium na Institutu výtvarné fotografie při Svazu českých fotografů. Od roku 1990 až do roku 2013 byl externím pedagogem Institutu tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě a od roku 2000 do roku 2008 externě vyučoval v Ateliéru fotografie na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.

Jeho dokumentární snímky akcentují vizuální metafory a jemně přízračné momenty. V devadesátých letech začal fotografovat symbolicky pojímaná zátiší a aranžmá statických objektů. Na přelomu tisíciletí se vrátil k výrazně subjektivnímu pojetí dokumentárních snímků, invenčně využívajících neostrosti. Průběžně se věnuje též portrétu. Od roku 2012 organizuje dílny věnované velkoformátové fotografii. Publikoval práce z oblasti techniky a technologie fotografie. Z angličtiny přeložil knihu „*Tvůrčí fotografie*“. V osmdesátých letech dramaturgicky zajišťoval fotografické výstavy pro galerii Futurum v Praze. Od roku 2003 žije trvale ve Slavonicích a od roku 2013 pobývá střídavě ve Slavonicích a Písku. Samostatně vystavuje a zúčastňuje se rovněž kolektivních výstav.

Petr Velkoborský vystavoval na svojí výstavě převážně fotografie

Výstava „Mezičas“, fotografie Petra Velkoborského, autor na snímku. Foto V. Komasová

z volného souboru velkoformátových inscenovaných zátiší z let 1993 až 1998. Z let 2007 až 2009 pocházejí tzv. nalezená zátiší, fotografovaná poněkud netradičně na střední formát černobílého filmu. Poslední trojice velkoformátových zátiší je z období 2012 až 2013. V posledních letech převažuje ve fotografii dokumentární či jenom dokumentační produkce, nejednou se sociologickým podtextem nebo intimně laděnou subjektivní reflexí. Současně jakoby se poněkud vytrácel výrazný výtvarně - estetický aspekt. Proto se autor rozhodl věnovat tuto výstavu jednomu z nejstarších fotografických žánrů - zátiší.

Václav Konštant - Historie písecké pošty

Prácheňské muzeum v Písku vzpomenu touto výstavou na svého bývalého zaměstnance pana Václava Konštanta, u příležitosti 100. výročí jeho narození. (1. 5. 1915). Ve svém penzijním období, pracoval v muzeu řadu let jako pokladník, až do roku 1993.

Jeho celoživotní zálibou byla filatelie, zejména její předzámkové období. Vybudoval (kromě řady jiných), rozsáhlou sbírku „Poštovní historie Českých zemí od 16. do 19. století“, která úspěšně zaujímala špičková místa světových výstav poštovní historie.

A protože byl písecký rodák, uspořádal rovněž sbírku „Poštovní historie města Písku“.

Sbírka čítá 239 listů s odbornými texty, uvedením několika míst, kde v Písku budovaly pošty existovaly a jejich vyobrazení, vlepěné originál dopisy z předzámkového období, první československé známky a vývoj poštovníctví v Písku, až do roku 1945,

různé poštovní dopisnice, zajímavosti razítkové atd. Diváci měli možnost shlédnout všechna místa v Písku, kde pošta existovala a dozvědět se řadu zajímavých skutečností o době jejich vzniku a osob, které písecké poštovní úřady provozovali.

Rovněž tak souhrnný text „Pošta v Prácheňském kraji“, který Václav Konštant publikoval v píseckém historicko-společenském časopisu Otavín (č. 3).

V expozici byly také vystaveny medaile, které Václav Konštant za své sbírky obdržel na světových, nebo celostátních výstavách.

Vzpomenuta byla dokumentačními materiály i unikátní poštovní výstava z roku 1972, kterou písecký Klub filatelistů v tehdejší Oblastním muzeu uspořádal a na které Václav Konštant získal hlavní cenu.

Václav Konštant. Fotoarchiv autorky

Expozice výstavy Historie písecké pošty - sbírka Václava Konštanta. Foto V. Komarová

Výstavy jednoho dne Parkány Prácheňského muzea

Jaroslav Joe Hübl Fotografie 1970 - 2013

Tato výstava byla uspořádána u příležitosti 70. výročí narození píseckého fotografa Jaroslava Hübla a představovala stručný výběr z jeho dosavadní tvorby. Byly to fotografie z nejdůležitějších cyklů, kterými se dlouhodobě zabývá, a to především „Akty a portréty“- žánr, kterému se intenzivně věnoval do roku 2005, ale i v současné době v něm pokračuje, protože téma ženy je fenomén, který je pro jeho tvorbu určující. Posledních deset let je středobodem jeho fotografického zájmu takz. „živá fotografie“, a to jsou především snímky z Paříže. Město nad Seinou začal Jaroslav Hübl pravidelně navštěvovat od počátku 90. let, kdy se konečně otevřela možnost vycestovat.

V posledních letech se do města nad Seinou pravidelně vrací, většinou dvakrát v roce, protože Paříž se stala jeho skutečnou velkou láskou a zdrojem neustálých inspirací. Z fotografií Jaroslava Hübla bezpečně poznáme, že dokonale vstřebal esprit tohoto krásného města. Jaroslav Hübl na své cestě za fotografií dospěl k profesionálním výsledkům svojí usilovnou a systematickou prací, se smyslem sobě vlastním pro precizní způsob sebevyjádření, ať už se to týká zvolením samotného záběru, kompozice či světla. Dostalo se mu pozoruhodného da-

Autorky výstavy Jednoho dne - Podoby patchworku. zprava Mirka Kalinová, Marcela Brejchová, Věra Englichová, Luba Rády, Dagmar Zajíčková a kurátorka výstavy Irena Mašíková. Foto V. Komasová

Fotograf Jaroslav Joe Hübl -
Výstava jednoho dne. Foto V.
Komasová

ru dobře se dívat a právě tak s podobnou invencí a s citlivým přístupem připravuje svoje fotografické publikace. Do nejmenšího detailu přemýšlí o konečném vyznění každého nového výtisku. Nejdůležitější v tvorbě Jaroslava Hübla podmiňující dobrý výsledek, je jeho opravdová radost z fotografování a jeho touha po dokonalosti.

(Tentokrát počasí nedopřálo výstavu instalovat venku na parkánech a tak se uskutečnila v prostorách přednáškového sálu muzea).

Prácheňská umělecká beseda

Představení rozmanitosti

Umělecké sdružení píseckých amatérských výtvarníků se představilo společnou výstavou mnoha rozmanitých žánrů, celkem patnácti autorů.

Holba Pavel - fotografie, Chovancová Eva - malba, dřevěné šperky, koláže, Jarešová Eva - malba, Jiřík Petr - fotografie, Komas Pavel - fotografie, Majer Václav - obrazy, Procházková Adéla - obrazy, Pavelková Hana - malba, kresba, objekty, Peclová Jitka - textilní tvorba, Pecl Karel - fotografie, Rády Andrej - malba, Svozil Vladimír - malba, Vavříková Lenka - paličkovaná krajka, Vlasák Vladimír - malba, Zima František - malba.

Výstava svojí prezentací dokumentovala již pevné ukotvení amatérských výtvarníků na písecké výtvarné scéně.

Podoby patchworku

Výstava textilní tvorby

Počátkem měsíce září se představilo celkem pět výtvarnic, které se zabývají prastarou textilní technikou patchwork.

Marcela Brejchová vystavila tradiční prošivanou technikou textilní quildy, Věra Englichová pozoruhodně zpracované klasické patchworkové deky, Mirka Kalinová rovněž originální prošivané obrazy - quildy, obohacené aplikacemi, výšivkami a malbou, Luba Rády rovněž patchworkové deky a Dagmar Zajíčková polštáře, drobné užitkové předměty a tašky.

Všechna vystavená díla představila neobyčejný výtvarný cit jejich autorek a bravurně zvládnuté řemeslo.

Výstava se vzhledem k proměnlivému počasí konala částečně na parkánech muzea, kam autorky zavěsily na zeď patchworkové deky, kterým drobný déšť neškodil, a ostatní předměty byly vystaveny v přilehlém přednáškovém sále muzea.

Výstavy jednoho dne si našly značnou oblibu u návštěvníků a jsou hojně navštěvované. Vždy jsou to setkání s píseckými autory, kteří svůj volný čas intenzivně věnují svým koníčkům a setkání s nimi je velmi inspirativní, přátelské a obohacující.

Zdaleka a zblízka...

Výstava dvou umělců žijících v různých světových kontinentech, dokumentovala spojení dvou zdánlivě zcela rozlišných světů, které jejich dílo navzdory velké vzdálenosti podivuhodně propojuje a vytváří tak zcela nový, vzájemně a vzácně se obohacující výtvarný celek, který oba umělci naplnili svými pozoruhodně souznějícími díly.

Výraznou a silnou energií oplývající kresby Petra Velíška (1948), žijícího na farmě v krásné kanadské přírodě a dřevěné sochy Milana Doubravy (1946), které vytváří na své chalupě v Modlešovicích, ležících v mírné a poetické krajině jižních Čech.

Milan Doubrava, rodák z Českých Budějovic vystudoval keramickou školu v Bechyni, nezůstal pouze ve svém výtvarném vyjádření u hlíny, ale našel velké zalíbení ve dřevě a tomuto materiálu zůstává obdivuhodně věrný. Nalézá v něm neustálou inspiraci, vždy dřevu ponechává vyznít jeho přirozenou a původní materii, ale někdy své dřevěné sochy a objekty také barevně pojednává a kombinuje s rozličnými materiály, a to s neobyčejným citem a všudypřítomnou úctou k materiálu. Doubravovy sochy jsou veselé i smutné, tajemné i lyrické, mýtické i strašidelné, ale vždy ve svém konečném vyznění mile laskavé, vyzařující pozitivní energii, se kterou je divákovi velmi příjemně a chtěl by s ní setrvat co nejdéle.

Milan Doubrava v poslední době tvoří své sochy i z betonu a v mnoha případech je usazuje přímo v krajině, se stejně pozoruhodným citem, jaký měli naši předkové.

Milan Doubrava. Foto V. Komarová

Petr Velíšek, fotografie. Archiv autora

Krajina je pro Milana Doubravu silným a nevyčerpatelným zdrojem inspirace, neustále se k ní navrácí, hledá v jejím dávném dějinném archivu a co je nejdůležitější, vždy nalézá a implantuje s velkou pokorou svoje pocity do své tvorby.

Petr Velíšek, rodák z jihočeského Písku, se výtvarnému oboru nikdy studijně nevěnoval, (vystudoval průmyslovou školu strojnickou), ale celoživotně ho výtvarná tvorba provází a stala se neodmyslitelnou a niterně potřebnou součástí jeho života. Velíškovy obrazy a kresby převážně ožívají lidskými postavami, jeho figurální tvorba je od počátku založena na výrazném kresebném tvaru, charakteristickém svou expresivností a barevnost je pak nositelem určité atmosféry, vyjadřující autorův prožitek. Velíškovy krajinné motivy, zaujímající rovněž značnou část jeho tvorby, představují již řadu let domovskou krajinu Kanady, ale někdy se navrácí i k intimní krajině svého mládí, ke krajině mírné, zahloubané, někdy až mystické. Petr Velíšek tak ve své tvorbě navazuje zcela intuitivně na tradici české lyrické malby, která v jeho vyjádření nepostrádá velmi hluboký a osobitý vnitřní prožitek, umocněný

jeho schopností obohatit jej o pohled ovlivněný životem v krásné a divoké kanadské přírodě. Malbě a kresbě se věnuje se silnou a neodvratnou potřebou sebevyjádření a naléhavého sdělení svého osobitého vnitřního prožitku.

Milana Doubravu i Petra Velíška výrazně ovlivňují v jejich tvorbě příroda a krajina, ve kterých žijí, okouzlení a spojení člověka s přírodou a osobní hledání po smyslu bytí. U obou umělců můžeme nalézt v jejich tvorbě usilovné hledání výtvarného sebevyjádření a především vnitřní radost z vlastní tvorby.

Vlastimil Teska - Interiérové objekty

Pozdrav z doby, kdy architekti uměli kreslit, malovat a sochat.

Výstava byla uspořádána u příležitosti autorových sedmdesátin. Představila originální architektonické interiérové objekty a dokumentaci interiérových architektonických realizací.

Vlastimil Teska se narodil v roce 1945 v Písku. V letech 1968 - 1990 působil jako architekt nábytkářského podniku Hikor Písek. Teskův originální design zařadil Hikor Písek na špičku a nejžádanější nábytkový sortiment té doby. Žije a pracuje střídavě v Písku, v Chobotě u Blatné a v Praze. Designer, architekt a pedagog na Vyšší odborné škole restaurátorské v Písku.

Zastoupen ve sbírkách UMPRUM muzea Praha, Brno. Vlastimil Teska je autorem více než 250 interiérových objektů - solitérů, převážně židlí, křesel, komod, stolů a stolků.

Jeho díla jsou spíše dřevěné sochy s vynikajícími užitnými vlastnostmi zajímavých tvarů, s perfektně pojetým povrchem. Vlastimil Teska pracuje s masivním dřevem, konečnou podobu dotváří barevným mořením, výtvarnými detaily z exotického dřeva.

Zahájení výstavy „Interiérové objekty“ Vlastimila Tesky, autor na snímku vpravo. Foto V. Komasová

kého dřeva, v některých případech prvky z optického skla z dílny uměleckého skláře Jana Frydrycha.

Autor ale nezůstává pouze u tvorby jednotlivých objektů. Věnuje se i navrhování a realizaci interiérů - obytných i pracovních.

Galerie ART u sv. Jošta (Český Krumlov), spolupracuje s arch. Janem Teskou od svého založení v roce 1993. Za tu dobu vznikla řada mimořádných netradičně pojatých interiérů.

Karel Špillar - obrazy

Unikátní výstava děl malíře Karla Špillara (* 21. 11. 1871 Plzeň - 7. 4. 1939 Praha) byla Prácheňskému muzeu zapůjčena díky dlouholeté vzájemné dobré spolupráci s Městským muzeem ve Volyni a jeho ředitelem Karlem Skalickým, který výstavu zahájil.

Karel Špillar se narodil v rodině finančního úředníka Antonína Špillara a jeho manželky Františky Scheibeinreifové. Jeho dva bratři Jaroslav Špillar (1869-1917) a Rudolf Vojtěch Špillar (1878-1949) se rovněž stali akademickými malíři.

Vystavený soubor byl úzkým výběrem prací ze Špillarovy pozůstalosti, která se dostala do sbírek Městského muzea ve Volyni díky daru jeho někdejší modelky Růženy Štabernákové, a to ve třech částech v letech 1971 až 1977, a která čítá kolem 200 kusů různých jeho prací.

Umělecká studia

1885-1893 - Uměleckoprůmyslová škola v Praze, nejprve všeobecná škola, pak speciálka pro dekorativní malbu (prof. František Ženíšek)

Studijní cesty a pobyty v cizině

1897 - Francie, Paříž

1897 - Anglie, Londýn

1900 - Francie, Paříž

1902-1908 - Francie, Paříž - trvalý pobyt

1922 - Francie, Normandie

1930-1933 - Francie, Normandie

Pedagogická činnost

1913-1925 - Uměleckoprůmyslová škola v Praze, učitelem kresby aktu

1925-1938 - Uměleckoprůmyslová škola v Praze, řádným profesorem

Zahájení výstavy obrazů a litografií Karla Špillara, ze sbírek Volyňského muzea. Na snímku vedoucí muzea Karel Skalický a kurátorka výstavy Irena Mašíková. Foto V. Komasová

Členství ve spolcích

Jednota výtvarných umělců

Spolek výtvarných umělců Mánes

Realizace ve veřejném prostoru - výběr

1893 - Moravská Ostrava, oltářní obraz pro oltářní kapli

1898 - Nymburk, sgrafita na sokolovně

1898 - Náchod, fresky na záločně

1899 - Praha, výzdoba schodiště Zemské banky v Praze

1900 - Kutná Hora, výzdoba královské síně ve Vlašském dvoře

1901 - Praha, výzdoba hotelu Central v Hybernské ulici (spolu s Janem Preislerem)

1909 - Praha, figurální mozaika Hold Praze na průčelí Obecního domu

1911 - Praha, výzdoba Smetanovy síně Obecního domu

1914 - Praha, výzdoba kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí

1917 - Domažlice, oltářní obrazy

1936 - Praha, monumentální malba Dary země pro Českou pojišťovnu v Praze

Výstavy - výběr

1926 - Praha, Obecní dům, Výstava prací malíře Karla Špillara a sochaře Franty Úprky

1927 - Plzeň, Západočeské uměleckoprůmyslové muzeum města Plzně, Výstava Karla Špillara

1938 - Praha, Rubešova galerie, Výstava pastelů a kreseb prof. Karla Špillara

1939 - Praha, Jednota umělců výtvarných a Hollar, Posmrtná výstava díla profesora Karla Špillara

1949 - Plzeň, Západočeské muzeum v Plzni, Výstava obrazů Jaroslava a Karla Špillara

1971 - Volyně, Městské muzeum ve Volyni, Z malířské tvorby Karla Špillara

1971 - Praha, Městská knihovna v Praze, Výstava obrazů Karla Špillara

1974 - Volyně, Městské muzeum ve Volyni, Karel Špillar, obrazy a kresby

1980 - Praha, Středočeská galerie v Praze, Karel Špillar 1871-1939

1987 - Plzeň, Západočeská galerie, Bratři Špillarové

1997 - Hlinsko, Městské muzeum a galerie v Hlinsku, 38. výtvarné Hlinecko

1997 - Plzeň, Výstavní síň Masné krámy, Bratři Špillarové. Výběr z díla

2000 - Praha, Obecní dům, Karel Špillar 1871-1939

2001 - Liberec, Oblastní galerie v Liberci, Karel Špillar 1871-1939

2001 - Plzeň, Západočeská galerie v Plzni, Karel Špillar 1871-1939

2004 - Volyně, Městské muzeum ve Volyni, Karel Špillar - obrazy

2009 - Domažlice, Galerie bratří Špillarů, Bratři Špillarové

2014 - Volyně, Městské muzeum ve Volyni, Karel Špillar - Ženy

Zastoupení ve sbírkách

Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou

Galerie bratří Špillarů v Domažlicích

Galerie hlavního města Prahy

Městské muzeum ve Volyni

Muzeum hlavního města Prahy

Národní galerie v Praze

Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze

Západočeská galerie v Plzni

Marcela Drhovská, Klára Koubová

OHLÉDNUTÍ ZA EDUKAČNÍMI PROGRAMY V ROCE 2015

V roce 2015 se doprovodných programů a akcí s edukačním zaměřením zúčastnilo celkem 3 389 návštěvníků. Zveme čtenáře ke krátkému ohlédnutí za edukační činností muzea.

Od března probíhal výukový cyklus pro nejmenší „S Človíčkem do minulosti“, koncepčně inspirovaný programem Regionálního muzea a galerie v Jičíně - Muzea hry. Jednalo se o pět lekci, ve kterých se nejmenší návštěvníci dozvěděli, co to vlastně muzeum je, jak funguje, navštívili postupně některé expozice a měli možnost si

Doprovodný program k výstavě Večerníček Chaloupka na vršku Foto V. Komarová

Výtvarná dílna k výstavě Václav Vokolek „Krajiny - slova - lesy“. Foto V. Komarová

řadu exponátů prohlédnout zblízka. Z každé návštěvy si odnesli malý dárek, vzpomínku na hodinu v muzeu. Tuto „sbírku“ využil muzejní pedagog při setkání s dětmi v mateřské školce, kde s nimi zopakoval, co se dozvěděly.

Na celý cyklus se přihlásilo pět mateřských školek, jedna základní škola a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Naděje. Z hlediska návštěvnosti patřil Človíček k nejlepším programům a ohlasy na charakter a průběh akce byly kladné. Paní učitelky se následně ve školce k daným tématům s dětmi vracely a rozvíjely je. V Křesťanské mateřské školce vzniklo spontánně „zmenšené muzeum“. Děti do školky nosily staré památeční předměty, které se v domácnostech uchovávají, například staré knihy, fotoaparát, ošatky, keramiku... Program bude muzeum nabízet každý lichý rok.

K již tradičním akcím patří příprava dětského programu v rámci muzejní noci. Ustálilo se pořádání na parkánech, kde děti procházejí pěti stanovišti. Muzejní noc v roce 2015 připomínala výročí upálení Mistra Jana Husa, proto si děti zahrály na husitská práčata a zkoušely si například „srážení křižáků cepem nebo boj s řemídem“. Historické hry se zúčastnilo 148 dětí.

Od roku 2012 nabízí muzeum doprovodné programy ke krátkodobým výtvarným výstavám. Účast na akcích s výtvarnou činností je podstatná, jedná se o 1173 návštěvníků. Povaha činností závisí na tématu a charakteru výstavy. Z pohledu muzejních pedagogů je tedy příhodné, když celoroční skladba výstav zohlední cílové skupiny a nabídka programů se může rovnoměrně rozprostřít. Program k výstavě „Já

je někdo jiný - tvůrčí obsese mezi surrealismem a art brut“ absolvovalo šest skupin studentů Gymnázia Písek, na výtvarné dílně doprovázející výstavu obrazů Václava Vokolky „Krajiny - slova - lesy“ tvořilo 251 dětí prvního stupně ZŠ a studentů gymnázia. Muzeum disponuje výhodou neformálního prostředí, což dává větší prostor mluvit s mladou generací o životě, vztazích a hlubších rovinách existence. Tento rozhovor obohacuje obě strany, studenty i lektora.

Na podzim bylo edukační oddělení posíleno o jednoho pracovníka. V rámci záškolení Klára Koubková absolvovala řadu následků stálých programů kolegyně Marcely Drhovské a společně navštívily několik seminářů. Na konci listopadu připravila v rámci mimořádné krátkodobé výstavy „Modlitba za oběšence. Obraz Hippolyta Soběslava Pinkase z roku 1861“ komentovanou prohlídku. V rámci jedné vyučovací hodiny bylo možné zhlédnout v Rytířském sále plátno mimořádného významu, které má za sebou pozoruhodný příběh přemalby, ztráty a opětovného nalezení.

K tradičně hojně navštěvovaným patřila vánoční výstava. V roce 2015 nesla název „Večerníček Chaloupka na vršku“ a na doprovodném programu se podílely obě muzejní pedagožky. V první části návštěvy skupiny dětí z píseckých školek a prvních stupňů základních škol prošly výstavou a měly za úkol hledat detaily v jednotlivých loutkových scénách. Poté navazovala výtvarná dílna, odkud si děti odnášely postavičku do betlému z filcu a dřevěnou ovečku. Celkem programem prošlo 734 dětí nejen z Písku, pravidelně například do muzea na edukační programy přijíždí mateřská škola z Oslova a další z okolí města.

RNDr. Stanislav Houzar, Ph.D. (Moravské zemské muzeum, Brno)
a prof. RNDr. Milan Novák, CSc (Masarykova univerzita v Brně)

ING. JAROSLAV CÍCHA, GEOLOG PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA, 50 LET

Čas pomalu ale jistě plyne a těžko uvěřit tomu, že geolog Prácheňského muzea ing. Jaroslav Cícha už překonal padesátku. Jeho životní dráha započala v Písku již 26. 2. 1965, s čímž se nám přátelům z vrozené skromnosti ani nepochlubil. A přitom, i když dnes padesátku nepovažujeme zdaleka za kmetský věk, bylo by co zhodnotit i oslavit. Tak alespoň dodatečně touto subjektivní vzpomínkou splácíme svůj dluh.

Od časného mládí měl jubilant zájem o neživou přírodu, původně hlavně o krasovou problematiku, včetně historického podzemí. Současně se u něj probouzel zájem o minerály, ani ne tak klasicky sběratelský ve smyslu jejich masivního shromažďování, ale hlavně „prospektorský“, kdy jde, stejně jako ve speleologii, o objevování něčeho nového, dosud neznámého. Malou odbočkou od těchto témat bylo snad jen vypracování diplomové práce na téma „Sledování výskytu žížal čeledi Lumbricidae v lučním ekosystému horního toku Lužnice“, obhájené v r. 1989 na katedře zoologie na Vysoké škole zemědělské v Českých Budějovicích. Ale i žížaly jsou tvorové podzemní, takže to vlastně ani odbočka nebyla.

Od 1. 10. 1991 působí jako odborný pracovník - geolog - v Prácheňském muzeu v Písku. Stálému zaměstnání předcházela jeho externí spolupráce se zdejšímu muzeem zejména v oblasti archeologických výzkumů pozůstatků po těžbě zlata v píseckém okolí. Mimořádný význam měl výzkum středověkého těžebního a úpravárenského areálu na Kometě u Protivína, prováděný spolu s Jiřím Fröhlichem, kde byla poprvé u nás zjištěna technologie rozemílání zlatonosného křemene za využití ručně poháněných mlýnů.

Z odborného pohledu věnoval mnoho času krasovým výzkumům. Aktivně stále pracuje v České speleologické společnosti, nejprve jako člen, později jako předseda základní organizace ČSS Šumava. Hlavním předmětem jeho zájmu je kras v moldanubických mramorech v jižních Čechách a na Šumavě, kde provedl systematickou evidenci a dokumentaci zdejších jeskyní. Uskutečnil také významné objevy nových krasových prostor - nové části Malenické jeskyně, Dobrkovické jeskyně u Českého Krumlova a řady dalších. V poslední době se spolu s chýnovskými jeskyniáři zabývá průzkumem, zajištěním a ochranou krasového jeskynního systému na Vápenném vrchu u Černé v Pošumaví. Zájem soustřeďuje také na historické podzemí, podzemní a povrchové pozůstatky dřívější hornické činnosti v jižních Čechách a jejich historii, ale i nedůlní podzemí. Jeho nevelká publikace „Jeskyně a historická důlní díla v jižních Čechách

a na Šumavě“ z roku 1999 je stále jedním z důležitých zdrojů informací o těchto podzemních objektech. Jubilant má také podstatný podíl na objevu a odkrytí systému podzemních chodeb v historickém centru Týna nad Vltavou, dnes turisticky zpřístupněných.

Po nástupu do muzea postupně převážily jeho aktivity na poli mineralogie. Jaroslav je především terénní pracovník s velkým pozorovacím talentem, a to v době, kdy se do přírody už chodí minimálně a nezřídka povrchně. Mezi mineralogy regionálních muzeí patří

v tomto směru k absolutní špičce. V první řadě je pochopitelně zaměřen na Písecko a to především na zdejší granitické pegmatity (spolupodílel se mj. na specializovaném čísle časopisu Minerál „Písecké pegmatity“ v roce 2009), ale i na zdejší výskyty jiných, pro vědu zajímavých minerálních asociací. Málokdo má tak vynikající přehled a blízký vztah ke „svému regionu“, a zároveň se dobře orientuje i ve vzdálenějších oblastech. O činnosti a výsledcích jubilanta, týkajících se vyhledávání a výzkumu minerálů, ale i o shromažďování údajů k historickým aspektům těžby píseckých pegmatitů by se dalo jistě napsat více, avšak zde zmíníme jen několik nejvýznamnějších aktivit. Podílí se na mineralogických výzkumech píseků, ale i dalších minerálů z této oblasti (spolu s odborníky z Masarykovy university v Brně); v poslední době zde např. zaznamenal překvapivý výskyt parageneticky neobvyklých milaritů. Z dalších významnějších nálezů lze např. zmínit objev nové, zcela neznámé kovářovské pegmatitové oblasti, nové lokality vzácných fosfátů v grafitických kvarcitech u Čížové, výskyt amethystů v Příle-

Jaroslav Cícha v údolí Val Malenco v severní Itálii v roce 2014. Foto S. Houzar

pově u Milevska, scheelitový skarn se vzácným niobovým titanitem a telluridy v Kamenných dolech u Písku, nejnověji zirkonolit a vzácný fluor-kinoshitalit (patrně druhý výskyt na světě) v chondroititových mramorech u Písku. Mimo to lze uvést i další aktivity, jako bylo uspořádání již dvaceti ročníků mineralogické burzy v Písku a významnou pomoc při pořádání exkurzí mezinárodních konferencí (Tourmaline 1997, kongres Mezinárodní mineralogické asociace IMA 2010).

Jeho zájmy se ale neomezují pouze na oblast České republiky. Vedle některých dřívějších expedic zaměřených na krasové oblasti, spojených s objevy jeskyní např. v pohoří Stara planina v Bulharsku nebo Höllengebirge v Rakousku, také pravidelně podniká cesty za minerály alpské parageneze a pegmatity v oblasti Východních i Západních Alp, v čemž mu napomáhá jeho obdivuhodná fyzická zdatnost. O pozoruhodných, tvarově unikátních krystalech křemene, tzv. gwindelech, typických pro některé části Alp, uveřejnil podrobný článek v Minerálu v r. 2012. Objektem jeho „horských“ zájmů se stalo také údolí Val Malenco v severní Itálii a jím nasbíraný materiál je využíván k vědeckému studiu (např. beryly z Val Sissone). Jeden z níže podepsaných (SH) mu v tomto směru vděčí také za velmi pěknou terénní exkurzi právě do této italské oblasti, ale i do rakouských Alp. Jeho zájmy jsou tudíž „geologické“ v nejširším slova smyslu; bádání v zemských hlubinách vyrovnává svými výstupy k výšinám.

Milý Jaroslave, přejeme Ti mnoho zdraví, pohody a zajímavých objevů. Budou všem badatelům i veřejnosti nepochybně k užitku. A taky měj vždy modré nebe nad hlavou (nevíme proč, ale na společných exkurzích s Tebou po jižních Čechách jsme téměř vždy dost zmokli) a dobrou další cestu životem.

Irena Mašíková Konstantová

MIROSLAV PECHÁNEK (8. 7. 1945 - 27. 6. 2015)

Miroslav Pechánek pracoval v letech 1967 - 1970 v tehdejší Oblastnímu muzeu v Písku jako výtvarník, ale zároveň i kurátor. V tomto krátkém období stačil uskutěčnit řadu vynikajících výstav.

Když se v roce 1995 po dokončení rekonstrukce Prácheňského muzea opět otevřela muzejní galerie, jednoznačně mne napadlo právě jeho jméno pro zahájení úvodní výstavy ze sbírek muzea. S velkým respektem jsem tehdy nastoupila do funkce kurátorky galerie s uvědoměním, jakou „vysokou latku“ v minulosti právě Miroslav Pechánek této galerii nastolil. Předsevzala jsem si, že se budu snažit v jeho stopách pokračovat.

V roce 1967 odchází Miroslav Pechánek z Prahy do Písku, kde získává místo výtvarníka Oblastního muzea (brzy k tomu přibude výtvarné vedení místního periodika). Zde do roku 1970, kdy jej nastupující „normalizace“ donutí odejít, uspořádal seriál dodnes vzpomínaných výstav, na něž se jezdilo „z Prahy“ a které tím zjedna-

Písku zřetelné a respektabilní místo v typografii české výtvarné kultury 60. let. 0 výstavy, výrazně překračující obvyčej a měřítko regionální instituce, byly v plném rozsahu práce a péče, již vyžadovaly, dílem „muzejního“ výtvarníka. Jejich dramaturgie svědčí o jeho kromobyčejné iniciativě a rozhledu stejně jako o vytříbeném citu pro hodnoty umění současného i historického. Jejich organizace i vlastní realizace pak o vynaložení obětavého úsilí neméně jako o schopnosti citlivého a uměřeného expozičního aranžmá. Ne- ní zde bohužel místo pro úplný výčet - ten by teprve ozřejmil, jak pozoruhodnou a záslužnou kulturní práci zde Miroslav Pechánek vy-

Miroslav Pechánek, galerie PM 2012, výstava „Písmo a příběh“. Foto V. Komarová

konal. Představu o tématickém rozpětí mohou snad přiblížit zástupně výstavní tituly jako „Jihočeská lidová plastika“, „Holandské a vlámské umění 17. století“ a z druhé, k soudobé tvorbě obrácené strany „Věcné dialogy“, „Jeden okruh volby“, „Skupina Proměna“, „Celostátní soutěž kresleného humoru - Písek 68“. V individuálních výstavách se tu vystřídali jak J. Z. Quast, J. Konůpek, C. Bouda, A. Kybal, A. Teige, B. Reynek, V. Boudník, J. John, E. Bednářová, A. Brunovský, J. Suchý & J. Šlitr, J. Hlinomaz, E. Švankmajerová, J. Krejčí, O. Kulháněk, ad.

„Po návratu do Prahy v roce 1974 se Miroslav Pechánek věnuje grafickému vypravení mnohosvazkové edice malých encyklopedií ‚Soudobé české umění‘, a nebo v pozdější době edice ‚Premiéra‘ v nakladatelství Akropolis, jakož i ‚Velké knihy‘ v nakladatelství Regia. Rovněž tak začíná dlouhodobá spolupráce s Divadlem na Vihohradech (divadelní plakáty, programy a logo) a posléze i spolupráce s Pražským komorním baletem v letech 1990 - 2002. Průběžně vycházejí desítky knih s jeho nezaměnitelným grafickým rukopisem. Miroslav Pechánek se stává respektovaným tvůrcem grafického designu, bravurně uplatňuje svoji nevyčerpatelnou tvůrčí invenci a radost v experimentování s médiem písma.

Cesta Miroslava Pechánka souběžně od praktických úkolů užitý grafiky k volnému obrazu, trvala téměř padesát let. Nahromaděná zkušenost s písmem a tvarem spolu s aktualizovaným námětem, vyústilo ve stylově i myšlenkově vyhraněnou sérii obrazů. Miroslav Pechánek jako autor dnešních obrazů se našel již tehdy. Nicméně čekal až na souhrnnou syntézu své zkušenosti. Na svém velkoformátovém cyklu soustředěně pracoval v letech 2004 - 2013 v zátíší svého „ateliéru“ v Rabštejně nad Střelou. Je to série v nejlepším slova smyslu postmoderní. Hravá režie obrazů tváří v tvář postmodernímu relativismu a skepsi hledá a nalézá alegorii humoru jako koření života. Pechánkovy písmové obrazové metafory straní nevyčerpatelným radostem svobodně fabulujícího ducha. Jsou poselstvím důvěry v neklidném a nebezpečném světě. Svědčí o době svého vzniku. Jak o tom mluvil filozof Eugen Fink, když koncipoval svou knihu Hra jako symbol světa.“ (PhDr. Jan Kříž)

Miroslav Pechánek získal ve své profesní činnosti velkou řadu ocenění, je držitelem několika cen „Kniha roku“, účastnil se řady výstav a je zastoupen ve sbírkách v České republice, Finsku, Japonsku, Kanadě, Německu, Polsku a USA.

V roce 1995 - 1997 vyučoval externě předmět Písmo na Střední soukromé výtvarné škole v Písku, v letech 2004 vystavoval grafickou tvorbu v Prácheňském muzeu v Písku a v roce 2012 představil v galerii muzea cyklus velkoformátových obrazů. Tato výstava pokračovala následně v Nové síni v Praze.

V roce 2015, kdy měl Miroslav Pechánek dovést 8. července sedmdesát let, vystavoval v galerii Topičova Salonu v Praze v měsíci květnu a červnu. Následně byla 4. července zahájena jeho výstava u příležitosti 50. ročníku Karlovarského filmového festivalu s názvem „Retrospektiva-písmo, obraz, film“, v Galerii umění Karlovy Vary. Bohužel již byl přítomen pouze svoji uměleckou tvorbou. Zemřel 27. června.

Miroslav Pechánek, jeho kurátorská, výtvarná a především lidská stopa, zůstávají napořád zapsány v píseckém muzeu, v myslí a vzpomínkách tehdejších kolegů a jeho tolik milovaném městě Písku.

Letošní kroužkovací akce Prácheňského muzea u rybníka Řezabinec probíhala od 23.7. do 3.8.2015. Foto Š. Šebestianová

Radost nám udělal zejména rekordní odchyt sedmi bučáček malých. Foto J. Šebestian

OBSAH

ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 2015

Vážení přátelé a příznivci Prácheňského muzea v Písku	3
Akvizice roku	11
Centrální evidence sbírek	11
Výstavy Prácheňského muzea	13
Přednášky Prácheňského muzea	15
Přehled návštěvnosti	16
Oddělení společenskovedné	18
Archeologické oddělení	24
Knihovna a studovna	31
Oddělení přírodních věd	33
Ekonomické oddělení	37
Technické oddělení	39
Sekretariát, prezentace	41

ODBORNÉ PŘÍSPĚVKY

Tomáš Hiltcher - Jan Michálek	
Nově objevené sídliště z mladší doby laténské až starší doby římské u Tálína - za humny	42
Jaroslav Jiřík, Martin Pták, Tereza Šálková, Daniel Hlásek, Tomáš Hiltcher	
Archeologické výzkumy v historickém jádru města Písku v letech 2010-15 ...	47
Jan Adámek	
Písecký kostel Svatého kříže mezi husitským vypleněním a huertovskou obnovou	77
Zdeněk Duda	
Kapitoly z dějin železnice v Ražicích	80
Václav Konstant	
O první poště, poštmistrech, a razítkách v Písku	90
Zdeněk Javůrek	
Jan Vavruška, fotograf a malíř	93
Jan Kouba	
Loutkář Josef Zelinka	95
Ríša Suk	
Písecké muzejní marginálie	101

Klára Koubová	
Aktuální stav muzejní pedagogiky na jihu čech	115

SBÍRKY

Jaroslav Jiřík - Vlastimil Simota	
Pozdně gotické a renesanční kachle z tvrže v Řepici	120
Jan Kotalík	
Fotografie a diplomy z pozůstalosti Aloise Pakeše, bývalého píseckého starosty	128

MUZEJNÍ AKCE

Zdeněk Duda	
Květen 1945 v Písku. Výstava o vzpomínkách a výkladech minulosti	131
Jan Kouba	
Václav Šebele 180. výročí narození	133
Jan Kotalík	
Výstava Michala Janského a Jiřího Bajera	136
Jan Kotalík	
Z výtvarné tvorby Doc. MUDr. Jaroslavy Moserové Davidové, DrSc.	137
Jan Kotalík	
Jan Vavruška, písecký malíř a fotograf	139
Jan Kouba	
Výstava Zimní sporty na Písecku	141
Václav Kinský	
Královna českého lesnictví	143
Jiří Prášek	
Výstava „Kabinet kuriozit starého muzejníka“ Karla Pecla	144
Irena Mašíková	
Výběr z výstav Prácheňského muzea	147
Marcela Drhovská, Klára Koubová	
Ohlédnutí za doprovodnými programy v roce 2015	171

PERSONALIA

RNDr. Stanislav Houzar, Ph.D. a prof. RNDr. Milan Novák, CSc	
Ing. Jaroslav Cícha, geolog Prácheňského muzea, 50 let	174
Irena Mašíková Konstantová	
Miroslav Pechánek (8. 7. 1945 - 27. 6. 2015)	176

**PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM V PÍSKU
V ROCE 2015**

Editoři: Mgr. Jaroslav Jiřík, PhDr. Jiří Prášek

Redakční rada: Mgr. Jan Adámek, Ph.D., Mgr. Jan Kotalík

Za obsah příspěvků odpovídají jejich autoři.

Sazba, grafická úprava a technická realizace: IRES Písek

Vydalo Prácheňské muzeum v Písku v roce 2015 v nákladu 400 výtisků.

ISBN 978-80-86193-54-0